Люсі-Мод Монтгомері

Емілі в пошуках веселки

переклад Ольги Макарової

Розділ 1

Емілі подорослішала

"Більше ніяких ромашкових відварів!" — так після повернення зі Шрусбері до Місячного Серпа писала у своєму щоденнику Емілія Берд Стар, маючи за плечима бурхливі дні навчання та сміливо дивлячись у нескінченність попереду.

Це було знаково. Того самого дня, коли тітка Елізабет дозволила Емілі пити справжній чай — щоразу, а не часом — вона фактично виявила свою мовчазну згоду з тим, що дівчина виросла. Сторонні люди також потроху визнавали, що Емілі подорослішала, особливо чітко це виявили кузен Ендрю Муррей та Перрі Міллер, кожен з яких просив її руки й дістав відмову. Після цього тітка Елізабет усвідомила, що марно відтепер намагатися змушувати Емілі пити ромашковий відвар. Щоправда, навіть після цього Емілі й не сподівалася на дозвіл носити шовкові панчохи. Шовкова нижня спідниця була дозволена, оскільки, хоч її спокусливий шелест і чути, проте її не видно. Однак шовкові панчохи все одно вважались аморальними.

Таким чином Емілі, про яку її знайомі багатозначно шепотіли своїм знайомим: "Вона пише…", стала однією з панн Місячного Серпа, в якому все перестало змінюватись ще за сім років до її появи, включно з різьбленим орнаментом на буфеті,

який досі відкидав ту саму тінь, подібну до ефіопського силуету, на те саме місце, на якому її помітила Емілі свого першого вечора в Місячному Серпі. Це був старий будинок, який прожив довге життя й через це зараз був спокійним і мудрим, і трішечки загадковим. Також він був трохи суворим, але надзвичайно добрим. Дехто у Чорноводді та Шрусбері вважав це місце непідходящим для юної дівчини; казали, що було дуже нерозважливо відхиляти пропозицію панни Роял перебратися до Нью-Йорка. Кидати на вітер такий неймовірний шанс влаштуватися в житті! Втім, Емілі, яка мала досить чіткі уявлення про своє майбутнє, не вважала, ніби життя у Місячному Серпі їй не підходить або що шанс зійти на вершину Альп втрачено, бо вона вирішила залишитися тут.

Вона належала до божественного, античного почесного Ордену письменників. Якби жила тисячі років тому, то сиділа б вечорами коло вогнища, оточена своїм плем'ям, яке б зачаровано її слухало. Живучи зараз, мусила навчитися шукати своїх читачів. Хоча полотно історій прядеться однаково в різні часи та в будь-якому куточку Всесвіту. Чиєсь народження або смерть, весілля чи скандал — от і все цікаве, що насправді існує на світі. Тож вона рішуче і з задоволенням вирушала до своєї мети — слави й успіху і ще до чогось несхожого на них. Емілія Берд Стар не писала лише задля слави і лаврів. Вона мусила писати. Геть усе, що було по-справжньому красивим або потворним, не давало їй спокою, аж доки не "випише" цього. Життєві комедії і трагедії захоплювали її, обдаровану гумором і драматизмом, і виливалися назовні через перо. Світ втрачених, але безсмертних мрій, який простягається просто на межі нашого світу, вабив її своєю невагомою і прекрасною безтілесністю, кликав її голосом, якому вона не могла, не здатна була чинити опір.

Вона була по вінця сповнена молодою радістю простого існування. Життя нескінченно вабило її вперед. Вона знала, що

попереду на неї чекала нелегка борня. Знала, що муситиме постійно кривдити сусідів, які жадатимуть від неї некрологів і які вважатимуть її зарозумілою, коли вона просто намагатиметься бути чемною. Вона знала, що попереду в неї безліч відмов. Знала: буде не один день, коли з відчаєм казатиме собі, що вона не здатна написати щось вартісне, і не слід навіть намагатися. Бачила наперед ті дні, коли фраза з листа редакції "з цікавістю прочитали, але не маємо змоги опублікувати" так сильно подіє їй на нерви, що вона відчує себе Марією Башкірцевою[1] і просто викине з вікна нескінченно цокаючий годинник. Будуть іще дні, коли все, що вона робитиме чи намагатиметься робити, зазнає поразки і здаватиметься жалюгідним і нікчемним. Не за горами дні, коли вона вповні відчує спокусу гіркого розчарування у власному переконанні, що в поезії правди життя не менше ніж у прозі. Дні, коли лише здаватиметься, ніби відлуння того самого "випадкового слова" богів, яких вона так жадібно слухала, засмучує її, ваблячи шансом знайти ту недосяжну досконалість і чарівність, недоступну відчуттю чи перу смертних.

Вона знала, що тітка Елізабет поступалась, але ніколи не схвалювала її письменницької манії. В останні два роки у Шрусбері, на цілковитий подив тітки Елізабет, Емілі навіть заробила трохи грошей власними віршами й оповіданнями. Звідси й поступки. Але жоден з Мурреїв ніколи не робив нічого подібного. Через це в Елізабет Муррей постійно виникало відчуття, якого вона не любила — відчуття, що її потісняють. Тітка Елізабет була обурена тим фактом, що Емілі мала власний світ, відокремлений від Місячного Серпа і Чорноводдя — безмежне зоряне королівство, у яке вона могла зануритися щомиті, й жоден з Мурреїв не міг туди за нею послідувати. Насправді, якби Емілі так часто не заглядалася на щось мрійливо й таємничо, тітка Елізабет мала б більше співчуття до її амбіцій. Ніхто не любить, коли від нього відгороджуються, цим страждають не лише самодостатні Мурреї.

Ті з вас, хто стежив за пригодами Емілі в Місячному Серпі та у Шрусбері[2], знають, яка вона з себе. Тим же, хто з нею ще не знайомий, я намалюю її словесний портрет. Зараз вона постане перед вами такою, якою бачило її стороннє око у чарівному сімнадцятирічному віці, коли вона прогулювалася повз золотаві хризантеми, які маленькими сонцями освітлювали старий осінній сад кузена Джиммі. Той сад у Місячному Серпі був затишною і спокійною місциною. Це був зачарований куточок, сповнений багатих чуттєвих кольорів і таємничих тіней. Вже на самому початку саду яскраво відчувались пахощі троянд і соснової живиці. Увійшовши в цю царину квітів, випестуваних кузеном Джиммі, ви чули гудіння працьовитих бджіл і кожен найменший подув вітру, шум блакитної Атлантичної затоки і м'яке зітхання ялиць у гайку Високого Джона на північ від Місячного Серпа. Емілі любила тут кожну квітку, кожну тінь, кожен звук, кожне прекрасне дерево в саду і навколо нього. З особливою прихильністю ставилася до своїх власних, вилюблених дерев — юрми диких вишень у південно-західному кутку, Трьох Принцес, подібної до дівчини дикої сливи, що росла побіля стрімкої доріжки, великої ялини в центрі саду, сріблястого клена і сосни, що росла трохи віддалік, осики в протилежному куточку, яка ще жодного разу не згаяла нагоди позагравати до безтурботних вітерців, і цілого ряду величних білих беріз у гайку Високого Джона.

Емілі завжди відчувала радість і вдячність за те, що жила в місці, де було стільки дерев — старих дерев, посаджених і випестуваних руками її давно померлих пращурів, дерев, які досі пам'ятали всі радості й нещастя, які траплялися з тими, хто відпочивав у їхній тіні.

Емілі була юною стрункою дівчиною, чиє волосся було подібне до чорного шовку. Мала сірі очі, під якими часто з'являлися темні кола після кожного разу, як, всупереч бажанню тітки Елізабет, проводила часинку за написанням

оповідання чи компонуванням сюжету новели. На кутиках червоних губ в Емілі були Мурреївські складочки, а на вухах — пустотливі, трохи загострені кінчики. Власне, через губи й вуха Емілі часто здавалася людям не такою, якою була насправді. Підборіддя та шия дівчини мали вишукані контури. Усмішка була особливою, ніби повільно розквітала на її обличчі, а тоді раптово вибухала магічним сяйвом. Та ще могла пишатися ніжками, які досить відверто похвалила навіть ласа до скандалів двоюрідна бабця Ненсі Пріст з Попового Ставу. На круглих щічках Емілі був ніжно-рожевий рум'янець, який часом поглиблював свою барву аж до малинової. Інколи цю зміну могла спричинити найнезначніша річ: подув вітру з моря, випадковий погляд на блакитну височину або яскраво-червоний мак, незаймано-біле вітрило, що напиналось від бризу в гавані, сріблясте місячна доріжка на воді в затоці, блакитна як у Веджвуда[3] квітка орлика у старому саду… або несподіваний посвист у гайку Високого Джона.

Не сказати, щоб Емілі була вродливою. Її ніколи не згадували, перелічуючи красунь Чорноводдя. Але ще жодна людина, побачивши її раз, не забувала її. Ніхто, зустрівши Емілі вдруге, навіть не думав сказати щось на кшталт: "О, твоє обличчя видається мені знайомим, але…" За плечима мала покоління витончених жінок, кожна з яких додала щось своє до її характеру і зовнішності. Була схожа на життєдайний веселий струмок, мала від нього і якусь частку блиску та прозорості. Думки хвилювали й бентежили її подібно до сильного вітру. Сильні переживання шарпали її, як буря шарпає троянду. Вона була однією з тих живих істот, після смерті яких ми приголомшено кажемо, що вони не могли померти. На противагу всім своїм прагматичним і приземленим родичам, вона сяяла, наче полум'я, відбите гранями діаманта. Ви могли любити її або не любити, але байдужими ви б не залишились.

Якось, коли Емілі була ще малою й жила зі своїм батьком у старому малому будиночку в Травневому Гаю, де він і помер згодом, вона побачила веселку й забажала знайти місце, де та бере свій початок. Вона бігла зрошеними полями та пагорбами в радісному очікуванні, але поки вона переслідувала чарівну арку, та поволі потьмяніла, зів'яла і — зникла. Емілі залишилася сама у безлюдній долині, не будучи певною, коли саме домівка зникла з-перед її очей. На якусь мить її вуста затремтіли, а світ довкола розплився через сльози. Та за хвильку вона підняла обличчя до порожнього неба і усміхнулась йому.

— Будуть ще інші веселки, — мовила собі.

Після цього Емілі стала мисливицею за веселками.

* * *

Плин життя в Місячному Серпі змінився, й Емілі мусила з цим змиритися. Настали дні незмінної самотності. Ільза Барнлі, люба серцю шибайголова, з якою Емілі пов'язували сім років вірної дружби, поїхала до Школи літераторів і декламаторів у Монреалі. Прощаючись, дівчата пролили море сліз і дали одна одній обітницю ніколи не зустрічатися знову на тому самому місці: адже, коли навіть найближчі друзі зустрічаються після розлуки, їхні стосунки завжди стають помітно прохолоднішими, може навіть саме через цю близькість. Після свого повернення ніхто ніколи не зустрічає людей чи певне місце цілком таким самим, яке воно було раніше. Це природно, й цього не уникнути. Людська природа полягає у просуванні вперед або ж у русі назад, але ніхто й ніколи не стоїть на місці. Втім, незважаючи на всю нашу філософію, хто з нас не відчує гіркого розчарування, коли усвідомить, що його друг ніколи не буде таким як раніше, навіть якщо зміни відбулись у кращий бік? Емілі, якій неймовірно тонка інтуїція заміняла досвід, відчувала

це, на відміну від Ільзи, як відчувала й те, що в ці хвилини фактично назавжди прощалася з Ільзою, яку вона знала у Місячному Серпі та у Шрусбері.

Поїхав також і Перрі Міллер — наймит у Місячному Серпі, а трохи згодом — медаліст Шрусбері, відкинутий, але не зовсім безнадійний залицяльник Емілі та об'єкт постійних Ільзиних кпинів. Перрі, зі своїми амбіціями у правовій сфері, подався вивчати юриспруденцію в одному з офісів Шарлоттетауна. Для Перрі не існувало початку веселки та міфічного горщика з золотом, захованого під ним. Він знав, чого хоче від життя, і він досягав своїх цілей. Довколишні вже переконувались у його цілеспрямованості й у тому, що він досягне того, чого хоче. Як би то не було, а затока між офісом правника пана Ейбла та Верховним судом Канади була не вужчою за затоку між тим самим офісом і притулком для босоногих сиріт Пічного містечка коло гавані.

Значно більше романтизму мисливця за веселками було в особі Тедді Кента. Він також їхав з Чорноводдя. Мав навчатись у Школі дизайну в Монреалі. Тедді були добре відомі радість і сподівання, страждання й відчай, що їх відчувають шукачі веселок.

— Навіть якщо ми ніколи не знайдемо її, — мовив до Емілі, коли вони затрималися під ліловим небом довгих загадкових північних сутінків у саду Місячного Серпа останнього вечора перед його від'їздом, — у пошуку веселки все одно є щось краще, ніж якби її все-таки знайшли.

— Але ми знайдемо її, — відказала Емілі, підводячи очі до зірки, що сяяла над верхівкою однієї з Трьох Принцес. Щось хвилює її, коли Тедді каже оте своє "ми". Емілі завжди була з собою чесною і ніколи не закривала очі на те, що Тедді Кент важить для неї більше, ніж будь-хто інший в цілому світі. І її

нескінченно мучило питання: що вона значить для нього? Багато чи ні? Або й нічого?

Емілі була без капелюшка і вплела у волосся подібний до зірочки пучечок жовтих хризантем. Вона подбала також про своє вбрання і прикріпила до своєї шовкової сукні первоцвіт. Вона відзначила, що має дуже гарний вигляд, однак яка з того користь, якщо Тедді не помітить цього? "Він завжди сприймав мене як належне", — трохи обурено подумала вона. Дін Пріст зауважив би її привабливість і відповів би на це якимось витонченим компліментом.

— Хтозна, — відказав Тедді, похмуро дивлячись на топазоокого кота Емілі, Даффі, який вочевидь уявляв себе диким тигром у заростях спіреї. — Хтозна. Зараз, коли я їду, я почуваюся гідним художником. Пізніше почуватимусь так, ніби ніколи не зможу створити нічого цікавого. Чого вартує одне лиш уміння малювати? Особливо коли лежиш без сну о третій годині ночі.

— О, мені знайомі ці відчуття, — погодилась Емілі. — Минулої ночі я декілька годин міркувала над оповіданням і дійшла висновку, що зовсім не вмію писати, і не було сенсу навіть намагатися. Я просто не можу створити нічого, вартого уваги. На цій сумній ноті я пішла спати, а перед сном залила свою подушку слізьми. Прокинулась о третій і зрозуміла, що навіть не можу плакати: сльози здавалися такими ж безглуздими як сміх та амбіції. Мені так бракувало надії і віри в себе!.. А на світанку я прокинулась, і мене надихнули холод і сірість. Я почала нове оповідання. Не дозволяй третій годині ночі бентежити собі душу.

— На жаль, щоночі є третя година, — відповів Тедді. — Тієї години Бога не існує, і я щоразу переконуюсь, що як бажаєш чогось занадто сильно, то ніколи не досягнеш цього. І є дві

речі, яких я жадаю нестримно. Перша — звісно, стати великим митцем. Я ніколи не вважав себе боягузом, Емілі, але зараз мені лячно. Якщо тільки я не досягну успіху… якщо не досягну успіху, всі насміхатимуться з мене! Мама скаже, що вона знала, що так буде. Ти ж знаєш, вона божеволіє на саму думку, що я їду. Поїхати і зазнати невдачі… це буде навіть гірше, ніж не поїхати.

— Не буде, — палко заперечила Емілі, у глибині душі замислюючись, що ж було другою річчю, якої Тедді жадав так нестримно. — Ти маєш побороти свій страх. Тато казав, що мене не лякало в ніч його смерті ніщо з того, чого я боялась раніше. І хіба Емерсон[4] не казав "Завжди роби те, чого боїшся"?

— Б'юся об заклад, що Емерсон сказав це, коли все, чого він боявся, залишилося позаду. Легко бути сміливим, знімаючи обладунки.

— Знай, що я вірю в тебе, Тедді, — м'яко сказала Емілі.

— Знаю, що віриш. Ти і пан Карпентер. Ви єдині, хто вірить у мене. Навіть Ільза переконана, що Перрі в майбутньому матиме більше шансів приносити додому хліб і до хліба.

— Але ти не їдеш за хлібом. Ти їдеш за золотом під іншим кінцем веселки.

– І якщо я не зможу його знайти, то розчарую тебе. Це гірше за все.

— Ти зможеш. Поглянь на ту зірку, Тедді — он на ту, просто над наймолодшою з Принцес. Це Вега з сузір'я Ліри. Завжди любила її. Серед усіх зірок вона найдорожча для мене.

Пам'ятаєш, як багато років ми з тобою і з Ільзою сиділи в саду вечорами, коли кузен Джиммі варив свиням картоплю? Ти тоді розповідав нам про ту зірку і про те, як жив на ній перед приходом у наш світ. На тій зірці ніколи не було третьої години ночі.

— Якими щасливими й безтурботними малими шибениками ми були в ті часи… — мовив Тедді голосом мудрого літнього чоловіка з купою клопотів, який згадує власну юнацьку безвідповідальність.

— Я хочу, щоб ти пообіцяв мені, — раптово сказала Емілі, — що, де б ти не був, дивлячись на цю зірку, згадуватимеш, що я вірю в тебе. Сильно і щиро.

— Пообіцяєш ти мені, що, дивлячись на цю зірку, думатимеш про мене? — спитав Тедді. — Або ліпше нехай кожне з нас пообіцяє, що, дивлячись на цю зірку, буде думати про іншого — завжди. Де б не був і протягом усього життя.

— Обіцяю, — захоплено мовила Емілі. Обожнювала, коли Тедді дивився на неї так, як тієї миті.

Романтична угода. Що все це означає? Емілі не знала. Вона знала лишень, що Тедді їхав з Чорноводдя, і життя без нього здавалося їй несподівано порожнім і холодним. Вітер з затоки, який дмухнув між деревами у гайку Високого Джона, був дуже сумним: літо полишало Чорноводдя, а на зміну йому надходила осінь. А горщик із золотом під кінцем веселки чомусь виявився далі, ніж здавалося.

Нащо вона почала розмову про ту зірку? Чому ялицеві пахощі в сутінках та останні відблиски променів на заході сонця восени змушують людей говорити абсурдні речі?

Розділ 2

Редакції та люди

18 листопада 19…

Сьогодні надійшов грудневий номер Травневого Гаю з моїм віршем "Летюче золото". Вважаю, цю подію таки слід занотувати у щоденнику, бо редактор виділив для мого вірша цілу окрему сторінку і навіть розмістив на ній ілюстрації до нього… Мій вірш уперше удостоєний такої честі. Хоча у глибині душі я вважаю його нікчемним. Коли я прочитала його панові Карпентеру й попросила сказати, що він про це думає, він лише чмихнув у відповідь. Пан Карпентер ніколи не хвалить того, що має в собі хоч краплинку недосконалості. Водночас він уміє красномовно мовчати. Але на перший погляд мій вірш здавався глибоким, і читач, який не надто любить розмірковувати, ніби щось таке у цьому є… І маю подякувати редакторові, який вирішив його проілюструвати: він не вдарив по моєму марнославству.

Але насправді ця ілюстрація мене не зачепила. Художник не вловив повністю того, що я вклала у вірш. Тедді впорався би краще… Тедді вправляється у своїх вміннях у Школі дизайну. А Вега все так само яскраво сяє щоночі. Цікаво, чи думає він про мене, коли бачить її? Цікаво, чи він взагалі її бачить… Мабуть, електричне освітлення на вулицях Монреалю затьмарює її. Певно, він часто бачиться з Ільзою. Жах як добре, що вони знають одне одного у тому величезному місті незнайомців.

26 листопада 19…

Сьогоднішній листопадовий вечір чарівний — м'який як літній і затишний як осінній. І весь вечір я сиділа у висхлому

озерці і читала. Тітка Елізабет переконана, буцімто це найжахливіше місце, в якому тільки можна сидіти, й каже тітці Лаурі, що її лякає мій хворобливий потяг до того озерця. Особисто я не бачу в цьому анічогісінько хворобливого. Це казкова місцинка, чарівливі дикі пахощі якої вітри-блукальці розносять по всьому Чорноводдю. Там так тихо і спокійно, серед старих надгробків — невеликих зелених пагорбків з крихітним листям папороті, вигравіюваним на них. Під цими надгробками спочивають чоловіки та жінки, які жили в домі, в якому тепер живу я. Вони також у свій час перемагали та зазнавали поразок, але зараз і їхні перемоги, і поразки — все забуте й неважливе. Тут я ніколи не почуваюся дуже захопленою чи дуже засмученою. Тут усі речі позбавлені того, що здатне ятрити душу. Я люблю ті старезні піщаникові плити, особливо плиту на надгробку Мері Муррей з її славнозвісним "Я тут залишусь". У цей вислів, вигравіюваний на надгробку, її чоловік вклав усю гіркоту отрути, що її приховував за життя. Його могила розташована поряд з її, і я переконана, що вони давно пробачили одне одному. І напевно вони часом приходять сюди, тримаючись за руки, у місячному сяйві, дивляться на цей напис і сміються з нього. Лине час, і він усе більше тьмяніє та вкривається лишайниками, позбутися яких кузен Джиммі уже навіть не сподівається. Не за горами вже той час, коли напис перетвориться на рудувато-зеленувато-сріблясту мазанину на старому червоному камені.

20 грудня 19…

Сьогодні сталося дещо надзвичайне. Відчуваю приємний дрож по всьому тілу… Мою новелу "Без вини винний" надрукували у "Медісонс"!!!!!! Так, це заслуговує на кілька знаків оклику, щоб підкреслити. Якби не пан Карпентер, я б навіть написала це курсивом. Курсивом!.. Ні, я вже радше послуговуватимусь великими літерами. Складно домогтися, щоб тебе надрукували у "Медісонс", кому як не мені про це

знати! Хіба не я надсилала їм свої твори знову і знову, а у відповідь отримувала відмову за відмовою? І зараз переді мною несподівано прочинилися двері. Те, що мене надрукували у "Медісонс" — це ясний і чіткий знак, що я вже десь на підході до альпійської вершини. Редактор був навіть настільки ласкавим, щоб відписати мені, що моя новела чудова! Приємний чоловік.

У листі також був чек на п'ятдесят доларів. Скоро я вже навіть зможу повернути тітці Рут і дядькові Воллесу ті гроші, які вони витратили на моє навчання у Шрусбері. Тітка Елізабет як завжди поглянула на чек з підозрою, однак уперше не спитала, чи я впевнена, що банк справді виплатить мені ці гроші. Добрі блакитні очі тітки Лаури запроменіли гордістю. Очі тітки Лаури завжди саме променіють. Вона справжня вікторіанка. Очі едвардіанців можуть блищати, сяяти, горіти, але вони ніколи не променіють. А інколи я хочу бачити саме променисті очі… особливо коли вони променіють у відповідь на мій успіх.

Кузен Джиммі каже, що, на його думку, "Медісонс" вартує всіх журналів янкі, разом узятих.

У Діна Пріста я також спитала, чи до вподоби йому "Без вини винний". Якби ж він відповів ствердно! Він ніколи не схвалює написаного мною. А я, здається, майже прагну змусити його схвалити. Я відчуваю, що лише його оцінка є справедливою і адекватною, окрім оцінки пана Карпентера.

До речі про Діна. Якимось загадковим чином він примудряється молодшати замість ставати старшим. Усього декілька років тому він видавався мені глибоким старцем, а зараз здається лише літнім. Якщо продовжуватиме в тому ж дусі, скоро стане зовсім молодим. Гадаю, так стається через те, що я починаю розумово дорослішати і вже сприймаю його

трохи інакше. Тітці Елізабет наша дружба не подобається сильніше, ніж будь-що у світі. У неї стійка неприязнь до всіх Прістів. Але, якщо бути відвертою, я навіть не уявляю, що б робила без Дінової дружби. Це одна з найяскравіших окрас мого життя.

15 січня 19…

Сьогодні вітряно. Всю минулу ніч я лежала без сну через відмови, які спіткали чотири моїх рукописи. Ці свої твори я вважала особливо гарними. Як і казала панна Роял, я почуваюся повною ідіоткою через те, що не поїхала з нею до Нью-Йорка, коли мала таку можливість. О, тепер я чудово розумію немовлят, які завжди плачуть, прокидаючись уночі. Як часто мені теж хочеться так вчинити… У такі миті мою душу гнітить абсолютно все і ніщо не в змозі мене розрадити. Я весь ранок була похмура і засмучена і чекала надходження пошти як єдиного рятунку від лютого невдоволення собою. Пошта — це завжди захопливе очікування й невідомість: що надійшло цього разу? Лист від Тедді? Листи від нього завжди найдужче зігрівають душу. Жаданий тонкий конвертик із чеком? Красномовний товстий конверт із іншими відмовами? Черговий набір хвилюючих Ільзиних карлючок? Виявилось, нічого подібного. Всього лише лист "від кузини Бейли Грант з Гусячого Ставу", яка обурена тим, що я нібито "вставила" її у своє оповідання "Шкідливість звички", тоді як сюжет схожий насправді на багато інших оповідань канадських авторів. Саме сповнений докору лист кузини я й отримала сьогодні. Вона пише, що я "мала б пощадити почуття старого друга, який завжди бажав мені добра". Вона "не звикла до висміювань у газетах" і сподівається, що в майбутньому я утримаюся від подальших дотепів на її адресу, опублікованих у пресі. Однак, якщо на те пішло, то "кузина Бейла" пише просто і без прикрас, і в той час як певні частини її листа мене засмутили, інші просто обурили! Я навіть не думала ні про яку кузину

Бейлу, пишучи те оповідання. Персонажа тітоньки Кейт я просто вигадала. А навіть якщо я й думала про кузину Бейлу, то вже вставити її в оповідання я ніяк не могла. Надто вже вона дурна і пересічна. І ні краплі не схожа на тітоньку Кейт, яку я зробила яскравою метикуватою наділеною почуттям гумору старою панною.

Але в кузини Бейли стало дурості на те, щоб написати ще й тітці Елізабет, і на родинній нараді я отримала прочухана. Тітка Елізабет не вірить у мою безневинність: вона наполягає, що тітонька Кейт — це точнісінька копія кузини Бейли. Після цього вона смиренно попросила мене (при тому, що тітка Елізабет і смиренне прохання — речі несумісні) не створювати карикатур на родичів у моїх майбутніх творах.

"Це не личить Мурреївні, — сказала тітка Елізабет уже у своїй звичній манері. — Заробляти гроші на виставлянні напоказ особливостей тих, хто бажає їй добра!"

Усе це означає лиш те, що збулося ще одне передбачення панни Роял. Чи ж мала вона рацію щодо всього іншого? Якщо так...

Але гірше за все було те, що кузен Джиммі після прочитання "Шкідливості звички" лише усміхнувся.

"Це таки справді не хто інший як стара Бейла, курчатку, — прошепотів він. — Гарно ти втнула! Ти справді змалювала її у тітоньці Кейт. Я впізнав її, ще й першої сторінки не дочитавши. Її завжди впізнаєш за носом". От халепа! Я примудрилася наділити тітоньку Кейт "прямим довгим носом". Не можу навіть заперечувати, що ніс кузини Бейли прямий і довгий. Людей страчували й через менш вагомі докази. Не було сенсу

розпачливо волати, що про кузину Бейлу я навіть не думала. Кузен Джиммі лише кивнув і знов усміхнувся.

"Звісно. Таке краще тримати в таємниці. Варто тримати в таємниці будь-який твір, якщо він такий же чарівний".

Але найогидніше в усій цій історії те, що якщо тітонька Кейт справді така подібна до кузини Бейли Грант, то я не впоралася з задачею, яку поставила перед собою.

Що ж, принаймні тепер я почуваюся значно краще, ніж коли почала це писати. Це трохи втихомирило мої розпуку, обурення і розчарування.

Ось чому я вірю в чудодійну силу щоденника.

3 лютого 19…

Це був великий день. Мене прийняли одразу у трьох часописах. Один редактор навіть попросив мене надіслати йому декілька інших моїх новел. Якщо бути відвертою, ненавиджу, коли редактор просить мене надіслати твір. Це значно гірше, ніж надсилати їх з власної ініціативи. Приниження від відхилення після цього відчувається глибше, ніж коли повертають твій перший твір, бо до прохання редактора тебе ніби захищає покров анонімності.

І я дійшла висновку, що не можу написати оповідання "на замовлення". Це просто пекельне завдання. Я намагалася неодноразово. Редактор часопису "Молодь" попросив мене написати оповідання з кількома сюжетними лініями. Я написала, а він повернув його мені, вказуючи на помилки і прохаючи переробити. Я спробувала. Я писала і переписувала, перекреслювала, змінювала, доки мій рукопис не набув

вигляду чорно-синьо-червоної клаптикової ковдри, створеної якимось схибленим. Врешті-решт я пішла в кухню й кинула до печі і оригінал, і всі свої варіації.

Після всього цього я маю намір писати лише те, що сама хочу. А редактори свої замовлення нехай пишуть самі!

Які ж яскраві цієї ночі зірки і молодик…

16 лютого 19…

Сьогодні мою новелу "Чого вартують кпини" надрукували у "Домашньому щомісячнику". Але вона стала лише "однією з багатьох" на обкладинці. Втім, щоб збалансувати цю прикрість, маю зауважити, що у "Днях дівоцтва" мене було названо "однією з широко відомих письменниць прийдешнього року". Кузен Джиммі довго раз по раз перечитував редакторові слова, і я ще довго чула, як він захоплено муркоче собі під носа "одна з широко відомих". Після цього він пішов до крамниці за рогом і купив мені нову "книгу Джиммі". Щоразу як я долаю черговий відрізок шляху під час сходження на альпійську вершину, він вітає мене новенькою "книгою Джиммі". Я ніколи сама не купую собі записників, бо це завдало б йому кривди. Кузен Джиммі завжди з трепетом і благоговінням споглядає стопку списаних книг на моєму письмовому столі, свято вірячи в те, що там, серед усякої всячини вперемішку з персонажами й описами, і приховані найдосконаліші зразки всіх жанрів літератури.

Я завжди даю Дінові прочитати свої оповідання. Однак він незмінно мовчки вертає їх, або навіть гірше ніж мовчки — зі слабкою похвалою. Це вже перетворилося майже на одержимість: я намагаюся змусити Діна визнати, що я здатна на гідний твір, який зачепить його за живе. Це стало би

тріумфом. Але поки він не визнає — якщо не визнає? — все залишатиметься для мене порохом і димом. І він це знає.

2 квітня 19…

Весна зачаровує певних молодих людей, які часом приїздять до Місячного Серпа після прожитих разом днів у Шрусбері. Один з них не з тих залицяльників, які можуть бути схвалені у домі Мурреїв. Також, що важливіше, його не схвалює й Емілія Берд Стар. Тітка Елізабет дуже переймається, що я пішла з ним на концерт. Вона саме чекала на мене, коли я повернулася.

"Бачиш, тітко Елізабет, я не втекла, — сказала я. — І не втечу. Даю слово. Якщо тільки я забажаю вийти за когось заміж, я обов'язково повідомлю тобі й вийду заміж під скрегіт твоїх зубів".

Не знаю, чи з полегкістю пішла спати тітка Елізабет. Мама втекла колись зі своїм нареченим — хвала Богові! — а тітка Елізабет непохитно вірить у силу спадковості.

15 квітня 19…

Цього вечора я піднялася на пагорб і довго дивилася на Розчаровану Оселю, залиту місячним світлом. Розчарована Оселя була зведена 37 років тому — принаймні, більша її частина — для молодого подружжя, яке ніколи там не оселилось. Вона досі стоїть самотня й покинута, переслідувана неймовірним болем розбитого серця та боязкими, несміливими привидами всіх подій, які могли колись статись, але так ніколи і не стались. Мені це завжди боліло. Мені невимовно шкода її бідолашні порожні очі, які ніколи не могли бачити, які не мали навіть спогадів. Крізь її очі ніколи не світилося домашнє

вогнище, лиш одного разу, давно, всередині неї розпалили полум'я. Це міг би бути чарівний будиночок, який міцно притиснувся до порослого лісами пагорба, пестячи поглядом своїх вікон ялинки навколо себе. Теплий і милий серцю будиночок. І неймовірно добрий. Не такий як той новий, який Том Семпл зараз зводить на Куту. У цього будинку дуже лиха вдача. Він схожий на мегеру з маленькими очицями та гострими плечима. Якою ж яскравою особистістю може володіти дім, навіть якщо в ньому ніхто ще не жив!

Якось, коли ми з Тедді були ще дітьми, ми відчинили вікно Розчарованої Оселі, залізли всередину й розпалили в комині вогонь. Ми сиділи побіля нього й будували плани на життя. Ми хотіли провести все життя разом, і обов'язково в цьому милому будиночку. Сподіваюся, Тедді забув усю ту дитячу маячню. Він часто пише мені, й листи його завжди великі, веселі і… і схожі на листи від Тедді. Він розповідає всі дрібниці свого життя, які я жадаю знати. Але мені здається, ніби з часом листи стають якимись безособовими. Ніби вони написані до Ільзи, не до мене.

Бідолашна Розчарована Оселя. Мабуть, ти завжди залишатимешся розчарованою.

1 травня 19…

Знову весна! Молоді тополі поступово вбираються в ефірні золотаві шати з нового листячка. Затишно шумить затока за сріблясто-бузковими піщаними дюнами.

Зима йде геть із блискавичною швидкістю, уносячи з собою жахливі треті години ночі та самотні, позбавлені будь-якої принадності вечори. Незабаром Дін повернеться з Флориди. Але натомість улітку не приїдуть ні Тедді, ні Ільза. Через це

мала безсонну ніч, чи, здається, навіть дві. Ільза поїде на узбережжя до тітки — материної сестри, яка ніколи раніше не зауважувала її існування. Тедді ж запропонували проілюструвати серію оповідань поліцейських з північного заходу для нью-йоркського видавництва. Тепер мусить провести всі канікули на далекій півночі, роблячи замальовки та ескізи. Звісно, це для нього чудова можливість, і я б анітрохи не шкодувала, якби він хоч би трохи переймався тим, що не зможе приїхати в Чорноводдя. Але він не переймається.

Що ж, я сподіваюся, Чорноводдя і колишнє життя тут перетворилися для нього на чарівну казку, яку тепер він згадує день у день.

Я навіть не уявляла собі, що покладала стільки сподівань на приїзд Ільзи і Тедді влітку, або наскільки сильно надія на це допомагала мені, коли мені було зле взимку. Коли я думаю, що цього літа так і не почую посвисту Тедді з гайка Високого Джона, жодного разу не натраплю на нього на Завтрашній Стежці, не обміняюсь із ним значущим захопленим поглядом у натовпі, коли станеться щось особливе для нас обох… Коли про це міркую, мені видається, ніби всі барви зникли з мого життя, залишивши один тільки сірий колір, наче старі вицвілі клаптикові речі.

Пані Кент зустріла мене вчора коло пошти й зупинилася поговорити, що вона загалом робить вкрай рідко. Вона ненавидить мене як нікого.

"Гадаю, ти вже знаєш, що Тедді не приїде цього літа?"

"Так", — коротко відповіла я.

Я прочитала у її очах справжній тріумф перед тим як вона розвернулась і пішла. І я розумію чому. Вона дуже засмучена, що Тедді не приїде до неї, але похмуро радіє, що він не приїде й до мене. Це ясно показує, що вона переконана, що я більше нічого не значу для нього.

Наважуся засвідчити, що вона має рацію. Та все одно, ніщо не може залишатися похмурим навесні.

До речі, Ендрю посватався! Посватався до дівчини, про яку тітка Едді не втомлюється повторювати: "Я б не могла бути більш задоволеною вибором Ендрю, навіть якби обрала її сама!" Те саме вона сьогодні сказала й тітці Елізабет. Тітці Елізабет. У моїй присутності. Тітка Елізабет була з нею холодно чемною — або вважає, що була такою. Тітка Лаура втерла сльозу (тітка Лаура завжди втирає сльозу, коли дізнається, що хтось народився чи помер, одружився чи посватався, прийшов чи пішов, чи вперше за щось проголосував). І все ж вона не змогла приховати деякого розчарування: Ендрю міг би стати надійним чоловіком для мене. Але як на мене, Ендрю бракує "серця з перцем".

Розділ 3

Смерть пана Карпентера

Спершу ніхто не думав, що недуга пана Карпентера серйозна. Він нормально переносив напади ревматизму в попередні роки, відлежуючись по декілька днів. Після цього він повертався на роботу, як завжди похмурий і саркастичний, з новими колючками, готовими зірватись з язика. Пан Карпентер завжди казав, що вчителювання у Чорноводді насправді не таке, яким здається. У нашій школі нема нічого й нікого, крім зневажливої та бездушної молоді, говорив він. І в усій школі

нікого, хто міг би бодай правильно вимовити слова "лютий" чи "середа".

— Я втомився намагатися зварити суп у ситі, — шорстко казав він.

Тедді, Ільза, Перрі та Емілі — чотири учні, які відвідували школу з невичерпним натхненням — завершили навчання. А пан Карпентер мабуть втомився… від усього. Він не був старим, проте спалив своє життя в молодості. Наклали свій відбиток на нього також і тихі, боязкі кроки жінки, яка була його дружиною. Жінки, яка так несподівано померла минулої осені. Ніхто ніколи не вважав, буцім вона багато значить для пана Карпентера, та після її похорону він стрімко "пішов на дно". Школярів почали лякати його гострий язик і дедалі частіші сплески люті. Батьки хитали головами та збиралися після закінчення навчального року шукати нового вчителя.

Хвороба пана Карпентера почалася зі звичного вже нападу ревматизму. Потім стався інфаркт. Лікар Барнлі, який пішов відвідати пана Карпентера, незважаючи на його палке небажання мати лікаря, після повернення дуже серйозно і поважно заявив про брак "жаги до життя". Викликали тітку Луїзу Драммонд з Гусячого Ставу, щоб вона його доглядала. Пан Карпентер смиренно підкорився цьому. Це було поганим знаком — найгіршим з усіх можливих.

— Це ваше рішення. Нехай хоч на голові стоїть, якщо це полегшить ваше сумління. Мене не обходять її дії, щойно вона залишає мене наодинці з моїми думками. Мене не потрібно годувати, ловити й міняти підгузки. Хоча її волосся я на дух не переношу: надто вже пряме та лискуче. Скажіть, щоб вона зробила щось із цим. І чому її ніс на вигляд завжди такий холодний?

Емілі відвідувала його щовечора. Вона була єдиною, кого старий справді бажав бачити. Він не надто охоче розмовляв, однак любив що кілька хвилин широко розплющувати очі й обмінюватися з Емілі хитрими розуміючими поглядами, так, ніби вони разом сміялися з якогось влучного дотепу, про який знали тільки вони удвох. Тітка Луїза не розуміла цих обмінів усмішками, тому не схвалювала їх. Вона мала добре серце і справжній мудрий досвід материнства, попри недорозвинуті, досі дівочі груди, проте вона геть не могла зрозуміти тих веселих пустотливих усмішок того, хто лежав на смертному одрі. Вона була переконана, що було б значно краще, якби він подумав про свою безсмертну душу. Він же навіть не ходив до церкви, хіба не так? Навіть не дозволяв панотцеві увійти до кімнати! Зате Емілі Стар він завжди був радий, коли б вона не прийшла. Тітка Луїза мала власні таємні підозри стосовно Емілі Стар. Хто стане заперечувати, що вона пише? Хто стане заперечувати, що вона вставила кузину власної матінки, її душу й тіло в одну зі своїх оповідок? Певно, вона шукала, що можна "скопіювати" з цього старого помираючого язичника. Це, безсумнівно, пояснювало її зацікавленість у подальших відвідинах старого. Тітка Луїза звернула свій стурбований погляд на це хитре юне створіння. Вона сподівалася, що Емілі не вставить в оповідку її.

Емілі довго не могла змусити себе прийняти те, що пан Карпентер справді лежав на смертному одрі. Він не міг так сильно занедужати. Він не страждав — принаймні, не скаржився. Йому мало покращати, щойно на вулиці потеплішає. Вона так часто повторювала це собі, що навіть сама повірила. Вона не могла навіть уявити собі життя в Чорноводді без пана Карпентера.

Одного травневого вечора пан Карпентер, здавалося, пішов на поправку. Його очі загорілися тим самим саркастичним вогником, його голос зазвучав із колишньою силою, він почав

кепкувати з бідолашної тітки Луїзи, яка ніколи не розуміла його дотепів, однак зносила їх з незмінним християнським терпінням. Хворі обов'язково повинні мати почуття гумору. Він розповідав Емілі кумедні історії і разом з нею сміявся, доки від їхнього сміху маленька нудна кімната сама не починала бриніти. Тітка Луїза такої миті завжди хитала головою. Були деякі речі, яких вона не могла зрозуміти, бідолашна, проте вона добре зналася на власному скромному промислі непрофесійної, але дбайливої доглядальниці. А ще вона знала, що це несподіване покращення не було добрим знаком. Як сказав би будь-який шотландець, він був приречений. Емілі, зі своїм небагатим життєвим досвідом, не могла здогадуватися про це. Вона приходила додому, тішачись, що панові Карпентеру поліпшало. Незабаром він зовсім одужає, повернеться до школи, глузуватиме з учнів, крокуватиме вулицями, гортаючи старі замаслені збірки класичних творів, гостро критикуватиме її рукописи… Емілі була щаслива. Пан Карпентер був для неї близьким другом. Вона не могла його втратити.

Тітка Елізабет розбудила її о другій. Пан Карпентер хотів її бачити.

— Йому… погіршало? — спитала Емілі, зісковзуючи зі свого високого ліжка з різьбленими візерунками.

— Помирає, — коротко відказала тітка Елізабет. — Лікар Барнлі каже, він не доживе до ранку.

Щось у виразі обличчя Емілі вразило тітку Елізабет.

— Подумай, Емілі… Так йому буде краще, — мовила вона з незвичною лагідністю. — Він старий і виснажений. Його жінка померла. Йому не дозволять пропрацювати у школі навіть іще

один-однісінький рік. Його старість була б самотньою і невтішною. Смерть стане для нього порятунком.

— Я думала про себе, — здушено відповіла Емілі.

Вона пішла до дому пана Карпентера крізь прегарну темну весняну ніч. Тітка Луїза ридала, проте Емілі не проронила жодної сльозинки. Пан Карпентер розплющив очі та усміхнувся їй тією самою старою хитрою усмішкою.

— Ніяких сліз, — промурмотів він. — Я забороняю плач побіля мого смертного ложа. Скажи Луїзі Драммонд, щоб вона йшла плакати в кухню. Таким чином вона заробить значно більше грошей. Вона більше нічого не зможе зробити для мене.

— Чи можу я щось зробити? — спитала Емілі.

— Просто сиди там, де я можу тебе бачити, доки я… не відійду. Це все. Ніхто не бажає відходити в самотності. Завжди ненавидів думку, що доведеться помирати самотнім. Скільки там, у кухні вже сидить старих проноз, чекаючи на мою смерть?

— Там лише тітка Луїза та тітка Елізабет, — видушила з себе Емілі, марно силкуючись спромогтися на усмішку.

— Не зважай на те, що я… небагато говорю… я говорив… протягом усього мого життя… Аж до сьогодні… Бракує… повітря… Але якщо я про щось і думаю… то лиш про те, що ти прийшла..

Пан Карпентер заплющив очі і знову занурився в тишу. Емілі сиділа, не дихаючи. Її волосся було подібне до шматочка м'якої розмитої темряви, що сочилася з вікна, за яким щойно

почав займатися світанок. Невагомі долоні пустотливого вітерцю грали з її волоссям. Кімната всотувала з вікна пахощі червневих лілей — неймовірно досконалий аромат, солодший за музику, схожий на всі разом узяті втрачені аромати давніх, незбагненно любих днів. Віддалік дві прегарні стрункі чорні ялини майже однакової висоти вимальовувалися на тлі сріблястого світанкового неба, немов два шпилі котрогось із готичних соборів, які вивищуються на березі над морем срібного туману. Просто між ними був підвішений тьмяний старий місяць, такий же гарний як і вечірній молодик. Їхня краса допомагала Емілі бодай трохи полегшити тиск цього дивного несподіваного чатування. Щось минає, щось надходить, однак краса подібних миттєвостей незмінна.

Часом тітка Луїза заходила, щоб глянути на старого. Під час цих короткочасних візитів пан Карпентер удавав, ніби лежить без свідомості, однак, щойно тітка Луїза виходила, він миттєво розплющував очі й підморгував Емілі. Емілі ловила себе на тому, що теж, на власний жах, підморгує йому; вона мала у своїх жилах достатньо Мурреївської крові, щоб усвідомлювати можливі майже скандальні наслідки підморгувань до помираючого. Цікаво, що б на це сказала тітка Елізабет.

— Це могло б вважатися спортом… — пробурмотів пан Карпентер після другого обміну підморгуваннями. — Радий… що ти досі тут…

О третій годині він став неспокійним. Тітка Луїза знов увійшла до кімнати.

— Знай, що він не може померти, доки черговий напад не мине, — значущо прошепотіла вона Емілі.

— Геть звідси зі своїми забобонами, — голосно й чітко мовив пан Карпентер. — Я помру тоді, коли буду готовий до бісової смерті, незалежно від усіляких нападів.

Вражена тітка Луїза перепросила в Емілі за нього, пояснивши, що часом він блукає нетрями своєї свідомості та не зважає на навколишній світ.

— Ти ж пробачиш мені мій просторічний вираз, правда? — звернувся пан Карпентер до Емілі. — Я зміг її вразити. Не міг дозволити тій старій особі жіночої статі… дивитись на те, як я помираю… Подарував їй… непогану тему для пліток… це ж бо її… улюблене заняття… Огидні… забобони… Хоча насправді вона… має добру душу… Настільки добру… що я вже знудився… Ні краплі злостивості… Чомусь… деякі люди потребують… бодай дрібки тієї приправи… з норовливості… в кожному… Це та… щіпка солі… яка дарує… смак життя…

Знову залягла тиша. Тоді він поважно додав:

— Біда в тім… що Кухар часом… робить цю щіпку… завеликою… у більшості випадків… Недосвідчений Кухар… звісно, стане мудрішим… за кілька вічностей…

Емілі подумала була, що й зараз він теж "блукає свідомістю", однак він усміхався, дивлячись на неї.

— Радий, що ти все ще тут… моя юна подружко… не думала, що… будеш тут… чи не так?

— Так, — відповіла Емілі.

— Коли Мурреївна… каже "так"… це вона й має на увазі…

Знову тиша. І знову пан Карпентер говорить — цього разу імовірніше до себе, ніж до когось іншого.

— Я піду… на світанку… Після вранішньої зорі… Гадав, що буде лячно… А насправді — ні… Кумедно… Подумай лишень, скільки всього я дізнаюсь… усього за декілька хвилин, Емілі… Стану мудрішим за будь-якого з живих… Завжди мріяв знати… знати… Ненавиджу здогадки… Завжди жив… із цікавістю… Лиш цікавість і зараз… перед смертю… Я знатиму всю правду, Емілі… усього декілька хвилин… і я знатиму правду… Більше жодних здогадок… І якщо все… буде так, як я думаю… я знову буду молодим… Ти не можеш знати… як це… Ти є молода… і не маєш жодного уявлення… як це — бути молодим… знову…

Його голос на якийсь час потонув у бурмотінні, потім знову зазвучав чіткіше.

— Емілі, пообіцяй мені… що ніколи не писатимеш… щоб догодити комусь… лише для себе…

Емілі на мить завагалася. Що б могло означати таке дивне прохання?

— Обіцяй, — наполегливо повторив пан Карпентер.

Емілі так і зробила.

— Добре, — зітхнув з полегшенням пан Карпентер. — дотримуйся… цієї обіцянки… і будеш щаслива… Ніколи не пиши, щоб хтось схвалив… Не чекай схвалення… лише критики… Живи власним розумом… Ніколи… не керуйся… ниттям про реалізм… Пам'ятай… чарівні соснові ліси… такі ж реальні як і свині на подвір'ї… і краще побувати у штормі, ніж дивитись на нього… І колись… ти там побуваєш… маєш для

того достатню силу духу… Ось у чому… сенс… нашої літератури… У збереженні… загадкових чарів… коли їх нема навколо… Хотів іще щось тобі сказати… застерегти… але… я забув… Здається, пригадую…

— Не варто, — м'яко сказала Емілі. — Не виснажуйте себе.

— Я не виснажуюсь… Відчуваєш спокій і мир… коли втомлений… Я помираю… падаю в чорне провалля… немов той щур… Однак… маю сказати, Емілі… я прожив цікаве, сповнене постійної інтриги життя…

Пан Карпентер заплющив очі, при цьому став на вигляд наче мрець, тому Емілі мимоволі відсахнулася й зібралася кликати на допомогу. Він підняв мертвотно бліду руку.

— Ні… не клич її… Не клич, вона ж плаче… Хочу, щоб тут була лише ти… маленька Емілі з Місячного Серпа… Кмітлива маленька дівчинка Емілі… Що ж я хотів… їй сказати?

За мить він розплющив очі і голосно, чітко сказав:

— Відчини двері… відчини двері. Смерть уже не за горами.

Емілі підбігла до невеличких дверцят і широко прочинила їх. До кімнати увірвався сильний вітер з сірого штормового моря. Тітка Луїза прибігла з кухні, аби глянути, що сталося.

— Напад почався! Він помре після нього… він помер.

Втім, передбачення виявилось неточним. Щойно Емілі нахилилася над обличчям пана Карпентера, його гострозорі наїжачені карі очі вмить розплющилися востаннє. Пан Карпентер спробував підморгнути, та в нього не вийшло.

— Я… згадав… — прошепотів він. — Уникай… курсиву…

Чи було наприкінці його слів ледь помітне пустотливе пирхання? Тітка Луїза завжди після цього стверджувала, що було. Суворий старий пан Карпентер помер сміючись — сказавши щось про італійців[5]. Звісно, він завжди був трохи несповна розуму. Однак при смерті він перевершив самого себе. Тітка Луїза була вдячна, що він подарував їй такий досвід.

* * *

Емілі дійшла додому немов сліпа. Вона піднялася до своєї кімнати й уже там оплакувала свого давнього друга. Він мав шляхетну душу, та не гребував сміхом і дотепами. Куди потрапить його душа — до раю чи до пекла? Попри всі його недоліки, ніхто не міг назвати старого пана Карпентера легкодухим. Вона знала, що її світ після його смерті ніколи не стане таким як раніше. Здавалося, минуло вже багато років, відколи вона в темряві залишила Місячний Серп, поспішаючи до нього. Внутрішній голос казав їй, що вона підійшла до наступного роздоріжжя на стежині життя. Не стільки смерть пана Карпентера, скільки це роздоріжжя бентежило її. Смерть учителя стала лише вказівником, на який вона через довгі роки могла озирнутись і сказати: "Після того як я пройшла те місце, для мене змінилося все".

Здавалось, усе її життя аж до цієї миті складалося винятково з зупинок і ривків. Воно могло плинути спокійно і незмінно протягом місяців, ба навіть років, а потім раптово ставалося щось, після чого вона відчувала, ніби полишила позаду якесь "низьке склепіння" і потрапила до нового "храму" своєї душі, який був уже значно просторішим за всі попередні. Хоча завжди попервах було зимне відчуття змін і втрат.

Розділ 4

Сум і меланхолія

Рік по смерті пана Карпентера видався для Емілі тихим — тихим і, можливо, навіть приємним, хоча вона щосили намагалася придушити думку про те, що він був іще й самотнім. Без Ільзи. Без Тедді. Без пана Карпентера. Лише Перрі зрідка з'являвся у Чорноводді. Та ще влітку приїздив Дін. Жодна дівчина, яка дружила з Діном Прістом, не могла б почуватися самотньою поруч із ним. А вони з Емілі завжди були близькими друзями — від того самого далекого дня, коли вона ледь не зірвалася зі скелі, а Дін урятував її від неминучої смерті[6]. Зрештою, не мало значення, що в нього були хронічна хвороба і перекошена лопатка, або те, що мрійливий блиск у його зелених очах часом надавав його обличчю моторошного вигляду. Справді, яку все це мало вагу? В цілому світі-бо не знайшлося б іншої людини, з якою Емілі так любила б мовчати. Міркуючи про це, вона завжди подумки виділяла курсивом слово "любила". Пан Карпентер не конче мав знати про деякі речі.

Тітка Елізабет ніколи не схвалювала дружби з Діном. Хоча тітка Елізабет узагалі не мала теплих почуттів до жодного з Прістів.

Здавалося, між Мурреями та Прістами несумісність вдачі пролягла справжньою прірвою, цього не могли виправити навіть шлюби, що інколи траплялися між кланами.

— Справжнісінькі Прісти, — любила презирливо казати тітка Елізабет, подумки відправляючи увесь рід від коріння до найвищих гілочок до пекла помахом своєї тонкої негарної Мурреївської руки. — Справжнісінькі Прісти.

— Мурреї — це Мурреї, а Прісти — це Прісти, й ніколи вони не будуть разом, — зумисне неправильно процитувала Кіплінга Емілі, коли Дін з удаваним розпачем спитав, чому її тітки так не люблять його.

— Твоя тітка Ненсі з Попового Ставу ненавидить мене, — мовив Дін із химерною півусмішкою, через яку нагадував веселого гнома. — Та й панни Лаура та Елізабет завжди приймають мене з холодною чемністю, прибереженою Мурреями для найліпших ворогів. Хоча, здається, я знаю чому.

Емілі спаленіла. В неї теж уже почали з'являтися неприємні здогадки, чому тітка Елізабет і тітка Лаура стали з Діном ще більш холодно чемними ніж раніше. Вона навіть думати про це не хотіла, тому з люттю викинула ці думки зі своєї голови і з серця та захряснула перед ними уявні двері, щоб вони не сміли втручатись у її життя. Однак вони терпляче чекали на порозі й не збиралися нікуди щезати. Дін, як усі і все, здавалося, ставав уночі геть інакшим. Чи була ця зміна натяком? Чи вказувала на щось? Емілі не мала ані найменшого бажання розмірковувати над цим. Єдина можлива відповідь на всі питання була абсурдною. І надто вже неприємною.

Невже Дін Пріст з друга перетворився на залицяльника? Нісенітниця. Справжнісінька нісенітниця. Принаймні, для неї. Вона нестямно бажала, щоб Дін був її другом… але аж ніяк не залицяльником. Вона не могла втратити його дружбу. Ця дружба була для неї надто любою, чарівною, мотивуючою. Чому взагалі в житті трапляються такі диявольські речі? Коли Емілі доходила до цього питання у своїх плутаних роздумах, вона завжди зупинялась і верталась уявними стежками своїх думок назад. Верталася розгнівана й налякана усвідомленням того, що вона майже визнала, що "щось диявольське" вже відбулось або відбувається.

У якомусь значенні для неї майже полегшенням стало, коли одного листопадового вечора Дін зненацька повідомив:

— Гадаю, незабаром уже муситиму збиратись у свою щорічну міграцію.

— Куди збираєшся цьогоріч? — поцікавилась Емілі.

— До Японії. Ніколи там ще не був. Не надто хочеться їхати, особливо зараз. Однак залишатися тут… Чи може, ти всю зиму воліла б говорити зі мною, сидячи у вітальні та знаючи, що тітки чують кожнісіньке слово?

— Ні, — жартівливо здригнулась Емілі. Вона згадала той диявольський осінній вечір, коли за вікном завивав вітер, а дощ лив мов із відра. Того дня вони з Діном не могли прогулюватися садом і змушені були сидіти в кімнаті, де тітка Елізабет плела шпицями, а тітка Лаура за столом виплітала візерунки гачком. Це був страхітливий вечір. І все ж чому? Чому вони тоді так і не змогли поговорити так вільно, довірливо й химерно, як говорили в саду? Причина цього точно не носила непристойного характеру. Може, через те, що вони обговорювали зазвичай забагато речей, яких би тітка Елізабет не зрозуміла і не схвалила? Можливо. Але з іншого боку, їхня звична розмова була б такою ж чарівною і приємною, навіть якби Дін опинився на іншому кінці світу.

— Тому маю їхати, — проголосив Дін, чекаючи, доки ця витончена висока бліда дівчина у старому саду скаже, що страшенно сумуватиме за ним. Вона казала це йому щоосені, коли він збирався їхати, з року в рік. Але цього разу не сказала. Раптом зрозуміла, що не подужає цих слів.

Чому ж?

Дін уп'явся у неї очима, які могли виражати ніжність, сум чи пристрасть, якщо він цього бажав. Зараз у його погляді було щось таке, що всотало в себе всі три вирази. Він мусив почути від неї, що вона сумуватиме. Справжня мета його нинішньої поїздки полягала в тому, щоб вона усвідомила, як сильно за ним сумує, щоб відчула, що жити без нього не може.

— Ти сумуватимеш за мною, Емілі?

— Це зрозуміло й без слів, — безтурботно промовила Емілі. Надто безтурботно. У попередні роки вона була відвертою і серйозною, коли вони торкалися цієї теми. Дін не надто журився цією зміною. Але його мучили сумніви через її теперішнє ставлення до нього. Певно, вона змінилася, бо щось відчуває, підозрює щось, що він роками прагнув приховати і придушити як різновид божевілля. І що ж тепер? Чи означала ця нова для нього нотка безтурботності, що вона не бажає перебільшувати значення визнання, що сумуватиме за ним? Чи це просто інстинкт, який змушує жінку відгороджуватися духовним бар'єром, аби захиститися від двозначних або занадто недвозначних натяків?

— Ця зима без тебе, Тедді та Ільзи буде такою страхітливою, що я просто намагаюся не думати про все це, — продовжила Емілі. — Минулої зими було зле. Цієї буде ще гірше, я відчуваю це. Однак у мене є моя робота.

— О так, твоя робота, — погодився Дін терплячим тоном, ніби ледве стримуючи сміх. Цей тон з'являвся у його голосі щоразу, як він говорив про її "роботу", ніби його забавляло, що вона називає роботою "те миле шкрябання". Що ж, цій чарівній дитині треба чимось розважатись. Навіть словами він не міг би передати цю думку виразніше. Його приховані смішки ніби батогами били по чутливій душі Емілі. І вся її робота, всі її амбіції миттєво починали здаватись їй самій дитячими й

непотрібними — якими й були для нього. Жодне з її переконань не могло встояти під його тиском. Йому краще знати. Він такий розумний і освічений. Йому краще знати. Це була агонія її прагнень. Вона не могла ігнорувати його думку. У глибині душі Емілі знала, що не зможе цілком повірити в себе, доки Дін Пріст не визнає, що вона може створити щось направду вартісне. Якщо ж він ніколи цього не визнає…

— Де б я не був, завжди матиму при собі твого портрета, Зіронько, — промовив Дін. Він давно називав її Зіронькою. Це не було каламбуром[7], він просто колись сказав, що вона нагадує йому зірку. — Я бачитиму, як ти сидиш у своїй кімнаті побіля того старосвітського вікна, плетучи чарівну павутину… ходиш стежками цього старого саду… прогулюєшся Вчорашньою Стежкою… звертаєш свій погляд до моря… Щойно я забажаю пригадати чарівність Чорноводдя, я побачу в ній тебе. Зрештою, вся навколишня краса — це лише тло для вродливої жінки.

"Плетучи чарівну павутину" — он значить як! З усього сказаного Діном Емілі почула лише це. Вона навіть не помітила, що він сказав, що вважає її вродливою жінкою.

— Діне… ти вважаєш, що все, що я пишу — це не що інше як павутина? — задихаючись запитала вона.

Дін у відповідь пречудово вдав подив:

— А що ж це, Зіронько? Як ти сама подумки все це називаєш? Я радий, що писання тебе розважає. Це чудове зацікавлення. Якщо ти можеш цим заробити трохи грошей, це теж дуже добре. Але я терпіти не можу те, що ти мрієш стати Бронте[8] або Остін[9], а одного разу зрозумієш, що витратила свою юність на недосяжну мрію.

— Я не уявляю себе Бронте чи Остін, — відказала Емілі. — Але раніше ти не казав мені такого, Діне. Ти казав, що колись я зможу написати щось славетне.

— Ми не вбиваємо милих дитячих мрій, — сказав Дін. — Але нерозумно леліяти в собі думки дитинства у зрілому віці. Поглянь правді в очі, Емілі. Ти пишеш чарівні оповідки. Задовольнись цим і не витрачай свої найкращі роки на прагнення недосяжного і загалом на спроби стрибнути вище голови.

Дін не дивився на Емілі. Він зіперся на старий сонячний годинник і стояв так із виглядом людини, яка щойно була змушена сказати щось неприємне, відчуваючи, що це її обов'язок.

— Я не буду писателькою чарівних оповідок! — зухвало вигукнула Емілі. Він поглянув їй в обличчя. Вона була такою ж високою як і він, навіть трішечки вищою, хоч він і не бажав цього визнавати.

— Ти не мусиш ніким бути — лише собою, — сказав він, знизивши голос. — Старий Місячний Серп ще не бачив такої жінки як ти. Цими очима, цією усмішкою ти зможеш досягти значно більшого, ніж коли-небудь подужаєш пером.

— Ти говориш точнісінько як тітка Ненсі Пріст, — злісно і презирливо кинула Емілі.

Та й чи не був він до неї злим і презирливим? Тієї ночі третя година застала її без сну у безодні розпуки. Вона не одну годину лежала, не маючи сну в жодному оці, та обмірковувала дві ненависні їй речі. Першою з них було те, що вона ніколи в своєму житті не зможе написати нічого прекрасного. Другою —

вона втрачала Дінову дружбу. Дружба — це все, що вона могла йому дати, та для нього цього було замало. Вона мала завдати йому болю. О, але ж як вона могла зробити боляче Дінові, якому й так жилося несолодко? Вона сказала "ні" Ендрю Муррею і зі сміхом відмовила Перрі Міллеру, не відчуваючи докорів сумління. Однак це було геть інше.

Емілі сіла в ліжку та розпачливо застогнала. Її прикро вражало те, про що вона думала, та вона знала, що ніщо не може бути імовірнішим і болючішим за той факт, що тридцять років потому вона питатиме в самої себе, через що, заради Бога, вона була в такому відчаї.

— Бажаю, щоб у світі не було нічого подібного до закоханих і закоханості, — прошепотіла вона, стискаючи кулачки і щиро вірячи і те, що саме це й має на увазі.

Та, як і будь-кому іншому, в денному світлі Емілі все здалося вже зовсім не таким трагічним і навіть майже стерпним, на відміну від її почуттів у темряві. Чек з непоганою сумою і тонкий конверт, який містив його і листа з подякою, почасти відновили її самоповагу та амбітність. Дуже ймовірно також, що вона подумки шукала підтекст у Дінових словах і уявляла собі зовсім не те, що він мав на увазі. Вона не мала наміру бути простачкою, яка вірить, що кожен чоловік — молодий чи старий — якому подобається з нею розмовляти чи навіть казати їй компліменти у темряві старого саду, залитого невірним місячним сяйвом, закоханий у неї. Дін же їй у батьки годиться!

Дін спокійнісінько попрощався перед тим як піти й залишити її у зручній певності, тим самим дозволивши їй сумувати за ним без жодних підозр. І вона сумувала, бо почувалася жахливо. Дощ на осінніх полях цього ранку вперто наганяв сум, а з затоки повільно надходили примарні тумани.

Емілі дуже втішилась, побачивши одного ранку, як за вікном мерехтить сніг. Вона була заклопотана, пишучи щодня довгими годинами. Часто це відбувалося глупої ночі, аж тітка Лаура почала хвилюватися за її здоров'я, а тітка Елізабет раз чи двічі заявила, що ціни на чорнило піднялись. Утім Емілі купувала собі чорнило за власноруч зароблені гроші, тому ця репліка не справило на неї сильного враження. Вона зосередилася на тому, щоб заробити достатньо грошей, аби повернути їх дядькові Воллесу та тітці Рут, які утримували її власним коштом під час її навчання у Шрусбері. Тітка Елізабет схвалювала цей намір. Мурреї ніколи ні від кого не залежали. Була навіть приказка, буцімто Мурреї мали власного човна під час Великого Потопу. Їхня нога не ступила б на жоден недоладний ковчег.

Звісно, Емілі все ще отримувала чимало відмов. Їх у мовчазному обуренні приносив з пошти додому кузен Джиммі. Однак чисельність прийнятих творів усе ж таки невпинно зростала. Кожен новий завойований журнал ставав для неї черговим кроком вгору на шляху до альпійської вершини. Вона знала, що ще й досі набирається досвіду в нелегкому мистецтві письменництва. Навіть "любовні стосунки", які так турбували її раніше, тепер вона згадувала лише з усмішкою. Чи навчили її чомусь погляди Тедді Кента? Коли їй ставало часу на роздуми про це, її огортало гостре відчуття самотності. В неї все ще бували часом лихі години. Особливо після листів від Ільзи, в яких вона описувала всі свої веселі пригоди у Монреалі, успіхи у Школі ораторства та нові сукні. У нескінченних сутінках вона подовгу, тремтячи, стояла побіля вікна і думала про те, якими білими, холодними та самотніми були засніжені поля на пагорбі, якими далекими та згорьованими видавалися Три Принцеси. У цей час вона втрачала віру у свою щасливу зірку. Вона жадала літа, заростей ромашки, сріблястих у місячному або пурпурових у сонячному світлі морів, веселого

товариства Тедді… У такі миті вона завжди знала, що найдужче потребує Тедді.

Однак Тедді, здавалося, віддалявся від неї. Вони все ще листувались, та їхнє листування вже не було таким як раніше. Восени листи від Тедді несподівано стали прохолоднішими й більш офіційними. Після цієї першої ознаки зимності настрій Емілі все частіше бував сумним і меланхолійним.

Однак бували в неї й довгі години захоплення і натхнення, які в подальшому вкривали славою увесь шлях за її спиною і попереду неї. Години, коли вона відчувала в собі дар творити, який охоплював її всю, подібно до полум'я, що ніколи не згасне. Рідкісні піднесені миті, коли вона почувалася богом, щаслива й цілком задоволена. І вона завжди мала власний маленький світ, у який могла втекти від повсякденності і самотності та відчути солодкий смак щастя, не затьмареного жодною хмарою чи тінню. Часом вона подумки вислизала з чіпких обіймів навколишнього світу у спогади свого дитинства, у ті невимовно цікаві пригоди, про які соромно було б розповісти її дорослому оточенню.

Їй подобалося згадувати свої гарні і не дуже гарні вчинки, хоча думки про гарні таки були приємніші. Особливо у сутінках або при місячному сяйві, у товаристві зірок і дерев — її найдавніших друзів.

— Я не можу сидіти в чотирьох стінах у місячні ночі. Я просто встаю і йду, — пояснювала вона тітці Елізабет, яка не схвалювала таких роздумів за межами дому вночі. Тітку Елізабет ніколи не полишали гіркі спогади про те, що мати Емілі втекла. Та й на те, нічні прогулянки були дивною річчю. Ніхто з дівчат Чорноводдя цього не робив.

Емілі ж обожнювала блукати пагорбами опівночі у світлі зірок, які з'являлись одна по одній, утворюючи сузір'я міфів і легенд. Холодні риси місяця до болю вражали її своєю красою. Шалі струнких ялин були поцятковані вогниками, що їх посилало, от-от маючи зійти на небосхил, сонце. Соснові гаї дихали таємницями. Зачаровувала краєвидом і звивиста Завтрашня Стежка. Не червнева Завтрашня Стежка, яка розквітає й пишається своєю молодецькою зеленню. Також і не жовтнева Завтрашня Стежка, велична у своєму вбранні з багрянця й золота. Найбільше зачаровувала саме теперішня, зимова засніжена Завтрашня Стежка у сутінках — біла, аж сліпуча, загадкова й тиха місцина, сповнена чарівливості. Емілі любила її сильніше за всі інші дорогі серцю місця. Примара щастя омріяної усамітненості ніколи не набридала через те, що здавалося, що вона недалеко, але занадто близькою вона не була ніколи.

Якби б тільки поруч був друг, з яким вона могла б поговорити!.. Однієї ночі вона прокинулася вся в сльозах під зимним блакитним сяйвом місяця, яке лилося на неї крізь холодні шибки. Їй наснився тоді свист Тедді з гайка Високого Джона — старий добрий свист, який завжди слугував їй сигналом у дитинстві… І вона як завжди побігла через сад до гайка. Але Тедді там не було.

— Емілі Берд Стар, якщо я ще бодай раз заскочу тебе на тому, що ти плачеш через сновидіння… — суворо сказала вона.

Розділ 5

Три події

Того року лише три гучні події урізноманітнили тихий і розмірений плин життя Емілі. Восени вона мала клопіт із

"сердечними справами", як по-вікторіанськи назвала це тітка Лаура. Панотець Джеймс Воллес — новий гарненький, навіть трішки жіночний молодий пастор Гусячого Ставу — досить часто почав навідуватись до пасторського будинку в Чорноводді і майже щоразу після своїх відвідин приїздив до Місячного Серпа. Незабаром усі в Чорноводді та Гусячому Ставі пліткували про те, що Емілі Стар має залицяльника в особі пастора. Чутки про це поширювалися зі швидкістю світла. Усі вже дійшли висновку, що Емілі обов'язково вийде за нього. Сам пастор!

Усі багатозначно хитали на це головами. Вона ніколи не зможе стати гідною пасторською дружиною. Ніколи. Та хіба ж так не траплялося раз по раз? Хіба пастори не одружувалися з жінками, які мали б бути останніми у списку кандидаток у дружини панотців?

Думки мешканців Місячного Серпа розділилися. Тітка Лаура, яка потай вболівала за лікаря Фелла, сподівалася, що Емілі не піде за превелебного Воллеса. Тітці Елізабет у глибині душі не подобались обоє, однак її засліплювала сама думка про родичання з пастором. Та й надійність забезпечена: панотець і не думатиме про зраду. Тітка Елізабет вважала, що Емілі дуже пощастить, якщо вона зможе здобути серце пастора.

Коли стало очевидним, що панотець Воллес не приїздить і більше не приїде до Місячного Серпа, тітка Елізабет похмуро спитала в Емілі, чому так сталося, і була приголомшена тим, що зухвале дівчисько повідомило пасторові, що не вийде за нього.

— Чому? — крижаним тоном спитала тітка Елізабет.

— Вуха, тітко Елізабет, його вуха! — мовила Емілі легковажно. — Я не можу дозволити, щоб мої діти успадкували такі вуха!

Безпосередність відповіді змусила тітку Елізабет завагатися — власне, через це Емілі й відказала саме так. Вона знала, що тітка Елізабет більше не ризикне вертатися до цієї теми.

Превелебний Джеймс Воллес вирішив, що його обов'язок — вирушити наступної весни на Захід. Так він і вчинив.

Незадовго після цього стався прикрий епізод із місцевими театралами у Шрусбері. Вони написали до однієї із Шарлоттетаунських газет статтю з ганебним наклепом, а у Шрусбері в цьому, звісно, звинуватили Емілію Берд Стар. "Хто ж іще, — казали вони, — міг би написати щось таке ж диявольськи безглузде та саркастичне?" Всі знали, що Емілія Берд Стар ніколи не пробачить мешканцям Шрусбері тих підлих пліток про її перебування в домі старого Джона. Це був її спосіб помсти. Хіба це не схоже на Мурреїв? Таємно від усіх плекати образу, доки не з'явиться зручна для помсти мить. Емілі марно доводила свою непричетність. Ніхто ніколи так і не довідався, хто ж був автором тієї злощасної статті, і надалі всі вважали, що це була її рук справа.

Але якимось чином цей випадок таки мав позитивний вплив на її життя. Після цього її почали запрошувати на всі бодай трохи значущі події у Шрусбері. Люди боялися, що, ігноруючи її, автоматично стають її наступними жертвами. Вона не могла приймати всі запрошення, адже Шрусбері знаходиться в сімох милях від Чорноводдя, проте вона поїхала на званий обід у пані Том Нікл і в наступні шість тижнів була переконана, що це неабияк урізноманітнило її життя.

Того дня Емілі-у-Свічаді була прегарною. Мала на собі сукню, що її хотіла багато років і витратила на неї, на жах тітки Елізабет, увесь свій гонорар за одну з новел. Сукня була з переливчастого шовку, який на одному світлі променився блакиттю, а на іншому вигравав сріблом, уся ця краса була оздоблена паволокою мережива. Дівчина пам'ятала, як колись Тедді сказав їй, що, коли вона вдягне цю сукню, він намалює її Крижаною Панною.

Її сусід праворуч протягом усього обіду виголошував кумедні тости і змушував її задаватися питанням, для якої доброї мети його створив Господь.

Але ж сусід ліворуч! Цей говорив мало, але який мав промовистий погляд! Емілі зрозуміла, що симпатизує цьому парубкові, чиї очі промовляли більше, ніж вуста. А потім він сказав їй, що у цій сукні вона "неначе місячне сяйво блакитної літньої ночі". Мабуть, ця фраза зламала останні мури спротиву в душі Емілі, поціливши її у самісіньке серце. Емілі була безсилою перед чаром влучних слів. Ще до настання вечора дівчина вперше в житті впала в нестримну і романтичну безодню найнестримнішого та найромантичнішого кохання — "кохання, про яке мріють поети", — написала вона у своєму щоденнику.

Хлопець, який мав гарне і романтичне ім'я Елмер Вінсент, закохався так само пристрасно як і вона. Він буквально накидувався на Місячний Серп. Він прекрасно залицявся. Емілі зачаровувало те, як він говорив "мила панно". Коли він сказав їй, що "гарні руки — це одна з головних принад гарної жінки" та спрямував свій сповнений обожнювання погляд на її долоні, Емілі тієї ж ночі у своїй кімнаті поцілувала їх, бо їх торкався його погляд. Коли він несподівано назвав її дитям блідого туману й палкого вогню, вона почергово блідла й паленіла протягом усього вечора, доки тітка Елізабет не обірвала її

піднесених мрій проханням напекти пончиків для кузена Джиммі. Коли він казав їй, що вона подібна до опалу: молочно-біла ззовні, але з серцем з вогню та багрянцю, вона питала себе, чи завжди життя буде таким прекрасним як цієї миті.

"Подумати тільки, колись я гадала, буцім закохана в Тедді Кента", — міркувала вона, приголомшена цим відкриттям.

Вона покинула своє писання та спитала тітку Елізабет, чи не могла б стара синя скриня на горищі стати її скринею для посагу. Тітка Елізабет милостиво дозволила. Успіх нового залицяльника швидко став відомим, і щасливця було схвалено. Гарна родина, гарний соціальний статус, гарні прибутки — всі сприятливі ознаки були наявні.

А потім трапилася справді жахлива річ.

Закоханість Емілі здиміла так само раптово як і з'явилась. Одного дня вона була, а вже наступного зникла. Все стало як раніше.

Вона була нажахана. Вона не могла в це повірити. Вона намагалася воскресити колишню зачарованість, яка ще досі жевріла в ній. Вона намагалася мріяти, відчуваючи той колишній трем і шаріючись. Та не прийшов до неї ні трем, ані рум'янець. Її темноволосий залицяльник — чому її ніколи не бентежило, що його очі так схожі на коров'ячі? — втомлював її. Так, він її втомлював. Одного вечора вона навіть позіхнула в самому розпалі однієї з його вишуканих промов. У ньому не було нічого, крім здатності до цих промов. До того вміння більше не було що додати.

Їй було так соромно, що вона ледь не занедужала. Всі гадали, що вона так побивається через розрив стосунків, і

жаліли її. Тітки, які більше знали про цю ситуацію, були розчаровані й засуджували Емілі.

— Легковажна. Легковажна, як і всі Стари, — з гіркотою проказувала тітка Елізабет.

Емілі не мала сил оборонятися. Вона вірила, що ці докори заслужені. Мабуть, вона справді легковажна. Ну певно, що так. А як інакше, коли таке жарке полум'я так швидко перетворилося на згарище, повне попелу? Не лишилося жодної іскри, жодного романтичного спогаду. Емілі знайшла у своєму щоденнику уривок "кохання, про яке мріють поети" і почала знавісніло замальовувати його чорнилом.

Вона справді дуже довго страждала через це. Невже її душа не мала жодної глибини? Може, вона справді поверхневе створіння, в якого навіть любов схожа на зернину, що впала на неродючий ґрунт, як у безсмертній притчі? Вона знала, що інші дівчата часто вступають у такі дурні і бурхливі стосунки "на декілька днів", проте ніколи й не уявляла, що й вона стане однією з них, що вона взагалі може такою бути. Бути збитою з ніг привабливим обличчям, мелодійним голосом, глибокими темними очима і трюком з милими розмовами! У глибині душі Емілі почувалася так, ніби її вчинок був непростимим проступком, і весь рід Мурреїв ніколи не зможе від нього відбілитись.

Як на зло, колишній кавалер за шість місяців побрався з дівчиною зі Шрусбері. Не те щоб Емілі хвилювало, наскільки скоро і з ким він одружився. Але це означало, що його пристрасть також була поверхневою, і це робило її приниження ще відчутнішим і ще дурнішим. Ендрю Муррей також втішився дуже скоро. Перрі Міллер не впадав у відчай. Тедді забув її. Невже вона справді не здатна на глибокі і тривалі стосунки з хлопцями? Хоча, крім усіх названих, був іще

Дін. Але навіть Дін щозими їхав від неї й полишав її на інших залицяльників.

— Чи я справді до мозку кісток поверхнева? — дедалі частіше запитувала себе бідолашна Емілі.

Вона з таємною втіхою знову взялася за своє перо. Але ще тривалий час кохання у її новелах мало гіркий присмак цинізму та мізантропії.

Розділ 6

"Торговець мріями"

На літні канікули Тедді Кент та Ільза Барнлі повернулися додому. Тедді виборов Мистецьку стипендію, що означало дворічне проживання у Парижі. Відпливати до Європи він мав за два тижні. Він нашвидкуруч написав про це Емілі, й вона його привітала по-дружньому, навіть по-сестринськи. У його листі не було згадки про веселку а чи про Вегу з сузір'я Ліри. Емілі чекала його приїзду з мудрою сором'язливою надією не бути відкинутою. А раптом — чи наважувалась вона сподіватись на це? — коли вони знову стрінуться у своїх старих і любих серцю місцях, ця холоднеча, що так незбагненно постала поміж ними, зникне, як зникає туман на морі, коли сонце здіймається над затокою. Без сумніву, в Тедді також були ті "сердечні справи", як і в неї. Але коли він повернеться, коли вони поглянуть одне одному в вічі, коли вона почує його свист із гайка Високого Джона...

Але вона більше не чула його. Надвечір того дня, коли, як вона знала, Тедді повернувся додому, вона прогулювалася садом, минаючи парчевих метеликів, убрана в нову сукню з "пудрово-синього" шифону, та наслухала. Кожна вільшанка

викликала рум'янець на її щічках і змушувала її серце калатати. Трохи пізніше крізь росу та сутінки до неї продерлася тітка Лаура.

— Тедді та Ільза прийшли, — мовила вона.

Емілі увійшла до похмурої статечної й ніби змертвілої зали Місячного Серпа, увійшла зблідла та відсторонена, однак тримала себе в руках немов королева. Ільза відразу кинулася до неї, радісно, як у старі добрі часи, але Тедді потиснув їй руку з холодною відчуженістю, майже такою ж, яка опосіла Емілі. Тедді? О, вже ні. Фредерик Кент, майбутній митець. Чи залишилося взагалі бодай щось від Тедді у цьому струнку елегантному юнакові з усією його витонченістю, холодним відчуженим поглядом та загальним запереченням усього дитячого, включно з колишніми наївними думками та іграми з двома звичайними сільськими дівчатами?

У своїх висновках Емілі була до Тедді несправедливою та безжальною. Втім, вона взагалі не могла зараз бути справедливою ні до кого. Ніхто не сміє робити з неї дурепу. А Емілі відчувала, що саме це з нею і сталося незадовго до цієї зустрічі. Знову. Вона мріяла про кохання в саду, залитому місячним сяйвом, одягнувшись у пудрово-синю сукню, чекаючи на знак від коханого, який забув її — або ж пам'ятав лише як колишню однокласницю, якій він зробив велику ласку, навідавши її. На щастя, Тедді не міг прочитати її думок. Вона докладе всіх зусиль, щоб він про них і не здогадувався. Хто може бути гостиннішим і холоднішим за Мурреїв з Місячного Серпа? Емілі була такою врівноваженою й шанобливою, як тільки могла. Поводилася доброзичливо й відчужено, як із утомленим мандрівником, який попросив притулку на ніч. Знову привітала його із вражаючим успіхом, прикликаючи на допомогу всі свої сили, аби зобразити справжню цікавість. Ретельно добирала слова, розпитуючи, як йому мається, та

відповідаючи на ті самі запитання про себе. Вона бачила деякі його малюнки у журналах. Він читав деякі її оповідання. В ході цієї розмови прірва між ними ставала дедалі ширшою. Емілі ніколи ще не почувалася такою чужою для Тедді.

Відчуваючи, як це ятрить їй душу, вона визнала, що Тедді докорінно змінився за ці два роки, що вони не бачились. Це стало жахливим відкриттям для неї, але вочевидь не для Ільзи, яка базікала як і колись, з усіма своїми божевільними безглуздям і кпинами. Ільза будувала плани на ті два тижні, які буде вдома, ставила сотні запитань. Вона так і залишилася тією ж милою шибайголовою, сповненою жартів і смішків, вдягненою у власному чудовому стилі, що заперечував усі прийняті канони моди. Сьогодні на ній була екстравагантна жовто-зелена сукня. Вона приколола велику рожеву півонію собі на талію, та ще одну — на плече. На голові в неї був яскравий зелений капелюшок з вінком рожевих квітів. У її вухах похитувались важкі кульчики з перлами. Це було дивне вбрання, й ніхто б не зважився його носити, крім Ільзи. А вона в ньому була неначе втіленням тисяч тропічних весен — екзотична, провокуюча і прекрасна. Яка ж прекрасна! Емілі не заздрила свіжій вроді своєї подруги, проте почувалася трохи приниженою. На тлі золотавого відблиску Ільзиного волосся, сяйва її бурштинових очей та ніжного рум'янця на її щічках Емілі певно видається тьмяною, бляклою й зовсім негарною. Звісно, Тедді кохає Ільзу. Спершу він подався до неї і був із нею, поки Емілі чекала його в саду. Що ж, це не має значення, та й хіба повинно мати? Вона лишень має бути приязною як ніколи. І вона була приязною. Мстиво приязною. Проте коли Тедді з Ільзою пішли — разом, сміючись і глузуючи одне з одного — старезною Завтрашньою Стежкою, Емілі піднялася до себе й зачинилась у своїй кімнаті. Ніхто її не бачив аж до ранку.

Усі веселощі, які на ці два тижні запланувала Ільза, відбулися. Пікніки, танці, численні святкування. Спільнота

Шрусбері вирішила, що молодого художника, який незабаром має відплисти, варто взяти на замітку, і так і зробила. Це була неймовірно весела й захоплива веремія, й Емілі віддалась їй разом з усіма. У танцях їй не було рівних, а коли товариство жадало жартів, її голос лунав найчастіше. Й увесь цей час вона почувалася як герой прочитаного колись містичного оповідання про людину, яка мала у грудях тліюче вугілля замість серця. І весь час вона відчувала глибоко в душі, під товстими шарами показової гордості та приховуваного болю, що єдиним, що її на все це штовхало, було бажання бути коло Тедді. Але, незважаючи на свої палкі мрії, вона дбала про те, щоб не залишатися з ним наодинці, та й самого Тедді не можна було звинуватити у спробах побути з нею удвох. Його ім'я завжди вимовлялося разом з Ільзиним, а при зустрічі вони обов'язково обмінювалися складними до розуміння дотепами, тож усі присутні казали про цю парочку, що "вони розуміють одне одного з півслова". Емілі була впевнена, що Ільза неодмінно розповість їй, якщо між нею й Тедді щось буде. Але Ільза хоч би скільки базікала про страждання своїх залицяльників, які були лише плодом її уяви, ніколи не згадувала у присутності Емілі імені Тедді. Імені, яке нескінченно мучило Емілі. Натомість Ільза розпитувала її про Перрі Міллера, жадаючи знати, чи він так і залишився телепнем, і довго сміялася з того, як обурено Емілі його захищала.

— Еге ж, він безсумнівно стане колись прем'єр-міністром, — зневажливо пирхнула Ільза. — Він гаруватиме як диявол і ніколи ні про що не шкодуватиме. Але чи не буде від тебе постійно тхнути бочками з рибою з Пічного містечка?

Перрі все-таки приїхав побачитися з Ільзою, але вихвалявся перед нею своїми успіхами трохи довше, ніж варто було, через що поїхав осміяний і присоромлений і більше не вертався. Для

Емілі ці два тижні стали справжнісіньким жахіттям, і вона була навіть рада, коли Тедді настав час їхати.

Він збирався вирушити спершу до Галіфаксу, аби зробити декілька замальовок на морську тематику для одного з журналів. За годину до зняття "Міри Лі" з якоря у Пічному містечку він прийшов попрощатися. Ільзи з ним не було. "Безсумнівно, — вирішила Емілі, — Ільзу він навідав у Шарлоттетауні". Однак поряд був Дін Пріст, тож Емілі не турбувала та жахлива самотність, що приходила, коли вони з Тедді були наодинці. Дін нарешті став собою після негласного двотижневого табу на кпини. Дін не брав участі в танцях і збіговиськах, однак він завжди був десь неподалік, і всі це відчували. Зараз він стояв поруч із Емілі у саду і саме повітря навколо них було просотане його тріумфом, адже відтепер Емілі вже більше не належала Тедді, а тільки йому одному. Дін, якого неможливо було обдурити і який чудово знав, що веселощі та щастя — не одне й те саме, знав більше за інших про маленьку драму, що розігралась у ці два тижні у Чорноводді, і розсування лаштунків залишило його задоволеним. Давнє таємне дитяче захоплення Тедді Кентом з Пижмової Ділянки зрештою сконало. Чи було це чимось значущим, а чи лиш видавалося таким, а Дін все ж викреслив Тедді зі списку своїх можливих суперників.

Емілі й Тедді розпрощалися сердечним рукостисканням і взаємними побажаннями, які висловлюють одне одному колишні однокласники, щиро бажаючи одне одному добра, однак будучи при цьому насправді байдужими.

"Процвітай і залишайся таким як ти є", як сказав колись давно один із Мурреїв.

Тедді пішов досить вишукано. У нього був дар артистично йти геть. Він жодного разу не озирнувся. Емілі одразу ж

повернулася до Діна й поновила розмову, що її перервав своєю появою Тедді. Її вії надійно приховали очі, тож Дін, із його незбагненним умінням читати її думки, не повинен був… не міг здогадатися… про що? Про що тут можна було здогадатися? Ні про що — абсолютно ні про що. Втім, вії Емілі все ж були опущені.

Коли Дін, який того вечора переслідував зовсім іншу мету, за півгодини пішов, вона стрімголов піднялась і спустилась доріжкою, що звивалася навколо золота первоцвітів, ловлячи коротку мить, промінчик, який знову розбурхав її нестримну дівочу уяву.

"Безсумнівно, вигадує сюжет, — з гордістю подумав кузен Джиммі, зиркнувши на неї з кухонного вікна. — Приголомшує, як вона це робить".

Можливо, Емілі справді вигадувала сюжет. Однак щойно тіні стали густішими, вона вислизнула з саду, проскочила повз старий замріяний фруктовий сад, промчала Вчорашньою Стежкою, проминула зелене пасовище і Чорноводдя, злетіла на вершину пагорба, залишивши позаду Розчаровану Оселю, і вбігла до темного ялицевого гаю. Тут, у скупченні сріблястих берізок розташувалася місцина, з якої видно було гавань, що зараз палала в бузковій та рожевій барвах заходу сонця. Емілі зачаїлася, відхекуючись: майже весь шлях вона бігла. Невже вона спізнилася? О, що як вона спізнилася?

"Міра Лі" — замріяне судно, осипане останнім промінням заходу сонця — вже відчалювала. Вона проминула пурпурові буї та поволі віддалялася, схожа на казку, що полишає загадковий берег. Емілі стояла й дивилась, як вона обминала останні перешкоди на шляху з затоки. Стояла й дивилась на неї, доки "Міра Лі" не зникла з-перед очей у синій темряві близької ночі. У свідомості блимало лиш одне нестерпне

бажання ще раз побачити Тедді — ще один останній раз. Попрощатися так, як належало.

Тедді пішов. Тепер вони житимуть у різних світах. Веселки не було. Та й чим була Вега з сузір'я Ліри, як не дражливим палаючим і неможливо далеким сонцем?

Вона сповзла у траву під ногами й лежала в ній, ридаючи у холоді місячного світла, який несподівано зайняв у її душі місце дружнього посвисту.

У своїй агонії вона втратила віру. Цього не мало статися. Тедді не міг піти після того бездушного холодно ввічливого прощання. Після стількох років їхнього товаришування, якщо не чогось більшого. О, як вона могла дозволити собі сьогодні впасти у настрій третьої години ночі?

— Я безнадійна дурепа, — прошепотіла вона. — Він забув мене. Я для нього ніхто. І я на це заслуговую. Хіба я не забула його так само у ті божевільні кілька тижнів, коли уявляла, буцім я закохана в Елмера Вінсента? Авжеж, якийсь добродій розповів йому про все. Я втратила свій шанс на справжнє щастя через ту безглузду інтрижку. Де ж моя гордість? Так побиватися через хлопця, який забув мене. Але… але… це ж таке полегшення — плакати після тих страхітливих двох тижнів, у які я мусила удавано сміятись.

* * *

Після того як Тедді пішов, Емілі з головою занурилась у роботу. Довгими літніми днями і ночами вона писала, доки під її очима не з'явилися пурпурові кола, а ніжно-рожевий рум'янець не зник з її щічок. Тітка Елізабет вважала, що вона вбиває себе, і навіть уперше змирилася з її близькістю з

огидним Прістом, відколи він став єдиним, хто міг відірвати Емілі від письмового столу хоча б задля вечірніх прогулянок і спілкування на свіжому повітрі. Того літа Емілі "своєю писаниною" виплатила останній борг дядькові Воллесу та тітці Рут.

Однак це була не просто писанина. Вперше, коли, лежачи без сну о третій годині ночі, вона страждала від самотності, Емілі пригадала далеку страшну зимову ніч, коли їх з Ільзою, Перрі і Тедді замело в будинку старого Джона неподалік від дороги на Гусячий Став[10], пригадала скандал і його наслідки, пригадала також саму ту ніч, сповнену несподіваної насолоди роздумів над історією, яка назавжди залишилась у її голові, розказана весело і водночас урочисто, в манері Тедді. Принаймні, згодом вона вважала це урочистим. Гаразд, це було урочистим. Та чи ніде нема в неї тієї історії? Вона наступного ж дня занотувала у "книзі Джиммі" нарис того файного химерного оповідання. Емілі скочила з ліжка, освітлена літнім сяйвом місяця, запалила одну з легендарних свічок Місячного Серпа і почала ритись у стопках старих "книг Джиммі". Так, вона була тут. "Торговець мріями". Емілі присіла навпочіпки та пробігла оповідання очима. Воно було гарним. Воно знову утримувало її уяву й прикликало всю її творчу силу. Вона мусить написати це. Мусить розпочати негайно. Накинувши на свої молочно-білі плечі пеньюар, аби захиститися від холодного вітру з затоки, вона сіла біля відчиненого вікна й почала писати. Все було забуто — принаймні, на якийсь час — у витонченому всеохоплюючому шалі творчості.

Тедді став лише туманним спогадом: кохання згасло, неначе задмухнута свічка. Ніщо не мало значення, крім її оповідання. Персонажі оживали під її рукою і юрмились у її голові — яскраві, привабливі, чарівні. Кпини, сльози і сміх рікою лилися з її пера. Вона жила і дихала в іншому світі й

повернулася до Місячного Серпа лише на світанку, побачивши догорілу свічу та стіл, завалений десятками списаних аркушів — першими чотирма розділами її книги. Її книги! Ці слова на смак такі чарівні й радісні, і страшні… і неймовірні.

Не один тиждень здавалося, що Емілі живе по-справжньому лиш тоді, коли пише свою книгу. Дін відзначив, що вона різко стала віддаленою й ніби чужою, її думки були десь-інде, та й сама вона не була вже колишньою Емілі. Все, що він казав, було незграбним як ніколи, а коли тіло Емілі сиділо чи йшло поряд з ним, її душа була… де? У якомусь загадковому місці, куди йому доступу не було. Там йому не було місця.

Емілі дописала свою книгу за шість тижнів — вранці, на світанку. Вона поклала перо й підійшла до вікна, підіймаючи своє бліде, втомлене, проте сповнене тріумфу личко до вранішнього неба.

Крізь тишу листя кущиків у гайку Високого Джона просипалася музика. Трохи далі простяглися світанково-рожеві луки та сад Місячного Серпа, зачаровано спокійний, ще сплячий. Танок вітерцю навколо пагорбів засвідчував існування і красу музики листя. Пагорби, море, тіні — усе озивалося до неї тисячами ельфійських голосів розуміння та визнання. Стара затока співала. На очах Емілі зблискували сльози гордості. Вона написала книгу — о, яка ж вона щаслива! Ця мить була варта всього.

Дописала — закінчила! Ось він лежить — "Торговець мріями" — її перша книга. Не значуща книга — о, ні! Але її, її власна. Щось, чому вона подарувала життя, те, що існуватиме завдяки їй. І ця книга була гарною. Вона знала це, відчувала. Запальна й лагідна водночас казка, в якій було місце і романтиці, й пафосові, й гумору. Раптовість створення досі ніби

освітлювала книгу зсередини. Емілі погортала сторінки, почитала трохи тут, трохи там, питаючи себе, чи справді могла вона написати це. Вона перебувала просто під кінцем веселки. Чи могла вона не торкнутися магії, такої мінливої і привабливої?.. Її пальці вже стискали горщик із золотом…

Тітка Елізабет увійшла, з її звичайним спокоєм, цілковито ігноруючи всі дріб'язкові формальності на кшталт стуку в двері.

— Емілі, — суворо проказала вона, — ти знову сиділа отак цілу ніч?

Емілі повернулася з небес на землю з цим мерзенним моральним поштовхом, який може бути правдиво описаний лише як копняк — бридкий копняк… Дуже бридкий. Вона стояла, неначе висварена школярка. А "Торговець мріями" перетворився на звичайну купу списаного паперу.

— Я… я не помітила, як пролетів час, тітко Елізабет, — промурмотіла вона.

— Ти вже достатньо доросла, щоб усвідомлювати все, що робиш, — відказала тітка Елізабет. — Я не вважаю твоє писання аж таким важливим на даний момент. Ти переконала мене, що, залишаючись гідною панянкою, можеш заробляти собі на прожиття своїми творами. Однак, якщо продовжуватимеш у тому ж дусі, ти геть занедбаєш своє здоров'я. Чи ти забула, що твоя мати померла від сухот? В будь-якому разі не забудь сьогодні полущити боби. Стільки днів ти їх ще ніколи не лущила.

Емілі зібрала всі аркуші рукопису, відчуваючи, як раптово благоговіння до цієї праці здиміло. Процес творіння

завершений, тепер залишилася тільки огидна робота домагання видання її книги. Емілі передрукувала свій твір на маленькій друкарській машинці, яку вже використовували щонайменше двоє власників. Перрі купив їй цю машинку на аукціоні. Від неї можна було домогтися лише половини всіх великих літер, а буква "М" на ній не працювала взагалі. Вона дописала великі літери та всі "М" пізніше пером і відіслала свій твір у видавництво. Видавництво ж повернуло його з довгим і нудним друкованим приписом про те, що їхні редактори "знайшли у цій повісті деякі родзинки, проте їх недостатньо для прийняття до друку".

Ця "похмура слабка похвала" вибила Емілі з колії, гірше їй не було навіть тоді, коли її твори публікували з помилками. Що й казати про третю годину тієї ночі! Ні, милосердніше буде не говорити про неї, як і про багато-багато наступних.

"Амбітність! — почерком з макове зерно мережила свій щоденник Емілі. — Це ж просто смішно! Де тепер мої амбіції? Що взагалі значить бути амбітним? Відчувати, що все життя попереду є чисто-білим несписаним аркушем, на якому ти можеш вписати своє ім'я літерами успіху? Відчувати, що ти маєш як бажання, так і сили домогтися корони першості? Чи відчувати, як прийдешні роки з'юрмлюються навколо тебе і своєю величчю встеляють дорогу в тебе під ногами? Колись я знала, як це".

Усі подібні записи лише показували, що Емілі ще досі залишалася дитиною. Однак це не означає, що її відчай не був сильним, хоч за багато років ми й приходимо до розуміння того, що все в житті скороминуще, і питаємо самих себе, над чим ми могли тоді так побиватись. Вона перебувала в безодні розпуки довгих три тижні. Після цього вона наважилася знову відіслати свою повість. Цього разу видавець відповів їй, що прийме книгу до друку в тому разі, якщо вона внесе туди деякі

зміни. Книга виявилася "занадто спокійною". Варто "зробити її більш динамічною". А останній розділ має бути змінений кардинально. Ніколи!

Емілі розлючено порвала цього листа на дрібні клаптики й пожбурила у кошик для сміття. Перекрутити, скалічити свою повість? Нізащо! Ця пропозиція була справжнісінькою образою.

Коли вже третій видавець повернув рукопис із друкованою відмовою, віра Емілі у власну книгу вмерла. Вона сховала свого рукописа і понуро взялася за перо.

"Що ж, я принаймні вмію писати невеликі оповідання. Мушу продовжити цю справу".

Проте книга не полишила її. За декілька тижнів Емілі дістала її та перечитала — холоднокровно, критично, без оманливого захвату першого прочитання і такого ж оманливого смутку внаслідок відмов. І знову книга здалася їй гарною. Не такою чарівною казкою, якою Емілі її задумала, однак усе-таки це була гарна робота. То й що? Їй казали, що жоден письменник не може об'єктивно оцінювати власні твори. Якби б лиш пан Карпентер був живий! Він би сказав їй усю правду. Раптово Емілі ухвалила рішення, яке жахнуло її саму. Вона покаже книгу Дінові. Вона попросить, щоб він спокійно висловив свою неупереджену думку, й надалі спиратиметься на неї.

Це буде важко. Завжди важко показувати будь-кому власні твориння, а особливо Діну, який так багато знав і прочитав мабуть геть усе у своєму житті. Але вона мусить знати. І вона була впевнена, що Дін скаже їй правду, приємною вона буде чи гіркою. Він вважав її оповідання нікчемними. Однак ця повість

була іншою. Що ж як він так і не побачить у ній нічого вартісного? Якщо так, то…

— Діне, я хочу почути твою відверту думку про цей твір. Пообіцяй мені, що прочитаєш його уважно і вдумливо і чесно скажеш мені все, що про нього думаєш. Я не бажаю лестощів і фальшивого підбадьорювання. Мені потрібна правда, чиста правда.

— Впевнена, що хочеш цього? — сухо спитав Дін. — Дуже мало людей можуть прийняти чисту правду. Для цього потрібен носовичок, або навіть два.

— Я хочу правди, — вперто повторила Емілі. — Цю книгу… — вона задихнулася, збираючись продовжити свою сповідь, — відхили тричі. Якщо ти в ній знайдеш бодай щось добре, я обов'язково знайду для неї видавця. Якщо ти забракуєш її, я її спалю.

Дін кинув непроникний погляд на маленький пакунок, якого вона йому простягала. Тож саме це відвернуло її від нього на все літо, поглинуло її, заволоділо нею. Єдина чорна крапля в його жилах — типово Прістівське прагнення бути першим у всьому — раптово дала знати про свою отруйну сутність.

Він поглянув у її миле холодне обличчя та зоряні сіро-пурпурові очі, подібні до озера, що в ньому відбиваються світанкові промені, і зненавидів вміст пакунка, чим би він не був. Проте він забрав рукописа додому й за три дні повернув. Емілі, бліда і схвильована, чекала на нього в саду.

— Що ж… — мовила вона.

Дін винувато глянув на неї. У цій вечірній свіжості вона була такою витонченою і білою, подібно до слонової кістки.

— "Щирі несхвалення від друга…"[11] Я перестану бути твоїм другом, якщо я збрешу тобі про це, Емілі.

— Тож… вона погана.

— Це премила оповідка, Емілі. Премила, нетривка і непереконлива, як рожева хмаринка. Павутиння, лише павутиння. Уся конструкція занадто неприродна. Казки вже давно не в моді. А ця твоя потребує читачів занадто довірливих. А твої персонажі — усього лише ляльки. Загалом, як ти можеш написати справжню повість? Ти ж ніколи не жила.

Емілі стиснула руки й затулила ними вуста. Вона не довіряла своєму голосу, щоб сказати бодай слово. Вона не почувалася так від тієї ночі, коли Елен Грін сказала їй, що її батько незабаром помре. Її серденько, яке з такою надією билося ще декілька хвилин тому, стало тепер неначе свинцевим — важким і холодним. Вона розвернулась і пішла геть. Він тихо пошкутильгав за нею й торкнувся її плеча.

— Пробач мені, Зіронько. Хіба не краще знати правду? Годі слідувати за місяцем. Ти ніколи не досягнеш його. Зрештою, навіщо намагатися писати? Все вже написано до тебе.

— Колись, — сказала Емілі, примушуючи себе говорити спокійно, — я подякую тобі за це. Але зараз я ненавиджу тебе.

— Хіба це справедливо? — тихо запитав Дін.

— Ні, авжеж, це несправедливо, — зі злістю відповіла Емілі. — Невже ти чекаєш від мене справедливості, щойно убивши

мене? О так, пам'ятаю, я сама попросила, це ж добре для мене. Певно, жахливі речі для нас завжди добрі. Потому як тебе було вбито декілька разів, ти цього ще не усвідомлюєш. Однак цього разу ти міг би збрехати. Забирайся, Діне. Не вертайся бодай із тиждень. Тоді траур вже скінчиться.

— Ти не віриш, що я розумію, що це значить для тебе, Зіронько? — жалісно спитав Дін.

— Ти не можеш розуміти, взагалі! А, так, ти ж співчутливий. Але мені не потрібне співчуття. Мені потрібен лише час, аби спалити себе як слід.

Дін пішов, зрозумівши, що так справді буде краще. Емілі дивилася на нього, доки він не зник з поля зору. Тоді вона підібрала з кам'яної лавочки, куди він його поклав, пом'ятий і розкритикований вщент рукопис і пішла до своєї кімнати.

Ідучи, вона дивилась у своє вікно, з якого лилося тепле світло. Речення за реченням стрибали навколо неї — дотепні, гострі, гарні. Ні, це була лише її нерозумна, любляча материнська мана. У цій книзі не було нічого подібного. Так сказав Дін. А люди з її книги? Як вона їх любить, якими справжніми вони їй здаються… Жахлива сама думка про те, щоб знищити їх. Але вони несправжні. Вони "усього лише ляльки". Ляльках не болітиме, що їх палять. Вона підняла погляд на всіяне зірками осіннє нічне небо. Вега з сузір'я Ліри блакитно сяяла просто над нею. О, якою ж потворною, жорстокою, виснажливою річчю виявилося життя!

Емілі підійшла до свого невеликого коминчика і просунула "Торговця мріями" крізь решітку. Проковтнувши комок у горлі, вона стала на коліна і без трему в руках поклала рукопис у куточок комину. Полум'я охоче, вбивчо почало лизати

назавжди втрачені аркуші. Емілі схопилась обома руками за серце і споглядала це видовище широко розплющеними очима, згадуючи, як колись вона вкинула у вогонь свого старого жовтого зошита, щоб тітка Елізабет не могла прочитати його. За мить рукопис уже став миготливим скупченням вогників, ще за декілька секунд він перетворився на купку попелу, в якій де-не-де видніли примарно-білі слова на тлі почорнілих папірців, ніби докоряючи їй.

Її охопив жаль. Нащо вона зробила це? Нащо спалила свою книгу? Либонь, це не було добрим учинком. Зрештою, це була її книга. Це ж гріх — палити її. Вона знищила щойно щось неймовірно дорогоцінне для неї. Що у старі часи відчували матері, принесені в жертву діти яких проходили крізь вогонь до Молоха[12], коли минали хвилювання і релігійний трем? Емілі відчувала, що тепер вона їх розуміє.

Від її книги, її милої книжечки, яка була для неї такою чудовою, не лишилося тепер нічого, окрім попелу — маленької жалісної купки чорного попелу. Невже так могло статися? Куди поділися всі дотепи, весь сміх, увесь чар, що, здавалось, аж мерехтіли на сторінках? А всі милі серцю мешканці книги? А та таємна втіха, яку вона вплітала у кожного з них, як місяць вплітає своє світло у темні сосни? Залишився один тільки попіл. Емілі стрімко здійнялася на ноги, відчуваючи відчай незворотної втрати. Вона мусить забратися звідси — куди завгодно, аби лиш не бути тут. Її маленька кімнатка, така мила і затишна, така люба, зараз перетворилася на в'язницю. Геть, куди завгодно, у свіжу холодну осінню ніч із її сірими примарами — подалі від стін та обмежень, від тієї маленької купки темних пластівців у комині, від докірливих привидів героїв її вбитої книги… Вона кинулася геть з кімнати й блискавично вибігла до сходів.

Тітка Лаура до кінця своїх днів не пробачила собі, що того дня залишила свого кошика для рукоділля на верхній сходинці. Вона ніколи ще такого не робила. Вона саме несла злощасного кошика до своєї кімнати, коли тітка Елізабет голосом, що не терпів заперечень, покликала її в кухню, бо не могла щось знайти. Тітка Лаура поставила кошик на верхню сходинку й поквапилася допомогти тітці Елізабет у пошуках. Вона відлучилася лише на хвильку. Однак цієї хвильки виявилось достатньо для рокової появи Емілі. Заплакана дівчина перечепилася через кошик і почала падати вниз по довгих крутих сходах Місячного Серпа. На мить вона злякалася, на мить зчудувалася; спершу відчула смертельний холод, потім її кинуло у пекельний жар; вона здіймалася високо над цілим світом — і падала у небачені глибини. Потім був нестерпний різкий біль у нозі — і більше нічого. Коли Лаура та Елізабет вбігли до кімнати, біля підніжжя сходів лежала тільки зім'ята купа шовку з клубками та панчохами, розкиданими навколо, та нахилені під дивним кутом ножиці тітки Лаури, що так жорстоко простромили дівчині ногу.

Розділ 7

Біль і роздуми

Від жовтня й аж до самого квітня Емілі Стар була у ліжку або ж сиділа в кріслі у вітальні та спостерігала за нескінченним рухом хмаринок, які вітер гнав понад засніженими пагорбами, а чи втуплювалась у незмінно прекрасні зимові дерева в оточенні принишклих білих полів, і гадала, чи зможе вона бодай колись знову ходити, чи все життя шкутильгатиме, неначе жалюгідний каліка. Вона отримала якусь незрозумілу травму спини, стосовно якої лікарі ніяк не могли дійти згоди. Один з них казав, що це дрібниця, яка незабаром сама мине. Двоє інших похитували головами, й загалом стан Емілі їх дуже тривожив. Зате всі говорили одне й те саме про ногу. Ножиці

прорізали дві страшні рани: одну на гомілці, іншу на підошві стопи. Через це розпочалася гангрена. Декілька днів Емілі перебувала на межі життя і смерті, згодом постав вибір між уже значно меншим ризиком смерті та ампутацією. Тітка Елізабет їй перешкодила. Вона похмуро сказала, що, на думку Мурреїв, Господня воля не полягає у тому, щоб відтинати людські кінцівки. Вона також притримується цього. Ні сльози тітки Лаури, ні заступництво кузена Джиммі, ні знавіснілість лікаря Барнлі, ані підтвердження Діна Пріста не похитнули її ні на йоту. Емілі не відріжуть ногу. В жодному разі. Коли Емілі незбагненним чином пішла на поправку, тітка Елізабет тріумфувала, а лікар Барнлі довго ще ходив присоромлений.

Загроза ампутації минула, проте прогнози на тривалу і сильну кульгавість залишились. Емілі відчувала її протягом усієї зими.

— Якби б я тільки знала якийсь спосіб, — казала вона Дінові. — Якби я знала, я б могла силою розуму подолати це. А раптом у мене вийшло б. Але лежати тут і думати, думати, чи я взагалі колись одужаю…

— Ти одужаєш, — люто відповідав Дін.

Емілі не знала, що б вона робила тієї зими, якби не Дін. Він не поїхав у свою звичну зимову мандрівку і залишався у Чорноводді, бо відчував, що мусить бути коло неї. Він був із нею цілими днями, читав їй, розмовляв із нею, підбадьорював її, сидів із нею мовчки у прекрасній атмосфері повного взаєморозуміння без слів. Коли він був поряд, Емілі навіть здавалося, що вона може жити з кульгавістю. Однак довгими ночами, коли біль витісняв усе на світі, вона не могла собі уявити такого життя. І навіть коли болю не було, ночі були здебільшого безсонні та сповнені жаху, коли вітер сумно дмухав у старі піддашки Місячного Серпа або переслідував

летючих сніжних привидів понад пагорбами. Коли вона все ж засинала, то бачила щоразу один і той самий сон: ніби вона підіймається сходами, але все ніяк не може дістатися останньої сходинки, а звідти її кличе добре знаний посвист — дві високі ноти й одна низька. Цей посвист кличе її увесь час, поки вона підіймається. Краще було лежати з розплющеними очима, ніж бачити щоразу той жахливий сон. Які ж страхітливі ці ночі! Раніше Емілі не думала, що Біблійний вірш, який проголошує, що ночі на Землі не буде[13], містив у собі досить заманливу обіцянку. Жодної ночі? Жодної зірки та її яскравого сяйва? Жодної таємниці в оксамитових тінях і темряві? Жодного дивовижного світанку? Ніч видавалась їй такою ж прекрасною як і день, і небеса не могли б бути такими привабливими, якби її не існувало.

Однак зараз, у ці прокляті дні болю і суму вона щиро вірила у сказане Патмійським провидцем. Ночі тепер були сповнені страждань.

Люди казали, що Емілі Стар дуже мужня, терпляча і цілеспрямована. Та вона такою не почувалась. Вони всі й не підозрювали про муки спротиву, відчаю і страху, які причаїлися під її зовнішньою незворушністю Мурреївської гордості. Навіть Дін не знав усього цього, хоча либонь здогадувався.

Вона чемно всміхалася, коли це було необхідно, але не сміялась. Навіть Дінові не вдавалося її розсмішити, як би він не спрямовував на це весь свій гумор і дотепність.

"Дні мого сміху минули", — сказала собі Емілі. Те саме відбулось і з днями її творчості. Вона більше не могла писати. "Промінчик" більше не приходив. Веселки не урівноважували її похмурості тієї страхітливої зими. Знайомі часом приходили провідати її, хоч вона насправді воліла, аби вони забиралися геть. Особливо дядько Воллес і тітка Рут, які були переконані,

що вона вже ніколи не зможе ходити, і говорили це щоразу, навідуючи її. Хоча вони все-таки були не такими бридкими як люди, які запевняли, що за якийсь час вона зовсім одужає, й самі не вірили в жодне своє слово. В неї не було близьких друзів, окрім Діна, Ільзи і Тедді. Ільза щотижня писала листи, в яких занадто банально намагалася підбадьорити Емілі. Тедді написав лише раз — коли довідався про те, що з нею трапилося. Його лист був неймовірно добрим, тактовним, навіть співчутливим. Емілі вважала, що це лише лист від доброзичливо налаштованого знайомого, не більше, тому не відповіла на нього, хоча Тедді й попросив відписати про її самопочуття. Більше від нього листів не було. Поруч також нікого не було, крім Діна. Він так і не покинув її — і не покине. Поволі минали нібито нескінченні дні негоди і сутінків у її душі — і вона поверталась до нього. Тієї по вінця сповненої болем зими вона, здавалося, постаршала й помудрішала на добрий десяток років, і тепер, зрештою, вони були на рівних. Без нього життя було неначе сіра блякла пустка, позбавлена кольору та звуків. Коли він з'являвся, ця пустка бодай ненадовго розквітала трояндою втіхи і тисячі квітників фантазій, надій та ілюзій розхитували навколо них свої гірлянди.

З настанням весни Емілі поліпшало настільки швидко й несподівано, що навіть найбільший оптиміст з-поміж тих трьох лікарів був ошелешений. Щоправда, декілька тижнів вона ще мусила спиратися на милиці, однак згодом змогла крокувати й без них — ходила садом і дивилася на прегарний світ поглядом, що не був уже обмежений віконною рамою. Життя знову стало таким прекрасним! Зелений дерен так м'яко стелився під її ногами… Вона залишила біль і страх позаду, як стару одіж, і відчувала щастя. Хоча це було не воно: дівчина відчувала в собі радше здатність знову бути щасливою.

Вартувало все ж таки занедужати, аби відчути насолоду від повернення здоров'я та гарного самопочуття на ранок,

подібний до цього, коли морський вітерець ніжно дмухає на довгі зелені поля. Життя, либонь, складається з різних шматочків і клаптиків, кожен з яких увесь час змінює своє розташування або ж зовсім зникає. І лише братки та світанкові хмаринки залишаються незмінними. Вона знову відчула свою колишню втіху, що полягала в простому захопленні красою.

— Світло — це справді чарівна річ, а яка насолода для ока споглядати сонце, — мрійливо зауважила вона.

Колишній сміх також повернувся до неї. Вперше, коли в Місячному Серпі знову залунав сміх Емілі, Лаура Муррей, чиє волосся тієї зими з попелястого стало сніжно-білим, вийшла до своєї кімнати й опустилася на коліна біля ліжка, аби подякувати Богові. І саме коли вона стояла навколішки, Емілі була з Діном у саду й говорила з ним про Бога, милуючись найгарнішими, які лиш можна уявити, весняними сутінками з крихітним місяцем всередині, який усе збільшувався.

— Цієї зими були часи, коли я почувалася так, неначе Бог ненавидить мене. Але зараз я знову впевнена: Він любить мене, — м'яко сказала вона.

— Аж так упевнена? — сухо перепитав Дін. — Я гадаю, що ми цікаві Богові, але не сказав би, що Він нас любить. Йому подобається спостерігати за нами. Можливо, Його розважає те, як ми корчимося в агонії.

— Яке жахливе бачення Бога! — вигукнула Емілі, здригнувшись. — Насправді ти не віриш у те, що Він такий, Діне.

— Чому ж?

— Бо тоді Він був би гіршим за диявола — Бог, який думає лиш про власне дозвілля, навіть без звичайної ненависті диявола до нас.

— Хто протягом усієї зими мучив тебе фізичним болем і душевними стражданнями? — спитав Дін.

— Не Бог. Він послав мені тебе, — впевнено відказала Емілі. Вона не дивилася на нього. Вона підняла личко до Трьох Принцес, які стояли по-травневому прекрасні — саме до них було спрямоване її слабо-рожевувате обличчя, ще досі бліде від пережитого взимку болю. Позаду неї, творячи для неї гарне тло, розпускалася червневим снігом крислата спірея, яка була предметом гордості кузена Джиммі. — Діне, як я можу віддячити тобі за те, що ти зробив для мене? За те, що був зі мною від жовтня. Я ніколи не зможу виразити цього словами. Але я дуже хотіла б, аби ти знав, що я відчуваю.

— Я не зробив нічого, хіба тільки вхопився за власне щастя. Знаєш, яким щастям було робити щось для тебе, Зіронько? Допомагати тобі будь-чим; бачити, як ти звертаєшся до мене, коли тобі боляче, за тим, що можу дати тобі лише я; щось, чому я сам навчився в роки власної самотності… А ще дозволити собі трохи помріяти про те, чому ніколи не статись… що, я точно знаю, ніколи не повинно статись…

Емілі дрібно затремтіла. Навіщо вагатися і відсувати те, що вона давно вже вирішила зробити?

— Ти такий упевнений, Діне, — понизивши голос, спитала вона, — що твоїй мрії не суджено здійснитись?

Розділ 8

Переживання і пристрасті

Для родини Мурреїв стало жахливою новиною, коли Емілі оголосила, що збирається виходити заміж за Діна Пріста. В Місячному Серпі досить довго панувало напруження. Тітка Лаура плакала, кузен Джиммі хитав головою, тітка Елізабет була похмура як ніколи. Зрештою, вони змусили себе прийняти вибір Емілі. Що ж їм ще залишалося? До цього часу вже навіть тітка Елізабет звиклася з думкою, що Емілі обов'язково зробить те, про що сказала.

— Ви б здійняли значно гіршу бучу, якби я сказала, що хочу побратися з Перрі з Пічного містечка, — відказала Емілі, вислухавши все, що сказала їй тітка Елізабет.

— А й справді, — визнала тітка Елізабет, коли Емілі вийшла. — Та й зрештою, Дін непоганий чоловік, а Прісти — гарна родина.

— Але такий… такий Прістівський… — зітхнула тітка Лаура. — І Дін набагато, набагато старший від Емілі. До речі, його прапрадід збожеволів.

— Дін не збожеволіє.

– Їхні діти можуть.

— Лауро, — суворо сказала тітка Елізабет, закриваючи тему.

— Ти точно впевнена, що кохаєш його, Емілі? — спитала того вечора тітка Лаура.

— Так… у якомусь значенні, — підтвердила Емілі.

Тітка Лаура склала руки на колінах і зненацька заговорила із зовсім їй невластивою пристрастю:

— Але кохати можна лише в одному значенні.

— О ні, мої найдорожчі вікторіанські тітоньки, — пустотливо відповіла Емілі. — Цих значень декілька. Вам відомо, що я вже випробувала одне чи два з них. І в мене тоді нічого не вийшло. Але зараз не варто турбуватися за нас із Діном. Ми чудово розуміємо одне одного.

— Я лише хочу, щоб ти була щасливою, дорогенька.

– І я буду. Я вже щаслива. Я більше вже не маленька романтична мрійниця. Минула зима вилікувала мене від цього. Я збираюся вийти заміж за чоловіка, чиє товариство цілком задовольняє мене, і він також задоволений тим, що я можу йому дати — справжньою любов'ю і дружбою. Я більш ніж упевнена, що це найкраща основа для щасливого шлюбу. Зрештою, я потрібна Дінові. Я можу зробити його щасливим. Він ніколи ще таким не почувався. Це так неймовірно — відчувати, що тримаєш щастя у своїх руках, неначе дорогоцінну перлину, і можеш віддати його тому, хто його потребує.

— Ти ще надто молода, — вже вкотре за цей день повторила тітка Лаура.

— Молоде лише моє тіло. Моїй душі вже з сотню років. Минула зима змусила мене почуватися такою старою і мудрою. Ти знаєш.

— Так, знаю.

Однак тітка Лаура знала також, що таке сильне відчуття старості і мудрості лиш доводить, що Емілі ще справді надто юна. По-справжньому старі й мудрі люди ніколи цього не відчувають. Та й усі ці розмови про вік душі не усували того факту, що Емілі, стрункій променистій Емілі зі сповненими незбагненної таємниці очима ще не було двадцяти, тоді як Дінові Прісту сорок два. Буде. За десять років. Однак тітка Лаура не думала про такі дрібниці.

І, зрештою, Дін же не забере її геть. І траплялися щасливі шлюби між людьми з такою ж великою різницею у віці.

Треба визнати, ніхто не вважав це рішення вдалим. Емілі пережила декілька огидних тижнів, перш ніж усе вляглося. Лікар Барнлі все буркотів про сердечні справи та щоразу при нагоді ображав Діна. Тітка Рут, довідавшись, примчала і влаштувала сцену.

— Він безбожник, Емілі.

— Він не безбожник! — обурено вигукнула Емілі.

— Гаразд, але він не вірить у те, у що віримо ми, — оголосила тітка Рут так, ніби одне вже це мало все вирішувати для кожного Муррея.

Тітка Едді, яка так ніколи й не пробачила Емілі, що та згордувала її сином, навіть незважаючи на те, що Ендрю вступив у щасливий і вдалий — найбільш вдалий з усіх можливих — шлюб, не могла сердитись. Вона вирішила дати Емілі відчути свій поблажливий жаль. Дівчина втратила Ендрю, тож тепер має втішатися поєднанням із тим калікою Горбанем Прістом. Авжеж, тітка Едді не стала вкладати свої думки у таку

величезну кількість незграбних слів, однак вона недвозначно показувала це своїми діями. Емілі чудово її зрозуміла.

— Звісно, він заможніший за молодих людей, — визнала тітка Едді.

– І цікавіший, — додала Емілі. — Більшість молодих парубків такі зануди… Їхнє життя не таке довге, аби вони встигли зрозуміти, що для цього світу вони не такі дивовижні як для їхніх матерів.

Гордість необхідно було захищати навіть тепер.

Прістам ця новина сподобалася не більше ніж Мурреям. Можливо, через те, що вони не бажали дивитись, як через одруження Діна багатства його дядька витікають крізь їхні пальці. Вони заявили, що Емілі Стар виходить за Діна лише через його гроші. Мурреї ж подбали про те, щоб сказане Прістами дійшло до вух Емілі. Та ж постійно відчувала, що Прісти злостиво пліткують про неї за її спиною.

— Мені ніколи не буде добре з твоїми родичами, — бунтівничо сказала вона якось Дінові.

— Ніхто й не вимагає, щоб ти жила з ними. Ми з тобою, Зіронько, житимемо окремо. Ми не будемо ходити, говорити, думати чи дихати так, як цього вимагає рідня, будуть це Прісти чи Мурреї. Якщо Прісти не визнаю́ть тебе моєю дружиною, то Мурреї ще рішучіше не сприймають мене за твого чоловіка. Не зважай на них. Звісно ж, Прістам складно буде повірити, що ти виходиш за мене через те, що хочеш бути зі мною. Як так? Мені й самому важко в це повірити.

— Але ти віриш, Діне? Насправді ти потрібен мені більше, ніж будь-хто інший у цілому світі. Хоча, як я вже й казала, я не закохана в тебе як нерозумне романтичне дівчисько.

— Ти кохаєш когось іще? — тихо спитав Дін. Відколи Емілі погодилася побратися з ним, він уперше наважився поставити їй питання.

— Ні. Звісно, ти ж знаєш, в мене було одне чи два захоплення — дурні мрії школярки. Усе це залишилося позаду. Минула зима видається зараз цілим життям, яке на століття віддалило мене від того глупства. Я вся твоя, Діне.

Дін підніс до губ руку, яку тримав у своїй, і поцілував її. Він іще жодного разу не торкався її вуст.

— Я зроблю тебе щасливою, Зіронько. Я точно це знаю. Нехай застарий для тебе і скалічений, та я зроблю тебе щасливою. Все своє життя я чекав на тебе, моя зірко. Саме зіркою ти мені завжди й видавалась, Емілі. Досконалою недосяжною зіркою. А зараз я маю тебе, тримаю тебе за руку, ти поселилась у моєму серці. І ти ще покохаєш мене. Одного дня ти відчуєш до мене щось сильніше за приязнь.

Пристрасть, із якою він говорив, трохи налякала Емілі. Тепер їй уже видавалося, що Дін вимагає від неї більше, ніж вона може йому дати. Ільза, яка на тиждень приїхала додому зі Школи ораторського мистецтва перед початком літнього концертного туру, посіяла в її душі ще одне зерно сумнівів і змусила якийсь час тривожитись.

— У певному сенсі, дорогенька, Дін для тебе просто чоловік. Він розумний і захопливий і не такий до жаху свідомий власної значущості як більшість Прістів. Але ти належатимеш

йому тілом і душею. Дін не стерпить, якщо ти будеш цікавитися кимось або чимось, опріч нього. Він мусить бути єдиним володарем, якщо ти цього ще не усвідомила…

— Гадаю, усвідомила.

— Те, що ти пишеш…

— О, з цим я покінчила. Відтоді як я занедужала, це припинило мене цікавити. Саме лежачи зі скаліченою ногою, я врешті-решт зрозуміла, яким недолугим усе це було, наскільки важливіші речі існують у світі…

— Допоки ти думатимеш і відчуватимеш так, ти будеш щасливою з Діном. Ех, — Ільза зітхнула й почала обскубувати пелюстки з червоної як кров троянди, прикріпленої до її талії. — О Емілі, ці розмови про твоє близьке весілля змушують мене почуватися страшнюче старою і мудрою. Інколи це здається таким… абсурдним… Ще вчора ми були школярками. Сьогодні ти заручена. Завтра станеш бабусею.

— А ти хіба ні? Чи нема в тебе когось, Ільзо?

— Послухатися лисицю, яка втратила свого хвоста? Ні, дякую. Хоча, зрештою, мушу бодай раз бути відвертою. Зараз мене розриває на шматки бажання чесної та щирої сповіді. Мені не потрібен ніхто, окрім Перрі Міллера. Але ти першою встигла встромити в нього свої кігті.

Перрі Міллер. Емілі не повірила власним вухам.

– Ільзо Барнлі! Ти ж завжди насміхалася з нього, лютувала на нього…

— Звісно, я робила це. Я любила його так сильно, що ставала подібною до фурії, бачачи, як він клеїть з себе дурня. Я хотіла пишатися ним, а натомість мені завжди було за нього соромно. О, були випадки, коли я скаженіла через те, що, наприклад, він вдарився ногою об стілець. Якби я не старалася так для нього, як гадаєш, яким вислюком він був би? І я не можу переступити через себе: я й надалі щоразу ставатиму "Сатаною Барнлі". Люди ніколи не змінюються. О, знаєш, я б вийшла за нього, не роздумуючи. Хай би що там на мене чекало: бочки з оселедцями, Пічне містечко — що завгодно. Хоча ні. Життя без нього надто славне.

— Можливо, колись…

— Навіть і не мрій, Емілі, я не хочу, щоб ти дбала про те, аби я мала сірники. Перрі ніколи не навідувало більше однієї думки про мене. І не навідає. Я не збираюся мріяти про нього. Пам'ятаєш, я надсилала тобі того старого вірша, над яким ми торік сміялись у школі? Гадаєш, він був нісенітницею?

"Той самий" тобі даний спочатку

Чи коли вже згасає твій вік,

Не вдається життя так прожити,

Щоб з тобою був твій чоловік —

Той, якого не можна

Чи то вкрасти, чи взяти на час,

Але мріють про те всі дівчата,

Та безсилі Олімп і Парнас.

Що ж, наступного року я стану випускницею. Минуть іще роки, і я матиму успішну кар'єру. О, я навіть насмілюся припустити, що одного дня вийду заміж.

— За Тедді? — спитала Емілі, перш ніж встигла саму себе зупинити. Мала би прикусити язика за мить до того як це ім'я з нього зірвалося.

Ільза подивилася на неї довгим гострим поглядом, який Емілі блискуче витримала з усією Мурреївською гордістю. Можливо, навіть неймовірно блискуче.

— Ні, не за Тедді. Тедді про мене ніколи навіть не думав. Я навіть сумніваюсь, що він взагалі думає про когось, окрім себе. Тедді баран, але він такий пихатий власник, Емілі, такий пихатий власник…

— Ні, ні! — обурено заперечила Емілі. Вона не могла слухати це.

— Добре, ми не сваритимемось через таке. Загалом, яка різниця? Він у будь-якому разі вже пішов з наших життів. Він має намір стати найкращим. У Монреалі його вважають страх яким талановитим. Він стане геніальним портретистом, якщо тільки позбудеться своєї старої звички надавати кожному портрету твого обличчя.

— Нісенітниця. Він не надає…

— Надає. Я спостерігала це безліч разів. Звісно, він це заперечує. Насправді я гадаю, що він робить це несвідомо. Мені здається, це пережиток якихось давніх неусвідомлених

емоцій, виражаючись мовою сучасних психологів. Незбагненно. То, як я вже й казала, я маю на меті вийти заміж. Колись, коли мені вже набридне кар'єра. Зараз це звучить кумедно, але колись… Я вийду заміж продумано, так само як ти: щоб у мого обранця було золоте серце і повний срібла гаманець. Хіба ж не кумедно говорити про шлюб із чоловіком, якого ще навіть жодного разу не бачила? Цікаво, що ж він робить цієї самої миті? Голиться? Лається? Побивається через іншу дівчину? Байдуже, він усе одно одружиться зі мною. О, ми будемо такими щасливими! І ми з тобою навідуватимемо одна одну, будемо порівнювати наших дітей. Ти ж назвеш свою першу дівчинку Ільзою, правда, моя люба подруго? І… і яка ж це диявольська штука — бути жінкою, хіба ні, Емілі?

Старий Келлі, продавець бляшанок, який багато років був другом Емілі, також висловив свою думку про близький шлюб. Одне не давало старому Келлі спокою.

— Люба дівчино, чи це правда, що ти збираєшся за Горбаня Пріста?

— Чиста правда, — Емілі знала, що ніщо не змусить старого Келлі перестати називати Діна Горбанем, однак усе одно щоразу здригалася.

Старий Келлі почухав підборіддя.

— Надто ти ще необізнана у мистецтві життя, щоб виходити за когось, а тим паче за Пріста.

— А хіба це не ви всі ці роки дражнили мене через те, що я все не маю сталого залицяльника? — знічено спитала Емілі.

— Любе дівчатко, жарти жартами, але це вже не смішки. Не будь же зараз дурною, це важливо. Спинись на хвильку й поміркуй над цим. Неважко зав'язати міцного вузла, але розв'язати його буде не так просто. Я завжди застерігав тебе від шлюбу з Прістом. Вийшло удвічі безглуздіше, а я мав би запобігти цьому. Я мусив навчити тебе вийти за когось іншого, й біди не було б.

— Дін не такий як інші Прісти, пане Келлі. Я буду щасливою з ним.

Старий Келлі недовірливо похитав рудувато-сивою головою.

— Тоді ти станеш першою Прістівською жінкою після старої пані з Садиби. Але їй до вподоби були щоденні сутички. Тебе ж вони вб'ють.

— Ми з Діном не плануємо сутичок. Принаймні, не щодня, — Емілі ця розмова навіть трохи веселила. Похмурі прогнози старого Келлі не турбували її. Вона відчувала якесь пустотливе задоволення від того, що під'юджувала його.

— Не в тому випадку, якщо ти дозволиш йому вирішувати. А якщо не дозволиш, він лютуватиме. Усі Прісти завжди лютують, якщо не можуть чогось отримати. І він буде таким ревнивим, що ти ніколи не наважишся заговорити з іншим чоловіком. О, Прісти повністю підкорюють собі своїх дружин. Старий Аарон Пріст змушував свою дружину ставати на коліна, коли в неї було бодай крихітне прохання. Мій батько сам бачив це на власні очі.

— Пане Келлі, ви справді гадаєте, буцім котрийсь чоловік може змусити мене до такого?

Старий Келлі блимнув очима з досади на себе.

— Коліна Мурреївни справді трохи затверді для такого, — визнав він. — Але є й інші можливі ситуації. Чи відомо тобі, що його дядько Джим замість говорити завжди бурчав, а коли його дружина заперечувала йому, він казав їй: "Ти дурепа"?

— Але, можливо, вона справді була дурепою, пане Келлі.

— Можливо. Але хіба слід так казати? Я лише розповідаю тобі, щоб ти поміркувала над цим. А його батько, лютуючи на свою дружину, кидав у неї тарілки. І це чиста правда. Хоч старий диявол і каявся, коли знову був у гарному гуморі.

— Такі речі трапляються в кожному роді, — відказала Емілі. — А якщо щось подібне станеться і з нами, я впораюся з цим.

— Любе дівчатко, можуть скоїтись і страшніші речі, аніж кинута в тебе таріль або дві. З ними ти можеш упоратися. Але існують речі, з якими ти не зможеш дати раду., скажи мені, чи знаєш ти, — старий Келлі зловісно понизив голос, — що кажуть Прісти, втомившись від шлюбу з уже виснаженою жінкою?

Емілі відчувала провину, несвідомо посміхаючись панові Келлі однією з тих посмішок, які ніколи не схвалювала тітка Елізабет.

— Ви справді вважаєте, що я можу набриднути Діну? Я не красуня, пане Келлі, але йому зі мною цікаво.

Старий Келлі зробив глибокий вдих людини, готової здатися.

— Ну що ж, люба дівчино, у всякому разі маєш гарного ротика для поцілунків. Бачу, на це ти й покладаєшся. Але як на мене, то Господь підготував тебе для чогось іншого. У будь-якому разі, сподіваюся, всі ми будемо щасливими рано чи пізно. Але він таки знає забагато, цей Горбань Пріст, він знає забагато...

Старий Келлі від'їхав, аби опинитися на такій відстані, що Емілі його не почула, й замурмотів:

— Хіба він не виродок з пекла? Та й на вигляд такий, неначе кіт з розкосими очима!

Емілі декілька хвилин стояла, спостерігаючи, як віддаляється від неї старий Келлі. Він віднайшов слабке місце у її броні, й удар влучив у ціль. Її пронизав раптовий холодок, схожий на вітер, що подув з могили і пройшов крізь усе її єство. У її спогадах воскресла одна стара-престара історія, що її колись давно тітка Ненсі розповідала Каролін Пріст. Вона казала, що Дін бачив шабаш темних сил.

Емілі квапливо відштовхнула від себе цей спогад. Усе це було нісенітницею — дурними злими заздрісними вигадками тих, хто жодного разу за поріг свого дому не виходив. Але Дін справді знав забагато. Його очі багато чого бачили. Якщо мати на увазі виразний захват, то Емілі завжди належала йому. Але зараз він лякав її. Хіба вона ніколи не відчувала, хіба досі не відчуває того, що він неначе сміється над усім світом, маючи якісь загадкові потойбічні знання — знання, що вона їх не мала, не могла мати, не могла відкритися до самих кісток, аби отримати ці знання? Адже він заради цього втратив щось нематеріальне, невагоме, якусь часточку віри та світла у своїй душі. Десь на самісінькому дні серця в Емілі жив невикорінний осуд, який повсякчас штрикав її, хоч як вона намагалася

заштовхнути його якнайдалі. На мить вона навіть погодилася з Ільзиним твердженням, що бути жінкою диявольськи складно.

"Це все перевірка на міцність, яку мені влаштував своїми висловами завзятий старий Келлі", — зі злістю подумала вона.

Близькі Емілі все ніяк не могли дійти згоди у зв'язку з її майбутнім одруженням. Однак зрештою всі мовчки прийняли це. Дін був заможним. Прісти мали й шанували родові традиції, включаючи започатковані їхньою бабцею, яка колись танцювала на відомому балу в Шарлоттетауні з самим принцом Уельським. Зрештою, вони матимуть бодай якийсь спокій з того, що Емілі буде заміжньою за надійним чоловіком.

— Він же не забере її далеко від нас, — казала тітка Лаура, яка примирилася вже майже з усім, окрім цього питання. Хіба ж вони можуть втратити єдиний яскравий промінчик, який освітлює їхній тьмяний дім?

"Скажіть Емілі, — писала стара тітка Ненсі, — що у Прістів часто народжуються близнята". Але тітка Елізабет не сказала.

Лікар Барнлі, який здійняв найбільше метушні, дізнавшись, що Елізабет Муррей перебирає скрині з ковдрами на горищі Місячного Серпа, а Лаура квапливо прикрашає парадний стіл, зрештою покірно пробурчав:

– І це ті, хто вирішив, що поміж ними не буде жодного чоловіка.

Тітка Лаура наостанок узяла обличчя Емілі у свої м'які долоні й зазирнула глибоко в її очі:

— Благослови тебе Господь, Емілі, люба моя дитинко.

— Дуже по-вікторіанськи, — прокоментувала згодом Емілі, розповідаючи це Дінові, — але мені сподобалось.

Розділ 9

Щасливе літо із Розчарованою Оселею

Незважаючи на покірність долі, тітка Елізабет була непохитна у думці, що Емілі не може вийти заміж, доки їй не виповниться двадцять років. Дінові, який мріяв про осіннє весілля та зимову подорож до Японії, про відпочинок удвох у японському саду неподалік західного моря, не надто сподобалася ця непохитність. Емілі також хотіла якнайскорішого весілля. У найдальших куточках свідомості, про які вона й не здогадувалася, що чим швидше вона відріже собі всі шляхи до відступу, тим краще.

Зараз вона була щасливою, як дуже часто і дуже щиро казала самій собі. Можливо, траплялася мить, коли її обличчя тьмяніло від тривожних думок: це було скалічене щастя з поламаними крилами, а не те дике й вільне щастя, про яке вона мріяла. Але все намріяне, як вона нагадувала собі, було для неї втрачене.

Одного дня Дін виринув побіля неї, шаріючись від хлоп'ячого захвату.

— Емілі, нещодавно я дещо зробив. Ти схвалиш це? О Господи, що ж я робитиму, якщо ні?

— Що ти зробив?

— Я купив нам дім.

— Дім!

— Дім! Я, Дін Пріст, тепер землевласник: дім, сад і ялиновий гай на п'ять акрів. Я, котрий ще цього ранку не мав і квадратного дюйму землі, яку міг би назвати своєю. Я, котрий усе своє життя жадав бодай шматочка землі.

— Гаразд. Який дім ти купив, Діне?

— Фреда Кліффорда. Той будинок, яким він завжди формально володів. А насправді це наш дім, який чекав на нас, який був призначений для нас від самого початку світу.

— Розчарована Оселя?

— Так, ти її здавна так називала. Але більше вона не буде розчарованою жодної хвильки. Якщо, звісно… Емілі, ти схвалюєш те, що я зробив?

— Схвалюю? Діне, ти просто чарівний! Я завжди любила той дім. Це один з тих будинків, у які закохуєшся тієї ж миті, як бачиш їх. Деякі бувають такими, знаєш, сповненими магії. А інші не мають у собі нічого, що б чіпляло за душу. Я завжди хотіла, щоб у тому домі жили. А мені казали, що ти збирався купити той страхітливий великий будинок у Шрусбері. Я боялася навіть спитати, чи це правда.

— Емілі, візьми свої слова назад. Ти від початку відчувала, що це неправда. Ти знаєш мене краще, ніж інші. Звісно, всі Прісти наполягали, щоб я купив той будинок. Моя люба сестра ледь не плакала через те, що я не хотів цього робити. Я почувався наче на базарі. І це був такий елегантний дім…

— Він елегантний в усіх значеннях, — погодилась Емілі. — Але він неможливий. Не через свої розміри чи елегантність, а просто через свою неможливість.

— Точно. Будь-яка нормальна жінка відчувала б те саме. Я такий радий, що ти задоволена, Емілі. Власне, я вирішив купити Фредів дім іще вчора ввечері, у Шарлоттетауні, не чекаючи, щоб порадитися з тобою. Його хотів купити хтось іще, тому я одразу ж телеграфував Фредові. Ажеж, якби ти не вподобала його, я б його продав. Але я відчував, що ти вподобаєш. Ми зробимо з нього домівку, кохана. Я так хочу домівку. Я мав багато притулків, але домівки в мене не було ніколи. Я його відбудую й облаштую так гарно, як тільки зможу. Для тебе, Зіронько, моя Зіронько, яка створена для того, щоб сяяти в королівських палацах.

— Давай піднімемось і поглянемо на нього, — попросила Емілі. — Я хочу розповісти йому, що відбувається. Я хочу йому розповісти, що він нарешті житиме.

— Ми підіймемось і подивимось на нього. І на все в ньому. Я маю з собою ключа. Мені його віддала Фредова сестра. Емілі, я почуваюся так, наче зріс до небес і зірвав звідти місяця.

— О, а я дістала цілу гору з зірок, — весело вигукнула Емілі.

Вони пішли до Розчарованої Оселі — повз старий сад із орликами, вздовж Завтрашньої Стежки, через пасовище та невеликий схил, всіяний золотавою папороттю, повз стару звивисту огорожу, стовпці якої вилискували сріблясто-сірим, над якою пишалися суцвіття безсмертника, а в кутах квітли блакитні айстри. Потім вони піднялися примхливо звивистою довгою стежиною на порослий ялицями пагорб. Стежка була такою вузькою, що вони мусили йти поодинці, але воно того

вартувало: повітря на вершині пагорба завжди було ніби насиченим милими тихими звуками.

Наприкінці шляху було поцятковане крихітними ялинками поле з чітким схилом — вітряне, трав'янисте, розкішне. А на верхній точці цього поля, оточений чарівливими вершинами і мудрими низинами, під величними освітленими західнім сонцем хмарами височів дім — їхній дім. Дім, позаду і навколо якого були таємниці лісів, за винятком хіба лиш південного боку, де був розташований високий пагорб, що ніби дивився на Чорноводдя, яке було зараз подібне до кулі з тьмяного золота. Цей пагорб простягався аж до луків під зоряним небом та пагорбів Гусячого Ставу — таких же блакитних і романтичних як і славнозвісні Ельзаські гори. Між домом і цим видом, ніяк не перекриваючи його, розташувався рядок чудових осокорів.

Вони піднялися на пагорб і пройшли через відчинені ворітця маленького садочку — садочку значно старшого за дім, який звели на місці невеликого різьбленого будиночка, що в ньому жили перші мешканці цих країв.

— Це вид, яким я милувався б протягом усього свого життя, — радісно мовив Дін. — О, це таке гарне місце! Цей пагорб полюбляють білки, Емілі. І, до речі, тут водяться кролики. Ти ж любиш білок і кроликів? А навесні на околицях без ліку соромливих фіалок. Попід тими молодими ялинками є поросла мохом улоговина, яка у травні вся аж лілова від фіалок –

фіалок, солодших за подих Емілі

Та за блиск її оченяток.

Я гадаю, Емілі — гарніше ім'я, ніж Афродіта або Юнона. Я хочу, щоб ти також зауважила он ту маленьку хвіртку. Вона

насправді не потрібна. Вона веде лиш у жаб'ячі співи десь там, за лісом. Але хіба від цього вона перестає бути хвірткою? Мені подобаються двері й ворота на кшталт цієї хвіртки — проходи, позбавлені сенсу. Вони сповнені обіцянок. За ними може виявитися щось неймовірне. Хвіртка це в будь-якому разі завжди таємниця, яка спокушає, як символ чогось незбагненного. А дослухайся до того дзвону, який бринить десь у сутінках над затокою. Дзвін у сутінках завжди звучить якось магічно, немов долинає з якоїсь "далекої казкової країни". У найдальшому кутку ростуть троянди — старомодні троянди, немов старовинні солодкі пісні, втілені у квітах. Білі троянди певно створені для того, щоб спочивати на твоїх білосніжних грудях, а червоні — для того, щоб зоріти у м'якій темній хмарі твого волосся. Знаєш, Емілі, цієї ночі я трохи сп'янів від вина життя. Не чудуйся, якщо я казатиму божевільні речі.

Емілі була щаслива. Старий чудовий сад, здавалося, як друг розмовляв з нею у сонному мерехтливому світлі. Вона врешті-решт капітулювала перед чаром цієї місцини. Вона з обожнюванням дивилася на Розчаровану Оселю. Такий милий і сповнений думок будиночок. Не старий дім — за це вона особливо любила його: старий будинок знав би забагато, пам'ятав би забагато ніг, які переступали його поріжок, забагато стражденних а чи перестрашених очей, які визирали з його вікон. Цей дім був недосвідченим і невинним як і вона сама. Він чекав на щастя. Він мусив врешті-решт мати його. Вони з Діном проженуть привидів подій, які не відбулися. Як же чудово буде мати власну домівку!

— Цей дім потребує нас так само розпачливо як і ми його, — проказала вона.

— Я так люблю, коли ти говориш таким тихим і м'яким голосом, Зіронько, — сказав Дін. — Ніколи не говори так з жодним іншим чоловіком, Емілі.

Емілі кинула на нього кокетливий погляд, який ледь не змусив його поцілувати її. Якесь тонке чуття досі підказувало йому, що вона ще не готова до поцілунку. Він мав усміхатись у такі чарівливі миттєвості, які все перетворювали на магію і романтику. Тоді він рано чи пізно переможе її всю. Але він завагався — і чар цієї миті розвіявся. Десь з-поза ялинок над туманною дорогою долинав сміх. Наївний невинний дитячий сміх. Але в ньому було якесь сплетіння добрих заклять.

— Давай зайдемо всередину й оглянемо наш дім повністю, — запропонував Дін. Він проклав крізь дикі трави шлях до дверей, які вели до вітальні. Ключ важко прокрутився в іржавому замку. Дін узяв Емілі за руку й увів її всередину.

— Вітаю, ти переступила свій поріг…

Він засвітив свого ліхтарика, і мерехтливе коло освітило незавершену кімнату, її голі стіни з нічим не прикритими планками, зачинені вікна, навстіж прочинені двері, порожній комин — хоча ні, не зовсім порожній. Емілі побачила там маленьку купку білого попелу — попелу, що залишився від вогню, який вона розпалила разом із Тедді багато років тому в один сповнений дитячих пригод літній вечір. Побіля цього вогнища вони сиділи та снували мрії про своє майбутнє спільне життя. Вона з легким тремом повернулася до дверей.

— Діне… все це здається таким примарним і проклятим… Мені здається, краще оглянути тут усе при денному світлі. Привиди того, що ніколи не сталося, страшніші за привидів подій, які здійснилися.

* * *

Дін запропонував провести літо за ремонтом і вмеблюванням їхнього нового дому, і вони робили все, щоб Розчарована Оселя стала домівкою їхньої мрії.

— Зрештою, ми можемо побратися навесні і протягом усього літа насолоджуватися дзвонами, звуки яких долинають з храмів у пісках на Сході, милуватися філами[14] у світлі місяця, слухати стогін Ніла неподалік від Мемфіса… А восени ми повернемося, вставимо ключ у замок у дверях і будемо вдома.

Емілі вважала ці плани прекрасними, однак її тітки сумнівались у цьому: такі дії не здавались їм поважними та й узагалі нормальними, адже люди либонь говоритимуть жахливі речі. Тітку Лауру також непокоїв старезний забобон: умебльовувати дім перед одруженням — не до добра. Однак Діна й Емілі не турбувало, чи було все це поважним а чи до добра. Вони обрали свій шлях і йшли ним.

Вони були буквально завалені порадами, які вважав своїм обов'язком дати кожен з Прістів і Мурреїв, але не дослухалися до жодної з них. Наприклад, вони вирішили не фарбувати Розчаровану Оселю, а лише обклали її бітумною черепицею й залишили, аби вона набула сірувато-дерев'яного кольору. Тітка Елізабет, побачивши це, жахнулася:

— Будинки не фарбують хіба тільки мешканці Пічного містечка!

Вони перенесли стару невикористовувану дощану драбину, яку тридцять років тому, разом із принесеними з узбережжя червоними каменями піщанику залишили теслі. Дін вставив у

порожні віконниці скло з мило поцяцькованими панелями. Тітка Елізабет тим часом застерегла Емілі, що чистити їх буде пекельною працею. Також Дін зробив маленьке зворушливе віконце над парадним входом, а зверху прибив крихітного піддашка, подібного до кошлатої брови. У вітальні вони облаштували французьке вікно, з якого повністю було видно ялицевий гайок.

Також Дін приніс до нової оселі справжнісінький скарб — безліч шафок і полиць, які вони встановили в кожній кімнаті.

— Я не такий дурень, щоб гадати, буцім дівчина може кохати чоловіка, який не здатен забезпечити її нормальними полицями, — прокоментував він.

Тітка Елізабет полички схвалила, однак дійшла висновку, що вони здаються досить похмурими на тлі шпалер. Особливо на тлі шпалер у вітальні. Адже вони б мали поклеїти там щось веселе — квіти, золоті смужки або хоча б, роблячи величезну поступку сучасності, якісь "пейзажні шпалери", які саме увійшли в моду. Однак Емілі наполягала на темно-сірих шпалерах із білосніжними сосновими гілочками. Тітка Елізабет заявила, що так вона незабаром уже житиме в лісі, а не в нормальній кімнаті. Але Емілі в цьому питанні, як і в усіх інших, що стосувалися її любого будиночка, була "така ж дурна як завжди", як розгнівано ствердила тітка Елізабет, майже божеволіючи, що вона, Мурреївна запозичила один з виразів старого Келлі.

Але тітка Елізабет насправді дуже допомагала. З-поміж неторканих ящиків і скринь вона відкопала китайський та срібний набори столового приладдя, які дісталися їй від мачухи. Джулієт Муррей одержала б їх, якби вийшла заміж за загальноприйнятою традицією, обравши чоловіка, якого схвалила б уся її родина. Тепер ці два набори перейшли до

Емілі. Серед них були дуже милі речі: наприклад, безцінний лискучий рожевий глечик або чарівливий сервіз із вимальованою на кожній деталі вербою. Це був весільний сервіз бабусі Емілі. Жодна річ не була загублена. Ні неглибокі тоненькі філіжанки, ані глибокі соусники, ні розцяцьковані тарілки, ані товсті круглі вилискуючі супниці. Емілі акуратно заповнила ними вбудований у вітальню кабінетик і милувалася ними. Вона вже захоплювалася й іншими речами, які вони розмістили у себе вдома. Однією з цих речей було невелике овальне люстерко з позолоченою рамою та намальованою зверху чорною кицькою. В цьому люстрі так часто відбивалися прекрасні жіночі обличчя, що тепер кожна, зазираючи в нього, бачила себе красунею. Також вона любила старий годинник із розмальованим верхом та двома позолоченими шпилями, які спиналися над ним з обох боків. Цей годинник завжди давав попередження за десять хвилин до того як відбивати час. Це був дуже чемний годинник, який ніколи не заставав людей зненацька. Дін уже встановив його, але ще не запускав.

— Коли ми повернемося сюди з подорожі, коли я на руках внесу тебе сюди як свою наречену і королеву, ти сама запустиш його, — пояснив він.

Вирішили, що Чіппендейлівський[15] сервант і стіл червоного дерева з ніжками у формі лап із кігтями з Місячного Серпа також будуть посагом Емілі. Дін натомість приносив без ліку вишуканих оригінальних речей, зібраних з усього світу: оббиту золотим шовком софу, яка стояла раніше в салоні котроїсь маркізи Старого режиму; ліхтар із кованими візерунками зі старовинного Венеційського палацу, який висів тепер у вітальні; Ширазький килим; килимок для молитов із Дамаску; латунні решітки з Італії; китайські вироби з нефриту і слонової кістки; японські лаковані каганці; прегарну маленьку зелену сову з японської порцеляни; розмальовані китайські агатові слоїки для парфумів, які він знайшов у якомусь

дивному місці в Монголії, з налитими туди східними парфумами — тягучими, якими ніколи не бувають парфуми західні; китайський горщик для заварювання чаю, на якому були зображені страшні золоті дракони, що ніби оперізували його — п'ятипалі дракони, завдяки яким знавець міг визначити, що цей горщик використовувався в Імператорському кабінеті. Як розповів Емілі Дін, цей горщик був серед речей, награбованих повстанцями у Літньому палаці. Але він не сказав, як ця річ потрапила до його рук.

— Не зараз. Ще не час. Колись пізніше. Ця історія повторюється майже з усіма речами, що їх я приніс до цього будинку.

Вони чудово провели день, розставляючи меблі у вітальні. Вони спробували декілька різних варіантів і залишилися задоволеними, лише від найшовши єдиний досконалий. Часом вони не могли дійти згоди стосовно чогось. Тоді сідали просто на підлогу і довго сперечались. Якщо їм все-таки не вдавалося вирішити своє питання, то діставали соломинки й давали Даффі витягти одну з них зубами. Даффі завжди крутився десь поруч. Зухвала Сел померла від старості, Даффі вже теж ставав млявим і хворобливим, а під час сну страхітливо хропів, але Емілі його обожнювала й не бажала навіть до Розчарованої Оселі ходити без нього. Він завжди ковзав звивистою стежиною позад неї, немов сіра поцяткована чорним тінь.

— Цього старого кота ти любиш більше ніж мене, Емілі, — сказав одного разу Дін. Сказав нібито жартівливо, але з ноткою серйозності.

— Я мушу любити його, — захищалась Емілі. — Він уже геть постарів. А в тебе ще стільки років нашого спільного життя попереду. І в мене завжди має бути кіт. Будинок не може стати повноцінною домівкою, доки в ньому нема того цілковитого

задоволення, яке випромінює кіт, обвивши свої лапки хвостом. Кіт додає таємниці, чару, родзинки. А в тебе має бути собака.

— Після смерті Твіда я ніколи вже не хотів іншого собаки. Але, можливо, одного я таки заведу… зовсім іншої породи. Ми потребуватимемо собаки, щоб тримати твоїх котів у залізному кулаку. О, хіба ж не чарівно усвідомлювати, що певне місце належить тобі?

— Значно краще усвідомлення того, що ти належиш місцю, — відповіла Емілі, пестливо дивлячись на їхній дім.

— Ми з нашим домом станемо близькими друзями, — погодився Дін.

Одного дня вони розвісили картини. Емілі взяла з собою до їхнього дому свої улюблені полотна, в тому числі Леді Джованну та Мону Лізу. Ці дві картини вона повісила в кутку між вікнами.

— Тут же буде і твій письмовий стіл, — сказав Дін. — І Мона Ліза нашіптуватиме тобі безсмертний секрет своєї усмішки, а ти запишеш його в оповіданні.

— Я гадала, ти не хочеш, аби я надалі писала, — промовила Емілі. — Мені здавалося, тобі ніколи не подобались мої твори.

— Так і було, коли я боявся, що вони можуть відібрати тебе в мене. А зараз це вже не має значення. Я хочу, щоб ти робила все, що приносить тобі задоволення.

Емілі почувалася досить дивно. Вона ще жодного разу не взяла до рук пера, відколи занедужала. Минали дні, і відраза до самої думки про це зростала. Думати про писання означало

думати й про спалену нею книгу, а це завдавало сильного болю, який межував із божевіллям. Вона припинила шукати влучних слів, її було вигнано з її старого зоряного королівства.

— Хочу повісити стареньку Елізабет Бас над комином, — перервав її роздуми Дін. — "Гравюра з портрету Рембрандта". Хіба не розкішна літня пані, Зіронько, в цьому білому капелюшку і з величезним білим коміром? А чи бачила ти коли-небудь таке кмітливе, насмішкувате, самовдоволене й трохи навіть презирливе старече обличчя?

— Не думаю, що я могла б сперечатися з Елізабет, — задумливо відказала Емілі, — відчувши бодай, що вона великим зусиллям волі тримає руки складеними й може дати тобі у вухо, якщо ти з нею не погодишся.

— Вона більше сторіччя була вкрита порохом, — мрійливо промовив Дін. — А зараз вона знов живе на цій дешевій репродукції Рембрандтового полотна. Дивлячись на неї, очікуєш, що вона от-от заговорить. Але, як і ти, я відчуваю, що вона не миритиметься з жодним безглуздям.

— Але мабуть вона приберегла також у кишені своєї сукні цукерочку для тебе. Така мила рум'яна шляхетна літня пані. Без сумніву, вона керувала своєю родиною. Її чоловік завжди робив так, як вона того хотіла, навіть не підозрюючи про це.

— Гадаєш, вона мала чоловіка? — засумнівався Дін. — На її пальці нема обручки.

— Тоді вона мала бути найрозкішнішою старою панною, — поставила крапку Емілі.

— Наскільки її усмішка відрізняється від усмішки Мони Лізи, — зауважив Дін, переводячи погляд з однієї на іншу. — Елізабет терпляча, і на її обличчі є лиш натяк на хитрощі, як у кота, що дрімає побіля неї. Однак обличчя Мони Лізи сповнене одвічної принади та звабливості, від яких у чоловіків зносить дах. Вона своєю усмішкою вписує себе пурпуровими сторінками в туманну книгу історії. Джоконду легше покохати. А Елізабет була б кращою тітонькою.

Стару мініатюру своєї матері Дін повісив над коминною поличкою. Емілі ніколи не бачила його матір. Вона виявилася вродливою жінкою.

— Але чому вона така засмучена?

— Бо вийшла заміж за Пріста, — відповів Дін.

— Я теж буду засмученою? — піддражнила його Емілі.

— Ні, якщо це залежатиме від мене, — сказав Дін.

Але чи залежало це від нього? Часом це питання поставало перед Емілі, але вона не могла дати на нього відповідь. Вона почувалася невимовно щасливою дві третини того літа — більше половини, як вона сама казала собі. Однак останню третину складали години, в які вона не розмовляла ні з ким, в які її душа немов пручалась у тенетах, коли великий ясно-зелений смарагд на її пальці видавався їй пасткою. Одного разу вона навіть зняла його, просто щоб відчути себе вільною бодай на якусь мить — хвилинна слабкість, про яку вона шкодувала і якої стидалася вже наступного дня, знову почуваючись спокійною і нормальною, задоволеною своєю долею і більше ніж зазвичай захопленою своїм сірим будиночком, який так багато для неї значив. Якось о третій

години ночі в різкому розпачливому пориві чесності вона навіть сказала собі: "Він значить для мене навіть більше, ніж Дін", а на ранок не могла в це повірити.

* * *

Того літа дуже несподівано померла тітка Ненсі з Попового Ставу. "Я надто втомилася від життя. Гадаю, час зупинитися", — одного дня проголосила вона і — зупинилася. Жоден з Мурреїв не був згаданий у її заповіті: усе, що вона мала, успадкувала Каролін Пріст. Однак Емілі одержала срібну кулю, мідний дверний молоток із котячою головою, золоті кульчики та власний портретик, якого багато років тому намалював акварельними фарбами Тедді. Емілі підвісила молоточка з котом біля парадного входу Розчарованої Оселі, велична куля знайшла собі місце біля венеційського ліхтаря, а вишукані старовинні кульчики одягала на більшість помпезних свят і вечорниць. Але портретика вона поклала у скриню на горищі Місячного Серпа — у скриню з милими старими дурнуватими листами, сповненими мрій і планів.

* * *

То були славні й веселі хвилини, коли вони зупинялися, щоб перепочити. У північному кутку їхнього подвір'я росла ялиця, на якій розташувала своє гніздечко вільшанка. Саме це гніздечко вони споглядали і захищали від Даффі під час відпочинку.

— Подумай лишень про музику, написану на цій крихкій блакитній стіночці, — якось сказав Дін, торкаючись яйця. — Це либонь буде не музика місяця, але земна музика, така домашня, солодкава і сповнена радості життя. Колись це яйце

перетвориться на вільшанку, Зіронько, яка на заході сонця блаженними трелями кликатиме нас додому.

Вони подружилися зі старим кроликом, який часто виходив з гаю, аби пострибати по їхньому саду. Вони бавились удвох: хто зможе вдень налічити більше білочок, а ввечері — кажанів. Додому вони йшли тільки тоді, коли ставало вже занадто темно для роботи. Інколи вони всідалися на сходинках з піщанику й прислухалися до меланхолійної ніжності нічного вітерцю, що вигравав над морем. Вони дивилися, як на них зі старезної долини насуваються сутінки, як хвилюються і мерехтять тіні під ялицями, як Чорноводдя перетворюється на велетенський сірий ставок, що тремтить під світлом ранніх зірок. Даффі сідав поміж ними, дивлячись на все своїми величезними подібними до двох місяців очиськами, а Емілі щоразу тягала його за вуха.

— У такі миті починаєш трохи краще розуміти кота. Зазвичай він незбагненний, але коли надходить час присмерку і роси, можна вловити проблиск Танталової таємниці його сутності.

— У такі миті можна вловити проблиски всіх таємниць, — відказав Дін. — У ночі, подібні до цієї, я завжди думаю про "вершини, де пахощі зростають"[16]. Цей рядок старого гімну, який співала мені мати, завжди мені подобався, хоч я й не міг "летіти, подібно до молодого оленя чи козулі"[17]. Емілі, я бачу, що ти вже маєш цілком зрозуміле бажання обговорити, в який колір ми пофарбуємо наш дерев'яний сарай. Не роби цього. Ніхто не повинен говорити про такі приземлені речі тієї миті, коли от-от має зійти місяць. Це буде прекрасно, я вже приготувався відчути всю красу. Але якщо вже ми змушені поговорити про облаштування житла, давай одразу обговоримо ті речі, яких ми ще не маємо, але які мусимо мати. Це човен для нашого плавання Чумацьким Шляхом,

наприклад… це ловець снів і казанок дельфійського варива на свята. І чи не могли б ми облаштувати весняний куточок Понсе де Леона[18] он там? Чи, може, ти б хотіла, щоб там було джерельце Касталії[19]? Нехай це стане тобі весільним подарунком: зробиш, що сама забажаєш. Але тут обов'язково мають знайти місце шати з сірих сутінків та вечірня зоря для твого волосся. Також має бути прикраса з місячного сяйва та шалик із західніх хмар.

О, як вона любить Діна… Як вона любить його. Якби вона лиш могла його покохати!

Якось увечері вона прослизнула до свого маленького будиночка, щоб побути з ним наодинці у світлі місяця. Яка ж це прегарна місцина! Вона раптово побачила себе в майбутньому: ось вона пурхає з кімнати в кімнату, сміється десь попід ялицями, сидить біля коминку, тримаючи Тедді за руку… Емілі отямилась, приголомшена. Діна, авжеж Діна. Просто вибрик пам'яті.

Настав теплий вересневий вечір, у який роботу було завершено. Вони вже прибили над дверима підкову, щоб відлякувати злих духів, а Емілі саме закінчила розставляти по всій вітальні свічки: крихітні радісні жовті, череваті примхливі червоні, мрійливі блакитні, безсоромні вкриті сердечками та стразами, стрункі й причепурені.

У них вийшло пречудово. У всьому домі панував дух гармонії. Речі в ньому не були знайомі між собою, та заприятелювали від самого початку. Вони не верещали одне на одного, в усьому домі не було жодної галасливої кімнати.

— Нам більше не лишилося що робити, — зітхнула Емілі. — Ми не можемо навіть подумати, щоб іще щось додати.

— Я теж так гадаю, — з жалем погодився Дін. Тоді він поглянув на хмиз і соснові гілки, що лежали в комині.

— Ага, ось воно! — вигукнув він. — Як ми лиш могли забути про це? Ми маємо перевірити, чи гарно в нас вимальовуватиме візерунки димар. Зараз я запалю вогонь.

Емілі вмостилася на канапі в кутку, а коли полум'я розгорілось, Дін приєднався до неї. Даффі розтягнувся побіля їхніх ніг. Його маленькі посмуговані боки мирно здіймались та опускались.

Веселі вогники палали, силкуючись піднятися вище. Їх відблиски мерехтіли на старому піаніно, вони непоштиво гралися у схованки на чарівному старому обличчі Елізабет Бас, танцювали на скляних дверцятах шафки для посуду, в якій зберігався вербовий сервіз, вони мчали крізь кухонні двері й вигравали на рядку блакитних і коричневих чарок, які Емілі розставила на комоді, що зараз підморгував їм.

— Це і є домівка, — м'яко сказав Дін. — Вона прекрасніша, ніж я міг навіть мріяти. Так ми впродовж усього життя сидітимемо осінніми вечорами, зачиняючись від таємничих холодних ночей, що приходитимуть з моря… лише ти і я, та ще світло від полум'я і розкіш цих хвилин. Але часом ми запрошуватимемо до себе друзів, аби поділитися з ними шматочком нашої радості та ковтком нашого сміху. Ми просто сидітимемо тут і міркуватимемо про все на світі, допоки не догорить вогонь.

Полум'я поскрипувало і потріскувало. Даффі замурчав. Місяць крізь танок ялинового гілля, крізь вишукані вікна світив просто на них. А Емілі думала — не могла припинити думати про часи, коли вона сиділа на цьому самому місці разом із

Тедді. Якась частина її виправдовувалася тим, що вона не думала про нього з очікуванням чи любов'ю. Вона просто згадувала його. Невже, із відразою й жахом спитала вона себе, вона думатиме про Тедді навіть потому як вийде заміж за Діна?

Коли полум'я догоріло й залишило по собі тільки білий попіл, Дін підвівся.

— Вартувало прожити стільки довгих похмурих років, аби зараз переживати ці миті… І, озираючись на все, що було, я готовий знову прожити все це, щоб бути зараз тут, з тобою, сказав він, простягаючи руку. Він притягнув її до себе. Що за мара промайнула між готовими зустрітися вустами? Емілі відвернулася, зітхнувши.

— Наше щасливе літо минуло, Діне.

— Наше перше щасливе літо, — виправив Дін. Але його голос несподівано прозвучав трохи втомленим.

Розділ 10

Видіння у срібній кулі

Одного листопадового вечора вони зачинили двері Розчарованої Оселі й Дін віддав ключа Емілі.

— Нехай побуде в тебе до весни, — сказав він, позираючи на тихі холодні сірі поля, які обдмухував зимний вітер. — До весни ми сюди не повернемося.

Тієї лютої зими звивисту стежку до їхнього будиночка так замело, що Емілі не ходила нею жодного разу. Але вона часто й

радісно думала про нього, в заметілях нетерпляче очікуючи весни, життя, нових сил. Ця зима здебільшого була радісною. Дін нікуди не поїхав, а у спілкуванні зі старими паннами Місячного Серпа став таким люб'язним, що вони майже пробачили йому те, що він був Горбанем Прістом. Звісно, тітці Елізабет ніколи не вдавалося зрозуміти більше ніж половину його слів, а тітка Лаура віднесла на його рахунок усі зміни, що відбувалися з Емілі. Як сильно вона змінилася!.. Кузен Джиммі з тіткою Лаурою знали це, хоча жодне з них, здавалося, цього не помічало. Дуже часто в її очах читався якийсь дивний неспокій. З її сміху також зникло щось невловиме. Він не був таким же швидким і спонтанним як раніше. Вона стала жінкою раніше ніж варто було б, із зітханням думала тітка Лаура. І чи було падіння зі сходів у Місячному Серпі єдиною тому причиною? Чи була Емілі щасливою? Лаура не наважувалася спитати. Чи кохала вона Діна Пріста, з яким мала побратись у червні? Лаура не знала. Однак вона точно знала, що кохання не може саме по собі виникнути з тяги до чийогось розуму чи простої приязні. А ще дівчина, яка щаслива зі своїх заручин, не повинна ночами замість сну міряти кроками кімнату. Це було геть незбагненним, враховуючи, що Емілі більше не міркувала над своїми оповіданнями й узагалі не бралася за письмо. Намарне панна Роял надсилала з Нью-Йорка листи з проханнями та роздумами. Намарне кузен Джиммі часом нишком клав на її письмовий стіл "книги Джиммі". Намарне Лаура боязко зауважувала, що шкода щось покидати, маючи у цій справі гарний досвід. Навіть зверхнє твердження тітки Елізабет, що вона завжди знала, що рано чи пізно Емілі це набридне ("легковажність Старів, самі розумієте"), не навернуло Емілі знову до пера. Вона не могла писати, не могла навіть знову робити спроби до цього.

— Я виплатила свої борги і маю достатньо грошей у банку, щоб придбати те, що Дін називає моїми весільними шатами. А ти гачком сплела для мене дві чарівні пишні спідниці, тепер не

маю потреби купувати їх, — трохи стомлено і роздратовано відповіла вона тітці Лаурі. — Тож який тепер у цьому всьому сенс?

— Це… через падіння ти втратила… втратила свою амбітність? — затинаючись, перепитала сердешна тітка Лаура, озвучуючи те, що мордувало її всю зиму.

Емілі всміхнулась і поцілувала її.

— Ні, люба. Воно цього не стосується. Нащо перейматися через звичайну природну подію? Ось я, дівчина, що готується до весілля і до майбутнього подружнього життя в новому домі, тож мені просто є про що думати. Хіба це не пояснює того, що мене відтепер мало турбує те, що раніше було таким важливим?

Так мало бути, однак того вечора Емілі вислизнула з дому після заходу сонця. Її душа жадала свободи, й Емілі мусила спустити її з повідка бодай на якусь хвильку. То був звичайний квітневий день, коли на сонці було тепленько, а в тіні зимно. Холод відчувався навіть на тлі сонячних променів. Вечір також був зимним. Небо було вкрите зморшкуватими сірими хмарами аж до самого обрію, де ще видніла бліда й блискуча жовта смуга, на якій за темними пагорбами поволі з'являвся світлий смутний молодик. Навкруги не було жодного живого створіння, крім неї; холодні тіні спускалися на мертві ще поля, надаючи пейзажу ранньої весни невимовно сумного й скорботного вигляду. Емілі відчула безнадію, споглядаючи все це, неначе найкращі дні її життя залишились у минулому. Подібні óбрази завжди справляли на неї велике враження — либонь, занадто велике. Вона була навіть рада такому понурому вечорові. Будь-що цієї миті відтворювало її настрій. Вона чула, як коло берега здригається море. У її голові виникли чотири рядки зі старого вірша Робертса[20]:

Об сірі скелі ще сіріше море,

І б'є прибій в далекі береги.

Застигло в моїм серці ім'я того,

Кого вуста мої забудуть навіки.

Нісенітниця! Туманна дурна сентиментальна нісенітниця. Більше нічого подібного!

Але ж той лист від Ільзи, який того дня надійшов до Місячного Серпа! Тедді рушав додому. Він мав приплисти на "Флавіані". Він буде вдома майже все літо.

— Якби б усе це могло статися до його приїзду, — бурмотіла Емілі.

Постійно боятися завтрашнього дня? Бути задоволеною, навіть щасливою сьогоднішнім, але увесь час боятися завтрашнього. Невже це її життя? І звідки цей страх до завтра? Ключ від Розчарованої Оселі вона всюди носила з собою. Вона не була там іще з листопада й нестримно хотіла бачити свій дім — гарний, бажаний дім, який чекає на неї. Її дім. У млі його чару та врівноваженості щезнуть усі страхи та сумніви. Там до неї повернеться дух торішнього літнього щастя. Вона спинилася коло садової хвіртки, щоб любовно подивитися на свій дім здалеку — милий будиночок, який примостився попід старими деревами, що м'яко зітхали — зітхали так само як і тоді, коли вона було ще дитиною. Чорноводдя, яке розташувалось нижче, видавалося сірим і похмурим. Вона любила Чорноводдя в усіх його проявах: його літній блиск, його сутінкове срібло, його дивовижу в місячному сяйві, кола, що вкривали його під час дощу. Зараз вона також любила його —

темне і задумливе. У цьому похмурому пейзажі, що ніби чекав на щось, був якийсь пронизливий сум, неначе… дивна думка пронеслась у її голові: неначе все навколо боялося весни. Вона була немов одержима цими постійними думками про страх. Вона підняла погляд на вершину пагорба, що видніла крізь шпилі осокорів. Несподівано з блідого просвіту між хмарами на неї блиснула зірка — Вега з сузір'я Ліри.

Тремтячи, Емілі квапливо відчинила двері й зайшла до будиночка. Він був порожнім і, здавалося, чекав на неї. Крізь темряву вона навпомацки пробиралася до сірників, що лежали на коминній полиці, а тоді запалила тонку й високу блідо-зелену свічу біля годинника. У мерехтливому світлі вогника перед нею заблимала приваблива кімната — точно така, якою вони її залишили того останнього вечора. На стінах залишалися Елізабет Бас, якій невідоме було слово "страх", Мона Ліза, яка з нього сміялася. Була тут і Леді Джованна, яка ніколи не повертала свого святого обличчя, написаного в профіль, аби поглянути просто на тебе. Хіба ж і їй було відоме це таємне тонке відчуття страху, яке неможливо описати словами, яке просто смішно намагатися втілити у слова? Прекрасна і смутна мати Діна Пріста. Так, вона знала, що таке страх: це читалось у її намальованих очах у цьому неясному скрадливому світлі.

Емілі зачинила двері й сіла у крісло під портретом Елізабет Бас. Вона чула страхітливий шурхіт торішнього мертвого сухого листя на пляжі просто за вікном. А ще вона чула вітер — усе сильніший і сильніший, і сильніший. Але це їй подобалось. "Вітер вільний, він не в'язень як я". Вона рішуче роздушила в собі непрохану думку. Вона не думатиме про подібні речі. Вона сама скувала для себе ці кайдани. Вона охоче, навіть із превеликим бажанням одягне їх на себе. Їй нічого не лишається, окрім як із вдячністю вдягти їх.

Як попід полями стогнало море! І водночас яка тиша панувала у маленькому будиночку… Дивна, моторошна тиша. Вона здавалася невимовно глибокою. Емілі не наважувалася сказати щось уголос, бо в неї було відчуття, що в такому разі щось їй відповість. Раптово страх полишив її. Вона почувалась омріяно, щасливо далекою від реального життя. Стіни темної кімнати, здавалося, зникали під її поглядом. Картини поволі розчинялись у повітрі. Здавалося, до неї тут не було нічого, крім срібної кулі тітки Ненсі, що видніла зі старовинного залізного ліхтаря — великої блискучої кулі. У ній Емілі побачила відображення кімнати, схожої на сяйливу кімнатку лялькового будиночка, в якій у старовинному високому кріслі сиділа вона сама, а на коминній полиці, неначе крихітна пустотлива зірочка, горіла свіча. Емілі відкинулася на спинку крісла й дивилась у відображення дотти, доки з-перед її очей не зникло все, за винятком тієї крихітної цяточки світла у величезному загадковому Всесвіті.

Вона спала чи, може, замріялась? Хтозна. Емілі ніколи не знала про себе всього. Двічі у своєму житті вона відхиляла завісу часу й простору й бачила те, що відбувалося поза її присутністю: одного разу коли вона марила[21], іншого — коли спала[22]. Емілі не любила це згадувати. Вона змусила себе забути все це. Ці спогади не турбували її роками — сон і видіння, викликане пропасницею. Але це…

У сріблястій кулі немовби сама собою скомпонувалася хмаринка. Майже одразу вона розпалась і зникла. Однак кімнати лялькового будиночка там уже теж не було. Емілі бачила тепер зовсім інше зображення — довгу кімнату з високими стінами та квапливими потоками людей. Серед них було добре знайоме їй обличчя.

Куля щезла, як щезла і вся кімната Розчарованої Оселі. Емілі більше не спостерігала за дійством, сидячи у кріслі —

вона була в тій дивній величезній кімнаті, стояла всередині натовпу, за чоловіком, який нетерпляче чекав біля каси. Коли він озирнувся і їхні очі зустрілись, вона впізнала Тедді. У його вражених очах вона прочитала, що він її також упізнав. І вона точно знала, що він у жахливій небезпеці й саме вона мусить його порятувати.

— Тедді… іди!

Їй здалося, що вона схопила його за руку й потягла до вікна, крізь вікно. Потім її понесло геть від нього — далі й далі, а він біг за нею, намагаючись наздогнати, не звертаючи уваги на людей, у яких він влітав — доганяв, доганяв… Вона знов опинилась у кріслі поза срібною кулею, в якій вона досі бачила порт, що зрештою зменшився до іграшкових розмірів. Одна фігура в тому порту бігла — досі бігла… Знову з'явилася хмарка, що заповнила собою всю кулю. Хмарка побіліла, заколивалась, стала зовсім прозорою і зникла. Емілі напівлежала у своєму кріслі й пильно придивлялася до кулі тітки Ненсі, в якій спокійно і сріблясто відбивалася вітальня з мертвотно-білою плямою, якою було дівоче обличчя, та самотнім вогником свічі, що блимав немов пустотлива зірочка.

Емілі, почуваючись так, неначе вона померла й знову ожила, якось вибралася з Розчарованої Оселі й замкнула двері. Хмари розсіялися, й увесь світ був неясним і загадковим у світлі зірок. Заледве усвідомлюючи, що робить, вона звернула свій погляд до моря — крізь ялиновий гай, просторе вітряне пасовище, вирви — до піщаного узбережжя, вздовж нього, немов загнана звірина у моторошному похмурому ледь освітленому королівстві. Море здалеку видавалося сірим сатином, напівсхованим у повзучому тумані, але воно все одно омивало піски, в той час як вона поволі йшла, трохи похитуючись, наслідуючи хвилі. Вона почувалася затиснутою між загадковим морем і величезними темними піщаними

схилами. Якби лиш вона могла просто йти отак увесь час, не озираючись і не стикаючись із питанням, яке поставила їй ніч — питанням, на яке не було відповіді.

Вона знала, знала без сумнівів, вагань і жартів, що бачила Тедді і врятувала а чи намагалася врятувати його від якоїсь самій їй невідомої небезпеки. І вона знала — просто і впевнено — що кохає його, завжди кохала, бо ця любов закладена в саму її сутність.

А за два місяці вона побереться з Діном Прістом.

Що ж тепер робити? Вийти за нього зараз немислимо. Вона не зможе жити з такою брехнею. Але розбити йому серце, позбавити його всього щастя, можливого в його житті "не завдяки, а всупереч" — це теж немислимо.

Так, як і казала Ільза, диявольська штука — бути жінкою.

— А особливо, — з гіркотою й презирством до самої себе додала вголос Емілі, — жінкою, яка щонайменше місяць не може збагнути власного ходу думок. Минулого літа я так була переконана в тому, що Тедді більше нічого не значить для мене, що навіть погодилася вийти заміж за Діна. І от зараз, цього вечора повертається ця жахлива здібність, чи то дар, чи то прокляття… Тепер, коли я вже думала, що переросла це, залишила все це позаду.

Півночі Емілі блукала моторошним узбережжям і зрештою, винувато крадучись, прослизнула до Місячного Серпа, маючи єдине бажання кинутися в ліжко й одержати таку бажану порожнечу забуття.

Настали страхітливі часи. На щастя, Діна поруч не було, бо він мав якісь справи у Монреалі. Саме в його відсутність світ жахнула трагедія: "Флавіан" зіштовхнувся з айсбергом. Заголовки газет приголомшили Емілі, неначе її вдарили. Чи був Тедді на "Флавіані"? Був чи ні? Був чи ні? Хто б їй сказав? Може, його мати — його самотня, самісінька мати, яка ненавиділа її так сильно, що Емілі відчувала цю ненависть між ними як щось матеріальне. Емілі досі, не в силах вимовити й слова, морщилася від думки про необхідність звертатися до пані Кент. Однак зараз не мало значення ніщо, крім питання, чи був Тедді на "Флавіані". Вона поквапилася до Пижмової Ділянки. Пані Кент підійшла до дверей. За всі ці роки, відколи Емілі вперше побачила її, вона не змінилася: слабка, потайна, з болісно стиснутими вустами і червоним шрамом, який так спотворював її бліде обличчя. Вираз її обличчя миттєво змінився як і завжди, коли вона бачила Емілі. У її темних сумних очах з'явилися ворожість і страх.

— Тедді був на "Флавіані"? — без церемоній спитала Емілі.

На обличчі пані Кент з'явилася неприємна відштовхуюча посмішка.

— Невже це для тебе важливо? — відповіла вона.

— Так, — Емілі затялась. У її очах з'явився "Мурреївський" погляд — погляд, що його мало хто міг витримати. — Якщо знаєте, скажіть мені.

Пані Кент, сама того не бажаючи, була змушена відповісти, ненавидячи свою співрозмовницю, здригаючись як, подібно до живого, здригається мертвий листок на жорстокому вітрі.

— Його там не було. Сьогодні я одержала від нього телеграму. Останньої миті він не зміг сісти.

— Дякую, — Емілі розвернулася, щоб піти, але це сталося вже після того як пані Кент побачила радість і тріумф, які застрибали в її сірих очах. Вона зірвалася слідом і схопила Емілі за плече.

— Це тебе не стосується, — здичавіло закричала вона. — Тебе не стосується, в безпеці він чи ні. Ти виходиш за іншого. Як ти смієш приходити сюди й вимагати в мене відомостей про мого сина так, ніби маєш на це право?

Емілі з жалем і розумінням подивилася на неї згори вниз. Це бідолашне створіння, чиї ревнощі, подібно до змії, що отруювала її душу, перетворили її власне життя на нескінченну муку.

— Певно, що я не маю жодного права… за винятком права людини, що кохає його, — промовила вона.

Пані Кент дико вдарила рукою об іншу руку.

— Ти… ти смієш казати таке… ти, котра виходить заміж за іншого чоловіка?

— Я не вийду заміж за іншого, — почула власний голос Емілі. Це була чистісінька правда. Декілька днів вона не могла вирішити, що робити, але тепер безпомилково знала, як вона мусить учинити. Це було жахливим, як і кожна річ, яка має бути зроблена. Усе раптово прояснилось і стало гірким і неминучим.

— Я не зможу побратися з іншим чоловіком, пані Кент, тому що я кохаю Тедді. Але він не кохає мене. Я це чудово знаю. Вам більше нема чого ненавидіти мене.

Вона розвернулась і швидко пішла геть від Пижмової Ділянки. Де ж її гордість, поцікавилася вона в самої себе, гордість "пихатих Мурреїв" — вона так спокійно визнала своє таємне мимовільне кохання. Але в ній більше не було місця гордості.

Розділ 11

Смертельний удар

Коли від Тедді прийшов лист — перший лист за довгий час — руки Емілі тремтіли так сильно, що вона заледве змогла розпечатати конверт.

"Я маю розповісти тобі про дуже дивний випадок, який нещодавно зі мною трапився, — писав він. — Можливо, ти вже знаєш. А можливо, не знаєш нічого і тепер вважатимеш мене божевільним. Я й сам не знаю, що думати. Я знаю лише, що я бачив… або думав, що бачив.

Я стояв у черзі за квитком на пором до Ліверпуля: я мав плисти на "Флавіані". Раптово я відчув чийсь дотик до свого плеча, озирнувся й побачив тебе. Готовий заприсягтися, це була ти. Ти сказала: "Тедді… іди!" Я був настільки вражений, що не міг ні говорити, ані думати. Я міг лише йти слідом за тобою. А ти бігла — ні, не бігла, я не знаю, як ти пересувалась, але ти все віддалялася. Як божевільно це звучить. Може, тоді я збожеволів? І все ж тебе там не було, хоч ми й були зовсім близько одне до одного, далеко від натовпу, на відкритому просторі, де ніщо не заступало тебе від мене. Коли ти щезла, я

обнишпорив усе довкола й схаменувся, лише коли мій пором відійшов. Я був розлючений і осоромлений через те, що втратив своє місце на "Флавіані", допоки не довідався про те, що сталося. Тоді я відчув, як волосся на моїй голові стає дибки.

Емілі, ти ж не в Англії? Ти не можеш бути в Англії. Але тоді що ж я бачив у порту?

Що б це не було, гадаю, це врятувало мені життя. Якби я сів на "Флавіан"… що ж, я не сів. Завдяки… чому?

Незабаром я повернуся додому. Припливу на "Моравіані", якщо, звісно, ти не завадиш мені. Емілі, я чув дивну історію про тебе — щось, пов'язане з Ільзиною матір'ю. Я вже майже забув про це. Будь обережна. Зараз відьом не спалюють на вогнищі, але…"

Ні, зараз відьом не спалюють. Але… Емілі відчувала, що їй легше було б зійти на вогнище, аніж упоратися з тим, із чим вона невдовзі мала стикнутися.

Емілі підіймалася стежиною на пагорб, аби зустрітися з Діном біля Розчарованої Оселі. Того дня вона одержала від нього записку, яку він написав після повернення з Монреалю, просячи її прийти туди, коли засутеніє. Він чекав її на порозі — радісний, щасливий. У ялицевому гаю м'яко щебетали вільшанки, увесь вечір був немовби насичений сильним ароматом якогось бальзаму. Але повітря навколо них було сповнене чужинства, суму й найнезабутнішим звуком у світі — безперервним м'яким плюскотом хвиль біля далекого узбережжя у штормовий вечір. Цей звук нечасто можна почути, але він завжди запам'ятовується. Він навіть скорботніший за звуки нічного дощу із вітром, у яких чується відчай розбитого серця всіх живих створінь на світі. Дін зробив

швидкий крок назустріч їй і різко зупинився. Її обличчя, її очі… що сталося з Емілі, поки його не було? Це була не Емілі — ця чужа пополотніла віддалена дівчина у слабких сутінках.

— Емілі… що сталося? — спитав Дін, наперед знаючи, що вона йому відповість.

Емілі поглянула на нього. Якщо збираєшся нанести смертельного удару, нащо намагатися пом'якшити його?

— Я не можу вийти за тебе заміж, Діне, — промовила вона. — Я не кохаю тебе.

Це все, що вона могла сказати. Жодних вибачень, жодної самооборони. Вона нічого не могла вдіяти. Але жахливо було бачити, як з людського обличчя вмить щезає все світло щастя, як воно щезло з Дінового.

Коротка пауза, яка, здавалося, тривала вічність, із незлостивою скорботністю моря, що пульсувала в ній. Тоді Дін так само тихо сказав:

— Я знав, що ти не кохаєш мене. Але зовсім нещодавно ти збиралася вийти за мене. Що відтоді змінилося?

Він мав право знати. Емілі, затинаючись, розповіла свою дурну неймовірну історію.

— Розумієш, — із нещасним виглядом закінчила вона, — якщо я приходжу до нього, коли потрібна йому, крізь простір… я належу йому. О Діне, прошу тебе, не дивись так. Я мусила розповісти це тобі… але, якщо ти захочеш… я вийду за тебе. Я просто відчула, що ти маєш знати всю правду… якщо вже я сама її знаю.

— О, Мурреївна з Місячного Серпа завжди дотримується свого слова, — Дінове обличчя насмішкувато скривилося. — Ти вийдеш за мене, якщо я цього захочу. Але я не хочу… тепер. Я ж бачу, наскільки це неможливо, так само добре як і ти. Я не одружуся з жінкою, чиє серце належить іншому.

— Чи зможеш ти коли-небудь пробачити мені, Діне?

— Що тут пробачати? Я нічого не можу вдіяти з коханням до тебе, а ти нічого не можеш вдіяти з коханням до нього. В такому разі ми маємо відпустити все, що між нами було. Голку в сіні не знайти й богам. Я від початку не повинен був забувати, що лише юність може привабити іншу юність. А я ніколи не був юним. Якби був, незважаючи на мій теперішній вік, я б зміг втримати тебе.

Він сховав своє посіріле змучене обличчя в долонях. Емілі раптово подумала про те, що зараз помирає щось настільки прекрасне, чудове, чарівне…

Але коли Дін знову підняв на неї погляд, його обличчя було вже геть інакшим. Тепер він був по-старому насмішкуватим і цинічним.

— Не роби з цього такої трагедії, Емілі. Зараз розірвання заручин не рідкість. Та ще й цей пронизливий вітер… Твої тітки будуть вдячні всім існуючим богам, та й моя рідня вважатиме мене пташкою, що вирвалася з пастки птахолова. Хоча я досі бажаю бабці з верховин Шотландії, яка передала тобі ті небезпечні хромосоми, щоб вона знов ожила в своїй могилі.

Емілі зіперлася руками на невеликий стовпець на ґанку й поклала між ними голову. Дінове обличчя знову змінилося, коли він зиркнув на неї. Коли він заговорив, його голос звучав

м'яко, але холодно і блідо. З нього зник увесь чар, усе забарвлення й тепло.

— Емілі, я повертаю тобі твоє життя. Воно належало мені, пам'ятаєш, відколи я порятував тебе на злощасній скелі. Тепер воно знову твоє. А зараз ми маємо попрощатись на зло нашій близькості. Сказати коротко: "Коли прощаються назавжди, це має бути раптом"[23].

Емілі підвелася і схопила його за плече.

— О ні, Діне, не треба прощатись. Хіба ми не можемо знову бути друзями? Я не зможу жити без твоєї дружби.

Дін узяв її обличчя у свої долоні — холодне обличчя Емілі, яке, як він мріяв, колись спалахнуло б рум'янцем під його поцілунком. Він тяжко й ніжно водночас поглянув у її очі.

— Ми не зможемо знову бути друзями, люба.

— Ні, колись усе забудеться… ти не завжди будеш…

— Як на мене, чоловік має померти, щоб забути тебе. Ні, Зіронько, ми не зможемо бути друзями. Ти не матимеш мого кохання, а воно витіснило з мене всі інші почуття. Я піду. Коли я постарію — по-справжньому постарію — я повернусь, і мабуть ми знову будемо друзями.

— Я ніколи не пробачу собі.

— Повторюся, що пробачати? Я не звинувачую тебе, я навіть вдячний тобі за цей рік. Ти зробила мені королівський дарунок, якого в мене ніхто не зможе забрати. Після всього

цього я не проміняв би минуле літо на геть усі чоловічі радості. Моя Зіронько… моя Зіронько!

Емілі дивилася на нього, а в її очах мерехтів поцілунок, якого вона йому так і не подарувала. Яким же порожнім і безлюдним стане світ, коли Дін піде… цей світ за мить стане невимовно старим. І чи забуде вона коли-небудь його очі, що з таким болем дивилися на неї?

Якщо він піде, вона ніколи не стане цілком вільною: її все життя переслідуватимуть ці жалібні очі й думка про кривду, якої вона йому заподіяла. Певно, Дін усвідомлював це, бо в його прощальній усмішці була частка зловтіхи, коли він розвернувся, щоб піти геть. Він попростував стежкою, але зупинився, поклавши руку на хвіртку, а тоді несподівано повернувся.

— Емілі, я також маю в дечому зізнатися. Маю очистити сумління. Брехня — огидна річ. Я вважаю, що завоював тебе брехнею. Можливо, через це я не зміг тебе втримати.

— Брехнею?

— Пам'ятаєш ту свою книгу? Ти просила мене чесно сказати, що я про неї думаю, правда ж? А я цього не зробив. Я збрехав. Це була добра робота, дуже добра. Авжеж, там були деякі недоліки, вона була занадто емоційною, перенасиченою емоціями. Тобі досі бракує спрощеності, стриманості. Але книга вийшла гарна. Вона дуже оригінальна як у стилі написання, так і в сюжеті. Вона має свій чар, і твої персонажі справжні. Природні, подібні до людей, неймовірні. Тепер ти знаєш, що насправді я про все це думаю.

Емілі пильно дивилася на нього, раптовий рум'янець залив її бліде змучене личко.

— Добра? А я спалила її, — пошепки сказала вона.

Дін стріпнувся.

— Ти… спалила її!

— Так. І ніколи не зможу знову її написати. Чому, чому ти збрехав мені? Ти?

— Бо я ненавидів твою книгу. Ти захопилася нею сильніше ніж мною. Врешті-решт ти знайшла б видавця й досягла б успіху. І була б остаточно втрачена для мене. Якими мерзенними стають деякі цілі, коли втілюєш їх у слова. І ти її спалила? Марно було б зараз казати, що я гірко шкодую про це. Марно просити в тебе вибачення.

Емілі зібралася з думками. Щось сталося: тепер вона була по-справжньому вільна — вільна від каяття, сорому, жалю. Її внутрішня жінка випросталася на повен зріст. Її душевна рівновага стрімко відновлювалась.

"Я не повинна тримати зла на Діна через це, подібно до старого Г'ю Муррея", — плутано подумала вона. А вголос сказала:

— Але я… я пробачаю тобі, Діне.

— Дякую, — він підняв погляд на сірий будиночок за її спиною. — Тож, вона залишатиметься Розчарованою Оселею. Вочевидь, на ній справді лежить прокляття. Схоже, будинки, як і люди, не можуть позбутися своїх проклять.

Емілі намагалася не дивитись на будиночок, який вона так любила, досі любила. Тепер він не буде її. Його й надалі переслідуватимуть привиди того, що ніколи не станеться.

— Діне… ось ключ.

Дін похитав головою.

— Нехай буде в тебе, доки я не попрошу. Яка мені з нього користь? Дім згодом можна буде продати, хоч це й видається святотатством.

Щось досі залишалося невирішеним. Відвернувшись, Емілі простягнула йому ліву руку. Дін має зняти того смарагда, якого він на неї одягнув. Вона відчула, як він сповзає з її пальця, лишаючи на її теплій шкірі зимну смужку, немов примарне кружальце. Перстень часто видавався їй пасткою, але зараз вона відчула пекучий жаль, розуміючи, що він зник — назавжди. А разом із ним зникло й щось інше, що роками робило її життя прекрасним — Дінова вірна дружба і товариство. Вона сумуватиме за цим — завжди. Вона й не знала, наскільки гіркою може бути свобода.

Коли Дін закульгав геть, Емілі пішла додому. Їй більше нічого не лишалося. Але вона відчувала зловтіху з того, що Дін врешті-решт визнав її письменницький хист.

* * *

Якщо заручини Емілі й Діна спричинили в обох родинах неспокій, то їх розірвання стало приводом до ще лютішої бучі. Прісти водночас тріумфували й обурювались, але це було ніщо в порівнянні з непослідовним гнівом Мурреїв. Тітка Елізабет неухильно засуджувала ці заручини, але значно гарячіше вона

засуджувала їх розірвання. Що ж скажуть люди? Дуже багато було також сказано про "легковажність Старів".

— А ти, — саркастично цікавився дідько Воллес, — очікувала від цієї дівчини, що вона думатиме однаково і сьогодні, й на завтра?

Усі Мурреї висловлювалися так, як це було притаманно кожному з них, але вислів Ендрю в якомусь значенні став найсильнішою отрутою для забитого духу Емілі. Ендрю десь вичитав а чи почув нове слово й назвав Емілі "темпераментною". Половина Мурреїв гадки не мала, що це слово означає, але всі вони охоче вхопилися за нього. Емілі була "темпераментною" — і все. Це пояснювало абсолютно все: відтепер це слово причепилося до неї, немов реп'ях. Якщо вона писала вірша; якщо їй не подобався морквяний пудинг, у той час як іншим членам родини він подобався; якщо вона носила низькі зачіски, коли всі інші робили високі; якщо вона любила блукати пагорбами при місячному світлі; якщо деколи ранком вона мала такий вигляд, немов не спала всю ніч; якщо вона звідкілясь приносила кумедний пристрій, щоб вивчати зірки у бінокль; якщо шепотілися, що її бачено саму-самісіньку танцюючою біля огорожі сінокосу Місячного Серпа; якщо на її очах з'являлися сльози, коли вона бачила проблиск краси; якщо вона віддавала перевагу зустрічі у сутінках у "старому фруктовому саду" перед танцем у Шрусбері. Усьому цьому давали одне пояснення: вона була темпераментною. Емілі почувалася зовсім самотньою в цьому ворожому світі. Ніхто її не розумів, навіть тітка Лаура. Навіть Ільза, яка їй написала довжелезного листа, кожне речення якого суперечило іншому, залишила Емілі з неприємним бентежним відчуттям, що Ільза любить її так само сильно як і раніше, але теж вважає її за "темпераментну". Чи могла Ільза підозрювати, що Перрі Міллер, почувши, що між Діном Прістом та Емілі Стар "усе скінчено", приїхав до Місячного Серпа, щоб знову попросити

руки Емілі? Емілі довелося трохи попрацювати над його манерами, оскільки Перрі під впливом моди клявся так огидно, та ще й із гордістю мавпи. Хоча, зрештою, так само він клявся й багато разів раніше.

Розділ 12

Незначні, але приємні примітки

4 травня 19…

Перша година ночі — неземний час для того, щоб написати у щоденнику. Сьогодні в мене біла ніч. Я не можу заснути і втомилася лежати в темряві, уявляючи собі всілякі речі — неприємні речі… тому я запалила свою свічу і відшукала старого щоденника, щоб "виписати" все.

Я жодного разу тут не писала, відколи спалила свою книгу і впала зі сходів… і померла. А зараз я вертаюся до життя і розумію, що все змінилося, що все вже стало інакшим. І нерідним. І страхітливим. Здається, життя лишилося позаду. Коли я гортаю сторінки й дивлюся на ті веселі світлі записи, я приголомшено запитую себе, чи справді їх робила я, Емілія Берд Стар.

Ніч прекрасна, коли ти щасливий, задовільна, коли тобі боляче, і невимовно жахлива, коли ти самотній і нещасний. Нещастя затьмарює мені розум. Либонь, я ніколи не навчуся відчувати щось наполовину. Коли мене охоплює відчуття самотності, воно забирає у своє володіння мою душу й тіло і стискає мене усією своєю порожнечею та болем, допоки не видушить з мене всю силу і мужність. Цієї ночі я сама. Сама. Кохання не прийде до мене; дружба для мене втрачена; найімовірніше, як я й сама відчуваю, я не можу писати. Я знову

намагалась, і в мене не вийшло. Колишній вогонь творчості, здається, догорів до кінця й перетворився на попіл, і я не можу запалити його знову. Я весь вечір намагалася написати оповідання — дерев'яне оповідання, в якому дерев'яні ляльки рухалися, коли я смикала за мотузки. Врешті-решт я розірвала його на тисячу шматочків, почуваючись так, неначе виконала роботу Бога.

Ці останні тижні були найгіршими. Дін поїхав, і я навіть не знаю куди. Він відтоді не писав і, гадаю, не писатиме. Якимось дивним і неприродним здається те, що Дін далеко, а я не отримую від нього листів.

Зараз почуватися вільною занадто солодко.

Ільза пише, що буде вдома весь липень і серпень. Тедді теж буде вдома в цей самий час. Можливо, цей останній факт пояснює мою білу ніч. Мені хочеться втекти перед його приїздом.

Я так і не відповіла на його лист, якого він мені написав потому як потонув "Флавіан". Я не могла. Я не могла писати про це. А якщо, приїхавши, він заговорить про це, я цього не витримаю. Чи здогадається він, що я кохаю його й тому готова відкинути обмеження часу і простору, щоб урятувати його? Я готова вмерти з сорому на одну думку про це. А ще на думку про те, що я сказала пані Кент. Тим не менш, я ще жодного разу не мала бажання, щоб це залишилося невисловленим. У різкій відвертості в цьому питанні я віднайшла деякий спокій. Я не боюся, що вона коли-небудь розповість йому про сказане мною. Вона ніколи не дозволить йому дізнатися, що я про нього турбувалась, якщо тільки в її силах буде запобігти цьому.

Але хотіла б я знати, як я перенесу це літо.

Трапляються часи, коли я ненавиджу життя. А тоді я знов люблю його — нестримно, з конаючим усвідомленням того, яке воно прекрасне… або яким прекрасним могло б бути… якби…

Перед від'їздом Дін заколотив усі вікна Розчарованої Оселі. Тепер я не ходжу туди, звідки можу це побачити. Але я все одно бачу її. Вона чекає на тому пагорбі… чекає… німа… сліпа… Я так і не забрала звідти своїх речей. Тітка Елізабет вважає це беззаперечним показником божевілля. І не думаю, що Дін вчинив інакше. Усе лишилося неторканим. Мона Ліза досі глузує в мороці, а Елізабет Бас терпляче-презирливо дивиться на темпераментних дурнів, а Леді Джованна розуміє геть усе. Милий мій будиночку! І він ніколи не стане домівкою. Я почуваюся зараз так само як і багато років тому, коли йшла за веселкою, а вона раптово зникла. "Будуть і інші веселки", — так я потім сказала. Але чи будуть?

15 травня 19…

Це був сповнений ліризму весняний день, у який трапилось диво. Це сталося на світанку, коли я виглядала зі свого вікна, прислухаючись до лукавого тихого шепотіння вранішнього вітерцю, який дмухав з гайка Високого Джона. Раптово прийшов промінчик — знову, після стількох місяців, коли його не було… мій давній непередаваний проблиск вічності. Після цього я зрозуміла, що знову можу писати. Я кинулася до свого письмового столу й відшукала перо. Увесь ранок я писала, й лише почувши кроки кузена Джиммі, який спускався сходами, я відклала перо і схилила голову перед своїм столом у німій вдячності за те, що знову можу працювати.

Не полишай роботи: це ж бо є

Найкращий, найцінніший дар у світі.

Прокляття Боже більше нам дає,

Аніж благословення чоловіка.

Ці рядки належать перу Елізабет Баррет Браунінг, і вони правдиві. Важко зрозуміти, як роботу можна порівняти з прокляттям, доки не збагнеш, якою гіркою і несправедливою може бути праця. Але робота, для якої ми створені, для якої ми послані у цей світ, така благословенна і сповнена радощів. Сьогодні я це відчуваю завдяки старій лихоманці, яка пече кінчики моїх пальців, і завдяки перу, яке знову видається мені близьким другом.

"Не полишай роботи" — дехто міг би подумати, що кожен це розуміє. Та часом страждання і біль розбитого серця не дають нам продовжувати. Тоді ми усвідомлюємо, що ми втратили, й розуміємо, що краще бути проклятими Богом, аніж забутими Ним. Якби Він покарав Адама і Єву бездіяльністю, то вони були б по-справжньому вигнані та прокляті. Не кожна мрія, що може прийти в Едемі, "звідки потоки витікають"[24], зрівняється із солодкими мріями, які навідали мене цієї ночі завдяки тому, що до мене повернулася можливість писати.

О Боже, скільки б я не жила, даруй мені наснагу "не полишати роботи". Лише про це я молю. Про наснагу та завзяття.

25 травня 19...

Любі мої сонячні промені, які ж ви сильні ліки! Я цілий день насолоджувалася чарівливістю прекрасного весільно-білого світу. А вночі я змила зі своєї душі порох у повітряній ванні з весняних сутінків. Я обрала для цього старовинну доріжку, що йде Чарівною Горою, через її усамітненість. Я щасливо

крокувала нею, періодично зупиняючись, аби гарненько обміркувати якусь думку чи образ, які приходили до мене, немов крилаті духи. Потім я прокралася до просторих темних полів, де вивчала у свого бінокля зірки. Прийшовши туди, я почувалася так, неначе перенеслася на мільйони миль звідси, у блакитний ефір, і все знайоме мені оточення миттєво здалося мені далеким і чужим.

Але на небі була одна зоря, на яку я не дивилась. Це була Вега з сузір'я Ліри.

30 травня 19…

Цього вечора, коли я була саме на середині оповідання, тітка Елізабет сказала мені, аби я прополола грядку з цибулею. Тож я мусила відкласти своє перо і йти на город. Але щасливі ті люди, які можуть полоти цибулю і водночас міркувати про прекрасне. Це одна з благословенних здібностей — не завжди душею бути там, де працюють руки. Дякувати богам, що ми так уміємо — хто як не вони подарували нам цю можливість? Тож я полола цибулю, а в своїй уяві блукала Чумацьким Шляхом.

10 червня 19…

Минулої ночі ми з кузеном Джиммі почувалися катами. Ми й були ними. Вбивцями дітей!

Це була одна з тих весен, коли проростає рясно кленів. Здається, кожна насінина, потрапивши в землю, починає рости. Крихітні клени сотнями росли по всьому газону, садку та старому фруктовому саду. І, звісно ж, усі вони мали бути вирвані з корінням. Це ніколи не дозволить їм рости далі. Тож учора ми весь день виривали їх і почувалися перед ними

такими винними й підлими… Милі крихітні дітки. Вони мали право рости — право вирости великими і величними кислатими деревами. Хто ми такі, щоб заперечувати це їхнє право? Я побачила в очах кузена Джиммі сльози через цю жорстоку необхідність.

"Я часом думаю, — прошепотів він, — що не можна забороняти будь-кому і будь-чому рости. Я так і не виріс — розумово".

А вночі мені наснився страшний сон, у якому мене переслідували тисячі обурених привидів молодих кленів. Вони юрмилися навкруг мене, смикали мене, били мене своїми гілками, душили мене своїм листям. Я прокинулася, задихаючись, ледве жива від страху, але з розкішним сюжетом для нового оповідання "Помста дерева".

15 червня 19…

Сьогодні я збирала полуницю поміж травами, що так солодко пахнуть, на вітряному узбережжі Чорноводдя. Люблю збирати полуницю. Це заняття має в собі якийсь присмак вічної юності. Боги певно збирали полуницю на далекому Олімпі, аж ніяк не принижуючи цим власної гідності. Королева а чи поет могли б схилитися до неї, хоча бідняк робить це значно гарніше, вправніше.

А ввечері я сиділа тут, у своїй милій старенькій кімнатці з моїми милими книгами, милими картинами та милим віконцем з рамою з гарненьких панелей. Я мріяла серед запашних м'яких літніх сутінків, наслухаючи, як у гайку Високого Джона перегукуються між собою вільшанки, а тополі боязко розмовляють про старі, давно забуті події.

Зрештою, світ, у якому ми живемо, непоганий, і люди в ньому теж непогані. Навіть Емілія Берд Стар буває місцями досить милою. Не такою фальшивою, легковажною й невдячною збоченкою, якою вона себе вважає у хвилини відчаю. Не такою самотньою й усіма забутою божевільною, якою вона себе уявляє в білі ночі. Не такою невдахою, якою з гіркотою себе бачить, коли три її рукописи поспіль успішно відхиляють. І не такою боягузкою, якою почувається, думаючи про те, що у липні Фредерик Кент приїде до Чорноводдя.

Розділ 13

Повернення давніх друзів

Емілі читала дивовижного вірша Еліс Мейнел "Лист від дівчини собі старій" у своїй кімнаті біля вікна і задумливо міркувала над пророцтвами цього твору. Аж раптом вона почула… Знадвору на старий сад Місячного Серпа спадали сутінки, і просто крізь них із гайка Високого Джона долинали дві високі ноти й одна довга низька. Це був добре відомий їй посвист Тедді — старий-старий посвист, яким він так часто кликав її у сутінках колись давно.

Емілі й не помітила, як книга вислизнула з її рук на підлогу. Вона зблідла і звелась на рівні ноги, її очі широко розплющились у темряві. Його не чекали раніше наступного тижня, хоч Ільза й приїхала вже тієї ночі. Чи могла вона помилятися? Чи могло їй це примаритись? Можливо, це вільшанка…

Це повторилося. Вона знала, як знала і попереднього разу, що це свистів Тедді. У цілому світі не було звука, подібного до цього. І як же давно вона його не чула… Він був тут, чекав на неї, кликав її. Чи має вона йти? Вона нечутно розсміялася. Йти?

Вона не мала вибору. Вона мусить іти. Гордість не втримала її, а гіркий спогад про ніч, у яку вона чекала його поклику і так і не почула його, не зміг зупинити її квапливих кроків. Страх, сором — усе було забуто у шаленому екстазі цієї миті. Не лишаючи собі часу на згадку про те, що вона Мурреївського роду, вона тільки глянула у дзеркало, щоб переконатися, що її крепова сукня кольору слонової кістки дуже їй пасує — як же їй поталанило, що саме сьогодні вона вдягла саме цю сукню! Вона злетіла сходами донизу та вибігла у сад. Він стояв під прекрасними темними ялинами, з-під яких стежка тікала ген у гайок Високого Джона, простоволосий, усміхнений.

— Тедді…

— Емілі…

Її долоні були в його, її очі сяяли, відбиваючись у його очах. Юність повернулася до неї: усе те, що зачарувало її колись, зараз знову творило свою магію. Знову разом після стількох невеселих років відчуженості й самотності. Більше не було місця ні бентезі, ані жорстокості, а страх змін уже не мав жодного сенсу. Вони знову могли бути разом, як у дитинстві. Але в дитинстві вона не знала цієї дикої бунтівної насолоди, цієї нерозважливої капітуляції. О, вона належала йому. Словом, поглядом, інтонацією — він досі керував нею. І що з того, що у спокійнішому настрої їй зовсім не подобалися власні покірність і безпомічність? Що з того, що назавтра вона лютуватиме на саму себе через те, що бігла так швидко, так охоче, так квапливо, аби зустрітися з ним? Цього вечора ніщо не мало значення, крім повернення Тедді.

Поки що, про людське око вона зустріла його не як коханого, а як старого доброго друга. Було стільки речей, про які вони мали поговорити, і так само багато речей, про які мали помовчати. Вони розмовляли, крокуючи садовими доріжками, а

зорі в цей час сміялись у темряві над ними й миготіли, миготіли…

Лиш одна тема не була піднята в їхній розмові — тема, перед якою Емілі відчувала благоговійний страх. Тедді не говорив про те загадкове видіння, що з'явилося йому у порту в Лондоні. Видавалося, що цього й не було. А Емілі відчувала, що це знову поєднало їх після тривалого нерозуміння. Добре, що вони про це не говорили: це щось настільки загадкове, котрийсь із божественних секретів, який не повинен бути озвученим. Найкраще зараз забути про те, що він виконав свою роботу. Але водночас — які ж ми, смертні, непослідовні! — Емілі почувалася до смішного розчарованою з того, що він про це не заговорив. Вона не хотіла це обговорювати. Але невже це нічого не значило для нього, якщо він і словом цього не згадав?

— Гарно знову тут бути, — проказав Тедді. — Нічого, здається, й не змінилось. Час спинився у цьому Едемському саду. О, Емілі, поглянь лиш, як яскраво виграє Вега з сузір'я Ліри! Наша зірка. Забула її?

Забула? Як би вона хотіла мати змогу забути.

— Мені писали, що ти збиралася вийти за Діна, — різко сказав Тедді.

— Я збиралась… але не змогла, — відповіла Емілі.

— Чому? — спитав Тедді так, ніби мав повне право питати про це.

— Бо я не кохала його, — відказала Емілі, залишаючи це право за ним.

Зненацька забринів сміх — прекрасний золотий сміх, який раптово змушує захотіти також засміятися. Сміх такий безпечний: можна-бо сміятись, не боячись зрадити щось або когось. Це була Ільза — Ільза збігала до них доріжкою. Ільза у жовтавому шовковому вбранні кольору її волосся і золотаво-коричневому капелюсі кольору її очей. Здавалося, ніби в саду розквітла велетенська яскрава золота троянда.

Емілі була майже щаслива її приходу. Тиск почуттів цієї миті став уже загрозливо фізичним. Деякі речі стають страхітливими, якщо втілити їх у слова. Вона відсторонилася від Тедді майже погордливо: вона знову була Мурреївною з Місячного Серпа.

— Дорогенькі, — мовила Ільза, обіймаючи їх обох. — Хіба ж не божественно знову бути тут разом? О, як же я вас люблю! Давайте бодай на одне блаженне літо забудемо, що ми вже дорослі, старі й мудрі, нещасні, та знову станемо божевільними щасливими дітьми без клепки в голові!

Настав чудовий місяць. Місяць невимовної краси троянд, вишуканих туманів, сріблястої досконалості місячного сяйва, незабутніх аметистових сутінків, маршів дощу, звуків мисливських ріжків вітру, пурпурового розквіту і розсипів зоряного пилу, і загадок, музики, магії! Місяць сміху, танців, жартів і нескінченної чарівності. А також і місяць стриманого, прихованого усвідомлення. Нічого так і не було сказано. Часом вони з Тедді були навіть самотніми, гуляючи разом. Але обоє відчували… і знали. Емілі аж сяяла світлом щастя. Уся колишня невтомність, що так бентежила тітку Лауру, щезла з її очей. Життя було прекрасним. Дружба, любов, радість тілесна і духовна, смуток, чарівність, досягнення, невдача, очікування — усе це було проявами життя й тому було цікавим і бажаним.

Щоранку, коли вона прокидалась, новий день видавався їй гарною казкою, що має принести їй якусь радість, якийсь дарунок. Творчі амбіції були забуті — принаймні, на деякий час. Успіх, нові можливості, слава. Нехай ті, хто цього потребують, заплатять свою ціну й візьмуть усе це. Але любов не купується й не продається. Це — дар.

Навіть спогади про спалену нею книгу припинили завдавати їй болю. Яку роль може відігравати якась там книга в подібному поєднанні життя та пристрасті? Яким блідим і тьмяним здавалося тепер будь-яке змальоване, штучно створене життя в порівнянні з цим — пульсуючим та іскристим! Врешті-решт, кому потрібні ті лаври?! Цвіт апельсину став би значно гарнішою оздобою для корони. І хіба котрась зірка, приготована долею, може бути яскравішою і привабливішою за Вегу з сузір'я Ліри? А під цим малося на увазі, що в цьому світі не мало значення ніщо і ніхто, опріч Тедді Кента.

* * *

— Якби я мала хвіст, я б ним зараз метляла, — простогнала Ільза, вмощуючись на ліжку Емілі і шпурляючи в інший куток кімнати одну з дорогоцінних книг Емілі — стареньку копію "Рубайяту", яку вона колись отримала від Тедді. Корінець відпав, і аркуші розлетілися в різні боки. Емілі кинула їй лютий погляд.

— Чи була ти коли-небудь у такому стані, що не могла ні плакати, ні молитися, ні проклинати? — вимогливим тоном спитала Ільза.

— Часом буває, — сухо відказала Емілі. — Але навіть через це я ніколи не зриваю злість на безневинних книгах. Я лише знаходжу когось, кому можу постукати по голові, й роблю це.

— Поблизу не було жодної голови, по якій можна було б постукати, тому я зробила те, що має такий самий ефект, — в тон їй відповіла Ільза, лукаво переводячи погляд на фотографію Перрі Міллера на письмовому столі Емілі.

Емілі теж глянула на фотографію, і її обличчя змурреївіло, як називала це Ільза. Фотографія так само як і раніше лежала на її столі, однак замість зухвалих очей Перрі, що раніше пильно придивлялися до неї, тепер чорніли дві непривабливі нерівні дірочки.

Емілі була розлючена. Перрі так пишався тими фотографіями. Це ж були перші в його житті знімки. "Ніколи раніше не міг собі цього дозволити", — чванькувато казав він. На цих знімках він справді був гарним, незважаючи на трохи агресивну і грубувату позу; все ж його хвилясте волосся було гладенько зачесане назад, а міцні підборіддя й рот демонстрували твердість характеру. Тітка Елізабет, позираючи на цю фотографію, таємно від усіх задавалася питанням, як вона лиш насмілилася вимагати від такого гарного молодика, щоб він їв у кухні. А тітка Лаура сентиментально витирала очі і думала, що, можливо… колись у майбутньому… Емілі та Перрі… непогано ж мати у родині правника, адже це майже так само почесно як і належати до однієї сім'ї з міністром або лікарем. Хоча Пічне містечко…

Перрі, роблячи Емілі подарунок, сам же його й зіпсував: він знову зробив їй пропозицію. Перрі Міллеру важко було усвідомити, що він не може отримати щось, чого він бажає. А він завжди бажав лише Емілі.

— Увесь світ тепер у мене під п'ятою, пихато сказав він. — І кожного наступного року ти переконуватимешся, що я підіймаюсь усе вище й вище. Чому ти все не можеш докумекати, що я потрібен тобі?

— А питання лише в кумеканні? — в'їдливо перепитала Емілі.

— Авжеж. А в чому ж іще?

— Послухай, Перрі, — рішучо мовила Емілі. — Ти мій старий добрий приятель. Я люблю тебе і завжди любитиму. Але я вже втомилася від цього безглуздя і маю намір поставити на цьому крапку. Якщо ти ще бодай раз заговориш зі мною про одруження, я більше ніколи у своєму житті з тобою не розмовлятиму. Якщо вже ти такий майстер у кумеканні, то покумекай, чого ти хочеш: моєї дружби чи мого ігнорування?

— Що ж, гаразд, — Перрі філософськи стенув плечима. Він уже в будь-якому разі дійшов висновку, що, залицяючись до Емілі Стар, не отримує нічого, крім болю та образ. Десять років — це вже занадто, щоб бути вірним залицяльником і щоразу отримувати відкоша. Зрештою, є ж і інші дівчата. Можливо, в цих стосунках він припустився помилки, будучи занадто вірним і наполегливим. Якби він залицявся помалу, обережно пристосовуючись, будучи то полум'яним, то холодним, подібно до Тедді Кента, то певно що досягнув би більшого успіху. Усі дівчата однакові. Але Перрі не сказав цього вголос. Пічне містечко дечому його навчило. Він мовив лише:

— Якщо лиш ти припиниш так дивитися на мене, то й я припиню так палко бажати тебе. У будь-якому разі я б не досяг усього цього, якби не кохав тебе. Я був би якимось наймитом а чи рибалкою десь побіля затоки. Тож, прошу твого вибачення. Я не забув, як ти вірила в мене, допомагала мені й захищала мене перед своєю тіткою Елізабет. Це було… було… — гарне обличчя Перрі раптово смикнулось, а голос трохи затремтів, — це було… чарівно… мріяти про тебе всі ці роки. Гадаю, настав час відмовитися від цього. Я ж розумію, що в цьому немає сенсу. Але не позбавляй мене ще й своєї дружби, Емілі.

— Ніколи, — палко сказала Емілі, виставляючи вперед руки. — Перрі, любий, ти добрий хлопець. Ти досягнув дивовижних висот, я пишаюся тобою.

А зараз сам погляд на фотокартку, яку він їй дав, остаточно розлютив її. Просто в Ільзи на очах вона розбурхалася, немов море під час шторму.

– Ільзо Барнлі, як ти взагалі насмілилася?!

— Не здіймай так свої брови, маючи справу зі мною, любий демоне, — парирувала Ільза. — Це на мене не діє. Я б не пережила ще одного погляду на цю фотокартку. Та ще й із Пічним містечком на тлі.

— Твій вплив на нього такий самий як і вплив Пічного містечка.

— Що ж, він сам напросився. Ти лишень подивись, як він усміхається. "Дивіться на МЕНЕ. Я — Публічна Особа". Ніколи не мала більшого задоволення ніж проштрикувати твоїми ножицями оті пихаті баньки. Якби я на них дивилася ще бодай дві секунди, я б заверещала і відшпурнула геть власну голову. О, як же я ненавиджу Перрі Міллера. Оті очі на викоті — як в отруєного цуценяти.

— А мені здавалося, ти казала, що кохаєш його, — трохи грубувато відказала Емілі.

— Це те саме, — похмуро мовила Ільза. — Емілі, чому я не можу викинути це створіння зі своєї голови? "З серця" звучить надто по-вікторіанськи. До того ж, я не маю серця. Я не кохаю його, я його ненавиджу. Але я не можу припинити думати про нього. Це лише вибрик мозку. О, я б зараз на місяць вила. Але

справжня причина, з якої я виколола йому, полягає в тому, що він проміняв лібералів на консерваторів.

— Ти й сама за консерваторів.

— Це правда, але це не має значення. Я терпіти не можу перебіжчиків. Я ніколи не виправдаю Генріха IV, який навернувся в католицизм. Не через те, що він спершу був протестантом: я була б такою ж непохитною, якби він навернувся з католицизму у протестантство. Але він став перебіжчиком. Перрі змінив свої політичні погляди лише задля власної користі, заради партнерства з Леонардом Ебелом. От і все тобі Пічне містечко. О, він стане суддею Міллером і буде багатющим як весільний торт, але! Хотіла б я, щоб він мав сто очей, аби я могла проштрикнути їх усі. Такої миті відчуваю навіть жаль, що я не близька подруга Лукреції Борджіа[25].

— Яка була прекрасною і водночас недалекою жінкою, що її любили за її добрі справи.

— О, мені відомо, що сучасні історики на все готові, щоб у давніші періоди замість мальовничих картин поставала біла мазанина їхнього тиньку. Та я в будь-якому разі залишуся вірною Лукреції та Вільгельмові Теллю. Прибери ту картку з-перед моїх очей. Будь ласка, Емілі.

Емілі сховала спаплюжену фотокартку в ящик свого столу. Її короткочасний гнів минув. Вона зрозуміла. Принаймні, вона зрозуміла, чому були виколоті очі. Значно важче було зрозуміти, чому Ільза так сильно і так наполегливо переймалася за Перрі Міллера. Та в її серці все ж був натяк на жаль, на поблажливий жаль до Ільзи, яка так упадала за хлопцем, якому була нецікава.

— Я гадаю, це мене все ж вилікує, — жорстоко промовила Ільза. — Я не можу і не буду кохати перебіжчика. Сліпий кажан, натуральний ідіот — ось хто він! Ха, а я все ж досі ним переймаюся. Емілі, досить дивно те, що я тебе не ненавиджу. А ще я так хотіла б тебе зневажати. Снігова королево, чи ти коли-небудь переймалася кимось, бодай якоюсь істотою, за винятком отого свого пера?

— Перрі насправді ніколи не кохав мене, — ухилилася від відповіді Емілі. — Він лише уявляв собі, що кохає.

— Що ж, я була б абсолютно щаслива, якби б він лиш уявив, що кохає мене. Я марю цим. І ти єдина людина в цілому світі, якій я довіряю настільки, щоб висловити все це. Саме тому я не можу зненавидіти тебе, що б там не було. Я сміливо можу стверджувати, що я й наполовину не така щаслива, як про себе думаю. Ніколи не знаєш, що на тебе чекає за наступним поворотом. І після цього повороту я збираюся вирізати Перрі Міллера зі свого життя й думок так само, як сьогодні вирізала його очі. Емілі, — тон і поза Ільзи нагло змінилися, — знаєш, цього літа Тедді Кент сподобався мені більше ніж протягом усього життя.

— О, — ця односкладна відповідь була досить красномовною, однак Ільза не відчула справжнього її значення.

— Так. Він такий чарівний. Ті два роки, що він провів у Європі, щось таки з ним зробили. Хоча, можливо, вони просто навчили його краще приховувати свій егоїзм.

— Тедді Кент не егоїст. Чому ти його так називаєш? Поглянь лиш на його відданість матері.

— Бо вона його обожнює, а Тедді подобається, коли його обожнюють. Знаєш, саме через це він іще досі не зустрічався з жодною дівчиною. Через це і, можливо, ще через те, що дівчата бігають за ним. У Монреалі це перетворилося на справжнісіньке переслідування. Вони виставляли себе такими дурепами, чекаючи на нього з висолопленими язиками, що мені навіть хотілося перевдягтись у чоловіче вбрання і заприсягтися, що я не однієї з ними статі. Без сумніву, те саме коїлось і в Європі. Жоден живий чоловік не може пережити такі шість років і не зіпсуватися вщент, не стати пихатим. З нами Тедді нормальний, бо ж він знає, що ми його давні друзі і бачимо його наскрізь і що ми не потерпимо всіляких дурниць. Але я бачила як він сприймає як належне подаровану йому витончену усмішку, погляд, дотик, якими його нагороджували. Каже кожній те, що, на його думку, вона б хотіла почути. Щоразу, коли я ставала свідком цього, в мені прокидалось нестримне бажання сказати йому щось таке, що він роками згадував би, прокидаючись о третій годині ночі.

Сонце світило на купку пурпурових хмаринок за Чарівною Горою, й тінь із прохолодою стелилися її верхівкою й далі росянистими полями конюшини аж до самого Місячного Серпа. В кімнатці ставало темно, а мерехтіння Чорноводдя, просочуючись крізь гайок Високого Джона, зрештою зробило все довкола темно-сірим.

Цей вечір для Емілі було зіпсовано. Але вона відчувала, знала, що Ільза багато в чому помилялася. Також її втішило те, що вона вочевидь прекрасно берегла свою таємницю. Навіть Ільза не підозрювала про неї. А це було приємно усвідомлювати обом половинкам її — і Мурреївській, і Старівській.

Втім, Емілі довго сиділа коло вікна, дивлячись просто в чорну ніч, яка потиху розквітала блідим сріблом, поки підіймався місяць. Тож, дівчата бігають за Тедді.

Тепер вона так хотіла не бігти тоді так швидко, коли він покликав її до гайка Високого Джона. "Лиш свисни, й я прийду до тебе, любий мій" — усе в цій пісні таке прекрасне. Але вони живуть не у шотландській баладі. Та ще як змінився голос Ільзи під час того майже інтимного зізнання. Чи мала вона на увазі..? Якою ж прегарною Ільза була цього вечора! У тій розкішній зеленій сукні без рукавів, поцяткованій крихітними золотими метеликами. А те зелене намисто, що тісно обвивало її шию й спускалося далі аж до її стегон, подібне до довгої зеленої змії. А ті її зелені черевички з золотавими пряжками. Ільза завжди любила гарне взуття. Тож, чи мала вона на увазі..? А якщо все ж..?

Після сніданку тітка Лаура зауважила, розмовляючи з кузеном Джиммі, що вона впевнена, що щось любу дитину непокоїть.

Розділ 14

Вечорниці в пані Чідлоу

— Рання пташка росу п'є, — проказав Тедді, прослизаючи побіля Емілі до довгої шовкової блідо-зеленої травиці, що росла на узбережжі Чорноводдя.

Він підійшов так тихо, що Емілі не чула аж поки побачила його перед собою; від несподіванки вона не могла придумати, що йому відповісти, й почервоніла, панічно сподіваючись, що він цього не помітив. Вона рано встала і була зараз захоплена тим, що вся її рідня безсумнівно назвала б темпераментним бажанням: вона дивилася, як сходить сонце, й хотіла знову познайомитися з Едемом. Тож вона прокралася сходами Місячного Серпа, прекрасним садом і гайком Високого Джона

аж до Чорноводдя. Щоб зустріти там чар світанку. Їй навіть у голову не прийшло, що Тедді також може туди помандрувати.

— Люблю приходити сюди, коли сходить сонце, не лише сьогодні, — сказав він. — Це, здається, єдина можливість бодай декілька хвилин побути самому. Наші дні і вечори сповнені шалених веселощів, та й мама хоче, щоб я був із нею щоранку. Все ж, вона пережила шість жахливих самотніх років.

— Вибач, що завадила твоїй дорогоцінній самотності, — жорстко відповіла Емілі, яку опосів страх, що він може подумати, ніби вона знала про його звичку і прийшла сюди з єдиною метою побачити його.

Тедді розсміявся.

— Не перенось стиль спілкування в Місячному Серпі на мене, Еміліє Берд Стар. Ти дуже добре знаєш, що зустріч тут із тобою — це для мене вінець ранку. Я завжди мав відчайдушну надію, що це колись таки має статися. І сталося. Давай просто сядемо тут удвох і помріємо. Бог створив цей ранок для нас — лише для нас двох. Будь-яка розмова спаплюжить усе це.

Емілі мовчки погодилась. Як же прекрасно було сидіти з Тедді на узбережжі Чорноводдя під кораловим цвітом вранішнього неба і мріяти, просто мріяти про щось дике, приємне, таємниче, незабутнє, безглузде… Наодинці з Тедді, поки весь-всенький світ спить. О, якби ці розкішні, немов украдені хвилини могли бути довшими! У її голові вигулькнув і, подібно до музичного акорду, затремтів рядок з вірша Марджорі Пінтхол: "Нехай світ завше буде на світанку". Вона подумки проказала це як молитву.

Усе було таким прекрасним цієї чарівної миті перед сходом сонця. Дикі сині іриси навколо озера, бузкові тіні у вигинах піщаних берегів, білий туман, що плівкою вкривав поросту жовтцем долину, яка тяглась уздовж озера… золотаво-сріблясте покривало, що його всі називають ромашковим полем… приємна свіжість бризу, що віяв з затоки… синява далечінь, що видніла за гаванню… плюмаж пурпурового і рожевувато-бузкового диму, що здіймався в непорушне золотаве повітря з димарів Пічного містечка, у якому раніше за всіх прокидались рибалки… І Тедді, що лежав коло її ніг, підклавши під голову зчеплені замком тонкі смагляві руки. І знову вона відчула, як він неминуче, немов магнітом, притягує її до себе. Це відчуття було таким сильним, що вона навіть не наважувалася підійняти на нього очі й зустріти його погляд. Будучи відвертою з собою, вона визнала те, від чого тітка Елізабет впала б у розпач: що хоче перебирати пальцями його гладеньке чорне волосся, відчувати його міцні обійми, притиснутися своїм личком до його витонченого обличчя, відчувати його вуста на своїх…

Тедді прибрав одну руку з-під своєї голови й накрив нею долоні Емілі.

На якусь мить вона майже капітулювала, лишивши його руку на своїх. А тоді в її пам'яті ковзнули слова Ільзи, мов язиком полум'я обпікаючи свідомість. "Я бачила, як він сприймає як належне… дотик, яким його нагороджували… каже кожній те, що, на його думку, вона б хотіла почути". Невже Тедді здогадується, про що вона думає? Її думки раптово здались їй такими яскравими, що вона відчула, що будь-хто мав би бачити їх. Наївна! Вона несподівано зірвалася на рівні ноги, висмикнувши руки з-під його пальців.

— Мушу вертатись додому.

Так грубо. Зрештою, м'якше сказати вона й не змогла б. Він не повинен… він не мусить подумати… Тедді також піднявся. Його голос і погляд змінилися. Та дивовижна мить полишила їх.

— Я теж. Мама засумує без мене. Вона рано встає. Бідолашна матуся. Вона так і не змінилася. Вона не пишається моїм успіхом, а ненавидить його. Гадає, буцім мій успіх забрав мене від неї. Роки, що минули, не принесли їй полегкості. Я б хотів, щоб вона поїхала разом зі мною, та вона не поїде. Гадаю, почасти через те, що не витримає розлуки з Пижмовою Ділянкою, а почасти тому, що не зможе споглядати мене мовчазного за роботою в моїй студії: вона цього не перенесе. Цікаво, чому вона така. Я завжди знав її лише такою, але певен, що колись давно вона була іншою. Дивно, коли син так мало знає про минуле власної матері, як я. Я навіть не знаю, звідки той шрам у неї на обличчі. Невідомо мені нічого й про батька, як і про рідню з його лінії. І вона ніколи не говоритиме про роки, коли ми ще не жили в Чорноводді.

— Одного разу щось завдало їй болю — такого сильного болю, що вона досі не відпустила цього, — мовила Емілі.

— Може, смерть мого батька?

— Ні. Принаймні, це не була просто смерть. Мало бути щось іще, щось, що отруїло все її подальше життя. Ну що ж, бувай!

— Зустрінемося завтра на вечорниці в пані Чідлоу?

— Так, вона обіцяла прислати за мною свого візка.

— Отакої! Тож, нема сенсу запрошувати тебе проїхатися зі мною вагонеткою, ще й позиченою. Що ж, тоді поїду з Ільзою. Перрі теж там буде?

— Ні. Він мені написав, що не зможе приїхати, бо має готуватися до свого першого засідання. Воно відбудеться якраз наступного дня.

— А Перрі пасує своїй роботі, хіба ні? Той упертий бульдог всередині нього нізащо не відчепиться, якщо вже когось схопив, допоки не докопається до істини. Він стане багатієм, тоді як ми залишатимемось бідними як церковні миші. Хоча зрештою, ми ж мисливці за золотом веселки, хіба ні?

Вона не повинна затримуватись, він певно думає, що вона хоче затриматись, "чекає з висолопленим язиком". Вона якось по-дурному розвернулась і пішла. Він був такий готовий "тоді поїхати з Ільзою"! Ніби це насправді нічого не значило. Її свідомість досі була зосереджена на його дотику до її рук — там немов вогнем пекло. Тієї короткої миті тою несподіваною ласкою він підкорив її собі повністю, як Дін не зміг би підкорити за роки подружнього життя. Цілий день вона не могла думати ні про що інше. Вона знов і знов переживала ту мить капітуляції. І її вражало, що після цього в Місячному Серпі все лишилося таким як раніше, й навіть кузен Джиммі як завжди переймався червоними павучками на своїх айстрах.

* * *

Візок Емілі трусився вулицями Шрусбері, і зрештою на вечорницю в пані Чідлоу вона запізнилася на п'ятнадцять хвилин. Перед тим як спуститись до всіх, вона кинула швидкий погляд у люстро і відвернулася, задоволена. Низка стразів у її темному волоссі (камінці на ньому дуже добре трималися) додавала таку необхідну нотку блиску її новій сукні зі сріблясто-зеленого мережива, вдягненій зверху на блакитну комбінацію, що так їй пасувала. Панна Роял замовила для неї це вбрання у Нью-Йорку, а тітки Елізабет і Лаура позирали на нього скоса. Поєднання зеленого та блакитного було дуже

незвичним. Та й це було важко назвати поєднанням. Але Емілі зазнала якогось дивовижного перетворення, вдягнувши це. Кузен Джиммі дивився на вишукану мерехтливу юну особу з зірочками, що блискали в її очах, у старій освітленій свічами кухні. Коли ж вона пішла, з жалем сказав тітці Лаурі:

— Вона не належить нам, коли вона в цій сукні.

— У ній вона схожа на акторку, — холодно відказала тітка Елізабет.

Емілі зовсім не почувалась акторкою, спускаючись сходами в будинку пані Чідлоу й біжучи повз сонячну залу до широкої веранди, що її пані Чідлоу обрала для проведення вечорниць. Вона почувалася справжньою, живою, щасливою в очікуванні. Тедді десь тут, їхні погляди значущо зустрінуться, коли вони сидітимуть за столом, вона відчуватиме непристойну насолоду, приховано спостерігаючи за ним, коли він говоритиме з кимось іншим і думатиме про неї… А після цього вони танцюватимуть удвох. Може, тоді він скаже їй… скаже саме те, що вона так довго жадала почути від нього…

На мить вона спинилась у прочинених дверях. Її м'які й мрійливі, немов пурпуровий туман, очі оглядали картину, що їй представилась — картину з числа тих, які завжди залишаються у пам'яті завдяки своїй витонченій чарівливості.

Стіл було поставлено у великій круглій ніші в кутку увитої виноградною лозою веранди. За ним високі темні ялиці та осокори пишалися на тлі неба, на якому вже не видно було сонця. Небо було кольору тьмяної троянди, й на ньому поступово затухала жовта барва. Крізь стовбури дерев вона розрізняла проблиски затоки, що мерехтіла темно-синім і сапфіровим. Величні скупчення тіней поза крихітним острівцем

світла. Далі вона побачила блиск перлів на білій шиї Ільзи. Були тут і інші гості: професор Робін з Макгіл, який мав довге меланхолійне обличчя, що ставало ніби ще довшим через його лопатоподібну бороду; обличчя Лізетти Чідлоу було круглим, шкіра мала кремовий відтінок, а вуста були створені для поцілунків, своє темне волосся вона зібрала у високу зачіску, а круглі темні очі немов вичікували чогось; мрійливий і вродливий Джек Ґленлейк; Анетта Шоу — сонна золотаво-бліда особа, на обличчі якої завжди бачили збентежену усмішку, подібну до усміху Мони Лізи; стрункий і низький Том Голем, який мав веселе ірландське обличчя; Елмер Вінсент. Значно гладший. Вже почав лисіти. Однак досі говорить панянкам витончені компліменти. Як абсурдно тепер звучало ім'я Прекрасний Принц, яке вона дала йому колись давно! Далі був урочистий Ґас Ренкін, біля якого стояв порожній стілець, призначений либонь їй. Елсі Борланд, юна дівчина з пухнастим волоссям, яка трохи хизувалася своїми гарними ручками, виставляючи їх у світлі свічок. Однак у всій юрбі, що зібралася на вечорниці, Емілі бачила лише Тедді та Ільзу. Решта були ляльками.

Вони сиділи вдвох просто навпроти неї. Тедді як завжди прилизаний і одягнений з голочки, його чорнява голова біля золотавої голівки Ільзи. Ільза, славна сяйлива істота у бірюзово-блакитній сукні з тафти, видавалася королевою з тією піною з мережива на її повних грудях і сріблясто-червоними китицями на плечах. Тієї самої миті, коли Емілі подивилася на них, Ільза підняла погляд на обличчя Тедді і щось у нього спитала — щось особисте і дуже важливе, Емілі зрозуміла це з виразу її обличчя. Вона не могла пригадати жодного разу, коли бачила б Ільзу такою. Щось у її обличчі кардинально змінилося. Тедді глянув на неї й відповів. Емілі знала а чи радше відчувала, що у його відповіді пролунало слово "любов". Ця парочка довго дивилась одне одному в очі. Принаймні, Емілі, яка стежила за цим обміном випадковими поглядами, він

здався довгим. Тоді Ільза спаленіла й відвела погляд. Чи паленіла Ільза коли-небудь до цього? А Тедді підняв голову і втупився у стіл очима, в яких видно було радісний переможний вираз.

Тієї гіркої миті, коли в неї розплющились очі, Емілі вступила у сяйливе коло. Її серце всього за мить билось так життєрадісно, а тепер здавалося холодним і мертвим. Незважаючи на світло і сміх, холодна темна ніч наступала на неї. Зненацька все в цьому житті видалось їй потворним. Для неї вечеря, що передувала танцям, складалася з гіркого полину, і після вона не пам'ятала жодного слова, сказаного їй Ґасом Ренкіном. Вона більше жодного разу не глянула на Тедді, який нібито жваво щебетав про щось із Ільзою, а сама протягом усієї вечері була холодною і мовчазною. Ґас Ренкін розповів уже всі свої улюблені історії, але, подібно до блаженної королеви Вікторії, Емілі залишалася серйозною. Пані Чідлоу була сердита й уже каялася, що прислала свого візка по таку темпераментну гостю — імовірно, роздратовану через те, що змушена була сидіти поряд з Ґасом Ренкіном, якому останньої миті віддали місце Перрі Міллера. Та й дивилася вона на всіх як обурена герцогиня. Однак треба бути з нею чемною, а якщо не будеш, то вона вставить тебе до своєї книги. Згадати лиш, який вона написала про нас відгук! Насправді ж сердешна Емілі дякувала богам за те, що її місце було коло Ґаса Ренкіна, який говорив сам і ніколи ні від кого не чекав і не хотів відповідей.

Танці стали для Емілі жахливим випробуванням. Вона почувалася привидом, який рухався поміж гуляк, що їх вона раптово за якісь декілька хвилин переросла. Одного разу вона танцювала з Тедді, і він зрозумів, що тримає у своїх руках лише її струнке тіло у сріблясто-зеленому мереживі, тоді як душа її зачинилась у якійсь неприступній цитаделі, то більше він її до танцю не запрошував. Подеколи він танцював із Ільзою, проте

частіше усамітнювався з нею в саду. Його прихильність згодом було помічено і прокоментовано. Мілісент Чідлоу поцікавилася в Емілі, чи правдиві чутки про стосунки Ільзи Барнлі та Фредерика Кента.

— Йому від неї завжди зносило дах, правда? — не вгавала Мілісент.

Емілі холодно і зухвало відповіла, що теж так гадає. Невже Мілісент придивлялася до неї, щоб побачити, чи не здригнеться вона?

Авжеж, він зустрічався з Ільзою. Що тут може бути незрозумілого? Ільза ж така вродлива. Які шанси мав її власний темно-сріблястий місячний чар проти цієї краси золота і слонової кістки? Тедді любив її як стару добру подругу і товаришку. І все. Вона знову пошилась у дурні. Вона увесь час обманює себе. Того ранку біля Чорноводдя вона майже дозволила йому побачити… а може, він і побачив… ця думка була нестерпною. Чи по мудрішає вона коли-небудь? О так, вона по мудрішала цієї ночі. Більше жодних глупств. Якою ж мудрою, гордою і неприступною вона відтепер має стати.

Чи не було в її діях жалюгідності і безглуздості, як у старому прислів'ї про того, хто й на молоко дмухає?

І як вона взагалі собі думала пережити решту ночі?

Розділ 15

Послання без жодного рядка

Емілі саме верталася додому з нескінченних тижневих відвідин дядька Олівера, син якого в цей тиждень

одружувався. Минаючи поштове відділення, вона почула, що Тедді Кент поїхав.

— Поїхав годину тому, — повідомила їй пані Кросбі. — Дістав телеграфом пропозицію стати заступником голови Монреальського коледжу мистецтв і одразу ж поїхав. Хіба це не чудово? Хіба ж він не досяг висот? Це справді так прекрасно. Чорноводдя має пишатися ним, правда ж? Хіба не шкода, що його мати така самотня після всього, що зробила для нього?

На щастя, пані Кросбі ніколи не чекала ні від кого відповідей. Емілі знала, що блідне, слухаючи її, і ненавиділа себе за це. Вона схопила свої листи й поквапилася полишити пошту. Дорогою додому вона зустріла декількох знайомих і навіть не помітила цього. Як наслідок, її репутація пихатої панянки небезпечно зросла. Однак коли вона зайшла до Місячного Серпа, тітка Лаура простягнула їй листа.

— Це тобі залишив Тедді. Він заходив учора ввечері попрощатися.

Гордість панни Стар стрімко зіщулилась, і натомість вона вибухнула істеричним плачем. Мурреївна в істериці! Ніхто раніше про таке й не чув — не почують і зараз. Емілі стиснула зуби, мовчки взяла листа й пішла до своєї кімнати. Крига, що скувала її серце, швидко почала танути. О, чому ж вона була з Тедді такою холодною й неприступною увесь тиждень після вечорниць у пані Чідлоу? Але ж вона навіть і не думала, що він поїде так швидко. А тепер…

Вона розпечатала конверт. Всередині не було нічого, крім вирізки з Шарлоттетаунської газети, якої в Місячному Серпі не отримували. Там було надруковано сміховинну поезійку Перрі,

з якої вони з Тедді після прочитання довго кпили. Ільза була тоді на нього надто зла, щоб сміятися. Тедді після цього пообіцяв Емілі дістати для неї копію цього віршика.

Що ж, він дотримав обіцянки.

Вона сиділа коло вікна, спрямувавши невидющий погляд у м'яку чорну оксамитову ніч, у якій скупчилися схожі на гоблінів дерева, що їх зусібіч штурхав вітер. Цієї миті до кімнати зайшла Ільза, яка також щойно повернулася з Шарлоттетауна.

— Тож, Тедді поїхав. Дивлюся, ти теж одержала від нього листа.

Теж!

— Так, — відказала Емілі, розмірковуючи над отим "теж". Зрештою відчайдушно вирішила, що її не обходить, чи писав Тедді листи комусь, окрім неї.

— Він сильно шкодує, що змушений був поїхати так раптово, але він мав швидко ухвалити рішення і не зміг відмовитись. Тедді не прив'язується надто сильно до жодного місця, яким би принадним воно не було. А стати заступником голови коледжу у його віці — це похвально. Хоча я й сама вже незабаром поїду. Це були неймовірні канікули, тільки… Ходімо завтра ввечері на танці в Гусячому Ставі, Емілі?

Емілі похитала головою. Який сенс іти на танці тепер, коли Тедді поїхав?

— Знаєш, — задумливо проказала Ільза, — мені здається, незважаючи на наші веселощі, це літо було радше невдалим.

Ми гадали, що зможемо знову стати дітьми, але не змогли. Ми лише намагалися.

Намагалися? О, десь у серці від тих намагань уже аж боліло. А цей пекучий сором, а нестерпне німе страждання… Тедді навіть не вважав за потрібне написати їй бодай рядок, хоча б коротко попрощатися. Вона знала, знала ще від вечорниць пані Чідлоу, що він не кохає її. Однак їхню дружбу також щось зруйнувало. Навіть її дружня любов для нього більше нічого не важила. Це літо було для нього лиш антрактом. А зараз він вертався до свого життя і до того, що було для нього важливим. І ще він написав Ільзі. Намагання? О, гаразд, вона намагатиметься, але робитиме це задля помсти. Траплялися хвилини, коли Мурреївська гордість ставала для Емілі цінною якістю.

— Як на мене, це літо таке ж гарне як і всі попередні, — недбало кинула вона. — Я просто мушу знову взятися до роботи. Минулі два місяці я ганебно знехтувала своїм письменництвом.

— Зрештою, це єдине, що тебе турбує, правда ж? — поцікавилась Ільза. — Я люблю свою роботу, але вона не оволодіває мною так, як тобою оволодіває твоя. На якусь мить я відмовилася від неї заради… хоча всі ми зробили те саме. Але, Емілі, це справді так добре — дбати лише про щось одне?

— Значно краще, ніж дбати про багато речей водночас.

— Мені теж так здається. Що ж, ти таки досягнеш успіху, якщо й надалі приноситимеш усе в жертву своїй богині. У цьому й різниця між нами. Я зліплена зі слабшого тіста. Деяких речей я б не змогла принести в жертву. Я не буду. І, як каже старий Келлі, "якщо я не можу досягти того, чого я хочу, що ж,

я хотітиму того, чого можу досягти". Може, в його словах справді є здоровий глузд?

Емілі, жадаючи мати вміння надурити саму себе так само як інших людей, відійшла від вікна й поцілувала Ільзу в лоба.

— Ми більше не діти й не можемо повернутись у дитинство, Ільзо. Ми тепер жінки і мусимо якнайкраще грати свою нову роль. Я вважаю, ти будеш щасливою. Я бажаю тобі бути щасливою.

Ільза стисла руку Емілі.

— До біса здоровий глузд! — жартівливо вигукнула вона.

Якби б вона не була в Місячному Серпі, то сказала б либонь щось іще більш несподіване.

Розділ 16

Самотність і роздуми

17 листопада 19…

Є два прикметники, що їх усі завжди поєднують із листопадовим днем: "смутний" і "похмурий". Ці два слова були поєднані між собою ще на самому світанку мови, і зараз я теж не збираюся їх розлучати. Тож, сьогоднішній день був смутним і похмурим — ззовні та зсередини, фізично і духовно.

Вчорашній день був не таким поганим. В небі світило тепле осіннє сонечко, а величезна купа гарбузів кузена Джиммі стала чарівним осередком кольору, який контрастував зі старими

сірими коморами, у той час як долина, що нею тече струмочок, цілком гармонувала з позбавленими листя золотими ялинками. Вдень я блукала неймовірно чарівливим листопадовим гаєм, все ще гнана вперед цією красою, а увечері спостерігала за останніми променями сонця: воно саме вже зайшло, але його проміння ще гуляло землею. Вечір був м'яким і немов загорнутим у величезну задумливу сіру незворушність полів і пагорбів — незворушність, пронизану багатьма боязкими прекрасними звуками, які я чула, наслухаючи душею, так само як багато інших звуків чую вухами. Трохи пізніше на небо поважно виступила процесія зірок, які повідали мені чарівні історії.

Але сьогодні було похмуро. А в сутінках мене ще й покинуло натхнення. Я писала весь день, а ввечері більше не змогла. Я зачинилась у своїй кімнаті й міряла її кроками, подібно до ув'язненої в клітці звірини. "Ось опівночі пробив замковий дзиґар"[26], однак про сон годі й думати. Я не можу спати. Дощ, який б'є у вікна, надто гнітючий, а шум вітру подібний до маршірування цілої армії духів. Усі крихітні примарні радості минулого переслідують мене, як і примарні страхи майбутнього.

Я, як дурепа, думаю про Розчаровану Оселю, яка стоїть на пагорбі, оточена ревом бурі. Якимось чином ці думки змогли завдати мені найсильнішого болю. Іншими ночами мені здебільшого зле через те, що я й гадки не маю, де цієї зими буде Дін, або через те, що Тедді не написав до мене жодного рядка, або ж просто через абсолютну самотність, яка ламає броню моєї витримки. У подібні хвилини я повертаюся до свого старого щоденника, який дарує мені певну полегкість. Це ніби поговорити про свій стан із вірним другом.

30 листопада 19…

Зараз маю у вазонах дві хризантеми і троянду. У трояндi немов поєднані пісня, мрія і чар. Хризантеми теж дуже гарні, однак їх і троянду ліпше тримати подалі одне від одного. Це красиві яскраві квіти — рожеві із жовтим, такі веселі і, схоже, цілком задоволені собою. Однак якщо поставити коло них троянду, то раптова зміна приголомшить. Тоді хризантеми видаватимуться вульгарними й неохайними дівками, що працюють у кухні і випадково з'явилися побіля статечної причепуреної королеви. Бідолашні хризантеми не винні в тому, що вони не народилися трояндами. Тому, дбаючи про них, я поставила їх до окремого вазону і тепер насолоджуюся ними.

Сьогодні я написала гарне оповідання. Мені здається, навіть пан Карпентер залишився б ним задоволений. Я була щаслива, пишучи його. Однак коли я закінчила й повернулася з небес на землю…

Що ж, я не збираюся буркотіти. Принаймні, життя знову стало життєвим. А воно таким не було протягом усієї осені. Знаю, тітка Лаура увесь цей час вважала, що в мене починаються сухоти. А я — ні. Це було б занадто по-вікторіанськи. Я лише усвідомила деякі речі й опанувала їх, і відтепер я розважлива вільна жінка. Незважаючи на те, що я досі відчуваю в роті гіркий присмак дурощів.

О, мені справді ліпшає. Я знову повертаюся до життя, а тітка Елізабет вечорами читає мої оповідання тітці Лаурі та кузенові Джиммі. Відтепер я досить весело проводжу кожен сьогоднішній день. Хоч і досі не можу зазирнути у завтрашній.

15 січня 19…

Сьогодні я вибралася на прогулянку на снігоступах при світлі місяця. У повітрі літав чудовий морозець, а сама ніч була

такою вишуканою: в ній була зимна зоряна світла лірика. Деякі ночі схожі на мед, інші — на вино, а бувають іще подібні до полину. Сьогоднішня саме з тих, які схожі на вино. Біле вино, чисте й ігристе казкове вариво, яке одразу б'є в голову, щойно його скуштуєш. Зараз я відчуваю трепет надії, очікування та перемоги над тими силами, які ще лиш минулої ночі мучили мене о третій годині.

Щойно я підійшла до свого вікна і визирнула з нього. Сад увесь білий і досі залитий місячним сяйвом. Він видається ебонітовим від тіней і сріблястим від морозного снігу. У ньому витонченим візерунком сплелося голе гілля дерев, які здаються вбитими горем. Але так лише здається. Уся кров і життєва сила зібрана зараз у їхніх серцях, а згодом вона захвилюється, сягне гілок і дерева вберуться в шати з зелених молодих листочків та рожевих суцвіть. А трохи згодом, котрогось ранку підіймуть свої труби й Золоті дерева.

А там, далеко за нашим садом лежать білі й самотні у місячному сяйві поля. Самотні? Я не хотіла писати це слово. Воно саме вирвалося. Я не самотня: у мене є моя робота, мої книги і очікування весни. І я знаю, що це просте і спокійне захоплення в десятки разів краще і щасливіше за те гарячкове життя, яке я мала минулого літа.

Я вірила в це, доки не записала. А тепер більше не вірю. Це неправда. Це застій!!!

О, я… я таки самотня. Це самотність від думок, якими нема з ким поділитися. Який сенс заперечувати це? Коли я тільки-но зайшла з прогулянки, я була переможницею, однак тепер мій штандарт знов упущений у придорожню пилюку.

20 лютого 19…

Певно, щось трапилося з кислою сутністю лютого. Цьогоріч це грізний місяць. Погода протягом кількох минулих тижнів мала Мурреївський норов.

Похмура завірюха і бурхливий вітер женуть змучених привидів ген за пагорби. Я знаю, що десь там, за деревами, Чорноводдя перетворилося на щось сумне і чорне посеред білої пустки. Але велична темна сніжна ніч за вікном робить мою затишну кімнатку, в якій потріскує вогник, іще затишнішою, а я почуваюся більш задоволеною своїм життям, аніж тієї прекрасної січневої ночі. Ця ніч не така… образлива.

Сьогодні у ґласфордському журналі побачила оповідання, яке проілюстрував Тедді. У зображенні головної героїні я побачила власне обличчя, яке дивилося на мене з моїм власним виразом. Це завжди змушує у мені прокинутись якесь дивне відчуття. А сьогодні це мене розсердило. Моє обличчя не може щось для нього значити, якщо нічого не значу я.

Щоправда, колись я вирізала його малюнок з колонки "Хто є хто", вставила його в рамку і встановила на своєму письмовому столі. У мене ж не було жодного малюнка Тедді. А цієї ночі я дістала його з рамки, поклала на вугілля в комині та дивилась як він тліє. За мить до того як вогонь з'їв малюнок, мені здалося, що папірцем пройшов ледь помітний трем, і переді мною з'явився Тедді. Він насмішкувато, глузливо підморгнув, немов сказав: "Ти думаєш, що забула, але якби справді забула, то не спалила б мене. Ти належиш мені і завжди належатимеш, та ти мені не потрібна".

Немов добрі чаклунки раптово оточили мене і навіяли мені бажання, щоб Тедді Кент прийшов до гайка Високого Джона і свистів знову і знову. А я не зроблю до нього жодного кроку.

Я не витримую. Я мушу викинути його зі свого життя.

Розділ 17

Залицяльники Емілі

Того літа Мурреї мали серйозні клопоти, адже надходив двадцять другий день народження Емілі. Ні Тедді, ані Ільза не приїхали на канікули. Ільза помандрувала на Захід, а Тедді подався вглиб Півночі на святкування якогось договору з індіанцями, щоб зробити багато ілюстрацій до серії оповідань. Однак Емілі й без того мала стількох залицяльників, що в Чорноводді не знали, про кого й почати пліткувати, як сороканіжка, що заплуталася, згадуючи, з якої ноги вона розпочинає йти. Тож, ціла юрба залицяльників і жодного схваленого родичами.

Серед них був моторний красень Джек Беністер, місцевий донжуан, "колоритний негідник", як охрестив його лікар Барнлі. Звісно, Джек відкидав будь-який тягар моральності. Однак хтозна, який вплив на темпераментну Емілі матимуть його гарна зовнішність і красномовство. Це питання висіло в повітрі протягом трьох тижнів і зрештою призвело до того, що Емілі таки щось до нього відчула.

— Емілі не повинна з ним навіть говорити, — обурено заявив дядько Олівер. — Кажуть, він веде щоденник, у який занотовує всі свої освідчення і відповідь кожної дівчини.

— Не турбуйтесь, він нізащо не занотує те, що відповіла йому я, — мовила Емілі, коли тітка Лаура стривожено глянула на неї.

Іншою проблемою був Гарольд Конвей. Це був чоловік зі Шрусбері приблизно тридцяти років, який видавався поетом, що відійшов від справ. Він мав копу хвилястого темно-каштанового волосся та неймовірні карі очі. Він "все життя грав на скрипці".

Емілі ходила на його концерти, й тітоньки з Місячного Серпа пережили не одну безсонну ніч. Однак коли замість цього Чорноводдям розповсюдився стиль ведення розмови Рода Данбера, стало ще гірше. У питанні релігії Данбери були "ніким". Якщо точніше, то мати Рода була пресвітеріанкою, але його батько був методистом, брат — баптистом, а одна сестра взагалі християнським вченим. Інша ж сестра була теософісткою, що було гірше за віросповідання всіх інших його родичів, разом узятих. Просто у Чорноводді ніхто й гадки не мав, що ото таке той теософізм. Серед усієї цієї мішанини вже неважливим був сам Род. А особливо для правовірної небоги, що жила у Місячному Серпі.

— Його двоюрідний дід був релігійним фанатиком, — похмуро повідомив дядько Воллес. — Він прикував самого себе до ліжка на шістнадцять років. Що не так із цим дівчам? Вона дурепа чи демонеса?

Зараз Данбери вже вважалися пристойною родиною. Однак, як казав Ларрі Дікс — один із "нотаріусів Діксів із Попового Ставу" — невже може бути гарною людиною той, чий батько колись випасав корів на цвинтарі, а дядько, як підозрюють, кинув у сусіда мертвим котом? Для переконливості було додано, що сам Ларрі працює стоматологом і є абсолютно серйозним і щирим леґенем, якого ніхто і ні в чому не міг звинуватити, за винятком приналежності до Діксів. Тим не менш, тітка Елізабет відчула значну полегкість, коли Емілі йому відмовила.

— Яка самовпевненість, — протягла тітка Лаура, маючи на увазі прагнення Дікса поєднатися з Мурреївною.

— Я дала йому гарбуза не через його самовпевненість, — відказала Емілі, — а через його уявлення про любов. Він зробив дещо жахливе, вважаючи це шляхетним.

— Сподіваюся, ти відмовила йому не через те, що його освідченню бракувало романтики, — презирливо зауважила тітка Елізабет.

— Ні. Гадаю, справжньою причиною було те, що я відчула, що він з тих чоловіків, які на Різдво дарують своїм жінкам пилососи, — зізналась Емілі.

— Вона нічого не сприймає всерйоз, — з відчаєм мовила тітка Елізабет.

— А я вважаю, що її зачарували, — відповів дядько Воллес.

— В неї за все літо не було жодного гідного залицяльника. Вона настільки темпераментна, що все прийнятне парубоцтво її просто боїться.

— У всьому, що стосується флірту, вона має жахливу репутацію, — скорботним тоном повідомила тітка Рут. — Не дивно, що нема жодного гідного парубка, який коли-небудь забажав би мати з нею бодай якісь стосунки.

— Завжди очікує від чоловіків якогось фантастичного кохання, — відрізав дядько Воллес. Усі родичі відчули, що цього разу дядько Воллес на диво влучно добрав слова. Любовні сподівання Емілі завжди відрізнялися від звичайних

порядних очікувань інших Мурреїв. Вони дійсно були фантастичними.

Однак Емілі завжди леліяла свої мрії, і жоден родич, опріч тітки Елізабет, навіть не підозрював про найфантастичніші з них. А якби б лиш дізнались, то з іще більшою люттю почали б називати її темпераментною.

Усе це випливло через дурну дрібницю. Редактор "Арґуса", щоденної шарлоттетаунської газети, що трошки претендувала на звання літературної, отримав від старенької американської газетки новелу "Королівські заручини" маловідомого автора Марка Ґрейвза. Ця новела точно не була плагіатом і складалася з кількох розділів. Це мало послужити додатковою рекламою для острова Принца Едварда як літнього курорту. Редакторський колектив газети був невеликий, і друкарі вже підготували до видання майже всю новелу, за винятком заключного розділу. Він просто зник, і ніхто не міг його знайти. Редактор лютував, та це ніяк не могло допомогти справі. Останньої миті він уже не міг знайти інше оповідання, яким можна було б заповнити сторінки. Та навіть якби він і знайшов, то надрукувати його вже не стало б часу. Спеціальний випуск із цією новелою має вийти вже за годину. Що ж тепер робити?

Саме цієї миті до будівлі редакції зайшла Емілі. Вони з паном Вільсоном були добрими друзями, і він завжди запрошував Емілі, коли вона була в місті.

— Тебе послав сам Господь, — мовив пан Вільсон. — Зробиш мені послугу?

Він підштовхнув до неї брудний і подертий рукопис "Королівських заручин".

— Заради небес, напиши заключну частину цієї історії. В тебе є півгодини. Ще півгодини знадобиться, щоб її додрукувати. І тоді все буде зроблено вчасно.

Емілі поквапом проглянула новелу. Чим довше вона читала, тим менш зрозуміло було, яку розв'язку планував Марк Ґрейвз.

— Маєте припущення, яким був кінець? — запитала вона.

— Ні, я навіть не читав, — простогнав пан Вільсон. — Лише схвалив новелу через те, що вона довга.

— Гаразд, ви будете задоволені, хоч я й не звикла так нешанобливо писати про легковажність королів і королев, — погодилась Емілі. — Цей Марк Ґрейвз, ким би він не був, вочевидь дуже наближений до монархів.

— Закладаюся, що він їх ніколи навіть не бачив, — пирхнув пан Вільсон.

За відведені їй півгодини Емілі написала по-справжньому гарне завершення з геніальним розкриттям таємниці. Пан Вільсон вихопив написане з її рук і, видихнувши з полегкістю, віддав усе друкареві, а сам осипав Емілі подяками.

— Сумніваюся, що читачі взагалі помітять різницю в стилі написання, — радісно відказала Емілі. — І ще цікаво, чи побачить це сам Марк Ґрейвз і якщо так, то що він подумає.

Хоча не було схоже, що її це справді цікавило. Зрештою, вона викинула це все з голови. Тож, коли одного дня два тижні потому кузен Джиммі побачив у вітальні, де Емілі саме ставила троянди у вазу з гірського кришталю з рубіновим денцем — це була дорогоцінна сімейна реліквія, що належала тітці Елізабет

— незнайомця, Емілі геть не пов'язала його присутність із "Королівськими заручинами". Хоча вона відчувала, що відвідувач був надзвичайно роздратований.

Кузен Джиммі обережно відступив. Тітка Лаура, яка увійшла була до вітальні зі скляним полумиском консервованої полуниці, щоб поставити її на стіл, теж відступила, міркуючи, ким би міг бути таємничий гість Емілі. Емілі й самій це було цікаво. Вона так і стояла біля столу — струнка, граційна у блідо-зеленій сукні, подібна до яскравої зірки у темній старомодній кімнаті.

— Може, присядете? — запропонувала вона з усією відчуженою люб'язністю Місячного Серпа, на яку лиш була спроможна. Але відвідувач не ворухнувся. Він просто стояв перед нею, втупившись у неї поглядом. Емілі відчула, що, незважаючи на те, яким він був розлюченим, щойно увійшовши, зараз він також був не на останній стадії злості.

Звісно, він мав колись народитися — він же стояв зараз тут — але неймовірно, подумала вона, що він колись був немовлям. Він був у зухвалому вбранні і з моноклем в одному оці. А його очі здавалися по-дурному схожими на маленькі ягоди чорної смородини, чорні ж брови утворювали з ними два прямокутні трикутники. Він мав цілу гриву чорного волосся, що сягало його плечей, занадто довге підборіддя та мармурово-біле обличчя. Якби він був намальований, подумала Емілі, він був би вродливим і романтичним. Однак тут, у вітальні Місячного Серпа він мав просто дивний вигляд.

— Ліричне створіння, — проказав він, усе ще вдивляючись у неї.

Емілі подумала, що він, можливо, лише утеклий божевільний.

— Ти не вчинила злочину потворності, — палко продовжив він. — Це чудова мить, дивовижно чудова. Шкода, що мусимо зіпсувати її розмовою. Пурпурово-сірі очі з вкрапленням золота. Очі, які я шукав усе своє життя. Прекрасні очі, в яких я потонув сотні років тому.

— Хто ви? — чітко вимовила Емілі, вже остаточно переконана в тому, що він навіжений. Він поклав руку на серце і вклонився.

— Марк Ґрейвз. Марк Д. Ґрейвз. Марк Делаж Ґрейвз.

Марк Ґрейвз... В Емілі було неясне відчуття, що це ім'я має бути їй знайоме. Воно звучало так, ніби вона вже десь його чула.

— Цілком можливо, що ти не впізнаєш мого імені! Така вона — слава. Навіть у цьому віддаленому куточку світу мушу...

— О, — скрикнула Емілі, раптово осяяна спогадом. — Я... я згадала. Ви написали "Королівські заручини".

— Новелу, яку ти через свою невправність убила. Так.

— О, мені так шкода, — затинаючись, мовила Емілі. — Звісно, ви вважаєте це непростимим. Просто так сталося... розумієте...

Він спинив її рухом дуже довгої й дуже блідої руки.

— Не має значення. Жодного значення. Зараз мене це геть не цікавить. Визнаю, що був розлюченим, прийшовши сюди. Я зупинився у Готелі Дюн у Гусячому Ставі… о, яка ж назва… поетична… загадкова… романтична… А цього ранку побачив спеціальний випуск "Арґуса". Я був злим, та й хіба не мав на це права? А тепер відчуваю радше сум, аніж злість. Мою новелу по-варварськи зруйнували. Щасливий кінець. Огидна річ. Мій кінець був сповнений жалю та артистизму. А щасливий кінець не може бути артистичним. Я поквапився до кубла того "Арґуса". Я приховав свою лють і довідався, хто це зробив. І прийшов сюди, щоб висловити докір, щоб звинуватити. Однак тепер я боготворю.

Емілі не знала, що й сказати. Традиції Місячного Серпа не передбачали подібних випадків.

— Ти не розумієш мене. Ти спантеличена, і твій подив прикрашає тебе. І знову я маю відзначити цю чудову мить. Прийти розгніваним — і зустріти божество. Побачити тебе й миттєво зрозуміти, як багато ти важиш для мене і яким самотнім я був без тебе.

Емілі палко бажала, щоб хтось увійшов. Це вже було схоже на нічне жахіття.

— Ви не можете так казати, — коротко відповіла вона. — Ми незнайомці…

— Ми не незнайомці, — перебив він. — Ми певно кохали одне одного в минулому житті. І наша любов була величною та несамовитою. Це вічна любов. Я впізнав тебе, щойно увійшовши. І ти мене теж упізнаєш, коли трохи оговтаєшся від свого солодкого подиву. Коли ти вийдеш за мене?

Коли в тебе просить руки й серця чоловік, якого ти вперше побачила п'ять хвилин тому, це радше цікавий досвід аніж приємний. Емілі це роздратувало.

— Будь ласка, не кажіть дурниць, — коротко сказала вона. — Я не збираюся виходити за вас заміж.

— Ні? Але ти мусиш! Я ще в жодної жінки не просив руки й серця. Я відомий Марк Ґрейвз. Я заможний. Я успадкував від матері-француженки чар і романтизм, а від батька-шотландця — здоровий глузд. Французька сторона мене відчуває та визнає твою вроду і загадковість. Шотландська ж сторона схиляється перед тобою, віддаючи честь твоїй незайманості й гідності. Ти досконала, божественна. Скільки жінок закохувалось у мене, але я не кохав їх. Я увійшов до цієї кімнати вільним чоловіком. Вийду ж я звідси бранцем. Чарівний полон! Божественна полонителька! Мій дух схиляє перед тобою коліна.

Емілі до чортиків перелякалася, що зараз іще й його тіло стане перед нею на коліна. Він був цілком до цього готовий. А вона розпачливо сподівалася, що зараз увійде тітка Елізабет.

— Будь ласка, йдіть, — мовила вона, відчуваючи, як наростає всередині неї паніка. — Я… в мене немає часу, і я не можу далі з вами говорити. Перепрошую за новелу… якщо дозволите мені пояснити…

— Я вже сказав, що новела нічого не значить. Хоча тобі варто було б навчитися мистецтву ніколи не писати щасливих кінцівок — ніколи. Я тебе навчу. Я навчу тебе красі та артистизму горя і незавершеності. О, якою ж ти будеш ученицею! Яке блаженство бути наставником для такої учениці! Цілую твої руки.

Він зробив крок, немов бажаючи захопити її всю. Емілі з жахом сахнулася.

— Ви певно божевільний, — вигукнула вона.

— Я схожий на божевільного? — вимогливим тоном перепитав пан Ґрейвз.

— Так, — прямо і жорстко підтвердила Емілі.

— Мабуть, так і є… ну певно, що так і є. Божевільний — отруєний вином троянд. Усі закохані навіжені. Яка божественна навіженість! О прекрасні, ніким не ціловані досі вуста!

Емілі зробила глибокий вдих. Ця абсурдна розмова має скінчитися. Вона була вже неймовірно зла.

— Пане Ґрейвз, — погляд, із яким вона це казала, був по-справжньому Мурреївським, тож пан Ґрейвз зрозумів, що вона має на увазі саме те, що каже, — я не маю наміру далі слухати ці нісенітниці. Оскільки ви так і не дали мені пояснити, що сталося з вашою новелою, мені залишається тільки побажати вам гарного дня.

Пан Ґрейвз обдарував її тяжким поглядом. Потім він урочисто промовив:

— Що подаруєш мені — поцілунок чи удар?

Це була метафора? Але так чи інакше…

— Удар, — зневажливо відказала Емілі.

Пан Ґрейвз несподівано наблизився до кришталевої вази і несамовито пожбурив її у піч.

Від Емілі донісся слабкий крик: почасти від його варварських дій, а почасти від справжнього жаху. Дорогоцінна ваза тітки Елізабет…

— Це була лише відповідна реакція, — пояснив пан Ґрейвз, глянувши на неї. — Я мусив зробити це, або убив би тебе. Снігова королева! Весталка[27] з крижаним серцем! Холодна як північні сніги! Прощавай.

Вийшовши, він не хряснув дверима. Він зачинив їх за собою м'яко і безповоротно, так, щоб Емілі усвідомила, що вона втратила. Побачивши, що він уже вийшов із саду й обурено крокує провулком — так, немов хотів щось затоптати, вона врешті-решт дозволила собі довгий видих полегкості. Тепер вона знову могла дихати вільно — вперше, відколи він увійшов.

— Мабуть, — майже істерично мовила вона, — я маю бути вдячна, що він не кинув натомість полумисок із консервованими полуницями в мене.

Цієї миті увійшла тітка Елізабет.

— Емілі, ваза з гірського кришталю! Ваза твоєї бабусі! І ти її розбила!

— Насправді ні. Тітонько, люба, я цього не робила. Пан Ґрейвз, це пан Марк Делаж Ґрейвз. Він жбурнув її в пічку.

— Жбурнув її в пічку! — тітка Елізабет похитнулася. — Чому він жбурнув її в пічку?

— Тому що я не захотіла вийти за нього заміж, — сказала Емілі.

— Вийти за нього заміж! Ви вже зустрічалися раніше?

— Ні.

Тітка Елізабет зібрала скалки кришталевої вази і вийшла з кімнати, неспроможна вимовити жодного слова. Щось має бути не так із дівчиною, руку і серце якої чоловік просить при першій же зустрічі. А потім шпурляє безцінні реліквії у безневинні печі.

Однак найгірше Мурреям було після випадку з японським принцом.

Троюрідна сестра Емілі Луїза Муррей, яка двадцять років провела в Японії, приїхала додому в Гусячий Став, щоб навідати рідню. Разом із нею приїхав молодий японський принц. Він був сином друга її чоловіка. Власними зусиллями вона навернула його у християнство, а він, довідавшись, куди вона їде, зажадав побачити Канаду. Його приїзд здійняв страшенну метушню не лише в родині Мурреїв, а й серед усіх мешканців Гусячого Ставу. Однак це ще були квіточки в порівнянні з їхнім станом, коли вони дізналися, що принц вочевидь безнадійно закохався в Емілію Берд Стар з Місячного Серпа.

Емілі він сподобався, вона ним зацікавилась і навіть пожаліла його, коли він зізнався, що приголомшений таким сильним впливом релігії на всіх мешканців Гусячого Ставу і Чорноводдя. У такій обстановці жоден японський принц, навіть навернений у християнство, не зможе почуватись як удома. Тож, вона говорила з ним дуже м'яко — як виявилось, він

прекрасно володів англійською — і гуляла з ним у саду, коли місяць був уповні. І майже щовечора у вітальні Місячного Серпа можна було побачити його незбагненне обличчя з вузькими очима та зачесаним назад чорним волоссям, гладеньким немов сатин.

І все було добре, доки він не подарував Емілі прегарну маленьку статуетку жабки, вирізану з агату. Тоді Мурреї забили тривогу. Кузина Луїза заговорила про це першою. Вона була вся в сльозах. Вона знала, що означала та жабка. Агатові жабки були реліквіями в родині принца. Їх завжди дарували на весілля або на заручини. Невже Емілі заручиться… з ним? Тітка Рут, яка мала такий вигляд як завжди — ніби всі навколо подуріли — приїхала до Місячного Серпа і влаштувала сцену. Це настільки роздратувало Емілі, що вона відмовилася відповідати на будь-які питання. Вона вже починала злитися через те, що всі її родичі протягом усього літа ховали її від залицяльників, які були геть не в її смаку і не мали жодного шансу отримати її руку і серце.

– Існують деякі речі, які тобі знати необов'якзово, — нешанобливо сказала вона тітці Рут.

Натомість спантеличені Мурреї розпачливо вирішили, що вона має намір стати японською принцесою. А якщо вона так вирішила… що ж, вони знали, що трапляється, коли Емілі візьме собі щось у голову. Це було щось неминуче — як похід до церкви, але значно, значно страшніше. Той факт, що він був принцом, ніяк не звеличував його в очах Мурреїв. Вони мріяли видати її за когось менш японистого. Однак вона, звісно ж, була темпераментною.

– Її завжди на щось підбиває істота всередині неї, якій репутація просто байдужа, — сказала тітка Рут. — Але це перевищує всі мої страхи. Язичник… пог…

— О, він не такий, Рут, — траурним тоном заперечила тітка Лаура. — Він же навернений… кузина Луїза каже, що певна в його щирості, просто…

— Кажу тобі, він поганин! — повторила тітка Рут. — Кузина Луїза ніколи й нікого не змогла б навернути. А чому — бо вона й сама не схожа на надто переконану. А її чоловік модерніст, якщо він взагалі кимось є. Не кажи нічого! Жовтошкірий язичник! Він і ті його агатові жаби!

— Здається, їй подобаються незвичайні чоловіки, — озвалася тітка Елізабет, згадуючи вазу з гірського кришталю.

Дядько Воллес сказав, що це нерозумно. Ендрю сказав, що вона мала б обрати бодай білошкірого. Кузина Луїза, відчуваючи, що рідня вважає в усьому винною її, слізно присягалася, що він має чудові манери, особливо якщо ближче з ним познайомитися.

– І всі ще думали, що вона побереться з превелебним Джеймсом Воллесом, — сказала тітка Елізабет.

Вони пережили п'ять тижнів колотнечі, і принц зрештою повернувся до Японії. Як пояснила кузина Луїза, його покликала родина: вони влаштовували йому весілля з принцесою з самурайського роду. Він, звісно, мав підкоритись. Але агатова жабка залишилася в Емілі, й ніхто так і не довідався, що він їй сказав однієї місячної ночі в саду. Увійшовши після цього в дім, Емілі була трохи заблідою, дивною і відчуженою, та ще якось непоштиво усміхнулася своїм тіткам і кузині Луїзі.

— Тож, я не стану японською принцесою, — сказала вона, витираючи уявні сльози.

— Емілі, боюся, ти лише загравала з сердешним хлопчиною, — присоромила її кузина Луїза. — Він через тебе дуже нещасний.

— Я з ним не загравала. Ми розмовляли здебільшого про літературу й історію. Він ніколи мене й не згадає.

— Я знаю, як змінилось його обличчя, коли він прочитав того листа, — парирувала кузина Луїза. — І я знаю, що означають агатові жабки.

Місячний Серп видихнув з полегкістю та вдячністю й повернувся до повсякденної рутини. Старі лагідні очі тітки Лаури більше не дивилися так стурбовано, та тітка Елізабет з жалем згадувала превелебного Джеймса Воллеса. Це було нервове літо. Чорноводдя шепотілося про те, що Емілі Стар була "розчарована", однак передбачали, що в подальшому вона буде вдячна долі за це. Не можна довіряти тим іноземцям. Особливо якщо вони принци.

Розділ 18

Загублений діамант і "Трояндова мораль"

В останній тиждень жовтня був день, коли трапилося багато всього. Кузен Джиммі тоді почав орати поле на пагорбі, Емілі знайшла легендарний загублений діамант Мурреїв[28], а тітка Елізабет впала зі сходів у льоху і зламала ногу.

Емілі стояла на парадних сходах Місячного Серпа з піщанику, огорнута бурштиновим теплом осіннього дня, і дивилася навколо, жадібно ловлячи очима м'яку красу затухаючого року. Більшість дерев уже стояли голі, але одна берізка, досі в золотому строї, щулилася поміж молодих

ялинок. Цю берізку Емілі називала Данаєю[29], вона стояла в самій тіні. Та ще осокори в провулку були подібні до рядку розкішних золотих свіч. Трохи далі простягалося сухе вже поле на пагорбі, обвите трьома яскравими червоними стрічками. Це були "хребти", які саме орав кузен Джиммі. Емілі писала весь день і зараз почувалася втомленою. Вона пройшла садом до невеличкої заплетеної виноградом альтанки і мрійливо торкнулась її, водночас міркуючи, де посадити нові цибулини тюльпанів. Певно, тут, у вологому багатому ґрунті, де відбилися кроки кузена Джиммі. Навесні це місце вже нагадуватиме бенкетний стіл із яскравими філіжанками. Несподівано черевичок Емілі глибоко занурився в сиру землю, а після цього відчутно поважчав. Вона поволі пройшла до кам'яної лавки і, присівши, хутенько зчистила гілочкою землю з підбора. Щось упало разом із багнюкою на траву і заблищало в ній, подібно до крапельки роси. Емілі тихо скрикнула й підняла річ. У її руці лежав Загублений діамант, який було втрачено ще шістдесят років тому, коли її двоюрідна бабуся Міріам Муррей пішла до альтанки.

Це була одна з її дитячих мрій — знайти Загублений діамант. Вони з Ільзою й Тедді роками шукали його. А останнім часом вона про нього й не згадувала. І ось він — такий же яскравий і гарний як колись. Він певно впав до якоїсь тріщини у старих східцях, а коли їх прибирали, то витрусили його на землю. У Місячному Серпі здійнялася справжня буча. За кілька днів Мурреї зібралися на нараду біля ліжка тітки Елізабет, аби вирішити, що тепер робити з діамантом. Кузен Джиммі твердо сказав, що до приїзду останнього члена родини діамант зберігатиметься в сейфі. Тож, Едвард і Міріам Мурреї давно померли. Дітей по собі вони не лишили. Діамант відтепер по праву належав Емілі.

— Всі ми їхні спадкоємці, — тоном правника зауважив дядько Воллес. — Я чув, шістдесят років тому він коштував

тисячу доларів. Гарний камінчик. Найкраще було би продати його й віддати Емілі частку її матері.

— Ніхто не продасть фамільного діаманта, — безапеляційно відповіла тітка Елізабет.

Схоже, такої ж думки дотримувалися й інші. Навіть дядько Воллес підкорився шляхетному зобов'язанню. З часом усі дійшли згоди, що діамант має належати Емілі.

— Вона могла б носити його на шиї як підвіску, — сказала тітка Лаура.

— Він був зроблений для каблучки, — заперечила тітка Рут, просто щоб не погодитись. — І, авжеж, вона не повинна його носити, доки не вийде заміж. Діамант-бо великий, і було б несмаком, якби його носила незаміжня дівчина.

— О, заміж! — з боку тітки Едді почувся неприємний смішок. Це видало її думку про те, що якщо Емілі чекатиме на одруження, щоб вдягти діамант, то найімовірніше просто ніколи його не вдягне. Тітка Едді ніяк не могла пробачити Емілі те, що та знехтувала її Ендрю. А тепер їй уже двадцять три, а поруч жодного гідного жениха.

— Загублений діамант буде твоїм талісманом, Емілі, — мовив до неї кузен Джиммі. — Я радий, що його лишили тобі. Він-бо по праву твій. Але ж ти даватимеш мені його іноді, правда, Емілі? Щоб я просто міг потримати його в руках і зазирнути в нього. Коли я дивлюся на щось подібне, я… я… знаходжу себе. Тоді я вже не просто Джиммі Муррей… я стаю тим, ким міг би бути, якби мене не штовхнули до колодязя. Не кажи нічого Елізабет, Емілі, просто давай мені його часом потримати й подивитись.

"Після того, що всі казали й робили, моєю улюбленою коштовністю стали діаманти, — так написала Емілі до Ільзи того вечора. — Хоча мені подобаються всі коштовності, за винятком хіба що бірюзи. Її я терпіти не можу: вона така поверхнева, прісна і бездушна. Глянець перлів, світло рубінів, мінливість сапфірів, ніжний фіолет аметистів, місячне мерехтіння аквамарину, вогонь і молочна білизна опалів — усе це мені подобається".

"А смарагди?" — відписала Ільза. На думку Емілі, ця відповідь була холодною. Просто вона не знала, що один з Ільзиних друзів за листуванням, який жив у Шрусбері, повідомив їй чутки про відвідини Перрі Міллером Місячного Серпа. Перрі справді інколи приїздив до Місячного Серпа. Однак він уже полишив спроби домогтись одруження з Емілі й на вигляд був занурений у роботу. Він уже дорослішав, а зухвалі політики казали, що дочекаються того часу, коли він уже стане застарим, аби балотуватися на голову навіть провінційного містечка.

"Хтозна, — писала Ільза, — колись ти станеш "моя пані", а Перрі одного дня стане паном Перрі".

Це, на думку Емілі, було ще не приємніше за ту кривульку про смарагди.

* * *

Спершу видавалося, що Загублений діамант не став талісманом, здатним принести щастя бодай комусь у Місячному Серпі. Того ж таки вечора тітка Елізабет зламала ногу. Її покликав до себе хворий сусід. Тітка Елізабет вбралась у шаль і чепчик (чепчики давно вже були не в моді навіть у колі старших пані, та тітка Елізабет досі їх носила) і пішла до льоху,

щоб узяти там дзбанок джему з чорної смородини для недужого. На сходах вона об щось перечепилась і впала, а спробувавши підвестись, зрозуміла, що зламала ногу. Тітка Елізабет вперше у своєму житті мусила провести вихідні в ліжку.

Місячний Серп, звісно, надалі жив без неї, хоча вона вірила, що це неможливо. Однак не біганина Місячним Серпом турбувала її найдужче. Тітка Елізабет з усіма сперечалась і скаржилась на свою таку небажану недугу. Вона не могла зрозуміти саму себе і сердилась, коли її намагався зрозуміти хтось інший. Вона була певна, що все йде коту під хвіст і що на все життя залишиться скаліченою і безпомічною. Вона вважала, що лікар Барнлі — старий дурень, а Лаура не зможе правильно упакувати жодного яблука. А ще переконувала себе й інших, що малий наймит обов'язково обдурить кузена Джиммі.

— Хочеш послухати оповідання, яке я сьогодні написала, тітко Елізабет? — одного вечора звернулася до неї Емілі. — Воно тобі сподобається.

— Воно певно про дурнувате кохання? — різко перепитала тітка Елізабет.

— Ні, в ньому про кохання нема жодного слова. Це лише комедія.

— Що ж, тоді прочитай мені його. Це має допомогти вбити час.

Емілі прочитала їй своє оповідання. Тітка Елізабет нічого про нього не сказала. Та наступного дня вона нерішуче запитала:

— А ти… не писала продовження… того оповідання, яке читала вчора ввечері?

— Ні.

— Ну, якби написала, то, гадаю, я була б не проти його послухати. Герої здавалися мені… такими… справжніми. Мабуть, через це так хочеться дізнатися, що з ними трапилося далі, — немов виправдовуючись за свою слабкість, сказала тітка Елізабет.

— Я напишу тобі про них інше оповідання, — пообіцяла Емілі.

Коли Емілі виконала свою обіцянку й прочитала своє друге оповідання, тітка Елізабет сказала, що непогано було б послухати й третє.

— Ті Еплґати просто смішні, — прокоментувала вона. — Знаю я таких людей як вони. А той хлопчик, Джеррі Стов… Ким же він виросте, бідолашне дитя?

Емілі осінило, коли одного вечора вона ліниво сиділа коло свого вікна, мрійливо споглядаючи зимні луки й сірі пагорби, понад якими дув самотній і непривітний вітер. Вона чула, як він дмухає на мокре листя в саду. Додолу впало декілька величних білих пластівців.

Того дня вона отримала від Ільзи листа. Картину Тедді "Усміхнена дівчина", яка спричинила бучу на виставці в Монреалі, прийняли до паризького Салону.

"Я щойно повернулася з узбережжя — і саме вчасно, щоб побачити її в останній день виставки, — писала Ільза. — І це ти,

Емілі, це ти. Той самий старенький ескіз твого портрету, який забрала собі твоя тітка Ненсі, практично довівши тебе до сказу, пам'ятаєш? Це той самий портретик, тільки завершений і прославлений. І ти усміхаєшся з усіх полотен Тедді. Більшість критиків захоплюється його барвами, його технікою, "відчуттям" та іншими своїми термінами. Але один з них сказав: "Усмішка на цьому дівочому обличчі стане такою ж відомою як Мона Ліза". Ту саму усмішку я бачила на твоєму обличчі сотні разів, Емілі, особливо коли ти бачиш щось, чого не може бачити більше ніхто, щось, що ти прикликаєш до себе силою своєї уяви. Тедді вловив саму душу твоєї усмішки — не несмішливої та мінливої як у Мони Лізи, а ту, яка, здається, вказує на якусь вишукану прекрасну таємницю, яку ти могла б усім розкрити, якби захотіла. У ній вічне шепотіння. Це та таємниця, яка б зробила щасливим кожного, якби лиш він зміг зробити так, щоб ти про неї розповіла. Гадаю, це лише так здається, і ти про цю таємницю знаєш не більше за всіх нас. Однак твоя усмішка каже, що таки більше… і це дивовижно. О так, твій Тедді таки геніальний, і та усмішка цьому підтвердження. На що це схоже, Емілі, знати, що ти надихаєш генія? Заради такого компліменту я б віддала не один рік свого життя".

Емілі не могла точно сказати, на що це схоже. Та вона почувалася трохи сердитою на Тедді, хоч і знала, що це її відчуття ні на що не вплине. Яке право мав він, хто знехтував її коханням і зрадив її дружбу, малювати її обличчя, її душу, її таємне бачення і виставляти це напоказ усьому світові? Хоча колись у дитинстві він сказав їй, що має такий намір, і тоді вона погодилась. Але ж з того часу все змінилося. Все.

Однак повернемося до її оповідань, які тітка Елізабет розцінювала так само як роман про Олівера Твіста. Коли Емілі збиралася писати щось інше, її раптово осявало. Вона вже навіть думала про те, щоб об'єднати всі ці оповідання у книгу.

Звісно, не в таку як "Торговець мріями". Ця стара добра книга до неї вже більше не повернеться. Але Емілі незадовго після двох перших оповідань уже знала, якою буде її нова книга в цілому — дотепним мерехтливим рилем[30] комедії людського життя. Вона збігла до тітки Елізабет.

— Тітонько, як ти дивишся на те, щоб я написала для тебе книгу про всіх тих людей з мого оповідання? Лише для тебе — щодня по розділу.

Тітка Елізабет старанно приховала свою зацікавленість.

— Гм, ну якщо ти хочеш… Я була б не проти знову почути про них. Але вимагаю, щоб ти не вставляла туди нікого з наших сусідів.

Емілі не вставляла сусідів у свою книгу — просто не потребувала цього. Натовпи персонажів юрмились у її голові і жадали від неї лиш імен і місць проживання. Вони сміялись і хмурніли, плакали і танцювали, і навіть трішечки кохали. Тітка Елізабет пробачала їм це, розуміючи, що важко написати цікавий твір навіть без згадки любові. Емілі щовечора зачитувала їй по розділу, й тітка Елізабет дозволила тітці Лаурі з кузеном Джиммі слухати книгу Емілі разом з нею. Кузен Джиммі був у захваті. Він був переконаний, що це найпрекрасніший твір з усіх будь-коли написаних.

— Я знову почуваюся юним, слухаючи тебе, — якось сказав він.

— Мені хочеться то плакати, то сміятись, — зізналася тітка Лаура. — Я навіть не можу ночами заснути, міркуючи, що станеться з Еплґатами в наступному розділі.

— Без цієї деталі книга безсумнівно погіршає, — визнала тітка Елізабет, — та я хотіла б, аби ти прибрала рядок про жирні ганчірки для миття посуду, якими користується Глорія Еплґат. Пані Чарлі Фрост із Гусячого Ставу подумає, що ти писала про неї. У неї завжди жирні ганчірки.

— Скіпка створена для того, щоб щось освітити, — мовив кузен Джиммі. — Глорія у книзі кумедна, однак жити з нею було б жахливо. Надто вже зайнята порятунком світу. Хтось мусить їй сказати, щоб вона почитала Біблію.

— А мені все ж таки не подобається Кіссі Еплґат, — немов просячи пробачення, сказала тітка Лаура. — Так презирливо з усіма говорить…

— Поверхневе створіння, — погодилася тітка Елізабет.

— А я не зношу старого Джеса Еплґата, — лютував кузен Джиммі. — Чоловік, який б'є кота просто для того, щоб дати волю почуттям! Я пройшов би без перепочинку зо двадцять миль, аби дати ляпаса тому дияволові. Хоча, — з надією, — може, він незабаром помре.

— Або зміниться, — милосердно припустила тітка Лаура.

— Ні, ні, не дозволь йому змінитися, — роздратовано заперечив кузен Джиммі. — Убий його, якщо треба, та не змінюй. Натомість я хотів би, щоб ти змінила колір очей Пеґ Еплґат. Не люблю зелені очі, ніколи їх не любив.

— Але я не можу їх змінити, — заперечила Емілі. — Вони зелені.

— Ну тоді хоча б вуса Абрахама Еплґата, — благав кузен Джиммі. — Мені подобається Абрахам. Він веселий хлопчина. Чи не міг би він зголити свої вуса, Емілі?

— Ні, — твердо, — не міг би.

Чому вони не розуміють? Абрахам має вуса, хоче мати вуса, мусить мати вуса. Вона не може його змінити.

— А зараз усі ми маємо згадати, що жоден з цих людей не існує насправді, — зауважила тітка Елізабет.

Проте одного разу — Емілі вважала це своїм найбільшим досягненням — тітка Елізабет засміялась. Щоправда, їй стало так соромно, що протягом решти читання вона навіть не усміхнулася.

— Елізабет вважає, що Богові не подобається чути людський сміх, — прикриваючись долонею, прошепотів Лаурі кузен Джиммі. Якби Елізабет не лежала зі зламаною ногою, Лаура на це навіть всміхнулась би. Але всміхатися за таких обставин для неї було рівнозначно визнанню власної переваги, що було б несправедливо.

Кузен Джиммі спускався тоді, хитаючи головою та бурмочучи собі під ніс: "Як вона це робить? Як вона це робить! Я можу писати вірші, але таке… Усі ті персонажі живі!"

Один з них, на думку тітки Елізабет, був занадто живим.

— Той Ніколас Еплґат надто вже схожий на старого Дугласа Корсі зі Шрусбері, — сказала вона. — Я ж просила не вставляти жодних наших знайомих.

— Але ж я ніколи навіть не бачила Дугласа Корсі.

— У житті цей персонаж — він. Це помітив навіть Джиммі. Маєш його викреслити, Емілі.

Однак Емілі вперто відмовилась "його викреслити". Старий Ніколас був одним з найкращих героїв її книги. А вона цією книгою була поглинута. Її написання не було для Емілі захопливим обрядом, яким було створення "Торговця мріями", але це також її зачаровувало. Вона забувала про все, що її дратувало й не давало їй спокою, пишучи свою книгу. Останній розділ був завершений того самого дня, коли з ноги тітки Елізабет зняли шини і її віднесли у зручне крісло в кухні.

— Що ж, твої оповідання допомогли мені, — визнала вона. — Але я невимовно рада знову бути там, де можу контролювати всі найважливіші події. Що ти робитимеш зі своєю книгою? Як хочеш її назвати?

— "Трояндова мораль".

— Не думаю, що це гарна назва. Не знаю, що це означає, та й ніхто не знатиме.

— Це не має значення. Це назва книги.

Тітка Елізабет зітхнула.

— Не знаю, в кого ти така вперта, Емілі. Певна лише, що не в мене. Ти ніколи не приймаєш порад. І жоден з родини Корсі після видання книги з нами більш не заговорить.

– Її не видадуть за жодних обставин, — похмуро озвалась Емілі. — Її повернули, "проклявши слабкою похвалою".

Тітка Елізабет ніколи раніше не чула цього виразу й вирішила, що це Емілі його вигадала через свою нечестивість.

— Емілі, — суворо мовила вона, — Я не бажаю більше чути подібних слів з твоїх вуст. Я більш ніж упевнена, що це слово ти підчепила в Ільзи — та бідолашна дівчина так і не змогла перевиховатися від часів дитинства — і її не можна звинувачувати в тому, що вона не підлягає нашим звичаям. Але Мурреївна з Місячного Серпа не повинна лаятись.

— Це лише цитата, тітко Елізабет, — слабко відказала Емілі.

Вона втомилася — втомилася потроху від усього. Було Різдво, і перед нею простягалася довга похмура зима — порожня зима, безцільна зима. Ніщо не здавалося вартим уваги та зусиль. Навіть пошуки видавця для "Трояндової моралі".

Та що б там не було, вона дбайливо переписала її та відіслала. Її повернули. Вона знову відсилала свою книгу — тричі. Її повернули. Тоді Емілі її надрукувала — рукопис був уже дуже пошарпаним — і знову надіслала. Всю ту зиму і все літо вона терпляче викреслювала прізвища зі списку можливих видавців. Важко й згадати, скільки разів вона передруковувала свою книгу. Це вже здавалося якимось злим жартом.

Найгіршим виявилося те, що всі мешканці Місячного Серпа про відмови знали, і досить важко було витримати їхні підбадьорювання й обурення. Кузен Джиммі так злився через кожну наступну відмову, що цілий день після того не їв, і вона ніяк не могла його розвеселити. Якось вона навіть подумала про те, щоб надіслати книгу панні Роял і попросити її як особу впливову про допомогу. Але Мурреївська гордість переважила.

Зрештою, восени, коли книгу повернув останній видавець із її списку, Емілі навіть не розпечатала посилку. Вона лиш із презирством поклала її до ящика свого письмового столу.

Занадто вкрита ранами й синцями,

Аби боротись далі з вітряками.

— Це кінець — і книги, і всіх моїх мрій. Використаю цей папір для своїх карлючок. А поки що спиню свій вибір на спокійному існуванні, як у каструлі.

Принаймні, редактори журналів були люб'язнішими за книжних видавців; як обурено заявив кузен Джиммі, вони мали клепку в голові. Доки її книга марно чекала свого часу, кількість журналів, що хотіли друкувати її оповідання, щоденно зростала. Довгі години вона просиджувала за своїм письмовим столом, насолоджуючись не лише роботою, а й популярністю. Однак у всьому цьому відчувався легкий присмак невдачі. Вона ніколи не зможе здійнятися вище омріяною альпійською стежиною. Славне місто, яке, власне, й було шляхом до вершини, не для неї. Існування каструлі! Ось і все, чого вона досягла. Займалася тим, що тітка Елізабет вважала ганебно простим.

Панна Роял відверто написала їй про її занепад.

"Ти занурюєшся в рутину, — Емілі, — застерегла вона, — це рутина самовдоволеності. Повага тітки Лаури та кузена Джиммі погано впливає на тебе. Ти маєш бути тут, де тобі забезпечать необхідні подряпини та укуси".

Якби вона могла повернутись у минуле, то мабуть поїхала б із панною Роял до Нью-Йорка шість років тому. Може, саме

через це вона не могла домогтися видання своєї книги? Хіба ж це не був роковий штамп приреченості острова Принца Едварда — крихітної провінції на краю світу, яка не може запропонувати нічого прекрасного?

Можливо! Можливо, панна Роял мала рацію. Але що це тепер змінювало?

Того літа до Чорноводдя ніхто не приїхав. Себто Тедді Кент не приїхав. Ільза знову була в Європі. Дін Пріст, схоже, назавжди осів на Тихоокеанському узбережжі. Кожен день у Місячному Серпі був схожий на попередній. За винятком того, що тітка Елізабет трохи занедужала, а волосся кузена Джиммі якось різко, немов за одну ніч, посивіло. Тоді Емілі зрозуміла, що кузен Джиммі старіє. Всі вони старіють. Тітці Елізабет було вже під сімдесят. Коли вона помре, Місячний Серп перейде до Ендрю. Ендрю вже якийсь час навідував їх із виглядом власника. Він, звісно, не мав наміру там оселитись. Однак він хотів тримати дім у гарному стані, доки не з'явиться нагода продати його.

— Час би вже зрубати ті старезні осокори, — одного дня сказав Ендрю дядькові Оліверу. — Їхні верхівки вже страшно подерті на вигляд. Та й осокори давно вийшли з моди. І ще те поле, яке поросло молодими ялинами… варто б його осушити і проорати.

— Той старий фруктовий сад треба вирубати, — додав дядько Олівер. — Він уже більше нагадує джунглі, аніж сад. Та й дерева вже застарі, щоб приносити гарний врожай. Їх усі варто спиляти. Джиммі й Елізабет надто старомодні. Вони не отримали зі свого господарства й половини того прибутку, який могли б мати.

Почувши це, Емілі стисла кулаки. Вона уявила спаплюжений Місячний Серп, її старенькі викохані дерева, що їх збиралися рубати… ялинник, оздоблений суницею, що росла попід деревами… замріяна краса старого фруктового саду, який хотіли знищити… видолинки та схили, які досі берегли всі примарні радощі минулого, що мусили незворотно змінитися. Це було нестерпно.

— Якби б ти побралася з Ендрю, Місячний Серп залишився б твоїм, — з гіркотою в голосі сказала тітка Елізабет, побачивши Емілі, яка ридала через почуте.

— Але зміни, про які вони казали, все одно відбулися б, — відповіла Емілі. — Ендрю не послухав би мене. Він вірить у те, що чоловік має все вирішувати за жінку.

— Наступного року тобі вже буде двадцять чотири, — зітхнула тітка Елізабет. Що вона мала на увазі?

Розділ 19

Пейзажі та відчуття

1 жовтня 19…

Сьогодні вдень я сиділа біля свого вікна і поперемінно писала нову серію оповідань і позирала на пару любих чарівних молодих кленів — найнижчих у саду. Вони весь день шепотілися між собою, обмінюючись якимись таємницями. Вони нахилялись одне до одного і швиденько перемовлялися — я майже почула про що — а тоді сахалися, дивились одне на одного і під враженням від почутого комічно здіймали руки в жесті приголомшення та жаху. Цікаво, який же новий скандал стався у Країні дерев?

10 жовтня 19...

Сьогодні був прекрасний вечір. Я зійшла на пагорб і блукала ним, доки сутінки не переросли у глибоку осінню ніч, над якою вигравав, благословляючи все навколо, зоряний спокій. Я була сама, та самотньою не почувалась. Я була королевою, що простує розкішними коридорами уяви. Я розмовляла з уявними товаришами і вигадала стільки влучних сентенцій, що й сама була вражена.

28 жовтня 19...

Цієї ночі я вирушила на одну зі своїх улюблених довгих прогулянок. На прогулянку дивовижним пурпуровим поглинутим тінями світом, над яким на жовтавому небі згромаджуються величні зимні хмари. А під ними — задумливі пагорби, занурені в тишу заспаних лісів, і океан, що б'ється об скелястий берег. Уся ця краса була схожа на "Як ті, хто охоче чекає, // Коли вирок долі уже пролунає".

Це змушує мене почуватися страхітливо самотньою.

Як же хутко в мене змінюється настрій!

"Легковажна" — так би сказала тітка Елізабет? "Темпераментна" — так би сказав Ендрю?

5 листопада 19...

Який велетенський напад злого гумору стався з усім світом! Ще позавчора вона не була негарною — гідна літня дама, вбрана у пристойний одяг коричневого кольору, прикрашений горностаєм. Вчора вона спробувала приховати недоліки, прикривши їх веселими пейзажами та пов'язавши

шалик з синіх туманів. І якою незграбною й потворною старою відьмою вона стала, коли проявилися всі її зморшки і стало видно всю багнюку, що пристала до неї. Вона грізно зростала і згодом перевершила власну потворність, і відтоді бушувала день і ніч. Я прокинулась у розпачі й одразу ж почула, як завиває поміж дерев дикий вітер і як б'ються об шибку краплі дощу разом зі снігом.

23 листопада 19…

Уже другий день по-осінньому безперервно дощить. Насправді цього місяця дощило майже щодня.

Пошти сьогодні не було. Навколишній світ якийсь похмурий, усі дерева і поля засохли, але звідусіль накрапає. Сум і понурість закрались і в мою душу і — висмоктали з неї все життя й енергію.

Я не можу ні читати, ні їсти, ні спати, ні писати, ані робити ще щось інше, якщо лиш не змушую себе до цього. А змушуючи, почуваюся так, ніби роблю все чужими руками й чужим розумом, і не можу як слід ними вправлятись. Почуваюся похмурою, непоказною і непривітною. Я втомилася вже навіть від самої себе.

У такому стані я вже близька до того, щоб порости мохом!

Ось воно! Мені поліпшало від того крихітного вибуху невдоволення. Він викинув з мене щось непотрібне. Я знаю, що в житті кожної людини трапляються сірі дні і розчарування, коли здається, що все на світі вже назавжди втратило свій смак. Найсвітлішого дня небо можуть перекрити хмари, але не варто забувати, що сонце увесь час залишається там, де й має бути.

Як же легко бути філософом — на папері!

(Питання: якщо ти під холодною зливою, то чи залишишся сухим, пам'ятаючи про те, що сонце на своєму місці?)

Що ж, дякувати небесам, принаймні два жахливих дні ніколи не бувають однаковісінькі!

3 грудня 19…

Сьогоднішній захід сонця був неспокійним і вітряним. Воно сідало за тьмяні бляклі пагорби, які сердито проблискували проміж осокорами та ялинками у гайку Високого Джона, які несподівано й перелякано підкидали в повітря приємні пахощі. А я сиділа коло вікна й дивилася. Ближче до мене, у саду було вже так темно, що я бачила лиш непевні обриси мертвого листя, яке незбагненно витанцьовувало і крутилось над позбавленими квітів стежечками. Бідолашні мертві листочки… Хоча либонь не зовсім ще мертві. У них ще залишилось якесь непевне життя — прокляте і нескінченне. Вони слухаються кожного поруху вітру, який ними лиш пограється химерно і покине їх. Споглядаючи цю картину в смутних неясних сутінках, я відчуваю жаль до листя і злість — якусь дратівливу, майже сміховинну злість — до вітру, що все ніяк не полишить їх у спокої. Чому їх — і мене — обов'язково мають тривожити нетривкі пристрасні спалахи жаги до життя, яке нас уже майже покинуло?

Навіть про Ільзу вже досить довго нічого не чути. Вона мене теж забула.

10 січня 19…

Прийшовши увечері з пошти — мені надійшло три згоди — я насолоджувалася зимовим чаром, який мене оточував. Він такий спокійний і надійний… Низьке сонце висвічує сніг, забарвлюючи його у бліді відтінки рожевого та ясно-лілового. А величний біло-сріблястий місяць, що підглядав з-за Чарівної Гори, здався мені найближчим другом.

Як же кардинально три згоди змінюють погляд на життя!

20 січня 19…

Ночі тепер сумні, а короткі дні — сірі й безсонячні. Протягом дня я міркую і працюю, а коли надходить рання ніч, мою душу опосідає смуток. Я навіть не можу описати це відчуття. Це просто страхітливо, гірше за будь-який фізичний біль. Я не зможу словами описати, яку жахливу й величезну втому відчуваю — втому не тілесну й не розумову: я втомлююсь відчувати. Це все через мій паралізуючий страх майбутнього — будь-якого, навіть щасливого. Йой, щасливе майбутнє навіть сильніше мене лякає: коли я в цьому дивному настрої, мені здається, що чим більше щастя, тим більших зусиль воно потребує. Та й більшої життєрадісності ніж та, яку я можу відчувати. Фантастична форма мого страху полягає в тому, що бути щасливим дуже проблемно: для цього треба забагато енергії.

Дозволю собі бути чесною в цьому щоденнику, якщо вже більше ніде. Я чудово знаю, що зі мною. Сьогодні я шурхотіла у своїй старій скрині на горищі й наштовхнулася на пакуночок листів, які мені писав Тедді першого року в Монреалі. Я так здуріла, що всілася там і перечитала їх усі. Не варто було робити цього. Зараз я розплачуюсь за власний шал. Подібні листи завжди мають неймовірну силу воскрешати почуття. Тепер я оточена гіркими мріями та непрошеними марами — крихітними спалахами радощів минулого.

5 лютого 19…

Життя видається мені не таким як колись. Щось зникло з нього. Я не почуваюся нещасною. Але життя здається якоюсь однією суцільною скупченістю темних барв. В цілому я насолоджуюся багатьма гарними хвильками. Маю успіх — бодай якийсь — у зростаючому попиті, у чіткому визнанні цілого світу, а часом і в цікавих пропозиціях, які мені лестять. Однак під оболонкою всього цього залишається нав'язливе відчуття порожнечі. Усе через "снігові замети по коліна"[31] — не можу не погодитись. Чекаю лише на відлигу, коли вже зможу дістатися бальзаму ялинок та спокою білосніжних місцин, і "всіх дерев лісних"[32] — як же прекрасно може звучати стара біблійна фраза! — тоді я знов почуватимуся повноцінною.

6 лютого 19…

Вчора вночі я зрозуміла, що більше вже не витримую вигляду мертвих трав у вазоні на коминній полиці. Було таке відчуття, ніби вони стояли там понад сорок років! Я їх витягла, відчинила вікно й кинула на газон. Це так мене заспокоїло, що решту ночі я проспала як убита. Але зранку кузен Джиммі підібрав їх і тихенько повернув мені, лагідно застерігши, щоб я стежила за тим, аби вони більше не "випадали". Бо наступного разу тітка Елізабет буде нажахана.

Я поставила того пучечка назад до вазону. Від долі не втечеш.

22 лютого 19…

Цього вечора сонце сіло — а потім і зійшов місяць — у кремовому тумані. О, а яким же був місяць! Це така ніч, у яку

можна заснути й побачити щасливі сновидіння про сади, пісні й товариство. Та навіть крізь сон можна відчути велич і сяйво білого місячного світу, що лежить ззовні — так само, як вловлюєш м'яку далеку музику, яка бринить крізь слова і думки, народжені нею ж.

Я вислизнула у чарівний світ краси, щоб пройтися на самоті. Пішла до фруктового саду й дивилася на чорні тіні дерев, що лягали на сніг. Потім попростувала до мерехтливо-білого пагорба, понад яким вигравали зірки. Я ховалася за ялицевим гаєм, таємничим і щільним туманом, у лісових арках, де світло місяця не порушає ночі. Я блукала полями з ебоніту та слонової кістки у Країні мрій. Зустрілася навіть із подругою дитинства, Велителькою Вітрів. Кожен подих був сповнений лірики, а кожна думка — невимовної насолоди. Додому я повернулася з чистісінькою й білісінькою душею, скупаною у прекрасній кристальній ванні ночі.

Однак тітка Елізабет сказала, що люди вирішать, ніби я несповна розуму, якщо побачать, як я блукаю самотня о такій пізній порі. А тітка Лаура змусила мене випити гарячий відвар з листя чорної смородини, бо я нібито могла застудитись. І лише кузен Джиммі нехай почасти, та зрозумів.

"Ти тоді була на волі. Я знаю", — прошепотів він.

"Моя душа із зорями ширяла // В космічній таємничій пасторалі", — прошепотіла я у відповідь.

26 лютого 19...

Нещодавно сюди приїздив Джаспер Фрост зі Шрусбері. Не думаю, що він іще повернеться після тієї розмови, яку мав зі мною вчора ввечері. Він сказав, що кохає мене тим коханням,

"яке житиме вічно". Але, як на мене, вічність із Джаспером — це надто довго. Тітка Елізабет буде трохи засмучена, бідолашна. Джаспер їй подобається, а Фрости — "пристойна родина". Мені він теж подобається, але він надто вже манірний і тендітний.

"А ти б хотіла залицяльника-нехлюя?" — закинула тітка Елізабет.

Це мене спантеличило, бо такого я б не хотіла.

"Я певна, що існує представник золотої середини", — відказала я.

"Дівчина не повинна перебирати, коли..." — я була певна, що тітка Елізабет скаже "коли їй уже майже двадцять чотири". Але вона хутко схаменулась і сказала: "коли вона й сама не ідеальна".

Хотіла б я, щоб пан Карпентер був живий і почув, як тітка Елізабет виділила те слово. Це звучало вбивчо.

1 березня 19...

У моє вікно лине прекрасна музика ночі з гайка Високого Джона. Ні, більше не Високого Джона.

Гайок Емілії Берд Стар!

Сьогодні я викупила його за гонорар зі своєї останньої серії оповідань. І тепер він мій, мій, мій! Усе, що є в ньому прекрасного, належить мені. Краєвиди, залиті місячним сяйвом... грація старого в'язу, що здіймається до неба на тлі зірок... невеличкі затінені видолинки... червневі дзвоники та

папороті… кристалічна весна… музика вітру, солодша за все, що чула стара Кремона[33]. Не можна щось із цього викреслити або чимось знехтувати.

Я така щаслива… Вітер — мій товариш, вечірня зоря — моя подруга.

23 березня 19…

Чи існує в цілому світі звук сумніший і незвичніший, ніж завивання вітру під піддашшям у бурю вночі? Цей звук схожий на крик болю від розбитого серця нещасної переляканої жінки, що багато років тому померла й була забута всіма, а от цієї ночі луна її голосу повернулася до нас у стогоні вітру. Увесь біль, який я коли-небудь відчувала, знаходить відголосок у цих зойках. Це звучало як прохання прихистити ту нещасну у моїй власній душі. У тих закляттях, що їх проказував уночі над моїм віконцем вітер, я чула досить дивні звуки. Це було ридання над давнім горем, стогони давнього відчаю, примарний спів мертвих сподівань. Нічний вітер подібний до блукаючої душі родом з минулого. Їй нема місця у майбутньому, тому вона в такій журбі.

10 квітня 19…

Цього ранку я почувалася собою більше, ніж за дуже довгий час. Я пішла прогулятися неподалік від Чарівної Гори. Це був м'який густий загадковий ранок, наді мною розкинулось перлово-сіре небо, а в повітрі панували пахощі весни. Кожен поворот і вигин гірської стежки був моїм старим другом. І все навкруги було таким юним! Квітень узагалі не може бути старим. Молоді ялинки такі зелені й товариські, а ці намистинки роси на їхніх гілочках — немов перли!

"Ти належиш мені", — промовило море за Чорноводдям.

"Частинка нас живе у ній", — сказали пагорби.

"Вона моя сестра", — прошепотіла весела ялинка.

Поки я споглядала їх, мене навідав промінчик — моя люба неземна мить, яка приходила до мене до гіркоти рідко в попередні смутні місяці. Невже я зовсім втрачу його, коли подорослішаю? Невже тоді мене вже ніщо не тішитиме, крім "світла звичайного дня"[34]?

Хоча, зрештою, він же прийшов до мене вранці, і я відчула свою безсмертність. Як не як, воля — це та матерія, з якої складається душа.

"Природа не зрадить ніколи того, чиє серце щиро віддане їй".

Вона завжди має для нас дарунок зцілення, коли ми смиренно приходимо до неї. Зникають усе невдоволення і всі спогади, що точать зсередини. Я почувалася під час прогулянки так, немов якась радість чекала на мене просто за вершиною пагорба.

Цієї ночі співають жабки. Чому слово "жабка" таке кумедне, миле, чарівне і дурненьке?

15 травня 19...

Я точно знаю, що коли помру, то мирно спатиму собі під землею влітку, восени, взимку, але з настанням весни моє серце почне битись і пульсувати, поки я незмінно спатиму. І воно пошепки озиватиметься до всіх голосів далеко і поблизу,

в усьому-всенькому світі навколо мене. Весна і ранок щоразу при зустрічі сміються одне до одного, й сьогодні я вийшла з дому та долучилася до них.

Прийшов лист від Ільзи — короткий і скупий, як переказ новин. Ільза пише, що збирається додому.

"Я відчуваю фізичну потребу в домівці, — пише вона. — Чи досі у лісах Чорноводдя виспівують дикі пташки й чи досі попід піщаними берегами плюс котять хвилі? Хочу до них. О, і побачити, як сходить над затокою місяць — як ми робили це тисячі разів у дитинстві. А ще я хочу побачити тебе. Мені замало листування. Я стільки речей хочу обговорити з тобою напряму… Знаєш, сьогодні я почуваюся трохи старою. Це відчуття стало для мене цікавим відкриттям".

Вона жодного разу не згадала Тедді. Але спитала: "Чи правда, що Перрі Міллер зустрічається з донькою Джаджа Елмслі?"

Сумніваюся, що це справді так. Але прості звіти вже демонструють, чого досяг Перрі.

Розділ 20

Пророцтво чотирнадцятирічної

У свій двадцять четвертий день народження Емілі розпечатала і прочитала листа, написаного "нею чотирнадцятирічною собі двадцятичотирирічній". Це не було радісною несподіванкою, якою вона тоді це уявляла. Вона довго сиділа біля свого вікна, тримаючи листа в руці і дивлячись, як падає світло жовтих мерехтливих зір на гайок, який досі найчастіше носив ім'я Високого Джона: це ж бо була

стара звичка. Що вихопиться з того листа, коли вона його розкриє? Привид її дівоцтва? Примара колишніх амбіцій? Чи зниклого кохання? Може, втраченої дружби? Емілі відчувала, що радше спалила б листа замість прочитати його. Але це було би проявом боягузтва. Вона мусить чесно і хоробро приймати все. Що підносить їй доля — навіть привидів. Вона різким рухом розкрила конверт і дістала лист.

Їй в обличчя повіяв запах минувшини. Всередині було складене засушене листя троянди — сухі коричневі пластівці, що покришилися на порох під її дотиком. Так, вона пам'ятала ту троянду: Тедді приніс її одного вечора, коли вони обоє були ще дітьми. Тедді так пишався тим, що це була перша червона троянда, яка розквітла у маленькому розарії — і лікар Барнлі одразу подарував її йому. Якщо чесно, це була єдина троянда, яка там розквітла за весь час існування розарію. Його мати обурила його любов до квітів. Однієї ночі вона розбила і викинула всі горщики з підвіконня. Та якщо навіть Тедді знав або здогадувався, що між цими двома подіями був зв'язок, він ніколи цього не говорив. Цю троянду Емілі тримала у маленькій вазочці на своєму письмовому столі так довго, як тільки можна було. Але тієї ночі, коли вона писала цього листа, вона обережно взяла троянду, поклала її і притиснула — з поцілунком — між аркушами паперу. Вона давно забула, що троянда залишилась у конверті. А тепер квітка впала на її долоню — приплюснута і негарна, як мрійливі сподівання далекого минулого, хоча й досі сповита слабкою гіркуватою солодкістю. Нею був просякнутий увесь лист — його сенс а чи дух, вона не могла сказати.

Вона суворо мовила самій собі, що цей лист — лише дурна романтична річ. Щось, над чим можна посміятись. І Емілі старанно сміялася з деяких уривків. Так наївно, так безглуздо, так сентиментально, так радісно! Невже вона справді була такою юною і недосвідченою, що могла написати таку

чарівливо радісну дурницю? А ще чотирнадцятирічна вона певно думала, що вона двадцятичотирирічна досягне успіху.

"Чи написала ти свою Книгу? — безтурботно спитала чотирнадцятирічна наприкінці. — Чи дісталася ти вершини, до якої веде альпійська стежка? О, двадцятичотирирічна, як я заздрю тобі. Певно, чудово бути тобою. Чи озираєшся ти на мене покровительськи і з жалістю? Ти тепер не гойдаєшся на воротях, правда? А може, ти тепер врівноважена заміжня жінка, маєш кількох дітей і живеш у Розчарованій Оселі з Сама-Знаєш-Ким? Тільки не будь нудною, прошу тебе, люба двадцятичотирирічна. Натомість можеш бути драматичною. Люблю все драматичне. Ти либонь зараз пані _____? Цікаво, чиє прізвище займе цей рядок? О, люба двадцятичотирирічна, я кладу тобі в цей конверт поцілунок, жменьку місячного сяйва, душу троянди, трохи зеленої солодкавості з поля на старому пагорбі і пахощі диких фіалок. Сподіваюся, ти щаслива, відома і добра. А ще сподіваюся, ти не зовсім забула

свою дурненьку

себе"

Емілі знову запечатала листа.

— Забагато уваги як для такої дурниці, — сказала вона, знущаючись із самої себе.

Вона сіла на свій стілець і поклала голову на письмовий стіл. Мала дурна замріяна щаслива чотирнадцятирічна невігласка! Завжди впевнена, ніби щось величне і прекрасне очікуватиме її через роки. Твердо переконана, що альпійської вершини таки можна досягти. Твердо переконана, що мрії

завжди втілюються в життя. Дурна чотирнадцятирічна, яка ще знає, як це — бути щасливою.

— Я заздрю тобі, — проказала Емілі. — Я б воліла не розкривати твого листа, дурна маленька чотирнадцятирічна. Вертайся до свого непроглядного минулого і більше не приходь поглузувати з мене. Сьогодні через тебе я матиму білу ніч. Я просто лежатиму без сну і жалітиму себе.

Цієї миті на сходах почулися кроки долі — хоча Емілі була певна, що вони належали кузенові Джиммі.

Він прийшов, аби віддати їй листа — тонкого листа. І якби Емілі не була так поглинута роздумами про себе чотирнадцятирічну, то помітила б, що очі кузена Джиммі сяяли, немов котячі, і що увесь він просякнутий погано прихованим захватом. Більш того, коли вона відсторонено подякувала йому й повернулася до свого столу, він зупинився у тіні в коридорі, хитро спостерігаючи за нею крізь напівпрочинені двері. Спершу він подумав, що вона взагалі не збирається розкривати листа: вона недбало кинула його на стіл, а сама сиділа й зоріла на нього. Кузен Джиммі вже божеволів з нетерплячки.

Та після кількох хвилин задумленої відсутності Емілі пробудилася, зітхнувши, і простягла руку по листа.

"Якщо тільки я ще не втратив клепки, мила маленька Емілі, то, прочитавши листа, ти вже більше не зітхатимеш", — захоплено міркував кузен Джиммі.

Емілі глянула на зворотну адресу у верхньому кутку, питаючи себе, що їй могли написати з видавничої компанії Ворхам. Великі Ворхами! Найдавніше і найзатребуваніше видавництво Америки. Певно, якась реклама. А вже наступної

миті вона зрозуміла, що недовірливо приглядається до друкованого тексту. Кузен Джиммі в цей час безшумно витанцьовував на плетеному килимку тітки Елізабет у коридорі.

— Я… не… розумію, — задихнулась Емілі.

Люба панно Стар,

Ми маємо задоволення повідомити Вам, що наші читачі залишають позитивні відгуки про ваш роман "Трояндова мораль", і, якщо можуть бути вжиті взаємовигідні заходи, ми були б раді додати цю книгу до нашого наступного списку найкращих творів. Нам також цікаво було б дізнатися про ваші плани щодо подальшої творчості.

Щиро Ваші,

Видавнича компанія Ворхам

— Я не розумію, — повторила Емілі.

Кузен Джиммі вже не міг довше стримуватись. Він видав звук, який був чимось середнім між "йой" і "ура". Емілі пролетіла через усю кімнату і, опинившись коло дверей, втягла його всередину.

— Кузене Джиммі, що це означає? Тобі має бути щось відомо. Як взагалі моя книга потрапила до видавництва Ворхам?

— Вони справді прийняли її? — вимогливо спитав кузен Джиммі.

— Так. Але я не надсилала її їм. Я не могла б навіть припустити… Ворхами… Може, я сплю?

— Ні. Не божеволій, Емілі, зараз я тобі все розповім. Пам'ятаєш, місяць тому тітка Елізабет попросила мене прибратися на горищі? Я саме хотів переставити стару картонну коробку, у яку ти складаєш різні дрібнички, аж раптом її дно відпало. Усе звідти повипадало… і… розсипалося по горищу. Я все швиденько зібрав, але серед усіх тих речей був рукопис твоєї книги. Я вирішив проглянути одну сторіночку… а за годину прийшла тітка Елізабет, а я все сидів і читав. Я забув про все на світі. О, як же вона оскаженіла! Обід уже готовий, а горище досі не прибране. Але я не слухав, що вона каже. Я міркував: "Якщо та книга змусила мене забути геть про все, то щось у ній є. Надішлю її кудись". Але я не знав інших видавництв, окрім Ворхамів. Я про них ледь не щодня чую. Але я не знав навіть, як треба надсилати. Я просто поклав рукописа до старої коробки з-під печива і тут-таки надіслав їм.

— Ти навіть не наклеїв марок? — задихнулася нажахана Емілі.

— Ні, я про це навіть не подумав. Може, через це вони й прийняли посилку. Може, інші видавництва повертали тобі рукописи, бо ти наклеювала марки.

— Навряд, — Емілі розсміялась, а вже наступної миті плакала.

— Емілі, ти ж не сердишся на мене, правда?

— Ні… ні… любий… я просто похмура, бо після сказаного тобою я не знаю, що маю сказати чи зробити сама. Це все так… Ворхами!

— Я після цього щоразу уважно переглядав усю пошту, — усміхнувся кузен Джиммі. — Елізабет гадала, що я вже зовсім з глузду з'їхав. Якби книгу повернули, я б хутко знову сховав її на горищі. Я б тобі не сказав. Та коли я побачив цього тонкого конверта… пам'ятаю, ти колись сказала, що в тонких конвертах приходять гарні новини… люба маленька Емілі, не плач!

— Я нічого… не можу вдіяти… о, і я так шкодую про всі ті слова, що їх сказала на твою адресу, маленька чотирнадцятирічна… Ти не була дурною, ти була мудрою… ти знала.

— Усе це трохи вдарило їй у голову, — сказав самому собі кузен Джиммі. — Це й не дивно: після стількох відмов. Однак незабаром з нею знову все буде добре.

Розділ 21

Жахлива звістка

У липні Ільза і Тедді приїхали додому на коротких десять днів. Як так траплялося, дивувалась Емілі, що вони завжди приїздять разом? Це не може бути простим збігом. Її лякав їхній приїзд, і вона палко бажала, щоб усе це якнайшвидше скінчилося. Було б добре побачитися з Ільзою: з нею Емілі ніколи не почувалася незнайомкою. Неважливо, скільки часу її не було; коли вона верталася, вона виявлялася старою доброю Ільзою. Але Емілі не бажала бачити Тедді. Тедді, який забув її. Який після свого від'їзду не написав їй жодного листа. Тедді, який став уже відомим завдяки своїм портретам гарних жінок. Таким відомим та успішним, що, як писала Ільза, вже мав намір покинути роботу ілюстратора журналів. Дізнавшись про це, Емілі відчула певну полегкість. Вона більше не боятиметься

побачити в котромусь журналі власне обличчя і власну душу, що дивитимуться на неї з ілюстрації, в кутку якої буде написано "Фредерик Кент" — ніби оголошення: "знайте всі чоловіки, що ця дівчина належить мені". Причому портрети з її обличчям обурювали Емілі менше за ті, які мали лише її очі. Щоб намалювати так її очі, Тедді мусив знати все, що було в неї на душі. Ця думка завжди сповнювала її гніву та сорому… і відчуття повної безпомічності. Вона не могла, не насмілювалася сказати Тедді, щоб він припинив використовувати її як модель. Вона ніколи не давала йому зрозуміти, що помітила бодай якусь схожість між собою та його ілюстраціями. Вона ніколи йому цього не покаже.

А тепер він приїздив додому — мав прибути з дня на день. Якби б лиш Емілі могла поїхати на декілька тижнів, під будь-яким приводом. Панна Роял уже давно чекала її в гості у Нью-Йорку. Але вона не могла поїхати, коли поверталась Ільза.

Годі — Емілі взяла себе в руки. Яка ж вона дурепа! Тедді як люблячий син вертався додому, аби побачитися з матір'ю. І, без сумніву, він буде радий зустріти старих друзів, щоб разом насолодитися спогадами. І чому щось має її непокоїти? Вона вже мала би позбутися цієї смішної зацикленості на собі. І позбудеться.

Вона сиділа коло свого прочиненого вікна. Ніч ззовні нагадувала пишну темну запашну квітку. Це була ніч очікування, ніч, у яку щось має статися. Тиша… Чути лише найпрекрасніші з приглушених звуків: найлегший шепіт дерев, найтихіше зітхання вітру, ледве чутні стогони моря.

— О, яка краса! — пристрасно прошепотіла Емілі, простягаючи руки до зірок. — Що б я без вас робила всі ці роки?

Краса ночі, її пахощі і загадковість. Її душа наповнилась усім цим по самі вінця. Крім неї й цієї ночі, нічого більш не існувало. Вона випросталася, підіймаючи обличчя до немовби всіяного коштовностями неба у раптовому екстазі.

А потім вона почула. М'який сріблястий свист у гайку Високого Джона — дві високі ноти й одна довга низька. Це був старий, старий поклик, який одного разу вже змусив її летіти в тінь попід ялинами.

Емілі різко сіла й немов закам'яніла, її бліде обличчя опинилось якраз у рамці з виноградної лози, що обплітала її вікно. Він тут, Тедді тут, у гайку Високого Джона, і він чекає на неї, кличе її, як раніше. Він чекає на неї!

Вона майже звелася на рівні ноги, майже збігла сходами до тіней знадвору — прегарних запашних тіней, де він чекав її. Але...

Може, він лише хоче знати, чи досі має над нею владу?

Два роки тому він поїхав, навіть не написавши їй жодного слова на прощання. Чи пробачить це Мурреївна? Чи побіжить Мурреївна зустрічати чоловіка, для якого так мало значить? Ні, Мурреївна не стане цього робити. У тьмяному світлі місяця можна було побачити, як на молодому обличчі Емілі з'явилися затяті зморшки. Вона не піде. Нехай кличе, скільки забажає. Безсмертне "Лиш свисни, й я прийду до тебе, любий мій"! Але це не для Емілії Берд Стар. Нехай Тедді Кент не уявляє собі, що може просто піти як два роки тому, а тоді повернутись і побачити, як вона покірно чекає його хазяйського поклику.

Свист почувся знову, потім ще раз. Він тут, так близько до неї... Наступної ж миті, якби б вона лиш захотіла, вона могла б

уже бути поряд з ним… її долоні у його руках… його очі дивляться у її… та зненацька…

Він пішов, навіть не попрощавшись!

Емілі рішуче встала й засвітила лампу. Вона сіла за свій письмовий стіл коло вікна й занурилась у письменство — або щось подібне до нього. Вона вперто писала (а наступного дня всі аркуші були списані рядками старих віршів, вивчених ще у школі) і наслухала. Чи покличе він знову? Ще раз? Не покликав. Коли вона вже була впевнена, що більше його не почує, то вимкнула світло й кинулась у ліжко, ткнувшись обличчям у подушку. Мурреївська гордість була задоволена. Вона ясно дала йому зрозуміти, що він більше не зможе змусити її вибігти самим лише свистом. О, як же вона була рада своїй непохитності. І, безсумнівно, саме через це її подушка була зрошена несамовитими слізьми.

Наступного вечора він приїхав разом з Ільзою на своїй новій машині. І були рукостискання, і веселощі, і сміх — багато-багато сміху. Ільза мала блискучий вигляд у великому жовтому капелюсі, оздобленому малиновими трояндами. Це був один з тих екстравагантних капелюхів, що їх могла вдягти лиш Ільза. Як несхоже це було на бідно вдягнену Ільзу, майже обірванку, якою вона колись була. О, тепер вона, звісно ж, доглянута. Ільзу любили всі, й ніхто не міг з цим нічого вдіяти. Тедді теж був милим, але кожен його жест і погляд виражав зацікавленість і відчуженість людини, яка повернулася до своєї дитячої домівки. Зацікавленість усім і всіма. О так, зацікавленість велика і щира! Ільза каже, ти видала книгу. Неймовірно. Про що вона? Маю дістати примірник. Чорноводдя геть не змінилося. Прекрасно повернутись у місце, де час зупинився.

Емілі була вже майже певна, що той свист у гайку Високого Джона їй примарився.

Однак вона прокотилася разом з ним та Ільзою до Попового Ставу, чим усі троє здійняли бучу, адже машини досі залишалися рідкістю. Вони самі провели час весело і з задоволенням, як і в наступні декілька днів, у які Ільза з Тедді були вдома. Ільза хотіла залишитися на три тижні, та виявилося, що зможе лише на п'ять днів. А Тедді, чий час, схоже, належав тільки йому, не виявив бажання бути в Чорноводді без Ільзи. І вони удвох прийшли попрощатися з Емілі та запросити її прокотитись у світлі місяця. Вони багато сміялись, а Ільза, обійнявши обох, виснувала, що ці декілька днів були такими як у старі часи. Тедді з нею погодився.

— Аби б іще поряд був Перрі, — додав він. — Дуже шкода, що ми не побачилися зі старим добрим Перрі. Мені розповідали, що він досягає все більших і більших висот, просто як вогонь у дерев'яному будинку.

Перрі вирушив на узбережжя й зараз має там власний бізнес. Емілі зовсім трохи повихвалялася ним і його успіхами. Нехай Тедді Кент не уявляє, буцім він єдиний з них чотирьох, хто високо здійнявся.

— Сподіваюся, його манери вже кращі ніж колись? — поцікавилась Ільза.

— Його манери відповідні до нас як до мешканців острова Принца Едварда, — зухвало відказала Емілі.

— О, гаразд, визнаю, що я ніколи не бачила, щоб він колупався в зубах на людях, — погодилась Ільза. — А знаєш, — вона кинула швидкий лукавий погляд на Тедді, який миттєво

кинувся в очі Емілі, — колись я гадала, що ледве не закохана у Перрі Міллера.

— Щасливчик цей Перрі! — вигукнув Тедді з інтонацією, яку можна було б зарахувати як усмішку розуміння.

Ільза не поцілувала Емілі на прощання, та сердечно потисла їй руку подібно до Тедді. Емілі цілком серйозно дякувала цієї миті своїй щасливій зірці за те, що не пішла до Тедді, коли він свистів — якщо він свистів. Вони весело з'їхали провулком. Та коли хвильку потому Емілі увійшла на подвір'я Місячного Серпа, позаду неї почулися легкі кроки і її огорнули шовкові обійми.

— Емілі, дорогенька, бувай. Я люблю тебе не менше ніж раніше… але все так жахливо змінилося… і ми більше не можемо віднайти Острівців Зачарування. Я б воліла взагалі не приїздити цього разу… але прошу, скажи, що ти любиш мене і завжди любитимеш. Я просто не витримаю, якщо ти цього не скажеш.

— Звісно, я завжди любитиму тебе, Ільзо.

Вони цьомкнули одна одну — повільно, майже сумно — серед легких зимних солодких пахощів ночі. Після цього Ільза спустилася до провулка, де муркотів, чекаючи на неї, сяйливий Тедді — а може, муркотів і сяяв лише його автомобіль… а Емілі пішла до Місячного Серпа, де на неї чекали дві літні тітки та кузен Джиммі.

— Цікаво, чи поберуться Ільза з Тедді, — мовила тітка Лаура.

– Ільза щойно сіла, — прокоментувала тітка Елізабет.

— Бідолашна Ільза, — незбагненним тоном сказав кузен Джиммі.

* * *

Одного прекрасного пізнього осіннього листопадового дня Емілі верталася додому з чорноводської пошти, тримаючи в руках листа від Ільзи та посилку. Вона сп'яніла від вина захоплення, яке досить швидко поступалося місцем чистому щастю. Увесь той день був дивовижно, незбагненно прекрасним, сповненим стиглих сонячних променів, що лежали на прадавніх пагорбах, майже непомітним, подібним до грон винограду цвітом на деревах у далекому лісі та м'яким блакитним небом із невеличкими серпанками сірих хмаринок, схожих на скинуті вуалі. Вранці Емілі прокинулася від сну, в якому бачила Тедді — вірного друга її дитинства, яким він був колись. І після цього весь день їй не давало спокою дивне відчуття його присутності. Їй видавалося, буцім вона чує звуки його кроків неподалік від себе або що може натрапити на нього, коли обійде бахрому гілок ялини, що росте на закруті червонястої дороги. Або зараз вона спуститься до сонячного видолинка, де росте густа золотава папороть, і знайде його, усміхненого до неї, і між ними все буде без змін, будуть забуті роки заслання й самотності. Насправді вона дуже довго майже не згадувала його. Мала влітку та восени багато роботи: саме працювала над новим твором, та й листи від Ільзи були сповнені відчаю, тож треба було її втішати. Звідки ж тоді це несподіване і нелогічне відчуття його присутності? Отримавши товстого листа від Ільзи, вона була впевнена, що всередині були також і новини про Тедді.

Але захват у неї викликала невеличка посилка. На ній був штамп видавництва Ворхам, й Емілі заздалегідь знала, що всередині. Її книга — її "Трояндова мораль".

Вона поспішала додому перехресною дорогою — старою доріжкою, якою прямували кудись бродяги, квапилися до своїх дам закохані, бавилися діти, верталися додому втомлені чоловіки. Ця дорога наприкінці приводила до пасовища неподалік від Чорноводдя та Вчорашньої Стежки. Десь посеред сірих хвиль усамітненості Вчорашньої Стежки Емілі вмостилась у ніші поміж брунатної папороті й відкрила свою посилку.

Всередині лежала її книга. Її книга, щойно з типографії. Це була чудова, захоплива, горда мить. Невже вершина альпійської стежини? Емілі здійняла свої сяйливі очі на глибоке синє листопадове небо й побачила інші вершини далі й далі, які вигравали одна поперед одною на тлі бразолійних хмар, освітлені сонячними променями. Коли досягаєш висотй, якої прагнув, з неї завжди краще видно інші висóти. І насправді неможливо дістатися найвищої верхівки. Але яка ж це розкішна мить — коли сягаєш плато й бачиш з нього сотні інших піків! Такий підсумок довгих років прагнень, зусиль, розчарувань і смутку.

Але ж і шкода її так і не народженого "Торговця мріями"!

Захват мешканців Місячного Серпа того дня ледь не перевершив власних почуттів Емілі. Кузен Джиммі щиро поділився своїм наміром якнайшвидше закінчити орати поле на пагорбі, щоб надалі сидіти вдома і розглядати книгу. Тітка Лаура як завжди плакала. А тітка Елізабет з незвичним виглядом зауважувала побудованим тоном, що це схоже на справжню книгу. Вочевидь, тітка Елізабет сподівалася паперової палітурки. Однак того дня вона припустилася декількох зовсім смішних помилок, шиючи свою клаптикову ковдру, і жодного разу не спитала Джиммі, чому він не оре. А коли трохи пізніше у двері постукали якісь відвідувачі, "Трояндова мораль" загадковим чином з'явилась у вітальні, хоча, коли тітка Елізабет побачила автомобіль, що заїжджав на

їхнє подвір'я, книга була ще на письмовому столі в кімнаті Емілі. Тітка Елізабет і словом не згадала про радісну подію, гості також не помітили книгу. Та коли вони пішли, тітка Елізабет нищівно мовила, що Джон Ангус був нечуйним як ніколи і що вона на місці кузини Маргарет не вдягла б одяг, призначений для жінки, на двадцять років молодшої за неї.

— Стара вівця, що намагається бути подібною до ягняти, — презирливо кинула тітка Елізабет.

Якби вони повелися по відношенню до "Трояндової моралі" так, як від них очікували, тітка Елізабет либонь сказала б, що Джон Ангус завжди був добрим і веселим чоловіком, а кузина Маргарет прекрасно про себе дбає.

Емілі була, звісно, не в такому захваті, щоб забути про лист від Ільзи, та хотіла трохи зачекати, щоб емоції вщухли перед його прочитанням. Вже були сутінки, коли вона увійшла до своєї кімнати й сіла у плямі світла. Вітер змінився на заході сонця, й вечір був зимним і гострим. На засохлий негарний сад і на весь світ зненацька впало, вибілюючи їх, те, що кузен Джиммі називав "яликом снігу". Але темна хмара вже відійшла, і небо на білими пагорбами й темними ялицями було тепер чистим і жовтуватим від останніх сонячних променів. Щойно Емілі розпечатала конверт, їй в обличчя вибухнули незвичні пахощі парфумів, якими завжди користувалась Ільза. Емілі вони не подобалися через щось для неї самої незбагненне. Хоча її уподобання відрізнялися від Ільзиних не лише коли йшлося про парфуми. Ільзі подобалися провокаційні, екзотичні, здебільшого східні аромати. Емілі ж до самої смерті не зможе вловити котрийсь із тих запахів і не здригнутися.

"Я рівно тисячу разів збиралася тобі написати, — повідомляла Ільза, — та коли крутишся як білка в колесі, то не маєш жодної можливості зробити те, чого насправді хочеш. Усі

ці місяці я все кудись квапилася, врешті-решт почала почуватися котом, який лише на один стрибок випереджає собаку, що женеться за ним. Якщо я спинюся, щоб відхекатись, він мене наздожене.

Але цієї ночі мені хочеться просто вити. Я мушу щось тобі розповісти. А сьогодні саме прийшов твій лист. Тож я відпишу вночі, і нехай пес жере мене, якщо він цього забажає.

Я рада, що в тебе все гаразд і ти в доброму гуморі. Бувають хвилини, коли я тобі люто заздрю, Емілі. Заздрю тиші і спокою твого Місячного Серпа, твоєму дозвіллю… твоєму зануренню в роботу і задоволенню з неї… навіть твоїй самотності в досягненні мети. "Коли твої очі самотні, то весь ти сповнений світла". Я не пам'ятаю, де це було — в Біблії чи у Шекспіра, та головне, що це істина. Пам'ятаю, колись ти казала, що заздриш моїй можливості подорожувати. Моя дорогенька Емілі, біганина прожогом з одного місця в інше — це не подорож. Якби б ти була як твоя дурненька Ільза й так само ганялася за всілякими проектами й задоволенням своїх амбіцій, ти не була б такою щасливою як ти є. Ти завжди нагадуєш мені — й завжди нагадувала, навіть у нашому компанійському дитинстві — рядок з чийогось вірша: "Її душа була немов живою зіркою у далечі".

Що ж, коли справді чогось дуже хочеш, то тебе не задовольнить гонитва за тим, що могло бстати гідною заміною об'єкту твоїх бажань. Знаю, ти завжди мене вважала дурною віслючкою через мої почуття до Перрі Міллера. І я знала, що ти так ніколи повністю мене і не зрозумієш. Ти просто не змогла б зрозуміти. Ти ж ніколи по-справжньому ні за кого не переймалася, хіба ні, Емілі? Тож, ти вважала мене дурепою. Наважуся визнати, що нею я й була. Але в подальшому я маю намір порозумнішати. Я виходжу заміж за Тедді Кента.

В принципі, це все".

Емілі на мить відклала листа — а може, впустила. Вона не відчувала ні болю, ані подиву — цих відчуттів немає, коли твоє серце прошиває куля. Їй здавалося, що вона завжди знала, що це станеться — завжди. Принаймні, після вечорниць у пані Чідлоу. А тепер, коли все насправді сталося, їй видавалося, що вона страждала від страху смерті, і от нарешті їй милосердно дозволили вмерти. У затуманеному, ледве видному свічаді навпроти вона побачила власне обличчя. Хіба раніше Емілі-у-Свічаді була такою? Але кімната лишалася тією самою. Її незмінність здавалася вже неприйнятною. За декілька секунд — чи років — Емілі підняла листа і змусила себе читати далі.

"Я, звісно, не кохаю Тедді. Але я до нього звикла. Я вже не можу без нього, але мушу вирішити: або жити без нього, або побратися з ним. І він більше не терпітиме моїх вагань. Крім того, він має намір стати відомим. Я буду дружиною знаменитості. І ми будемо заможними. Не думай, що я продажна, Емілі. Минулого тижня я відмовила мільйонерові. Він теж був непоганим хлопцем, але якщо існують у світі праведні блудниці, то в нього обличчя однієї з них. А коли я сказала, що не вийду за нього, він розплакався. О, це було бридке видовище.

Так, я визнаю, що більшою мірою я керуюсь амбіціями. А ще, певне, трохи дивним нетерпінням і втомою від життя, немов усе воно було таким як в останні кілька років. Усе здається вичавленим досуха. Але я справді дуже люблю Тедді, завжди любила. Він милий і товариський, а ще в нас із ним майже однакове почуття гумору. І я ніколи не нудьгую в його присутності. Звісно, він занадто переймається своєю зовнішністю, як на чоловіка, й завжди буде на прицілі в охочих вискочити заміж. Але, оскільки я незакохана в нього, мене не мучитимуть ревнощі. На світанку життя, коли мій дух був іще

надто юним і недосвідченим, я готова була підсмажити в киплячій олії будь-кого (крім тебе), на кого Перрі Міллер хоч оком скине.

Я роками думала й багато тижнів знала напевне, що ця мить колись настане. Та я щоразу зупиняла Тедді, не даючи йому вимовити ті слова, які зв'яжуть нас на все життя. Не знаю, чи то я набралася мужності й дозволила йому сказати це, а чи сама доля взяла все у свої руки. Одного вечора два тижні тому ми катались, і тут геть несподівано розпочалася люта злива. Шлях назад був жахливий, на тій самотній голій гірській стежці не було де зупинитися. Дощ тік струмками, грім був страхітливим, спалахувала блискавиця. Це було нестерпно, і ми вже не витримували. Ми просто продиралися крізь грозу, проклинаючи її. А потім вона припинилася так само несподівано як і почалася. У мене здали нерви — уяви собі! Зараз я спокійна, а тоді я почала плакати як перепуджена мала дитина. Я відчула, як навколо мене обвилися руки Тедді. Він казав, що я мушупобратися з ним і дозволити йому дбати про мене. Певно, я погодилася, це пояснює той факт, що він вважає нас зарученими. Він подарував мені цуценя чау-чау із синім язиком і перстеник з сапфіром. Перстеника він привіз із самої Європи. Він має свою історію: через нього колись сталося вбивство. Я вірю в це.

Гадаю, дуже приємно, коли про тебе дбають. Дуже. Про мене ніколи не дбали, ти ж знаєш. Татові я була байдужа, доки ти не показала всім правду про мою маму — ох і відьма ж ти! Після цього він почав мене обожнювати і врешті-решт зіпсував. Але насправді дбав про мене не більше ніж раніше.

Ми хочемо побратись у червні. Гадаю, татові буде приємно. Тедді завжди був шанобливий із ним. А ще мені здається, він почав уже побоюватись, що я ніколи не вийду заміж. Тато

пишається своїм радикалізмом, та у глибині душі він зовсім не вікторіанець.

І, звісно ж, ти маєш бути моєю дружкою. О, Емілі, дорогенька, як би я хотіла бути зараз із тобою, розмовляти як колись, поблукати з тобою Чарівною Горою і зимним порослим папороттю гаєм, повештатися тим старим садом неподалік від моря, де квітнуть червоні маки — побувати в усіх наших місцях… Хочу — мені здається, я справді хочу цього — знову бути обірваною босоногою дикою Ільзою Барнлі. Життя й зараз прекрасне, я й не заперечую. Дуже прекрасне — місцями — як безсмертне "священикове яйце". Але перший гострий нерозважливий спалах — пташка може його повернути, ми — ніколи. Емілі, люба подруго, чи повернула б ти стрілки годинника назад, якби могла?"

Емілі тричі перечитала листа. Тоді вона дуже довго сиділа коло вікна й дивилася невидющим поглядом на блідий, туманний світ, що простягався довкола під зоряним небом, яке ніби знущалося з неї. Вітер, який гуляв піддашшям, був сповнений примарних голосів. Уривки з Ільзиного листа з'являлися тут і там у її свідомості, крутилися, дражнячись, і щезали, схожі на кобр зі смертоносними жалами.

"Твоїй самотності в досягненні мети"… "Ніколи по-справжньому ні за кого не переймалась"… "Звісно ж, ти маєш бути моєю дружкою"… "Я справді дуже люблю Тедді"… "Моїх вагань".

Чи могла котрась дівчина "вагатися", чи приймати їй пропозицію Тедді Кента? Емілі почула гіркий сміх. Чи сміялася вона сама, чи то був привид Тедді, що переслідував її весь день? А може, давня затята здушена надія востаннє засміялася перед тим як померти?

А тієї самої миті Ільза з Тедді либонь були разом.

"Якби я прийшла… тієї ночі… влітку… коли він мене кликав… чи змінило б це щось?" — це питання безглуздо повторювалось у її голові знову і знову.

"Я б хотіла ненавидіти Ільзу. Так було б легше, — з сумом думала вона. — Якби вона кохала Тедді, мабуть я б змогла її зненавидіти. З іншого боку, якби вона його кохала, було б іще жахливіше. Дивно, я цілком можу витримати думку про те, що він її кохає, а думка про те, що вона могла б його кохати, для мене нестерпна".

Її несподівано опосіла страшна втома. Смерть уперше здалася їй другом. Була вже пізня ніч, коли вона зрештою лягла до свого ліжка. Трохи поспала до ранку, та з першими променями сонця прокинулась. Що вона чула?

Вона пам'ятала.

Вона встала й одяглася — машинально, ніби цілу вічність мала отак вставати й одягатись.

— Що ж, — проказала вона до Емілі-у-Свічаді, — я пролила вино життя зі свого келиха на землю. Більше я не зможу відпити з нього ані ковтка. Тож, житиму спраглою. Усе справді сталося б інакше, якби я пішла тієї ночі на його поклик. Якби б я тільки знала!

Їй здалося, що вона побачила перед собою іронічні співчутливі очі Діна. Раптово вона засміялась.

— Звичайною англійською, як сказала б Ільза, як я все драматизую!

Розділ 22

Визнання

Життя, звісно, тривало, незважаючи на всю свою страхітливість. Рутина існування не спиняється лише через чиюсь агонію. Траплялися навіть цілком незлі хвилини. Емілі в черговий раз поміряласяся силами з болем і знову перемогла. Відчуваючи, як стоять у неї за плечима Мурреївська гордість і Старівська витривалість, вона написала Ільзі листа з побажаннями, в якому найприскіпливіше око не знайшло б гіркоти чи образи. Та якби б це було останнім зусиллям, яке мала над собою зробити! Якби б лиш люди припинили обговорювати з нею Ільзу й Тедді.

Оголошення про їхні заручини було надруковане спершу в монреальських газетах, а трохи згодом — у газетах острова Принца Едварда.

— Так, вони заручені, і нехай рятують небеса усіх нас, — казав лікар Барнлі. Але йому не вдавалося приховати задоволення, що бриніло в його голосі.

— Якийсь час я думав, що це ти будеш з Тедді у стосунках, — весело сказав він Емілі. Та чемно усміхнулась і відповіла щось про несподіванки, які завжди мають місце бути.

— У будь-якому разі ми влаштуємо весілля, яке буде справжнім весіллям, — підсумував лікар Барнлі. — У нашому роду бозна-скільки не було пишних весіль. Мабуть, усі просто забули, як це робиться. То я їм покажу. Ільза пише, що ти будеш її дружкою. А я хотів би тебе попросити, щоб ти допомогла в організації урочистостей. Не можу довірити цього домогосподарці.

— Звісно, я зроблю все, що зможу, — машинально відказала Емілі. Ніхто не повинен запідозрити, що вона відчуває, навіть якщо вона помре від туги. Вона навіть буде дружкою.

Якби не все це, вона б думала, що ця зима не може бути нещасливою. "Трояндова мораль" мала великий попит. Першу партію розкупили за десять днів. Три численніші партії зникли з книгарень за два тижні, ще п'ять — за вісім тижнів. Усюди з перебільшеннями говорили про те, які гроші приносить ця книга. Дядько Воллес уперше поглянув на неї з повагою, а тітка Едді таємно шкодувала, що Ендрю так швидко втішився новою пасією. Стара кузина Шарлотта з Гусячого Ставу, почувши про таку кількість примірників, припустила, що Емілі, певно, геть не має вільного часу, якщо сама складає докупи і зшиває всі аркуші кожної книги. Населення Шрусбері лютувало, бо всі думали, що це їх вписано у книгу. Кожна родина вірила в те, що саме вони були Еплґатами.

"Ти правильно зробила, що не переїхала до Нью-Йорка, — писала панна Роял. — Тут ти б ніколи не змогла написати "Трояндову мораль". Дикі ружі не ростуть на вулицях великого міста. А твоя книга дуже подібна до дикої ружі, дорогенька: уся така солоденька і несподівана, та з хитрими маленькими шипами дотепу і сатири. У ній сила, краса, розуміння. Це не просто історійка. У ній є трохи магії. Еміліє Берд Стар, де ти навчилася своєму незбагненному розумінню людської сутності, дитино?"

Дін також їй написав: "Гарна й оригінальна робота, Емілі. Твої персонажі природні, подібні до справжніх людей і прекрасні. І мені дуже сподобався сяйливий дух юності, що сповиває всю книгу".

— Я сподівалася зробити висновки про свою книгу з відгуків, але всі вони надто суперечливі, — мовила Емілі. —

Одні називають її найбільшим досягненням, інші — найбільшим провалом. Послухайте-но: "Панна Стар ніколи не спроможеться зробити своїх персонажів переконливими". І тут же: "Дехто вважає, що більшість героїв цього автора списано з реального життя. Вони настільки справжні та природні, що важко повірити, буцім це лише плід уяви".

— А я казала, що люди впізнають старого Дугласа Корсі, — втрутилась тітка Елізабет.

— "Дуже нудна книга", "надзвичайно прекрасна книга", "просто неуважна писанина", "з кожної сторінки видно, що це робота справжнього митця", "книга про слабку дешеву романтику", "книга, яка увійде до класики", "унікальна історія з літератури робочого люду", "дурна, безбарвна, розпусна й не варта уваги історійка", "одноденний метелик у світі книг", "книга, що пройде крізь віки". Кому з них вірити?

— Я б вірила лише схвальним відгукам, — відмітила тітка Лаура.

Емілі зітхнула.

— А в мене все інакше. Я не можу позбутися думки, що лише негативні відгуки правдиві, тоді як позитивні написані ідіотами. Але в обох випадках я не надто вірю в те, що вони кажуть про книгу. І лише коли вони критикують мою героїню, мовляв я була надто лютою і жорстокою, вигадуючи її, я бачу щось правдиве поміж тих відгуків про любу Пеґґі. "Неймовірно дурна дівчина", "героїня надто зациклена на своїй місії".

— Я вважав її трохи кокетливою, — визнав кузен Джиммі.

— "Струнка солоденька героїня", "якась надокучлива героїня", "дивна, але в цілому дуже дивна".

— Я казав тобі, що вона не повинна мати зелених очей, — простогнав кузен Джиммі. — У героїні мають бути блакитні очі.

— О, але послухайте оце, — весело вигукнула Емілі. — "Пеґ Еплґат просто нездоланна", "Пеґ — дуже яскрава особистість", "Пеґ занадто розкішна, щоб не визнати, що всі ми перебували під її чарами", "одна з безсмертних жіночих постатей у літературі". Що тепер скажеш про зелені очі, кузене Джиммі?

Кузен Джиммі похитав головою. Його це не переконало.

— А цей відгук особисто для тебе, — підморгнула Емілі. — "Психологічна проблема, що корінням своїм іде з глибокої підсвідомості, надає книзі ваги та цінності, якщо лиш зачепить бодай раз за живе".

— Я розумію кожне з цих слів, якщо брати їх по одному, за винятком двох мені невідомих, але всі разом вони звучать безглуздо, — з сумом проказав кузен Джиммі.

— "Під невловимістю й атмосферним чаром криється чудова твердість характеру".

— Цього я теж не зрозумів, — зізнався кузен Джиммі. — Але звучить як похвала.

— "Звичайна і посередня книга".

— Що значить "посередня"! — вигукнула тітка Елізабет, будучи далекою як від метафор, так і від гностицизму.

— "Гарно написано, із мерехтливими вставками гумору. Панна Стар справжній митець".

— О, це вже схоже на відгук людини з клепкою в голові, — промуркотів кузен Джиммі.

— "Загальне враження, що книга могла б бути значно гіршою".

— А цей рецензент певно намагався здатися розумним, — прокоментувала тітка Елізабет, мабуть забувши, що й вона казала те саме.

— "Цій книзі бракує стихійності. Вона солоденька, мелодраматична, слізливо-сентиментальна й наївна".

— Знаю, що впав колись до колодязя, — задумливо мовив кузен Джиммі. — Може, через це я не бачу здорового глузду в цьому відгуку?

— Ось те, що ти зможеш зрозуміти… можливо. "Панна Стар мала винайти фруктовий сад Еплґатів, так само як і свою зеленооку героїню. На острові Принца Едварда немає фруктових садів. Всі вони були вбиті жорсткими солоними вітрами, що дмуть цією вузькою смугою піску".

— Будь ласка, прочитай це ще раз, Емілі.

Емілі прочитала. Кузен Джиммі почухав голову, потім струснув нею.

— Що вони хочуть цим сказати?

— "Це чарівна історія, і повідана теж чарівно. Персонажі змальовані майстерно, діалоги написані легко, описи на подив вдалі. А тонкий гумор просто неймовірний".

— Сподіваюся, це не зробить тебе пихатою, Емілі, — застерегла тітка Елізабет.

— Якщо й зробить, то тут поряд протиотрута. "Ця слабенька претензійна сентиментальна історія (якщо її можна назвати історією) сповнена банальних і тривіальних речей. Купа непов'язаних між собою епізодів, замальовок розмов, перемішана з довжелезними періодами роздумів і самоаналізу".

— Сумніваюся, що той, хто це написав, сам знав значення усіх слів, які вжив, — озвалася тітка Лаура.

— "Дія розгортається на острові Принца Едварда — шматочку іншої країни, відокремленому від узбережжя Ньюфаундленда".

— Ці янкі взагалі не вивчають географію? — пхикнув розгніваний кузен Джиммі.

— "Книга, яка не зіпсує читачів".

— Це був справжній комплімент, — мовила тітка Елізабет.

Кузен Джиммі розгубився. Звучало правильно, та… звісно, книга любої маленької Емілі не може нікого зіпсувати, але…

— "Написати відгук про таку книгу — все одно що спробувати розібрати крило метелика чи віднайти таємницю аромату трояндової пелюстки".

— Занадто пишно, — чмихнула тітка Елізабет.

— "Солоденька сентиментальність, яку автор либонь вважає поетичною".

— Не хотів би я коли-небудь потрапити йому на язик, — з почуттям сказав кузен Джиммі.

— "Нешкідлива книга, яка легко читається".

— Не знаю чому, та мені не подобається, як це звучить, — прокоментувала тітка Лаура.

— "Доки читаєш цю книгу, усмішка не зникає ні з твого обличчя, ані з твого серця".

— Це вже написано англійською. Це я вже можу зрозуміти, — розпломенівся кузен Джиммі.

— "Ми почали читати, але згодом зрозуміли, що дочитати цю недороблену і нудну книгу неможливо".

— Що ж, все, що я можу сказати, — обурено мовив кузен Джиммі, — це те, що з кожним прочитанням "Трояндова мораль" подобається мені все більше й більше. А що, ввечері я вчетверте її перечитав, і вона настільки мене захопила, що я зовсім забув про вечерю.

Емілі усміхалась. Думка мешканців Місячного Серпа важила для неї більше ніж думка всього-всенького світу. Яка різниця, що писали у відгуках, коли тітка Елізабет висловила останню і вирішальну думку:

— Що ж, я ніколи не могла повірити в те, що стопка аркушів паперу може стати такою подібною до реального життя як та книга.

Розділ 23

Угода двох самотніх жінок

Однієї січневої ночі, вертаючись додому з вечірнього прийому, Емілі вирішила пройтися перехресною дорогою, яка оповивала собою Пижмову Ділянку. Зима видалася майже безсніжна, і земля під її ногами була голою і понурою. Вона здавалася сама собі єдиною живою істотою в цій ночі і йшла повільно, смакуючи понурий і трохи моторошний чар позбавлених квіткового покривала луків і принишклого лісу, місяця, що зненацька з'являвся з-поза чорних хмар і дивився на поцятковані ялицями долини. Вона намагалася не думати про лист, який надійшов того дня від Ільзи. Це був один з тих веселих і непослідовних Ільзиних листів, які все ж таки дещо псувало. Наближався день її весілля — 15 червня.

"Я б хотіла, щоб ти вдягла свою синю газову сукню поверх кремової тафти, моя люба. Як же на такому тлі сяятиме твоє шовковисте чорне волосся!

Моя весільна сукня буде з оксамиту кольору слонової кістки. А моя двоюрідна бабця Едіт із Шотландії надіслала мені свого рожевого серпанка. А двоюрідна бабця Тереза з того ж славного краю надсилає мені цілу скриню срібної східної вишивки, яку її чоловік колись привіз з самого Костянтинополя. Я вдягатиму це все під тюль. О, я буду сліпучою. Не думаю, що любі літні родичі знають, що я жила повноцінним життя до того як тато сповістив їх про моє "прийдешнє весілля". Тато від цієї метушні у більшому захваті ніж я.

Ми з Тедді збираємося провести наш медовий місяць по старовинних готелях у куточках Європи "поза шляхом" — у тих місцях, куди більше ніхто не хоче їхати, наприклад у Валламброзо. Мені завжди подобався той рядок з Мільтона: "Як товсті шари осіннього листя, що перекривають струмки Валламброзо". Якщо не зважати на його жахливий контекст, то можна уявити собі чисту красу.

Я прибуду у травні, щоб усе остаточно підготувати, а Тедді приїде першого червня, щоб побути ці два тижні з матір'ю. Як вонаце сприймає, Емілі? Маєш якісь припущення? З Тедді я не можу витягти жодного слова з цього приводу, тож гадаю, їй це не подобається. Я знаю, вона завжди ненавиділа мене. Хоча, здається, вона всіх ненавидить, а до тебе в неї взагалі особливе ставлення. Не дуже мені пощастило з майбутньою свекрухою. В мене завжди буде моторошне відчуття, що вона таємно посилає прокляття на мою голову. Втім, Тедді чудовий, навіть якщо зважати на неї. Справді. Я й гадки не мала, наскільки він може бути чудовим, і тепер з кожним днем люблю його все сильніше. Чесно. Коли дивлюсь на нього й усвідомлюю, який він вродливий і чарівливий, я не можу зрозуміти, чому досі не закохана в нього до божевілля. Але насправді значно спокійніше не бути в нього закоханою. Якби я його кохала, моє серце розбивалось би при кожній сварці. А ми постійно сваримось, ти ж мене знаєш. І завжди сваритимемось. Ми будь-яку чудову мить можемо зіпсувати сваркою. Але для мене після цього життя не буде похмурим".

Емілі здригнулася. Її власне життя тепер здавалось їй бляклим і млявим. О, як же… прекрасно… буде, коли весілля… врешті скінчиться… весілля, на якому вона має бути нареченою… так, має… а натомість буде дружкою… і люди говорять про це. "Синя газова сукня поверх кремової тафти"! Радше вже мішковина і попіл.

— Емілі. Емілі Стар.

Емілі ледь не підскочила. Вона не бачила пані Кент у темряві на вузькій стежині, що тяглася до Пижмової Ділянки, незважаючи на те, що вони стали обличчям до обличчя. Вона стояла простоволоса, хоча ніч була зимною, з простягнутою до Емілі рукою.

— Емілі, я хочу з тобою поговорити. Я бачила, як ти прийшла сюди на заході сонця, і спостерігала за тобою до цієї миті. Ходімо в дім.

Емілі дуже хотіла б відмовитись. Та вона тихо попрямувала крутою стежкою, яку перетинали велетенські корені, слідом за пані Кент, що пурхала подібно до мертвого листочка, що його носить вітром. Повз занедбаний старий сад, у якому ніколи нічого не росло, крім пижма, просто до будиночка — обшарпаного, як і колись. Люди казали, якщо Тедді Кент справді заробляв стільки грошей, як ходили чутки, то мав би вже облаштувати як слід материн дім. Та Емілі знала, що пані Кент не дозволила б йому — воліла б залишити все як є.

Вона з цікавістю роззирнулася по малій кімнатчині. Вона не була тут уже багато років — відколи вони з Ільзою і Тедді бавилися тут дітьми. Здавалося, зовсім нічого не змінилось. Як і раніше, дім немов боявся сміху. Неначе в ньому постійно хтось молився. Сама атмосфера в ньому наштовхувала на думки про молитву. Стара верба, що росла трохи західніше будинку, досі стукала у вікно своїми примарними пальцями-гілками. На коминній полиці стояла фотографія Тедді у рамці — цілком гарна. На ній він, здається, розмовляв. А може, просто казав щось тріумфальне, радісне. "Емілі, я знайшов золото веселки. Славу… і любов".

Вона відвернулася від фотографії й сіла. Пані Кент сіла навпроти. Й без того маленька жінка, що стрімко зменшувалася з віком. Довгий червоний шрам, який перекреслював бліде обличчя з нахилом до губ. Це обличчя мало колись бути дуже вродливим. Вона пильно дивилась на Емілі, немов вивчаючи її. Та, як миттєво зауважила Емілі, з її очей зник вираз тліючої ненависті. Тепер вони були просто втомленими, а колись же мали бути молодими, нетерплячими, сміхотливими. Вона нахилилася вперед і торкнулася руки Емілі своїми тонкими, схожими на кігті пальцями.

— Тобі відомо, що Тедді збирається одружитися з Ільзою Барнлі, — мовила вона.

— Так.

– І що ти відчуваєш?

Емілі нетерпляче поворухнулась.

— Яка різниця, що я відчуваю, пані Кент? Тедді кохає Ільзу. Вона приваблива, вродлива, добра дівчина. Я певна, що вони будуть дуже щасливі разом.

— Ти досі кохаєш його?

Емілі подивувалася, що не відчуває ані найменшого обурення. Але про пані Кент не можна було судити за загальноприйнятими правилами. А зараз вона мала можливість зберегти обличчя маленькою невинною брехнею: варто лише замінити декілька слів у тому, що вона насправді думала. "Більше ні, пані Кент. О, знаю, колись я уявляла, ніби кохаю його. На жаль, уявлення подібних речей — це одна з моїх

слабких сторін. Але потім я зрозуміла, що мене це зовсім не турбує".

Чому вона не може нікому розповісти? Зрештою, вона просто не може, і все. Але вона ніколи й ніяк не змогла б спростувати своє кохання до Тедді. Воно стало такою невід'ємною частиною її самої, що мало божественне право на чесне визнання. І хіба не було таємної полегкості у відчутті, що є бодай одна людина, поряд з якою вона може бути собою, нічого не вдавати й не приховувати?

— Я вважаю, що ви не маєте права ставити мені такі питання, пані Кент. Але так, кохаю.

Пані Кент тихо розсміялася.

— Раніше я тебе ненавиділа. Тепер уже ні. Тепер ми з тобою стали одним цілим. Ми обидві любимо його. І він забув нас обох. Тепер ми для нього нічого не значимо. Він пішов до неї.

— Ви багато значите для нього, пані Кент. І так було завжди. Я певна, що ви розумієте, що любов буває різною. І сподіваюся, ви не зненавидите Ільзу через те, що Тедді кохає її.

— Ні, в мене нема до неї ненависті. Вона вродливіша за тебе, та в ній нема нічого таємничого. Його серце ніколи не належатиме їй повністю, як належало тобі. Це зовсім інше. Та я хочу знати, ти почуваєшся через усе це нещасною?

— Ні. Я так почувалася лише декілька хвилин, одразу потому як довідалася. Зрештою, я занадто занурена у свою роботу, щоб журитися через те, що не може бути моїм.

Пані Кент уважно слухала.

— Так… так… точно. Я так і думала. Мурреї такі чутливі. Колись… колись… ти будеш навіть рада, що все так сталося… рада, що не була потрібна Тедді. Чи ти так не думаєш?

— Хтозна.

— О, я певна, що так і буде. Так буде значно краще для тебе ж. О, ти й не уявляєш, яких страждань і мук позбавлена. Занадто сильна любов призводить до божевілля. Бог ревнивий. Якби ти побралася з Тедді, він розбив би тобі серце. Вони завжди так чинять. Це все на краще, і чим довше ти житимеш, тим ясніше це відчуватимеш.

"Стук-стук-стук", — відповіла стара верба.

— Ми муситимемо далі про це говорити, пані Кент?

— Пам'ятаєш ту ніч, коли я застукала вас із Тедді на подвір'ї церкви? — спитала пані Кент, вочевидь пропустивши повз вуха слова Емілі.

— Так, — Емілі раптом зрозуміла, що пригадує кожну деталь тієї дивовижної ночі, коли Тедді порятував її від божевільного пана Морісона і промовив до неї ті солодкі незабутні слова.

— О, як же я ненавиділа тебе тієї ночі! — вигукнула пані Кент. — Та я не мала казати тобі всього того. Усе своє життя я говорила те, чого не слід було говорити. Якось я сказала дещо жахливе, зовсім жахливе. Я б не витримала, якби коли-небудь почула бодай відлуння тих своїх слів. А пам'ятаєш, що ти тоді мені відповіла? Саме через це я відпустила Тедді. Це сталося

завдяки тобі. Якби тоді він не поїхав, ти б його не втратила. Шкодуєш про ті свої слова?

— Ні. Якщо щось зі сказаного мною полегшило його шлях, я цьому рада. Рада.

– І ти б зробила це ще раз?

— Так.

– І ти анітрохи не зненавиділа Ільзу? Вона ж відібрала в тебе те, чого ти так хотіла. Ти мусиш її ненавидіти.

— Ні. Я щиро люблю Ільзу, як і раніше. Вона не відібрала в мене нічого, що мені належало.

— Не розумію… не розумію, — ледь не шепотіла пані Кент. — Моя любов не така. Може, через це вона завжди змушувала мене почуватися такою нещасною. Ні, більше я не відчуваю до тебе ненависті. Але ж як ненавиділа раніше! Я знала, що ти для Тедді була ближчою за мене. Ви з ним мене обговорювали? Засуджували?

— Ні, ніколи.

— А я гадала, засуджували. Люди завжди шепотілися про мене, завжди.

Пані Кент зненацька гнівно вдарила однією маленькою сухою ручкою об іншу.

— Чому ти ніколи не казала мені, що більше його не кохаєш? Чому, навіть якби це була брехня? Я так хотіла це почути. І я б тобі повірила. Бо Мурреї ніколи не брешуть.

— О, та яка різниця? — скрикнула змучена Емілі. — Моя любов нічого для нього не значить. Він тепер належить Ільзі. І ви більше не маєте причин ревнувати його до мене, пані Кент.

— Ні… ні… я не ревную, — пані Кент скинула на неї незбагненним поглядом. — О, якби б я лише насмілилась… але ні… але ні, вже запізно. Це вже не має значення. Я сама не розумію, що кажу. Тільки… Емілі… ти приходитимеш інколи до мене? Тут так самотньо… дуже самотньо… особливо тепер, коли він належить Ільзі. В середу — ні, в четвер — прийшла його картинка. Сама розумієш: живучи тут, неважко сплутати дні між собою. Його роботу я повісила тут, але від неї стало ще гірше. Коли він це малював, він думав про неї: це легко зрозуміти з очей на портреті. Тепер я йому не потрібна. Я нікому не потрібна.

— Коли я до вас приходитиму… ви не будете говорити про нього… і про них, — трохи жалібно сказала Емілі.

— Не буду. О ні, не буду. Хоча це не завадить нам думати про них, чи не так? Ти сидітимеш там, а я тут, ми говоритимемо про погоду, а самі думатимемо про нього. Чарівно! Але… коли ти справді забудеш його… коли він перестане для тебе щось значити… ти скажеш мені, правда?

Емілі кивнула і встала, збираючись іти. Вона вже не витримувала.

– І якщо я ще щось можу зробити для вас, пані Кент…

— Я хочу спочинку, спочинку, — дико сміючись, відказала пані Кент. — Ти можеш мені його подарувати? Хіба ти не знаєш, що я лише привид, Емілі? Я померла багато років тому. І зараз простую темрявою.

Ледве зачинивши за собою двері, Емілі почула нестримний плач пані Кент. Зітхнувши з полегшенням, вона попрямувала до місць, цілком відкритих вітрові й ночі, тіням і зимному місяцеві. Вона нарешті знову змогла вільно дихати.

Розділ 24

Декілька важливих одкровень

У травні приїхала Ільза — весела, сміхотлива Ільза. Мабуть, аж занадто весела і сміхотлива, подумала Емілі. Ільза завжди була пустотливою та безтурботною, але не так нестримно як зараз. У ній не було ані краплини серйозності. Вона жартувала над усім, навіть над власним весіллям. Тітка Елізабет і тітка Лаура були вражені. Дівчина, яка незабаром мала взяти на себе тягар відповідальності подружнього життя, повинна бути більш поміркованою і розважливою. Ільза сказала Емілі, що вони сміховинні вікторіанки. Коли вони були удвох, Ільза безперервно щебетала, та жодного разу не говорила з Емілі, незважаючи на те, як часто у своїх листах висловлювала таке бажання. Певно, в цьому була не лише її провина. Емілі, попри намір бути такою як колись, не могла позбутися певної стриманості й відчуженості, породжених її таємним болем і запеклим силкуванням приховати його. Ільза відчувала цю стриманість, хоча й не підозрювала про її причини. Емілі либонь усього лише переросла колишню дівчину з Місячного Серпа, живучи на самоті з тими любими старомодними тітоньками.

— Коли ми з Тедді повернемось і побудуємо дім у Монреалі, ти кожну зиму проводитимеш у нас, дорогенька. Місячний Серп прекрасний улітку, та взимку ти в ньому мабуть почуваєшся спаленою заживо.

Емілі нічого не пообіцяла. Вона не уявляла себе гостею в будинку Тедді. Вона щоночі казала собі, що не в змозі витримати завтрашній день. Та коли завтра надходило, воно виявлялося цілком стерпним. Вона навіть могла спокійно обговорювати з Ільзою вбрання та деталі урочистостей. Емілі вже примирилася з синьою газовою сукнею й навіть приміряла її за дві ночі до приїзду Тедді. До весілля залишалося тепер усього два тижні.

— У цій сукні ти немов вийшла просто з мрії, Емілі, — проказала Ільза, розтягаючись на ліжку Емілі з котячою грацією та невимушеністю. На її пальці тьмяно мерехтів сапфір, подарований Тедді. — Через тебе весь мій казковий оксамит разом із мереживом здаватиметься банальним і грубим. До речі, дружбою Тедді буде Лорн Гелсі, я не казала? Я приємно вражена — сам Гелсі! Його мати була тяжко хвора, і він до останнього не був певен, чи зможе приїхати. Але люб'язна пані несподівано видужала, й він уже збирає речі. Його нова книга неймовірна. Усі в Монреалі шаленіють через неї, та й він сам цікава і непересічна людина. Хіба не чудово було б, якби ви покохали одне одного, Емілі?

— Не намагайся мене з кимось звести, Ільзо, — з легкою усмішкою сказала Емілі, знімаючи синю сукню. — Я кожною клітиною свого тіла відчуваю, що стану старою панною, але не хотіла б нею стати через тебе.

— До речі, зовні він нагадує горгулію, — апатично продовжила Ільза. — Якби не це, мабуть я б вийшла за нього. Я майже впевнена, що так і вчинила б. Прояви його любові

полягають у тому, що він запитує твою думку про різні речі. Мене він теж запитував, і це було приємно. Але в мене було відчуття, що, якби ми побралися, він би припинив цікавитися моєю думкою. А це вже неприємно. Крім того, ніхто не може тобі з точністю сказати, що думає він сам. Він може вдавати, що обожнює тебе, водночас думаючи про темні кола під твоїми очима. До речі, ну хіба ж Тедді не найвродливіший у світі?

— Він завжди був привабливим хлопцем.

— "Привабливим хлопцем", — передражнила Ільза. — Емілі Стар, якщо ти коли-небудь вийдеш заміж, я сподіваюся, твій чоловік триматиме тебе на ланцюгу. Ще хвилина таких розмов — і я почну називати тебе тіткою Емілі. У Монреалі з ним ніхто не може змагатись. І знаєш, його погляди я люблю більше ніж його самого. Насправді часом він мене втомлює. Хоча я й думала, що в нас такого не буде. Він ніколи так не робив до заручин. В мене таке відчуття, що незабаром настане той день, коли я пожбурю в нього чайником. Шкода, що не можна мати одночасно двох чоловіків, правда? Одного — щоб ним милуватись, а іншого — щоб із ним спілкуватись. Але ми з Тедді будемо приголомшливою парою, правда ж, люба? Він такий чорнявий, а я така білява. Ідеально. Я завжди хотіла бути "темноволосою панною", як ти. Та коли я сказала це Тедді, він лише розсміявся й процитував старого вірша: "Як нам співали барди давнини, // Раніш сирени мали чорні коси, // Але коли мистецтва народилися сини — // Відтоді, немов янголи, вони світловолосі". Вочевидь, таким чином Тедді назвав мене янголом. Мило. Коли вже все буде сказано і зроблено, Емілі, я, найімовірніше… ти певна, що двері зачинені й тітка Лаура не почує мене і не знепритомніє?.. я, імовірніше за все, перетворюся на сирену, а не на янгола. А ти?

— Давай перевіримо всі запрошувальні листівки й переконаємося, що ми нікого не забули, — такою була відповідь Емілі на цей словесний потік.

— Хіба не жахливо належати до таких кланів як наші? — знуджено сказала Ільза. — Серед присутніх буде стільки старих зануд і мотрон… Сподіваюся, колись я житиму в такому місці, де не буде жодного з моїх родичів. Так хочу, щоб уся ця чортівня якнайшвидше скінчилася! А ти ж запросила Перрі, так?

— Так.

— Цікаво, чи прийде він? Сподіваюся, прийде. Якою дурепою я була, уявляючи, ніби він для мене такий важливий! Я без кінця сподівалася, попри те, що знала, що він сохне за тобою. Але я покинула всі сподівання після вечорниць у пані Чідлоу. Пам'ятаєш її, Емілі?

Так, Емілі це пам'ятала.

— До того вечора я завжди мала крихітну надію, що колись він зрозуміє, що не зможе отримати тебе, і тоді б я зловила його серце в польоті… Прозвучало якось по-вікторіанськи, так? Я думала, він теж там буде, він був запрошений. І я спитала в Тедді, чи прийде Перрі. Тедді значущо зазирнув мені в очі й відповів: "Перрі не буде. Він працює над справою, яку розглядатимуть завтра. Мета всього життя для Перрі — це кар'єра. Він не має часу на любов". Я знала, що він намагається застерегти мене, так само як знала й те, що нема сенсу на щось сподіватися. Тож, я остаточно здалася. Що ж, як виявилось, це було на краще. Хіба ж не дивовижно, як такі сумні речі призводять до щастя? Це змушує повірити у

всесилля Провидіння. Правда ж, дуже зручно все приписувати Богові?

Емілі майже не слухала Ільзу, машинально вішаючи на тремпель за ширмою свою синю сукню і натягуючи на себе зелений спортивний костюм. То он що тієї ночі багато років тому сказав Ільзі Тедді, коли вона точно знала, що з його вуст пролунало слово "любов". А вона через це була з ним такою холодною. Не те щоб це справді щось змінювало. Безсумнівно, він лише застерігав Ільзу, щоб відвернути її дівочі мрії від Перрі й зосередити їх на собі. Вона відчула велику полегкість, коли Ільза врешті пішла додому. Ільзине безупинне щебетання про все на світі діяло їй на нерви, хоч їй і самій соромно було це визнати. Але зрештою, її нерви й так уже були нап'яті до неможливості тими довгими тортурами. Ще два тижні — і, дякувати Богові, настануть мир і спокій.

З настанням сутінків вона попрямувала до Пижмової Ділянки, аби повернути книгу, яку пані Кент їй позичила напередодні. Треба було встигнути це зробити до приїзду Тедді. Вона вже декілька разів приходила до Пижмової Ділянки від того пам'ятного вечора, і їх з пані Кент пов'язала незвичайна дружба. Вони позичали одна одній свої книжки та розмовляли про все на світі, за винятком того, що найбільше турбувало їх обох. Емілі того дня вертала старовинний примірник "Південноафриканської ферми"[37]. Емілі сказала, що дуже хотіла б її прочитати. Пані Кент піднялася сходами й майже одразу повернулася з книгою в руках. Її бліде обличчя було трохи білішим ніж зазвичай, а шрам палав червоною барвою, як і завжди, коли вона рухалася.

— Ось ця книга, — сказала вона, — лежала в мене в ящику нагорі.

Емілі дочитала книгу перед тим як іти спати. Тепер вона погано спала, а ночі були довшими ніж зазвичай. Книга пахла старістю і затхлістю, певно через те, що пані Кент давно не розкривала свого ящика. А всередині Емілі знайшла тонкого листа, на конверті якого не було марок. Він був адресований пані Девід Кент.

Найцікавіше було те, що цього листа вочевидь не відкривали. Щоправда, якщо під час першого розпечатування конверт не пошкодили, то, покладений під прес, він може знову заклеїтись. Не було схоже, що цей лист мав велике значення. Але, звісно, вона мала намір повідомити про нього, повертаючи книгу.

— Ви знали, що у цій книзі лежав лист, пані Кент?

— Лист… Ти сказала, лист?

— Так. Адресований вам.

Емілі дістала листа і передала його пані Кент, чиє обличчя набуло страхітливого виразу, коли її погляд упав на напис на конверті.

— Ти знайшла це… у тій книзі? — прошепотіла вона. — У тій книзі, що її не відкривали вже понад двадцять п'ять років? Ти знаєш… хто написав цього листа? Його… написав мій чоловік… і я ніколи його не читала… не знала про його існування.

Емілі відчула себе присутньою при розв'язці якоїсь трагедії — мабуть, тих самих таємних страждань пані Кент.

— Я піду… щоб ви могли прочитати його на самоті, — м'яко сказала вона і вийшла, залишивши пані Кент саму стояти у

темній кімнатчині, тримаючи в руці листа — так, як тримала б гадюку.

* * *

— Я покликала тебе так пізно, бо маю сказати тобі щось дуже важливе, — проказала пані Кент.

Маленька, пряма як палиця, рішуча жінка, вона сиділа у кріслі коло вікна, і на неї падало скупе зимне проміння сонця, що вже зникало за обрієм. Надворі стояв червень, та було холодно. Небо видавалося по-осінньому похмурим. Емілі, крокуючи перехресною стежкою, тремтіла і бажала якнайшвидше знов опинитися вдома. Але записка пані Кент вказувала на терміновість і була написана ледь не в наказовому тоні. Для чого, на Бога, вона була їй так необхідна?! Це точно не могло бути пов'язано з Тедді. Але що ще могло змусити пані Кент хотіти бачити її о такій порі?

Тієї ж таки миті, коли вона побачила пані Кент, вона вповні усвідомила зміну, що трапилася з цією жінкою — зміну, яку важко було одразу визначити, та попри це вона кидалася в очі. Вона була такою ж слабкою і змарнілою як завжди. Блищик певного виклику в її очах теж залишився незмінним. Але вперше за весь той час, що вони були знайомі, Емілі не відчувала, що жінка поряд з нею нещасна. Тепер у її душі панував мир — дивний, скорботний, невідомий Емілі мир. Змучена душа нарешті вивільнилася з катівні.

— Я вмерла і потрапила до пекла, але тепер я знов жива, — промовила пані Кент. — І це завдяки тобі: це ж ти знайшла листа. Тому я хочу щось тобі розповісти. Після цього ти мене зненавидиш. І згодом я шкодуватиму про це. Але це має бути сказано.

Емілі відчула раптове небажання чути те, що хотіла їй сказати пані Кент, чим би це не було. Це було — мусило бути — пов'язано з Тедді. А вона нічого, нічого не хотіла чути про Тедді — про Тедді, який за два тижні мав стати Ільзиним чоловіком.

— Ви не вважаєте, що… можливо… буде краще не казати цього мені?

— Це має бути сказано. Я скоїла помилку і мушу в цьому зізнатись. Я вже не зможу її виправити… гадаю, вже надто пізно… але я мушу про неї принаймні сказати. Але є й дещо інше, щось, що треба розповісти перед цим. Щось, про що я ніколи не говорила… щось, що так мене мучило, що я прокидалася ночами з голосними криками, страхаючись цього. О, ти ніколи мені не пробачиш… та, може, трохи мене пожалієш.

— Мені завжди було вас шкода, пані Кент.

— Думаю, що так і було. Та всього ти й уявити собі не можеш. Емілі, коли я була дівчиною, я не була такою. Тоді я була… як усі люди. І я була вродливою… справді була. Коли у моє життя прийшов Девід Кент і закохав мене у себе, я була красунею. І він кохав мене… тоді… і надалі завжди кохав. Він написав про це у листі.

Вона ривком дістала листа з-за пазухи й поцілувала його — різко, майже зі злістю.

— Я не можу дозволити тобі його прочитати, Емілі. Лише мої очі мають на нього дивитись. Але я розповім тобі, про що він. О, ти не знаєш, ти не можеш навіть зрозуміти, як сильно я його кохала, Емілі. Ти вважаєш, що кохаєш Тедді. Але ти не кохаєш, ти не можеш кохати його так, як я кохала його батька.

Емілі вважала інакше, але змовчала.

— Він одружився зі мною і забрав до Мелтона, де жила його рідня. Спершу ми були такими щасливими… занадто щасливими. Я казала тобі, що Бог ревнивий. І я від самого початку не сподобалась його кревним. Вони вважали, що Девід одружився з нижчою за себе, що я недостатньо добра дружина для нього. Вони завжди намагалися стати поміж нас. О, я знала, я знала, що вони мали на думці. Його мати ненавиділа мене. Вона ніколи не називала мене Ейлін — лише "ти" і "Девідова дружина". Я ненавиділа її за те, що вона постійно дивилася на мене. Вона ніколи нічого поганого мені не казала і не робила. Просто дивилася на мене. Я так і не стала однією з них. Я ніколи не могла зрозуміти їхніх жартів. Вони завжди сміялися, і я була певна, що в половині випадків сміються з мене. Вони писали Девідові листи, в яких ніколи не згадували мене. Хтось із них був до мене завжди холодно-чемним, а інші кпили з мене. Якось одна з його сестер подарувала мені книгу з етикету. Щось завжди завдавало мені болю, а я не могла дати відсіч, не могла зробити боляче у відповідь. Девід теж перейшов на їхній бік: у нього з'явилися спільні з ними таємниці від мене. Та всупереч усьому цьому я була щаслива… доки не розбила лампу. Вогонь запалав навколо мене, а тоді перекинувся на мою сукню й залишив на моєму обличчі цей шрам. Після цього я вже не вірила Девідові, коли він мене переконував, що кохає. Я стала такою потворною… Мої нерви геть розхитались, і я вже нічого не могла вдіяти: я почала з ним сваритися через кожну дрібницю. Та він був терплячим. Він пробачав мені знову і знову. Але я боялася, що він більше мене не кохає через шрам. Я знала, що вже ношу під серцем дитину, та все не розповідала йому. Я боялася, що дитину він любитиме більше ніж мене. А тоді… я зробила щось дуже погане… Мені тяжко казати це тобі. В Девіда був собака… він любив свого пса так сильно, що я його зненавиділа… я… я отруїла його. Не знаю, що штовхнуло мене на це. Я ніколи не

була такою… до того як попеклась. Можливо, я стала такою через те, що невдовзі мала народити.

Пані Кент спинилась і раптово з жінки, що тремтіла від почуттів, які враз перестала приховувати, перетворилася на стриману вікторіанку.

— Я не повинна говорити про такі речі з молодою дівчиною, — збентежено мовила вона.

— Я вже не перший рік знаю, що немовлята з'являються не з чорної сумки лікаря Барнлі, — серйозно запевнила її Емілі.

— Добре, — пані Кент знову стала пристрасною Ейлін Кент. — Девід дізнався про те, що я зробила. О… о, його обличчя! Ми страшно полаялися. Це сталося напередодні його від'їзду у справах до Вінніпега. Я… я була така люта через те, що він мені тоді сказав, що закричала… о, Емілі… що я сподіваюся більше ніколи не побачити його обличчя. І більше ніколи не бачила. Бог спіймав мене на слові. Він помер від пневмонії у Вінніпезі. Я й не знала, що він занедужав, доки не прийшла звістка про його смерть. А доглядала його дівчина, яка колись йому подобалась і яка була закохана в нього. Вона сиділа коло його ліжка й доглядала його, поки я була вдома і тихо ненавиділа. Я думала, що ніколи не зможу пробачити цього Богові. Вона зібрала його речі й відіслала їх додому. Серед них була й та книга. Мабуть, він придбав її у Вінніпезі. Я її ніколи не відкривала, я не могла навіть змусити себе торкнутись її. Він певно написав того листа, відчуваючи близькість смерті, і поклав його у книгу для мене… і мабуть помер, перш ніж встиг сказати, де його сховав. А може, вона знала і не сказала. І він лежав тут усі ці роки, Емілі… всі ці роки, що я вірила, що Девід помер, гніваючись на мене… так і не пробачивши мені. Він щоночі снився мені… його обличчя завжди було відвернуте від мене. І це тривало двадцять сім років, Емілі… двадцять сім

років. Тільки подумай! Хіба ж я не спокутувала свою провину? А вночі я розпечатала і прочитала його листа, Емілі… всього декілька рядків, нашкрябаних олівцем… його бідолашна рука ледве могла тримати олівець, уявляєш? Він назвав мене Любою Дружинонькою і попросив пробачити його — мені пробачити його — за те, що він був того дня таким суворим і сердитим… а він пробачив мені мій вчинок… сказав, щоб я не переймалася ні цим, ані тим, що сказала — більше ніколи не бачити його обличчя… він знав, що я цього не хотіла… сказав, що наприкінці свого життя краще зрозумів багато речей… і що завжди щиро кохав мене і кохатиме… і… і ще дещо, чого я нікому не переповім… дещо занадто дороге, занадто прекрасне. О Емілі, можеш собі уявити, що це для мене значить? Знання, що він не помер сердитим на мене, що він помер, кохаючи мене, з ніжними думками про мене… Але тоді я цього не знала. І я… я не думала, що після цього мені коли-небудь буде добре. Я знала, що всі його родичі вважали мене несповна розуму. Коли Тедді з'явився на світ, я взяла його і пішла від них. Вони тепер не змогли б налаштувати його проти мене. Я не взяла від них жодного цента. У мене були Девідові заощадження, на які ми удвох могли жити. Тедді був усім, що я мала… а потім з'явилась ти… і я знала, що ти забереш його від мене. Я знала, що він кохав тебе — завжди. О, звісно, кохав. Коли він поїхав, я писала йому про всіх молодиків, із якими ти загравала. А два роки тому — пам'ятаєш, його несподівано покликали до Монреаля — тебе не було в Чорноводді, а він не міг дочекатися тебе і попрощатись. Але він написав тобі листа.

Емілі видала з себе слабкий здушений крик заперечення.

— Написав, написав. Лист лежав на його столі, коли він ненадовго вийшов. Я парою розпечатала конверт і прочитала. Я спалила того листа, Емілі, та я можу тобі переповісти, що там було написано. Якби я могла це забути! Він писав, що перед від'їздом хотів сказати тобі, як сильно тебе кохає. І якщо ти

відчуваєш те саме, він дуже хотів би, щоб ти написала йому. Та якщо ні, то краще, щоб ти не писала йому взагалі. О, як я тебе ненавиділа! Листа я спалила, а в конверті залишила якийсь друкований вірш, який теж там лежав. І він, нічого не підозрюючи, надіслав це тобі. Я ніколи про це не шкодувала, навіть коли він мені написав, що має намір побратися з Ільзою. Але минулої ночі… коли ти принесла мені того листа… і пробачення… і спокій… тоді я зрозуміла, що скоїла щось жахливе. Я зруйнувала твоє життя… і життя Тедді мабуть теж. Ти зможеш колись мені пробачити, Емілі?

На тлі всього виру почуттів, що їх розбурхали в ній слова пані Кент, Емілі була свідома однієї речі. Гіркота, приниження, сором випарувалися з неї. Тедді кохав її. Солодкість цього одкровення на певний час витіснила всі інші відчуття. У її душі не було місця обуренню чи гніву. Вона почувалася тепер зовсім іншою людиною. І в її серці й голосі бриніла щирість, коли вона поволі проказала:

— Пробачаю… пробачаю. Я все розумію.

Пані Кент несподівано заламала руки.

— Емілі… вже запізно? Уже надто пізно? Вони ще не побралися, і я точно знаю, що він не кохає її так, як кохав тебе. Якщо ти йому розповіси… якщо я йому розповім…

— Ні-ні-ні! — квапливо вигукнула Емілі. — Вже запізно. Він не повинен знати, ви не мусите казати йому. Тепер він кохає Ільзу, я в цьому впевнена. І якщо йому розповісти, це не призведе ні до чого доброго, буде лише гірше. Пообіцяйте мені… люба пані Кент, якщо ви хоч трохи почуваєтеся мені зобов'язаною, то пообіцяйте мені, що ніколи йому не розповісте.

— Але ти… ти будеш нещасною…

— Не буду — не тепер. Ви й не знаєте, як ваші слова все змінили. Ті думки, що раніше мучили мене, зараз втратили своє жало. Я збираюся прожити щасливе, повне, корисне життя, в якому не буде місця жалю через дівоцькі мрії. Тепер усі мої рани затягнуться.

— Я вчинила… просто жахливо, — прошепотіла пані Кент. — Тепер… я це бачу…

— Гадаю, що так. Але я про це не думаю. Мене тішить те, що моя самоповага повернулася до мене.

— Мурреївська гордість, — проказала пані Кент, придивляючись до неї. — Після цих твоїх слів, Емілі Стар, я вже починаю вірити, що гордість для тебе цінніша за любов.

— Мабуть, — усміхнулась Емілі.

Коли вона дісталася домівки, її так переповнювали почуття, що вона навіть зробила те, про що пізніше гірко шкодувала. У саду Місячного Серпа на неї чекав Перрі Міллер. Вона дуже давно його не бачила, і, якби він прийшов о будь-якій іншій порі, вона б радо його зустріла. Дружні стосунки з Перрі були однією з найприємніших складових її життя, особливо після того як він цілком відмовився від намірів завоювати її серце. За декілька останніх років він дуже змінився: змужнів, розвинув у собі почуття гумору і майже перестав бути хвальком. Він навіть вивчив основні засади етикету й навчився не зловживати жестикуляцією. Він мав забагато справ аби часто навідувати Місячний Серп, та Емілі завжди була рада приймати його в себе в гостях — за винятком цього вечора. Вона хотіла побути на самоті, багато чого обміркувати, впорядкувати свої почуття,

насолодитися самоповагою, яка щойно до неї повернулася. Крокувати садовою доріжкою повз шовковисті квітки маків і розмовляти про щось із Перрі їй видавалося зараз чимось майже неможливим. Бажання якнайшвидше позбутись його доводило її до божевілля. Перрі ж зовсім цього не відчував. Він дуже давно її не бачив і мав стільки всього з нею обговорити — особливо його цікавило Ільзине весілля. Він усе розпитував про це, доки не дійшло до того, що Емілі вже й сама не знала, що каже. Перрі був трохи скривджений тим, що дружбою обрали не його. Він вважав, що мав повне право отримати таку честь, адже був давнім приятелем і нареченого, і нареченої.

— Ніколи не думав, що Тедді так мене відштовхне! — скрикнув він. — Певно, він вважає себе занадто успішним, щоб брататися з кимось із Пічного містечка.

І тоді Емілі зробила це. Перш ніж вона встигла про це подумати, слова роздратування тим, як Перрі паплюжив Тедді, самі зірвалися з її вуст.

— Ти дурень. Це взагалі вирішував не Тедді. Справді гадаєш, що Ільза була б рада бачити тебе дружбою після стількох років сподівань, що ти будеш її нареченим?

Скінчивши свою тираду, вона застигла, приголомшена, уражена в самісіньке серце соромом і каяттям. Що ж вона накоїла? Зрадила дружбу і довіру — ганебний, непростимий учинок. Хіба ж могла вона, Емілія Берд Стар з Місячного Серпа, таке скоїти?

Перрі теж спинився як укопаний біля циферблату сонячного годинника, збентежено дивлячись на неї.

— Емілі, ти ж не це мала на увазі… Ільза ніколи про мене так не думала, правда ж?

Емілі з жалем пригадала, що слово не горобець, і усвідомила, що неподобство, спричинене її словами, в небуття вже не повернути жодною брехнею.

— Думала — певний час. Звісно, вона вже давно переросла це.

— Мене! Емілі, вона ж, здається, завжди зневажала мене, завжди через щось мене висміювала, я ніколи не міг їй догодити, ти ж сама пам'ятаєш.

— О так, пам'ятаю, — втомлено підтвердила Емілі. — Вона так тобою переймалася, що ненавиділа миті, коли ти не дотягував до того рівня, який вона собі уявила. Якби вона не… симпатизувала тобі… гадаєш, їй було б діло до твоєї граматики чи правил етикету, якими ти нехтував? Я не повинна була тобі цього казати, Перрі. Усе своє життя я соромитимусь цього. Ти не повинен дати їй здогадатися, що знаєш.

— Звісно, що ні. Та й у будь-якому разі, вона про це вже давно забула.

— О… так. Але тепер ти розумієш, чому їй було б неприємно бачити тебе дружбою на своєму весіллі. Мене роздратувало те, що ти виставив Тедді таким бундючним. А тепер — ти ж не образишся, якщо я попрошу тебе піти, Перрі? Я дуже втомилась, а мені стільки всього треба зробити в наступні два тижні…

— Справді, ти вже маєш бути в ліжку, — погодився Перрі. — Я просто монстр, що змушую тебе залишатись на ногах. Та

коли я сюди приходжу, наші зустрічі так схожі на ті, які ми мали багато років тому, що аж не хочеться вертатись. Якими ж шибайголовами ми тоді були! А тепер Ільза з Тедді збираються побратись. Ми вже стаємо трохи старшими.

— Наступної нашої зустрічі ти вже й сам будеш статечним одруженим чоловіком, Перрі, — відказала Емілі, силкуючись усміхнутися. — Я вже дещо про тебе чула.

— Не в цьому житті! Я давно відмовився від цієї думки. Я більше не сохну за тобою, та після тебе жодна вже не здається такою жаданою. Я вже пробував. Я приречений померти старим парубком. Кажуть, таким людям легше вмирати. Та я маю деякі наміри й не збираюся просто відмовлятись від життя. Бувай, люба. Побачимось на весіллі. Воно ж почнеться вдень, так?

— Так, — Емілі сама була вражена тим, як спокійно про це говорить. — О третій годині. Потім вечеря і поїздка до Шрусбері, щоб молодята прокотилися вечірнім човном. Перрі-Перрі, я палко бажаю повернутись у минуле й не сказати тобі всього того про Ільзу. Це як… як… як ми казали у школі, я не думала, що здатна на таке.

— Не переймайся цим так. Я задоволений як пес, що має одразу два хвости, думаючи про те, що колись так багато значив для Ільзи. Не вважаєш, що я саме став достатньо чутливим, щоб зрозуміти, яке це було визнання з її боку? І чи не вважаєш ти, що я нарешті зрозумів, наскільки дорогими ви обидві завжди були для мене і як я тобі зобов'язаний тим, що ти дозволила мені залишитися твоїм другом? Я ніколи не обманював себе стосовно Пічного містечка і різниці між нами. Я просто був занадто дурним, щоб зрозуміти. Я став успішним, я досяг цього, але ви з Ільзою були народжені для успіху. Та ти ніколи не давала мені відчути різницю між собою і мною, як

робила більшість дівчат. Я ніколи не забуду брудних жартиків Роди Стюарт. Тож ти не думаєш, що тепер я буду таким дурнем, щоб пишатися тим, що Ільза колись думала про мене або що я навіть дам їй зрозуміти, що мені про це відомо? Більшість своїх старих недоліків я залишив у Пічному містечку, навіть якщо на званому обіді я досі замислююсь, що зі столового приладдя треба взяти до рук першим. Емілі… пам'ятаєш ту ніч, коли твоя тітка Рут зловила мене на тому, що я тебе цілував?[38]

— Певно, що так.

– Єдиний раз, коли я тебе цілував, — без єдиної сентиментальної нотки зауважив Перрі. — І це тривало не довше за постріл, правда ж? Тільки подумав про літню даму, яка стоїть, підглядаючи, в нічній сорочці й зі свічею в руці!

Перрі врешті пішов, заливаючись сміхом, а Емілі піднялася до себе в кімнату.

— Емілі-у-Свічаді, — майже весело сказала вона, — тепер я знову можу дивитися тобі в очі. Я більше не почуваюсь осоромленою. Він кохав мене.

Вона якийсь час стояла усміхнена. А потім усмішка зникла з її обличчя.

— О, якби б я тільки дістала тоді того листа! — з жалем прошепотіла вона.

Розділ 25

Весілля, якого не було

Лише два тижні до весілля. Емілі була вражена тим, наскільки довгими можуть бути два тижні — незважаючи на те, що кожен день у неї був розписаний: вона мала багато справ — як домашніх, так і громадських. Подія обговорювалася всюди. Емілі стискала зуби і вдавала з себе таку ж піднесену як і всі інші. Ільза була тут і там, Ільза була всюди. Вона нічого не робила, зате говорила багато.

— Всюдисуща як блоха, — буркотів лікар Барнлі.

– Ільза таке невтомне створіння, — скаржилась тітка Елізабет. — Люди певно злякаються, що вона померла, якщо вона бодай мить сидітиме спокійно.

— Мені подарували на весілля сорок дев'ять флаконів засобу від морської хвороби, — поділилась Ільза. — Якщо сюди дістанеться тітка Кейт Мітчел, матиму п'ятдесят. Хіба не прекрасно мати таких практичних родичів, Емілі?

Вони удвох сиділи в Ільзиній кімнаті. Надійшов вечір, незабаром мав прибути Тедді. Ільза вже приміряла і зневажливо відкинула вбік з півдюжини суконь.

— Емілі, що мені вдягти? Виріши за мене.

— Не буду. Зрештою, яка різниця, в чому ти будеш?

— Правда, чиста правда. Тедд ніколи не звертає уваги на моє вбрання. Мені подобаються чоловіки, які помічають і кажуть мені про це. Чоловіки, яким я у шовках подобаюся більше, ніж у бавовні.

Емілі визирнула у вікно на зарослий сад, у якому місячне сяйво, немов безкрає сріблясте море, м'яко билось об корму перших суден у флотилії маків.

— Я мала на увазі, що Тедді… не думатиме про твоє вбрання… він думатиме про тебе.

— Емілі, чому ти щоразу говориш так, ніби ми з Тедді безтямно закохані одне в одного? Це твій вікторіанський комплекс?

— Заради небес, годі вже про вікторіанство! — з незвичною, немурреївською люттю вигукнула Емілі. — Я вже втомилася від цього. Усі гарні, прості, природні почуття ти називаєш вікторіанськими. Увесь-всенький світ здається затопленим зневагою до всього вікторіанського. Усі вони хоч самі знають, про що говорять? Але я люблю все вікторіанське, якщо саме так зараз називається все розумне і гідне.

— Емілі, Емілі! Гадаєш, тітка Елізабет вважала б розумним або гідним безтямно в когось закохатись?

Обидві розсміялись, і несподівана напруга здиміла.

— Все гаразд, Емілі?

— Авжеж. Гадаєш, я о такій порі радше била б байдики вдома?

— У мене так само. Я б не хотіла просидіти увесь вечір мовчки, чекаючи на Тедді. Ми з ним кожні кілька хвилин влаштовуємо через щось сцену. Сцени — це, звісно, прекрасно. Вони запалюють у житті вогник. Я просто потребую сцени бодай раз на тиждень. Ти ж знаєш, мені завжди подобались

добрячі колотнечі. Пам'ятаєш, як ми з тобою гиркались? А потім ти здала позиції у сварках. Тедді в цьому теж і наполовину не такий гарний як я. От Перрі — той міг би полаятись як слід. Подумай лишень, які пречудові сварки були б у нас із Перрі! Це було б надзвичайно. Вони не були б нудними чи дріб'язковими. І як би ми кохали одне одного в перервах між колотнечами! О-хо-хо!

— Бажаєш зараз бути з Перрі Міллером? — блискавично перепитала Емілі.

— Ні, моя дорогенька. Але і за Тедді я не сохну. Зрештою, знаєш, ми обоє вже мали інше перше кохання. Це все лише розігріта холодна страва. Не турбуйся. Я дбатиму про нього. У мене це вийде значно краще, ніж якби він у моїх очах був трохи нижчим за янголів. Не варто думати про чоловіка, що він досконалий, бо він насправді у цьому впевнений, а коли він знаходить когось, хто із цим згоден, то сідає йому на шию. Мене завжди трохи дратує, що люди вважають мене щасливицею, бо отримаю в чоловіки Тедді. Приходить тітка Іда Мітчел і: "Ти матимеш невимовно прекрасного чоловіка, Ільзо". Приходить Бріджит Муні з Пічного містечка, яка чистить паркети, і: "Ого, ну але ж і нічогенького мужчину матимеш, панночко". І думаєш собі: "вони як сестри". Тедді справді хороший, особливо відколи довідався, що він не єдиний чоловік на світі. Він уміє дуже тонко відчувати. Хотіла б я знати, яка дівчина його цьому навчила. А, хоча була одна. Він розповідав мені про свою першу любов — небагато, зовсім трошки. Вона жорстоко його образила, потім змусила думати, що він для неї важливий, а тоді холодно відштовхнула його. Навіть не відповіла на лист, у якому він їй освідчився. Ненавиджу ту дівчину, Емілі… це трохи дивно, так?

— Не варто ненавидіти її, — втомлено відказала Емілі. — Можливо, вона й сама не знала, що робить.

— Я ненавиджу її за те, що вона так вчинила з Тедді. Хоча це й пішло йому на користь. Чому я ненавиджу її, Емілі? Використай свої славетні навички психоаналізу й розкрий мені цю таїну.

— Ти ненавидиш її… тому що… запозичуючи просторічний вираз, який ми досить часто чуємо… ти "підбираєш її недоїдки".

— Ти геній! Мабуть, так і є. Якими ж потворними робляться деякі речі, коли говориш про них уголос! А я собі лестила, думаючи, буцім це шляхетна ненависть через те, що вона змусила Тедді страждати. Все ж таки, вікторіанці правильно чинили, приховуючи деякі речі. Усе потворне має бути приховане. А тепер, якщо тобі треба, можеш іти додому, а я спробую бути схожою на когось, кого хочеться благословити.

* * *

Разом із Тедді приїхав Лорн Гелсі — великий Гелсі, якому Емілі одразу ж почала симпатизувати, попри його подібність до горгулії. Це був товариський чоловік із комічною зовнішністю та живими глузливими очима, що, здавалося, розглядали загалом усе і весілля Фредерика Кент зокрема як один великий жарт. У якийсь спосіб таке ставлення до подій справило Емілі невеличку полегкість. Щовечора, коли вони вчотирьох збиралися разом, вона була сяйливою і веселою. Вона неймовірно боялася, що у присутності Тедді западе тиша. "Ніколи не допускайте тиші, коли ви з людиною, яку кохаєте або якій не довіряєте, — колись сказав пан Карпентер. — Тиша зрадлива".

Тедд був дуже товариським, але його погляд щоразу оминав Емілі. Якось, коли вони прогулювалися старим,

зарослим бур'яном моріжком, який відокремлювали від маєтку Барнлі верби, Ільзу навідала прекрасна — на її думку — ідея, щоб кожен назвав свою улюблену зірку.

— Моя — Сиріус. А твоя, Лорне?

— Антарес із сузір'я Скорпіона — яскраво-червона зірка на півдні, — сказав Гелсі.

— Беллатрис із сузір'я Оріону, — квапливо докинула Емілі. Вона ніколи раніше навіть і не думала про Беллатрис, але, знаючи, що Тедді назве свою зірку останнім, не насмілилася вагатись.

— А в мене нема улюбленої, та є одна, яку я ненавиджу. Це Вега з сузір'я Ліри, — тихо сказав Тедді. У його голосі бриніло похмуре задоволення, яке враз примусило всіх почуватися не в своїй тарілці, хоча ні Гелсі, ані Ільза гадки не мали чому. Про зірки більше не було сказано ні слова. Але Емілі дивилася на них, доки вони одна по одній не зникли у світанковому небі.

За три дні до весілля у Чорноводді та Гусячому Ставі розгорівся новий скандал: Ільзу Барнлі бачили о дуже пізній порі разом із Перрі Міллером у його новому автомобільчику. Коли Емілі спитала Ільзу про це, та холодно підтвердила.

— Авжеж, я була з ним. Із Тедді того вечора було похмуро і нудно. Хоча почався вечір досить добре — зі сварки через мого чау-чау. Тедді сказав, що цуценя мені дорожче за нього. Я сказала, що так і є. Його моя відповідь розлютила, хоч він і не повірив у мої слова. Тедді, як типовий чоловік, справді вірить, буцім я гину за ним. "Собака, який іще навіть жодного разу у своєму житті не погнався за котом", — сказав він. Після цього ми просиділи мовчки весь вечір. Об одинадцятій він пішов

додому, навіть не поцілувавши мене. Я вирішила востаннє скоїти щось безбашенне і прекрасне. Тож, я прокралася провулком до узбережжя, щоб пройтися. Несподівано приїхав Перрі, і я просто трішки змінила плани й погодилася на прогулянку автомобілем у світлі місяця. Я ж іще не заміжня. І не дивись так на мене. Ми просто каталися до першої години ночі і поводилися в цей час правильно і пристойно. Мені лиш цікаво, що б сталось, якби я раптово сказала: "Перрі, любий, ти єдиний чоловік, який мені по-справжньому потрібен. Чому ми не можемо побратися?" Цікаво, чи шкодуватиму я, що так і не сказала цього, коли мені буде вісімдесят років?

— Ти ж казала, що Перрі тебе більше не обходить.

– І ти повірила? Емілі, ти маєш бути вдячна Богові, що ти не належиш до Барнлі.

Емілі гірко зауважила подумки, що Мурреївною бути не краще. Якби не Мурреївська гордість, вона прийшла б до Тедді тієї ночі, коли він кликав її… і завтра нареченою була б вона, а не Ільза.

Завтра. Вже завтра вона має стати біля Тедді й слухати, як він даватиме обітницю навічно належати іншій жінці. Усе вже було готове, навіть весільна вечеря, яка припала до смаку й самому лікареві Барнлі. А він наполягав на тому, що це має бути "добра вечеря на старий лад, а не ті ваші сучасні кавалочки того й сього. Молодята багато їсти не бажатимуть, але в решти з нас теж є шлунки. І до того ж, це перше весілля за багато років. І відтепер самі небеса мають нам заздрити — хоч ми одружуємо когось, а хоч видаємо заміж. І заради всього святого, нехай хтось скаже Лаурі, щоб не ридала на весіллі".

Тітки Елізабет і Лаура зауважили, що в будинку Барнлі вперше за двадцять років відбулося генеральне прибирання. Лікар Барнлі декілька разів демонстративно дякував Богові, що мусить пройти через це лише раз, та ніхто не звертав на нього уваги. Елізабет і Лаура пошили собі нові сатинові сукні. Вони вже давно не мали приводу для справляння собі нових сатинових суконь.

Тітка Елізабет приготувала декілька весільних тортів і багато шинки та курятини. Лаура ж забезпечила всіх кремами, желе та салатами. Емілі натомість розносила всі наїдки до маєтку Барнлі, міркуючи, чи встигне вона вчасно прокинутися вранці, до… до того як…

— Я буду щасливий, коли вся ця метушня нарешті скінчиться, — буркотів кузен Джиммі. — Емілі ж до смерті себе заганяє, ви лиш погляньте на її очі!

— Побудь зі мною цієї ночі, Емілі, — благала Ільза. — Присягаюся, що не говоритиму з тобою про смерть і не плакатиму. Хоча визнаю, що якби мене можна було зараз просто задмухнути як свічку, я була б не проти. Джин Еск'ю була дружкою Міллі Гіслоп, і вона залишилася з нею на ніч перед весіллям, і вони всю ніч проплакали. Уяви лиш те море сліз. Міллі плакала, бо наступного дня вже стала заміжньою, а Джин, припускаю, через те, що не стала заміжньою. Дякувати небесам, Емілі, ми з тобою ніколи не були тонкосльозими. Ми радше полаємось ніж розплачемось, еге ж? Цікаво, чи буде завтра пані Кент? Гадаю, ні. Тедді каже, вона жодного слова не промовила на тему весілля. Хоча він розповідав, що вона дивовижно змінилась: стала м'якшою, спокійнішою, більш схожою на інших жінок. Емілі, ти розумієш, що завтра о цій же порі я буду вже Ільзою Кент?

Так, Емілі це розуміла.

Більше жодна з них не проронила ані слова. Та дві години потому, коли Емілі, яка не мала сну в жодному оці, думала, що нерухома Ільза давно спить, Ільза несподівано сіла в ліжку й намацала в темряві руку Емілі.

— Емілі… якби лиш можна було заснути панною… а прокинутись уже пані… як би це було чудово!

За вікном світало — починався день Ільзиного весілля. Ільза спала, коли Емілі вислизнула з ліжка й підійшла до віконця. Світанок. Введені у транс спокою, темні сосни скупчилися в низині Чорноводдя. Повітря бриніло ельфійською музикою, вітер дмухав на піщане узбережжя, затокою витанцьовували бурштинові хвилі, небо на сході розквітало яскравими барвами, маяк біля гавані сяяв перлово-білим на тлі ефірного неба, а далі простягалося неосяжне синє поле моря, на якому квітла біла піна, а над ним стояв золотий туман, він же сповивав верхні точки Пижмової Ділянки. Тедді певно вже прокинувся і чекав, вітав новий день, що мав йому піднести те, чого палко бажало його серце. Душа Емілі вже була позбавлена всіх сподівань і бажань — окрім бажання, щоб цей день якнайшвидше скінчився.

"Це навіть зручно, — міркувала вона, — коли речі стають незворотними".

— Емілі… Емілі…

Емілі відвернулася від вікна.

— Сьогодні прекрасний день, Ільзо. Сонце світитиме для тебе. Ільзо… що таке? Ільзо… ти плачеш!

— Я нічого… не можу вдіяти, — схлипувала Ільза. — Усе здається правильним і, зрештою, незворотним. Нехай Міллі мені пробачить. Але… я так страхітливо налякана. Це пекельне відчуття. Як гадаєш, мені поліпшало б, якби я впала на підлогу й почала битись об неї руками і ногами і кричати?

— Що тебе лякає? — трохи нетерпляче спитала Емілі.

— О, — Ільза демонстративно скочила з ліжка, — мене лякає, що я прикушу язика, коли треба буде відповідати панотцеві. Що ж іще?

Що за ранок! Спогад про нього пізніше видавався їй нічним жахіттям. Гості з-поміж Ільзиної рідні прибували зрання. Емілі вітала їх, під кінець уже почуваючись так, немов усмішка прикипіла до її обличчя. Через неї проходив нескінченний потік весільних подарунків, які вона мусила розкривати і розкладати. Ільза, перед тим як вбиратися, прийшла поглянути на них.

— Від кого цей чайний сервіз? — спитала вона.

— Від Перрі, — відказала Емілі. Вона допомагала Перрі у виборі подарунка. Вишуканий сервіз із намальованими на ньому приємними старомодними трояндами. Листівка з каліграфічним підписом Перрі чорним чорнилом. "Ільзі з найліпшими побажаннями від давнього друга Перрі".

Ільза виважено брала в руки кожен елемент сервізу і розбивала на друзки, а приголомшена Емілі не знала, як її зупинити.

– Ільзо! Ти що, з глузду з'їхала?

— Все! Як славно розбивати щось! Підмети скалки, Емілі. Це було так само гарно як і покричати, лежачи на підлозі. Навіть краще. Тепер я зможу витримати сьогоднішню церемонію.

Емілі вчасно встигла прибрати друзки: до кімнати впливла пані Кларинда Мітчел, вбрана у блакитний муслін та закутана у вишневого кольору шаль. Кругленька добра усміхнена кузина. І все їй було цікаво. Хто вручив це? Від кого прийшло те?

— Вона буде такою солоденькою нареченою, я цього певна, — хрипко мовила пані Кларинда. — А Тедді Кент такий чудовий хлопчина. Справжнісіньке ідеальне весілля, правда ж? Одне з тих, про які пишуть у книжках! Люблю такі весілля як це. Я дякую своїй щасливій зірці, що не втратила цікавості до молодіжних подій, втративши власну молодість. Я сповнена сентиментальності і не соромлюся цього показувати. А правда, що Ільзині весільні панчохи коштували чотирнадцять доларів?

Тітка Ізабелла Гіслоп з дівочим прізвищем Мітчел була похмурою. Її тяжко скривдило те, що її дорогі склянки для шербету поставили біля кумедних старомодних плетених гачком серветок кузини Аннабель. Після цього їй уже неможливо було догодити.

— Сподіваюся, все пройде добре. Але в мене важке відчуття, що наближається нещастя, я це передчуваю. Ви вірите у знаки? Коли ми йшли видолинком, дорогу нам перебіг величезний чорний котисько. А щойно ми завернули у провулок, на першому ж дереві побачили шматок старої афіші, на якій було написано "синя руїна" — і це у трьох дюймах від мого обличчя.

— Це може віщувати вам біду, та Ільзі — навряд.

Тітка Ізабелла похитала головою. Вона не почувалася так, ніби все було гаразд.

— Кажуть, таких весільних суконь як Ільзині на острові Принца Едварда ще не було. Вважаєте таку екстравагантність правильною, панно Стар?

— Найдорожчі елементи вбрання були весільним подарунком від Ільзиних двоюрідних бабусь, які живуть у Шотландії, пані Гіслоп. До того ж, більшість з нас виходить заміж лише раз у житті.

Раптом Емілі згадала, що тітка Елізабет тричі виходила заміж, і подумала, чи не було в цьому збігові крапельки магії чорного кота.

Тітка Ізабелла холодно вийшла, а пізніше охоче всім розповідала: "Та панянка Стар стала геть нестерпною, відколи видала свою книгу. Вважає себе вправі кривдити, кого захоче".

Та перш ніж Емілі встигла подякувати Долі за визволення, втрапила в лещата інших Мітчелів. Одна тітка не схвалювала того, що інша подарувала пару вишуканих богемських скляних вазонів.

— Бессі Джейн ніколи не була надто чутливою. Дурний вибір. Діти обов'язково виймуть призми і загублять їх.

— Які діти?

— Як це — які? Діти, які в них народяться, звісно.

— Панна Стар покладе ті призми до книги, Матильдо, — з усмішкою сказав її чоловік. А тоді знов усміхнувся і прошепотів до Емілі:

— Чому ж сьогодні наречена не ти? Як це Ільза тебе витіснила, га?

Емілі була дуже вдячна, коли її нарешті покликали нагору, щоб допомогти Ільзі переодягтися. Хоча навіть там всюдисущі тітки та кузини патякали, відволікаючи її.

— Емілі, а пам'ятаєш той день першого літа, яке ми провели разом, коли ми з тобою полаялися через те, що не могли вирішити, кому з нас випаде честь грати роль нареченої в одній із наших невеликих п'єсок? Так от, зараз я почуваюся так, ніби лише гратиму наречену. Це все не насправді.

Емілі й сама почувалася так, ніби все було несправжнім. Але вже скоро, зовсім скоро все скінчиться і її залишать у благословенній самоті. А коли Ільза вбралась у свої весільні шати, вона подумки вирішила, що їх вишуканість виправдовує всю попередню метушню. Як же Тедді має її кохати!

— Ну хіба вона не схожа на королеву, — прошепотіла тітка Лаура, в голосі якої чути було обожнювання.

Емілі й сама вдягла свою синю сукню й поцілувала вмите дівоче обличчя під рожевими цяточками та перлами весільного серпанку.

– Ільзо, дорогенька, не вважай мене безнадійною вікторіанкою потому як я скажу, що сподіваюся, що ви "житимете довго і щасливо".

Ільза стиснула її руку, але засміялася — щоправда, трішечки занадто голосно.

— Сподіваюся, тітка Лаура не думає, буцім я згадую королеву Вікторію, — прошепотіла вона. — І в мене страшні підозри, що тітка Джейн Мілбурн молиться за мене. Її обличчя зрадило її, коли вона увійшла поцілувати мене. Мене завжди дратує, коли люди моляться за мене. А зараз, Емілі, зроби для мене ще дещо. Вижени всіх з кімнати — геть усіх. Я хочу декілька хвилин побути на самоті.

Якимось чином Емілі це вдалося. Тітки та кузини спурхнули донизу. Лікар Барнлі нетерпляче чекав у холі.

— Ви там скоро? Тедді і Гелсі чекають, коли ми їх запросимо до вітальні.

– Ільзі потрібно кілька хвилин наодинці з собою. О, тітко Ідо, я така рада, що ви дісталися сюди! — до огрядної дами, яка боязко підходила до натовпу. — Ми вже боялися, що у вас щось сталось і ви не прийдете.

— Щось таки сталося, — задихнулася тітка Іда, яка насправді була троюрідною сестрою. Незважаючи на свою задишку, тітка Іда була щаслива. Вона любила першою приносити звістки, а особливо лихі. — І лікар не міг мене забрати, тож я мусила взяти таксі. Сердешний Перрі Міллер — ви ж його знаєте, так? Такий розумний молодик… загинув у автокатастрофі приблизно годину тому.

Емілі здушено скрикнула, кидаючи шалений погляд на двері Ільзиної кімнати. Вони були ледве прочинені. Лікар Барнлі повторював:

— Перрі Міллер загинув. Боже милостивий, який жах!

— Так, авжеж загинув. Зараз він уже точно має бути мертвим: він був без свідомості, коли його витягли з уламків. Його забрали до Шарлоттетаунської лікарні і зателефонували Біллові, який, звісно ж, одразу помчав туди. Яке щастя, що Ільза виходить заміж не за лікаря! У мене буде час розібрати свої речі перед церемонією?

Емілі, придушуючи свою скорботу за Перрі, показала тітці Іді вільну кімнату й повернулася до лікаря Барнлі.

— Не кажіть про це Ільзі, — попередив він, хоч у цьому й не було потреби. — Це зіпсує їй весілля. Вони з Перрі були давніми приятелями. І чи не могла б ти трохи поквапити її, Емілі? Вже час.

Емілі, з більшим відчуттям нічного жахіття ніж будь-коли, вийшла з холу й постукала в Ільзині двері. І не почула нічого у відповідь. Вона відчинила двері. На підлозі, кинуті в загальну купку, лежали весільний серпанок і безцінний букетик орхідей, який певно обійшовся Тедді дорожче, ніж будь-коли на все своє весілля витратила наречена з роду Барнлі чи Мурреїв. Та Ільзи ніде не було. Крізь відчинене навстіж вікно до кімнати залітав вітер.

— Що там таке? — нетерпляче вигукнув лікар Барнлі, стаючи в Емілі за спиною. — Де Ільза?

— Вона… пішла, — відсторонено сказала Емілі.

— Пішла… куди пішла?

— До Перрі Міллера, — Емілі точно це знала. Ільза почула слова тітки Іди, і…

— Дідько! — крикнув лікар Барнлі.

Вже за кілька хвилин по всьому будинку бігали нажахані та похмурі гості, усі вони щось вигукували чи запитували. Лікар Барнлі геть втратив голову і вже повністю нехтував своїми звичними богохульством і незалежністю від жіноцтва.

Навіть тітка Елізабет була приголомшена. Такого серед них іще ніколи не траплялося. Щоправда, Джулієт Муррей теж утекла. Але вона втекла, щоб вийти заміж. Жодна наречена з роду Мурреїв не робила такого. Одна лиш Емілі зберегла здатність тверезо мислити й діяти. Саме вона довідалася від молодого Роба Мітчела, як Ільза пішла. Він саме ставив свою машину побіля садиби, коли раптом…

— Я бачив, як вона стрибає з вікна, на її плечах був плащ. Вона ковзнула до нижнього краю даху, а тоді зіскочила на землю, як кішка. Потім вона припустила до провулка, застрибнула до машини Кена Мітчела і так рвонула, ніби в неї демон вселився. Я подумав, що вона збожеволіла.

— Збожеволіла… в якомусь значенні. Робе, ти мусиш вирушити за нею. Зачекай, я зараз покличу лікаря Барнлі — він поїде з тобою. Я залишусь тут і наглядатиму за гостями. Прошу тебе, їдь так швидко, як тільки зможеш. До Шарлоттетауна всього чотирнадцять миль. Ти можеш поїхати і повернутися за годину. Ти мусиш привезти її назад… а я скажу гостям, щоб вони зачекали…

— Не сподівайся багато зробити з цим розгардіяшем, Емілі, — сказав їй Роб.

Пройшло навіть більше години. Та лікар Барнлі з Робом повернулися самі. Ільза не прийде — і це все. Перрі Міллер не загинув, він не був навіть тяжко травмований, але Ільза не прийде. Вона сказала батькові, що вийде заміж лише за Перрі Міллера.

Лікар стояв у центрі невеликої групки збентежених і заплаканих жіночок у верхній частині холу. Серед них були тітка Елізабет, тітка Лаура, тітка Рут і Емілі.

— Гадаю, якби її мати була жива, цього б не сталося, — приголомшеним голосом казав лікар. — Я ніколи й не думав, що вона небайдужа до Міллера. Як би я хотів, щоб свого часу хтось скрутив Іді Мітчел в'язи! О, плач, плач… так, плач, — несамовито мовив до бідолашної тітки Лаури. — Чим допоможе пхинькання? Що за диявольський гармидер! Хтось має сказати Кентові, мабуть я. А ще треба нагодувати всіх тих спантеличених дурнів. Половина з них точно прийшла саме з цією метою. Емілі, здається, ти єдина, хто зберіг бодай часточку розуму. Прошу тебе, дівчинко, простеж за порядком.

Характер Емілі не мав нічого спільного з істеричним, але вдруге у своєму житті вона хотіла кричати так гучно і так довго, як тільки зможе. Напруга дійшла до такої точки, що вже лише крик міг очистити від неї повітря. Але вона скерувала гостей до обідніх столів. Їхній запал дещо згас, коли вони побачили, що не в усьому їх обдурено. Та святкування весілля важко було назвати вдалим.

Навіть над найголоднішими тяжіло відчуття того, що не можна спокійно їсти за таких обставин. Ніхто не отримував від смачної їжі задоволення, за винятком старого дядька Тома Мітчела, який, чесно кажучи, ходив на весілля лише заради застіль і був цілком байдужим до того, відбувалися церемонії чи ні. Наречені приходять і йдуть, а їжа для того й створена,

щоб поглинати її. Тож, він самозабутньо їв, зупиняючись лише для того, щоб багатозначно похитати головою й запитати: "Чим живуть ті жінки?"

Кузина Ізабелла розмірковувала про передчуття, та її ніхто не слухав. Більшість гостей не розмовляла через побоювання сказати щось не те. Дядько Олівер зауважив, що бачив тризни, які були веселішими за цей весільний обід. Дівчата, які розносили їжу, поспішали і хвилювались, через що припускалися безглуздих помилок. Пані Дервент, молода і вродлива дружина нового пастора готова була розплакатись: у її очах уже блищали сльози. Мабуть, вона вже розпланувала весільний гонорар чоловіка. Мабуть, його втрата означала, що вона не отримає нового капелюшка. Емілі, яка дивилась, як вона посунула від себе желе, закортіло розсміятись. Цей імпульс був таким самим істеричним як і попереднє бажання закричати. Та ні те, ні інше не відобразилось на її холодному блідому обличчі. У Шрусбері пізніше казали, що вона була такою ж байдужою і зневажливою як завжди. Чи може бодай щось змусити цю дівчину відчувати?

І попри все її свідомість мучило одне-єдине питання. "Де Тедді? Що він відчуває, думає, робить?" Вона ненавиділа Ільзу за те, що вона зробила йому так боляче, так зганьбила його. Вона не розуміла, як бодай щось може тривати далі після такого. Це була одна з тих подій, які повинні зупиняти плин часу.

— Що за день! — кричала тітка Лаура, коли в сутінках вони вже верталися додому. — Яка ганьба! Який скандал!

— Аллан Барнлі має звинувачувати лише самого себе, — мовила тітка Елізабет. — Він дозволяв Ільзі все її життя робити те, що вона хотіла. Її ніхто не навчив самоконтролю. Усе своє

життя вона робила все так, як хотіла сама, яка б примха її не опосіла. На її відповідальність годі й сподіватися.

— Та якщо вона кохала Перрі Міллера… — захищала її тітка Лаура.

— То чому пообіцяла Тедді Кенту вийти за нього? І отак із ним повелася? Ні, Ільзі нема виправдання. Уяви собі, як Барнлі виходить за чоловіка з Пічного містечка.

— Хтось має простежити, щоб усі подарунки були повернені, — застогнала тітка Лаура. — Я замкнула кімнату, де вони лежать. Бо хтозна… настали такі часи…

Зрештою Емілі опинилась у своїй кімнаті — занадто приголомшена, змучена й виснажена, щоб щось відчувати. Великий круглий смугастий клубок на її ліжку розгорнувся й роззявив широкі рожеві щелепи.

— Даффе, — втомлено мовила Емілі, — ти єдине незмінне створіння в цьому світі.

Ця ніч була неприємною і безсонною, й лише на світанку прийшло короткочасне забуття. А прокинулася вона в новому світі, де відтепер уже все було інакше. Але сама вона почувалася надто втомленою, аби щось змінювати.

Розділ 26

Життя триває

Ільза не справляла враження людини, якій потрібно, щоб її виправдали, коли за два дні вона безцеремонно увійшла до

кімнати Емілі. Вигляд мала зухвалий і переможний, обличчя зарум'янене.

Емілі витріщилася на неї.

— Що ж, гадаю, кінець світу вже минув. Що після нього встояло?

– Ільзо! Як ти могла!

Ільза дістала зі своєї сумочки записника і вдала, ніби звіряється з ним.

— Я написала перелік фраз, які ти маєш сказати. Це була найперша. Ти її вже сказала. Наступна звучить так: "Тобі не соромно?" І знаєш, мені не соромно, — нахабно додала Ільза.

— Я знаю. Тому й не спитала.

— Мені не соромно, і я ні про що не шкодую. Єдине, через що я почуваюсь трохи незручно, це те, що я зовсім ні про що не шкодую. І я безсоромно щаслива. Але мабуть я зіпсувала свято. Безсумнівно, старі стерв'ятники вже скупчилися над цією подією. І вони всі ще наб'ють свої зоби.

— Як гадаєш, як після всього почувається Тедді? — шорстко спитала Емілі.

— А що, він почувається гірше за Діна? Не забувай про колоду у власному оці.

Емілі спаленіла.

— Знаю… я жорстоко вчинила з Діном… але я не…

— Не піднесла його на вівтар. Так. Але я зовсім не думала про Тедді, коли тітка Іда розповіла про буцімто смерть Перрі. Я просто з глузду з'їхала. Єдине, про що я думала — що я мушу побачити Перрі до того як він вмре. Я мусила. А коли я дісталась до нього, то виявила, що, як казав Марк Твен, звістка про його смерть була значно перебільшеною[39]. Він навіть не мав тяжких ушкоджень. Він просто сидів на ліжку, обличчя все в синцях і бинтах, вигляд мав диявольський. Хочеш знати, що потім сталось, Емілі?

Ільза вмостилася на підлозі коло ніг Емілі й подивилася на неї знизу вгору, випрошуючи поглядом дозволу говорити.

— Сонечку, що дасть засудження того, що в будь-якому разі мало статись? Це ж нічого не змінить. Тітка Лаура вже зиркала на мене у вітальні, коли я кралася нагору. Вона мала такий вигляд, ніби її всю ніч додому не пускали. Але ж у тобі є немурреївська часточка. Ти маєш зрозуміти. Не варто співчувати Тедді. Він мене не кохав, і я завжди це знала. Від усього, що сталося, постраждало лише його самолюбство. Тримай. Повернеш йому його сапфір за мене? — Ільзі щось не сподобалось у виразі обличчя Емілі. — Тепер він може долучитися до Дінового смарагда.

— Тедді виїхав до Монреаля наступного ж дня після… після…

— Після весілля, яке так і не відбулося, — закінчила за неї Ільза. — Ти з ним бачилась, Емілі?

— Ні.

— Ну, якщо він поїде розважитись, скажімо, до Африки, то досить скоро перестраждає. Емілі, я маю намір побратися з Перрі… наступного року. Усе вже вирішено. Я повісилась йому на шию й поцілувала, щойно його побачила. Мені вже до всього було байдуже, навіть коли мій плащ стрімко сповз на підлогу. Знаю, медсестра подумала, ніби я щойно втекла з-під нагляду лікаря Персі. Але я хутко виштовхала її з палати. І я сказала Перрі, що кохаю його й що ніколи, ніколи не вийду за Тедді Кента, що б там не було. А тоді він спитав мене, чи вийду я за нього… а може, це я сказала, що він має зі мною одружитися… а може, ніхто з нас нічого не казав… ми просто зрозуміли. Якщо чесно, я мало що пам'ятаю, та мене це й не турбує. Емілі, якби я померла, а Перрі просто прийшов би і глянув на мене, я б ожила. Я, звісно, знаю, що він завжди гинув за тобою… але він покохає мене так, як ніколи не кохав тебе. Ми створені одне для одного.

— Перрі ніколи по-справжньому не був у мене закоханий, — сказала Емілі. — Я дуже сильно йому подобалась, і все. Тоді він просто не бачив між цим різниці.

Вона глянула на сяйливе Ільзине обличчя, і вся давня любов до цієї її обожнюваної збоченої подруги прийшла їй до очей та вуст.

— Моя найдорожча, я так хочу, щоб ти була щасливою… завжди.

— Як благословенно по-вікторіанськи це звучить! — задоволено мовила Ільза. — О, яка ж нарешті настала полегкість, Емілі. Багато тижнів я боялася, що якщо хоч трошки розслаблюсь, то втечу. І насправді я й гадки не маю, чи молиться за мене тітка Джейні. Хоча сподіваюся, що таки молиться.

— А що каже твій батько?

— О, тато, — Ільза стенула плечима. — Він досі затиснутий у лещатах своїх переконань. Не озивається до мене. Але з часом він заспокоїться. Насправді в тому моєму вчинку він винен так само як і я. Знаєш, я ніколи ні в кого не питала дозволу щось зробити. Я просто брала і робила. І батько ніколи мені не перешкоджав. Спочатку — через те, що ненавидів мене, а потім — тому, що хотів згладити свою колишню ненависть.

— Мені здається, надалі тобі варто буде радитися з Перрі, коли ти щось захочеш зробити.

— Я не це мала на увазі. Ти й гадки не маєш, якою відповідальною дружиною я буду. Хоча зараз я збираюся їхати — вертатися до роботи. А за рік уже все забудеться і ми з Перрі зможемо собі десь тихенько побратися. І більше жодних серпанків із рожевими цяточками, східних плащів та родинних весіль. Господи, яка це буде розкіш! А тоді — уяви собі — всього за кілька хвилин я б стала дружиною Тедді. Подумай лишень, що за скандал розгорівся б, якби тітка Іда спізнилася на церемонію. Бо ти ж і сама знаєш, я би все одно пішла до Перрі.

Те літо було для Емілі тяжким випробуванням. Раніше її життя було сповнене болю і страждань, а коли вони нарешті скінчилися, на їх місці виникла порожнеча. Та й прогулянка кудись не принесла би полегкості. Усі обговорювали весілля, запитували, цікавилися, ділилися здогадками. Однак згодом базікання і плітки про дитячий вчинок Ільзи вщухли, всі знайшли для себе інші цікаві теми для обговорень. Емілі залишилася сама.

Сама? О так. Завжди сама. Кохання і дружба покинули її. Їй не залишилося нічого, крім роботи. Життя знову йшло у звичному ритмі. Рік за роком зима, весна, літо й осінь змінювали одне одного за її вікном. Всіяні сяйливими фіалками долини навесні; розписане цвітом літо; сповнені осінньої музики сосни; бліді вогні Чумацького Шляху зимовими ночами; м'яке квітневе небо з молодиком; подібні до доглянутих гномів темні осокори на тлі місяця; глибина моря, що перегукується з глибиною вітру; самотні жовті листки, що опадають у ранніх жовтневих сутінках; місячне сяйво, яке переплітається з гіллям дерев у фруктовому саду. О, життя було прекрасним — і завжди буде. Безсмертна непорушна краса завжди вивищуватиметься над плямистими і розмитими пристрастями смертних. В Емілі бували чудові години натхнення і звершень. Але проста краса, якою вона раніше захоплювалась, тепер уже не могла задовольнити її повною мірою. Зміни, які ставалися навколо, не порушували впорядкованого плину життя в Місячному Серпі. Пані Кент переїхала жити до Тедді. Стару Пижмову Ділянку вона продала якомусь чоловікові з Галіфакса, який її облаштував як дачу. Однієї осені Перрі вирушив до Монреаля, а повернувся вже разом із Ільзою. Вони щасливо жили собі в Шарлоттетауні, а Емілі часто навідувала їх, спритно уникаючи пасток заміжжя, які для неї щоразу розставляла Ільза. Серед Мурреїв уже зростала певність, що Емілі ніколи не вийде заміж.

— Ще одна стара панна в Місячному Серпі, — тонко зауважив дядько Воллес.

– І подумайте лиш, із якими чоловіками вона мала змогу побратися, — з гіркотою мовила тітка Елізабет. — Панотець Воллес, Елмер Вінсент, Ендрю…

— Та що як вона не… кохала… їх? — затинаючись, втрутилася тітка Лаура.

— Лауро, не кажи всіляких непристойностей.

Старий Келлі, який усе ходив своїми давніми стежками — "і ходитиме, доки не вмре", — сказала якось Ільза — уже зовсім покинув жартувати з Емілі про заміжжя, хоча й казав часом щось загадкове і сповнене жалю про "любовне зілля". Він уже припинив багатозначно їй кивати і підморгувати. Натомість він щоразу з важкістю в голосі запитував, над якою книгою вона працює тепер, а почувши відповідь, ішов далі, хитаючи загостреною сивою головою. "Про що тільки думають чоловіки, га? Ходім, моя конячко, ходім".

Щоправда, деякі чоловіки все ще думали про Емілі. Наприклад, Ендрю — жвавий молодий удівець, у відповідь на уклін якого Емілі жодного разу й пальцем не поворухнула. Ґрем Мітчел зі Шрусбері теж, безперечно, мав наміри щодо неї. Емілі не схотіла розпочинати з ним стосунків, бо він трохи косив на одне око. Принаймні, так думали Мурреї. Вони більше не могли віднайти жодного приводу для відмови. У Шрусбері ж пішли поголоски про те, що він з'явився в її наступній новелі і що вона лише "вивчала" його, щоб "отримати новий матеріал". Вищезгаданий "мільйонер" із Клондайка переслідував її всю зиму, але навесні чутки про нього згасли.

— Відколи вона видала ті свої книжки, то вважає, що вже ніхто з-поміж нас не є достатньо гарним для неї, — поговорювали мешканці Чорноводдя.

Тітка Елізабет не шкодувала через чоловіка з Клондайка — почати лишень з того, що його прототипом насправді був Батерворс із Гусячого Ставу, а хто такі Батерворси? Тітка Елізабет завжди примудрялася створювати враження, ніби Батерворсів зовсім не існує. Вони певно гадали собі, що існують, та Мурреям краще знати. Але вона не могла зрозуміти, чим Емілі не догодив Муресбай з шарлоттетаунської фірми

"Муресбай і Паркер". А коли Емілі пояснила, що пан Муресбай досі не зміг змиритися з тим, що його фотографію розмістили у газетній рекламі суміші для немовлят від Перкінса, ошелешена тітка Елізабет вирішила, що Емілі вже геть здуріла. Та пізніше вона визнала, що зовсім не розуміє нинішнє молоде покоління.

Про Тедді Емілі нічого не чула, за винятком нечастих заміток у газетах, у яких розповідали, що він робить неймовірний поступ у мистецтві. Він уже мав міжнародну репутацію вмілого портретиста. Давні часи журнальних ілюстрацій минули, й Емілі більше не стикалася з власним обличчям, власною усмішкою чи власними очима, що дивились би на неї з котроїсь сторінки.

Одного зимового дня померла пані Кент. Перед смертю вона надіслала Емілі коротку записку — єдиного листа, який Емілі від неї отримала за все своє життя.

"Я помираю. Після моєї смерті розкажи Тедді, що сталося з листом. Я й сама намагалася розповісти, але не змогла. Я не змогла сказати своєму синові, що скоїла таке. Скажи йому за мене".

Емілі сумно усміхнулася, відкладаючи листа. Розповідати Тедді було вже запізно. Вона давно вже була йому байдужа. А вона сама… вона кохатиме його вічно. І навіть попри те, що він цього не знає, її любов ширятиме навколо нього протягом усього його життя, немов невидиме благословення, яке не розумієш, але неясно відчуваєш. Її любов захищатиме його від хвороб і будь-якої шкоди та зла.

Тієї самої зими набрала сили чутка про те, що Джим Батерворс із Гусячого Ставу купив а чи мав намір купити Розчаровану Оселю. Як оповідали, він збирався перенести дім

на інше місце, відбудувати його і збільшити. І, безсумнівно, після завершення цих робіт він хотів поселити там свою коханку — дівицю з гарною фігурою з Гусячого Ставу, знану як Мейбл з мосту Джорді. Емілі була у відчаї, почувши про це. Того ж таки вечора вона тихенько, як привид, вислизнула в темряву весняних сутінків і піднялася ледь помітною стежиною, що вела поміж ялин на вершину пагорба, аж до хвіртки будиночка. Звісно ж, Дін не міг його продати. Дім належав цьому пагорбові, його неможливо було уявити собі без цього будиночка.

Якось Емілі побачила тітку Лауру, коли та виносила з Розчарованої Оселі все, що принесла туди Емілі — все, окрім срібної кулі. Кулю не можна було чіпати. Вона мала висіти там, у її сріблястій поверхні мало відбиватися все, що було в кімнаті, завдяки слабкому світлу, яке проникало до вітальні крізь щілину між фіранками на одному з вікон. Усе мало бути як тоді, коли вони з Діном планували там оселитися. Якщо вірити чуткам, Дін нічого звідти не забрав. Усе, що він туди приніс, надалі залишалося в домі.

В будиночку либонь було дуже зимно. У ньому вже так давно не розпалювали вогнище… Яким він був знехтуваним… самотнім… йому знову розбили серце. Вікна, в яких не запалюється світло, зарослі стежки. Бур'ян ріс навіть навколо дверей, що їх уже багато років ніхто не відчиняв.

Емілі простягла руки до будиночка, немов хотіла його обійняти. Дафф терся об її гомілки й прохально мурчав. Йому не подобалося красться у вологості й темряві — місце біля коминку в Місячному Серпі видавалося значно доречнішим для такого немолодого котика як він. Емілі взяла старого кота на руки й посадовила його на крихку від часу поштову скриньку.

— Даффе, — мовила вона, — в тому домі є старий комин… у ньому лежить попіл від мертвого вогню… комин, коло якого мали б пустувати кошенята і мріяти діти. А тепер, Даффе, цьому вже не суджено статись, бо Мейбл Джорді не любить комінів — брудних запилюжених комінів… а квебекський обігрівач значно тепліший та економніший. Нехай би ми з тобою, Даффе, ніколи не були чутливими створіннями, які не можуть оцінити всіх переваг квебекських обігрівачів… ні, навпаки, нехай ми такими й будемо!

Розділ 27

Одного червневого вечора це ясно і несподівано заповнило собою повітря. Давній, давній поклик — дві високі ноти й одна довга м'яка низька. Емілі Стар, яка саме задрімала коло вікна, почула його й миттєво звелася на рівні ноги, її обличчя враз пополотніло. Вона певно досі снить. Тедді Кент був на Сході, за тисячі миль звідси — принаймні, так писали у монреальській газеті. Так, їй це просто наснилося, примарилося.

Це знову почулося. І Емілі вже знала, що Тедді був тут, чекав на неї в гайку Високого Джона, кликав її крізь роки. Вона поволі спустилася сходами, вийшла з будинку й пішла садом навпростець. Тедді стояв під ялицями. Здавалося найбільш природним, що він прийшов сюди, до неї, в цей старовинний сад, де досі тримали оборону три осокори. Ніщо не могло зламати мосту, що перекинувся тепер між роками, поєднавши їх. Не було більше між ними прірви. Він простягнув до неї руки й притягнув її до себе, нехтуючи звичайними вітаннями. І сказав, немов між ними не було всіх тих років і спогадів:

— Не кажи, що не кохаєш мене… ти можеш… ти маєш… чого ж, Емілі, — його очі на мить стрілися з місячним сяйвом у її, — ти кохаєш.

— Просто жахливо, як незначні речі змушують людей до непорозумінь, — видала з себе Емілі за декілька хвилин — а може, годин.

— Все життя я намагався тобі освідчитись, — сказав Тедді. — Пам'ятаєш той давній вечір на Завтрашній Стежці одразу після вищої школи? Просто коли я намагався зібрати волю в кулак і спитати, чи ждатимеш ти мене, ти сказала, що для тебе шкідливе нічне повітря, і пішла в дім. Я подумав, що це був чемний спосіб позбутися мене: я знав, що тебе не надто турбує нічне повітря. Той випадок на роки позбавив мене сміливості. Коли мені стало відомо про вас із Елмером Вінсентом — мама писала, що ви зустрічалися — мене це неприємно вразило. Спершу мене навіть опосіли думки, що ти ніколи не кохала мене. А взимку, коли ти занедужала, я ледь не здичавів. Я ж був тоді у Франції й не міг тебе навіть побачити. Писали, що Дін Пріст постійно був поруч з тобою, всі думали, що якщо тільки ти видужаєш, то він одружиться з тобою. А потім мені повідомили, що ти маєш намір вийти за нього. Я не говоритиму про це багато. Та коли ти, ти врятувала мене від смерті на "Флавіані", я зрозумів, що ти моя, раз і назавжди, і не мало значення, чи знала про це ти. Наступну спробу я зробив того ранку біля самого Чорноводдя — і ти знов немилосердно відштовхнула мене. Здригнулася від мого дотику, немов моя рука була змією. А ще ти так і не відповіла на мого листа. Емілі, чому? Ти ж казала, що тобі не байдуже…

— Я не отримала листа.

— Не отримала? Але ж я його надіслав…

— Так, знаю. Я маю тобі сказати… вона сказала, я маю розповісти…

Вона коротко переповіла йому все.

— Моя мати? Зробила таке?

— Не будь до неї суворим, Тедді. Знаєш, вона не була як інші жінки. Її сварка з твоїм батьком… не знаю, чи розповіла вона тобі…

— Так, вона все розповіла… коли приїхала до мене в Монреаль. Але це… Емілі…

— Давай просто забудемо — і пробачимо. Вона була такою нещасною і зломленою, що не знала, що робить. А я… я… була надто гордою… надто гордою, щоб прийти до тебе, коли ти кликав мене того останнього разу. Я хотіла піти… але думала, ти лише розважаєшся…

— Тоді я остаточно втратив надію. Надто вже часто виставляв себе дурнем. Я бачив тебе у вікні, від тебе ніби йшло крижане сяйво, як від якоїсь зимної зірки… Я знав, що ти чула мене… ти вперше не відповіла на наш старий знак. Здавалося, мені вже нічого не лишилось, крім як забути тебе… якщо зможу. У мене це так і не вийшло, хоча я думав, що зміг… за винятком тих хвилин, коли я підіймав погляд на Вегу з сузір'я Ліри. І я був самотнім. Ільза була мені гарним другом. Крім того, я міг говорити з нею про тебе і мати власний куточок у твоєму житті, будучи чоловіком тієї, кого ти любиш. Я знав, що небагато значу для Ільзи: я був для неї лише втішальним подарунком. Але я думав, що ми могли б іти по життю разом, підтримуючи одне одного і рятуючи від страхітливої самотності в цьому жорстокому світі. А тоді, — Тедді засміявся, — коли вона "піднесла мене на вівтар", згідно з Бертою М. Клей[40], я страшенно розлютився. Вона зробила з мене такого дурня — з мене! А я уявляв, що вже майже став значущою особою в

цілому світі. Кажу тобі, як я тоді зненавидів усіх жінок світу! І мені боліло. Я сильно прив'язався до Ільзи, у якомусь значенні я її навіть покохав.

— У якомусь значенні, — Емілі не відчула жодного уколу ревнощів.

* * *

Навіть не знаю, чи підбирала б я на твоєму місці недоїдки з Ільзиного столу, — зауважила тітка Елізабет.

Емілі обдарувала її одним зі своїх давніх променистих поглядів.

— Недоїдки з Ільзиного столу. Чому ж, Тедді завжди належав мені, а я йому. Серцем, душею і тілом, — відказала Емілі.

Тітка Елізабет здригнулася. Деякі речі, буває, відчуваєш досить ясно, та годі й намагатися пояснити їх словами.

— Завжди лукавить, — так прокоментувала це тітка Рут.

— Варто б їй побратися з ним, доки вона знову не змінила своєї думки, — сказала тітка Едді.

— Гадаю, його поцілунки вона принаймні не витиратиме, — проказав дядько Воллес.

Та нарешті родина була задоволена. Дуже задоволена. Після всіх їхніх тривого через сердечні справи Емілі вони нарешті бачили її "поважно влаштованою" за парубком, якого

вони добре знали, який до того ж, принаймні наскільки їм було відомо, не мав шкідливих звичок і темного минулого. А ще він був дуже добрим у малюванні і багато хто знав його за кордоном. Звісно, всього цього вони не говорили, та старий Келлі сказав це за них.

— О, ну тепер це вже на щось схоже, — схвалив він.

Дін написав перед самим весіллям у Місячному Серпі. Від нього прийшов товстий лист із вкладеним до нього додатком, який затверджував передачу у повну власність Емілі Розчарованої Оселі та всього, що в ній було.

"Зіронько, я хочу, щоб ти прийняла це від мене в якості весільного подарунка. Цей дім не повинен залишатися розчарованим. Я хочу, щоб він врешті-решт ожив. Ви з Тедді могли б у ньому жити хоча б улітку. І колись я прийду туди, щоб побачити тебе. Я вимагаю повернути мені мій давній куточок у домі твоєї дружби — тепер і назавжди".

— Як це… зворушливо… цей Дінів учинок. І я така рада — йому вже нарешті перестало боліти.

Вона стояла на Завтрашній Стежці — на тому її місці, звідки відкривався вид на долину Чорноводдя. Позаду вона чула нетерплячі кроки Тедді, який прямував до неї. Перед нею на темному пагорбі на тлі заходу сонця виднівся сірий будиночок, який більше вже не буде розчарованим.

1

Марія Башкірцева — всесвітньо відома українсько-французька художниця. Переїхала до Франції у віці дванадцяти років, оскільки там можна було спробувати

вилікувати туберкульоз, яким хворіла дівчина. Усе своє коротке життя боролася з хворобою. Померла у 25 років. — Прим. перекладача

2

Йдеться про "Емілі з Місячного Серпа" та "Емілі виростає". — Прим. автора

3

Джозайя Веджвуд — англійський кераміст, що створював порцелянові вироби блідо-блакитного кольору без блиску. — Прим. перекладача

4

Ральф Волдо Емерсон — американський есеїст, поет і філософ, один з найвидатніших мислителів і письменників США. — Прим. перекладача

5

Слово "курсив" англійською мовою перекладається як "italics". — Прим. перекладача

6

Див. "Емілі з Місячного Серпа". — Прим. автора

7

Слово "зірка" в перекладі англійською — star; прізвище Емілі — Starr. — Прим. перекладача

8

Шарлотта Бронте — англійська письменниця, авторка відомого роману "Джейн Ейр". — Прим. перекладача

9

Джейн Остін — англійська письменниця, авторка роману "Гордість та упередженість". — Прим. перекладача

10

Див. "Емілі виростає". — Прим. автора

11

Книга Притч Соломонових, 27:6. — Прим. перекладача

12

Божество природи та сонця у східних країнах, в жертву якому людей спалювали живцем; здебільшого жертвами ставали діти. — Прим. перекладача

13

Біблія, 21:25. — Прим. перекладача

14

Територіальні одиниці Стародавньої Греції та елліністичного Єгипту. — Прим. перекладача

15

Томас Чіппендейл — відомий британський мебляр доби рококо, який заснував власний стиль. — Прим. перекладача

16

, 2 Рядки з гімну Айзека Вотса "Хто цей злиденний праведник?" — Прим. перекладача

17

18

Хуан Понсе де Леон — іспанський конкістадор, який першим заснував поселення на Пуерто-Рико і відкрив Флориду. — Прим. перекладача

19

Касталія — священне джерело біля підніжжя Парнасу, присвячене Аполлону та музам. — Прим. перекладача

20

Чарлз Джордж Дуглас Робертс — відомий канадський поет і письменник-натураліст. — Прим. перекладача

21

Див. "Емілі з Місячного Серпа". — Прим. автора

22

Див. "Емілі виростає". — Прим. автора

23

Цитата лорда Байрона. — Прим. перекладача

24

Книга Екклезіаста 1:7. — Прим. перекладача

25

Лукреція Борджіа — італійська герцогиня, донька папи римського, яка тричі виходила заміж не з власної волі; її звинувачують у причетності до смертей двох перших чоловіків. — Прим. перекладача

26

Початок поеми "Крістабель" Семюеля Тейлора Колріджа — англійського поета і літературного критика. — Прим. перекладача

27

Весталки — помічниці жриць у Стародавній Греції; обов'язковою вимогою, що висувалася до весталок була їхня непорочність. — Прим. перекладача

28

Див. "Емілі з Місячного Серпа". — Прим. автора

29

Даная — у давньогрецькій міфології дочка царя Акрісія. Йому передрекли, що його вб'є син Данаї, тому він замкнув її саму у темному будинку під землею. — Прим. перекладача

30

Риль — запальний ірландський національний танець. — Прим. перекладача

31

Перший рядок твору лорда Альфреда Теннісона "Смерть старого року". — Прим. перекладача

32

Псалом 95:9, пер. Огієнка. — Прим. перекладача

33

Місто в Італії. — Прим. перекладача

34

Уривок одного з творів Діани Купер. — Прим. перекладача

35

В українському перекладі ця біблійна цитата звучить так: "Як око твоє буде здорове, то й усе тіло твоє буде світле" — Матвій, 6:22. — Прим. перекладача

36

Притча, мораль якої в тому, що навіть у найгіршому можна знайти гарний бік. — Прим. перекладача

37

Імовірно, мається на увазі "Історія про африканську ферму" південноафриканської письменниці Олів Шрайнер, яку було вперше видано 1883 р. під псевдонімом Ральфа Айрона. Це філософський роман, у якому підіймається тема статусу жінки у суспільстві, він вважається одним з перших у світі феміністичних творів. — Прим. перекладача

38

Див. "Емілі виростає". — Прим. автора

39

У 1897 р. в газетах з'явилися звістки про серйозну хворобу, а згодом і про смерть Марка Твена. Цією фразою він висміяв журналістів, які подавали читачам неперевірені свідчення. — Прим. перекладача

40

Берта М. Клей — літературний псевдонім англійської письменниці Шарлот Мері Брейм. — Прим. перекладача